ION ARAMĂ

oamenii visează trandafiri

ION ARAMĂ

Oamenii visează trandafiri

ION ARAMĂ

Oamenii visează trandafiri

roman

EDITURA MILITARĂ, BUCUREȘTI, 1979

Coperta : N. NOBILESCU

Capitolul 1

1

— În noaptea asta vor să te ridice, şopti Eva din uşă. Fugi !

Abia mai respira. În lumina lămpii, faţa ei frumoasă părea foarte palidă. Tudor Dinescu se uita la ea şi înţelegea doar pe jumătate ce spune.

— Unde să fug ? Mai întîi, eşti sigură ? De unde ştii ?

— Tipul de la Drept e informator al Siguranţei. De la el ştiu.

Într-adevăr, era ceva serios. Abia acum îşi dădea seama de primejdie. Şi abia acum putea, cu adevărat, să pară nepăsător.

— De ce-ai rămas în uşă ? Intră, aici nu-s canibali.

Eva trecu pragul. Prima oară cînd îi trecea pragul. Şi în ce împrejurare, gîndi el. Îşi lărgi gulerul de la cămaşă. Simţea că transpiră, deşi căldura zilei trecuse demult. Se uită la ceas fără nici un rost :

— Unsprezece. Credeam că-i mai tîrziu.

Eva mai făcu un pas, închise uşa după ea, îl privi ţintă.

— Calmul ăsta mă scoate din sărite. Nu înţelegi că eşti vizat ? Tipul i-a auzit pe agenţi vorbind de tine. Erau la curent cu tot. Ştiau că tu ai redactat manifestul.

— Ce manifest ? Ce ştii tu de manifest ?

— Eşti nebun ! strigă Eva. Nu-i vorba de ce ştiu eu, ci de ce ştiu agenţii. Hai, fă-ţi bagajele !

Niciodată n-o văzuse aşa de hotărîtă. Iar povestea cu manifestul îl speria de-a binelea. De unde şi pînă

unde Eva, studenta cu plete blonde, care-l adoră pe Sir Francis Bacon și traduce din poemele lui Tagore, știe de *manifestul lui ?*

Eva, nerăbdătoare :

— Aștepți să oprească mașina neagră la poartă ?

— Ce să fac ? Unde să mă ascund ? Dacă plec din București mi-am stricat tot rostul...

— Dar dacă ajungi în beci la Prefectură nu ți-l strici și mai rău ? Haide, să plecăm în clipa asta. E singura noastră șansă.

— Să plecăm ? Mergi și tu ? Unde să ne ducem ?

— Știu eu un loc tocmai bun pentru izgoniții din rai.

— Un infern ?

— Nu. Tot un rai. Mai modest, firește. Un rai al dezmoșteniților.

El începu să se învîrtească fără rost prin cămăruță. Ea îl dădu deoparte, se aplecă, găsi sub patul înalt o valiză. O aruncă pe pat, o deschise. În sfîrșit, Tudor începu să acționeze. Îngrămădi înăuntru, la nimereală, cîteva lucruri strict necesare : cărți, un pulover, rufe, trusa de bărbierit și, firește, manuscrisul Romanului.

— Eva, ce ciudat ! Ești aici, la mine...

Ciudat, într-adevăr. Ea hotărîse de la bun început ca în fața „curții" să se poarte ca doi străini. Nu-și băteau unul altuia la ușă, deși cămărușele lor erau aproape vecine — îi despărțea doar locuința „scorpiei", taxatoarea de la S.T.B., sfrijită, ageră și bună de gură, pe care el o socotea jurnalul vorbit al întregului cartier.

— Scorpia e acasă ? întrebă.

— N-are importanță. Abia așteptam să te întorci. Mi-a fost teamă că ajung ei înaintea ta. Între timp mi-am și făcut bagajul.

— Erai așa de sigură că plecăm ?

— N-aveai altă cale. Hai, închide-l odată. Ia-ți pardesiul și să mergem.

El își luă pardesiul din cuiul bătut în perete, după ușă. Peretele era acoperit cu hîrtie albastră prinsă-n pioneze. Locul pardesiului rămase mai întunecat la culoare pe hîrtia răscoaptă de timp.

— Șifonierul meu ! Cine știe cînd mă mai întorc ? Totuși, m-am simțit bine în cămărușa asta.

— Lasă sentimentalismele, îl zori ea. Stinge și lampa !

— Scorpia doarme, îi șopti el din prag, cu ochii la fereastra vecină, pătrat negru pe peretele albăstrit de lună. Sau a stins lumina și stă la pîndă ?

Eva se repezi în camera ei, reveni cu un geamantan pe care i-l întinse, apoi îi luă de pe braț pardesiul și-i făcu semn spre poartă.

Păşiră în vîrful picioarelor pe asfaltul zgrunțuros al curții. Toate ferestrele și ușile înșirate de-a lungul clădirii scunde și lungi, tip vagon, erau întunecate. El manevră cu grijă ivărul străvechi, încercînd să nu facă zgomot. Se strecurară în stradă. Strada — mai degrabă o ulicioară, pavată cu bolovani mari și rotunzi ca pepenii — începea din Sebastian și dădea în Drumul Sării. Într-acolo, spre Drumul Sării, îl trase Eva. Ea mergea înainte, poticnindu-se cu tocurile înalte ; o vedea, în penumbră, cum se cumpănește cu mîna stîngă pe care ducea cele două pardesie, al ei și-al lui, ca pe o mantie de toreador. El căra, mai prozaic, geamantanele. Cînd ajunseră în Drumul Sării, își aruncară privirea înapoi : faruri camuflate măturau străduța în capătul celălalt. Se lipiră de gardul ultimei case ; cînd lumina dispăru, dădură colțul.

— Vezi ? spuse ea triumfător. S-au băgat pînă și-n hîrtoapele astea. Înconjoară casa, ce crezi ?

— M-ai salvat, recunosc. Ai vreo idee încotro o apucăm ?

— O idee foarte precisă : la gară. Trenul spre Brăila pleacă peste un ceas. Avem timp destul. Mîine dimineață vedem Dunărea. De la Brăila luăm vaporul. Mergem la tata, în carieră. Ai ceva împotrivă ?

— N-am.

Eva îi vorbise, în cîteva rînduri, despre tatăl ei, care lucra la o carieră de piatră din Dobrogea. Tudor nu fusese niciodată în Dobrogea ; ținutul acesta era pentru el o abstracțiune, colorată doar de imaginea unui port maritim și de peisaje din deltă, văzute fugar la cinema. Eva nu se ostenise să-i descrie locul ei de baștină ; de fapt nici nu se născuse acolo, însă tatăl său lucra la carieră de cîțiva ani buni ; se deprinsese cu oamenii și locurile ; îi plăcea. Dar acum nu se duceau de plăcere în Dobrogea ; nu erau în vacanță și nici nu întreprindeau o excursie în locuri

exotice. Erau doi fugari în căutarea unei ascunzători ; un singur lucru avea importanță. Iar el dădu glas lucrului acela :

— Și nu ne pot găsi acolo ?

— În carieră ? rîse ea. Acolo ingînerul e un fel de rege. Trei șoferi, un paznic, și meșterii de la „fabrica de bărci". Un mic atelier, mai precis. Satul cel mai apropiat e la zece kilometri. În față e Dunărea și peste Dunăre e balta. Ți-am spus, un mic paradis.

— Dar dacă ne-nhață în gară ?

Îl trase de mînă, se înghesuiră în întrîndul unei porți mai arătoase. Mașina poliției trecu în goană, stîrnind praful sec, înecăcios, al străzii nepavate.

— Nu se bagă ei în gară, murmură Eva pornind iarăși. Acum, cînd toată lumea pleacă ? Pe cine să controleze mai întîi ? Sînt mii de oameni care asaltează trenurile...

— La urma urmei am satisfacția că am încercat, spuse el cu resemnare. Decît să mă ia din casă...

— Pesimistule, îl ceartă ea.

2

— Dacă mergem spre paradis, aici e cu siguranță purgatoriul, îi spuse Tudor intrînd pe ușa larg deschisă a Gării de Nord.

Sute de oameni se foiau de la un ghișeu la altul, se poticneau în bagaje, vociferau, puneau întrebări rămase fără răspuns. O femeie țipa ascuțit ; la o coadă cuiva i se făcuse rău : într-un colț niște soldați germani cîntau în cor, acompaniați de o muzicuță stridentă ; un copil plîngea, acoperind, în răstimpuri, hărmălaia cu urletele lui prelungi ; cineva striga că i s-a furat bagajul. Prin toată îmbulzeala, patrule nepăsătoare își tîrau alene pașii grei.

— Să văd cum te descurci la bilete, îl provocă Eva.

Își făcu loc, îndîrjit, prin mulțime ; primi înjurături și răspunse cu aceeași monedă ; imploră, strigă, invocă motive pe care nu le asculta nimeni — și se întoarse triumfător, agitînd cartonașele cafenii deasupra capului. Era și

timpul. Fugiră spre peron, sărind peste bagaje, alunecînd pe mozaicul murdar ; nimeni nu știa unde-i tras trenul, îl găsiră, țipară iarăși pentru un loc cît vîrful pantofului pe scara ultimului vagon...

Trenul fluieră și porni cu o smucitură, în strigătele dezamăgite ale celor care nu izbutiseră să se urce. În primul minut după plecare, cei din vagon se gospodăriră ca prin minune : unii se mai îndesară prin compartimentele arhipline, alții își stivuiră bagajele și-și mai făcură loc, cei de pe platformă înaintară un pas pe culoar, iar cei de pe scară urcară pe platformă ; încet-încet deveneau solidari, egoismul primelor clipe de panică lăsă loc bunăvoinței, oamenii aprinseră țigări, începură să vorbească. Frînturi de dialog se întretăiau, glasuri anonime evocau întîmplări banale, suflete amărîte se destăinuiau cu sinceritatea pe care o au numai oamenii care s-au întîlnit întîmplător și știu că n-au să se mai revadă :

— Cîinele de proprietar nu și nu, că să dea banii...

— Alaltăieri, cînd mi-a plecat băietul...

— Aurică, unde-i sticla aia ?

— Cinci copii, săraca, și n-are de nici unele.

— Căpitanul, pîinea lui Dumnezeu. În schimb dom' sublocotenent...

— La socri, la Urziceni, dac-om ajunge teferi...

— Presimțeam, așa, că n-o să-l mai văd...

— Nu sta pe cufăru-ăla, vere, că-i șubred !

Un moșneag mormăi ceva către tînărul cu mustață „Charlot" de lîngă el ; purta căciulă acum, în timp de vară, și o vestă neagră mult decoltată la piept, probabil rămășița unui smoching ajunsă, printr-un mister, să îmbrace un bătrîn desculț ; la început tînărul nu-l pricepu ; atunci moșul se opinti singur, încercînd să-și clintească sacul de jos.

— Stai, tăicuțule, de ce nu spui ?

— Numai să salți de-un colț, cît deschid eu ușa la *tauletă*...

Tînărul cu mustață „Charlot" se aplecă, ridică sacul, moșul deschise ușa și îngrămădi sacul în încăperea îngustă.

— Și dacă-l zorește pe vreunul... ?

— Dacă, spuse moşul nepăsător.

Cineva sugeră ceva în legătură cu căciula moşului şi toţi izbucniră în rîs. Dar sacul mutat în toaletă lăsase spaţiu liber. Eva se răsuci, se aşeză pe-un colţ de valiză, cu pardesiele pe braţ.

— Ia loc, îl invită pe Tudor. Doar am plătit biletul.

El ezită. Dar văzu că tînărul se ghemuise de-a dreptul pe podeaua vagonului, trăgînd cu ochiul la genunchii Evei ; hotărî să-l scutească de ispită şi, făcînd semn Evei să se mute puţin mai la dreapta, se aşeză pe geamantan între ea şi „Charlot", care luă o mină revoltător de indiferentă.

— Pune capu-aici, îi spuse drăgăstos Evei.

Eva îşi sprijini tîmpla de umărul lui şi aţipi pe dată. La smuciturile mai puternice ale trenului, Tudor se străduia să-şi păstreze echilibrul, ca să n-o trezească ; îi era şi mai dragă acum, cînd dormea chinuit, în capul oaselor, avîndu-l drept sprijin. Halal sprijin, îşi spuse el, cel mult putem zice că ne ocrotim reciproc, de fapt ea mă ocroteşte, m-a salvat. Trăiască tipul de la Drept, care mi-a fost totdeauna antipatic !

Căuta s-o protejeze măcar acum ; se simţea astfel mai puţin umilit că-i acceptase protecţia. Vagonul se legăna şi se zdruncina, el încerca să amortizeze şocurile, să ofere un dram de confort fiinţei gingaşe de lîngă sine ; se încorda în fiecare clipă, în ritmul universului acesta şubred şi zgomotos ; eforturile mărunte, repetate la infinit, îi alungară orice urmă de somn...

...Şi se gîndi la Eva.

Eva din primele zile de cursuri, toamna trecută. O după-amiază aurie, în amfiteatrul plin de soare şi de lume venită să asculte conferinţa unui tînăr critic. Eva se aşezase lîngă el ; purta tot băscuţa albastră de acum ; privind-o cu coada ochiului, îl frapase în primul rînd contrastul dintre albastrul închis al fetrului şi strălucirea de aur a pletelor scurte, fluturînd graţios, la orice mişcare. Criticul venise grăbit, cu gesturi precipitate, rînduindu-şi hîrtiuţele cît palma, pe care nu le-a consultat niciodată de-a lungul prelegerii. Studenţii ascultau vrăjiţi. Criticul vorbea despre simbolism, cita pe de rost versuri, polemiza cu adversarii iniţiali ai curentului, evoca măr-

turii, argumenta îndrăzneț. La vreo întorsătură de frază măiastră, Tudor se întorcea spre necunoscuta de alături, îi căuta privirea, o lua martor la bucuria aceea intensă, încercînd să afle dacă simte la fel. Ea aproba cu un semn din cap, apoi sorbea iarăși, ușor aplecată înainte, perioadele ample, intonate cu precizie și eleganță. Uitaseră să mai ia note, creioanele zăceau liniștite de-a curmezișul caietelor. La sfîrșit ea s-a întors spre Tudor :

— Ce să scrii ? a oftat în vreme ce amfiteatrul aplauda frenetic. Am reținut tot ce-a spus, pentru totdeauna.

— Și eu. N-ai ce scrie, n-ai cum să înregistrezi atmosfera, tonul...

— Irepetabil, a spus ea cu convingere. O sărbătoare a spiritului.

Porniseră firesc, pe culoarul larg dintre șirurile de pupitre pustii acum. Rămăseseră ultimii. S-au pomenit în stradă, fără să manifeste nici unul, nici altul intenția de a se despărți. O mai văzuse, fugitiv, pe culoarele Universității, dar n-o remarcase. La Litere erau multe fete frumoase, elegante, iar Eva avea ceva băiețos, poate de la părul tuns scurt, cu basca purtată strengărește pe-o parte, poate de la bărbia fermă sau de la silueta suplă, de sportsman. O privea cu coada ochiului, bucurîndu-se în taină de întîmplarea care o adusese lîngă el. Îi plăcea glasul ei cald, copilăros aproape, îi plăcea francheța ei, lipsa de sfială proprie fetelor din mediul universitar, foarte prietenoase atîta vreme cît discuția rămînea pe tărîmul abstracțiunilor...

— Să coborîm pe pămînt, domnișoară, i-a spus în vreme ce pășeau prin fața Colței. Trebuie să mîncăm ceva. Știu un birt mic și curățel, pe Lipscani. Dacă n-ai alt program, te invit la un dejun frugal.

— Ești în bani ? s-a mirat ea în glumă.

După ce au mîncat, a condus-o acasă, mergînd pe jos. Timp destul ca să-l evoce pe Euripide și, mai apoi, să-și facă mici confidențe. Eva era în primul an, auzise de el, *îl citise* — frază scurtă și dătătoare de fiori pentru oricare poet ; știa că-i în anul patru și că scrie un roman. Mai apoi i-a vorbit cu entuziasm despre „curtea" din Sebastian, cu cămărușele înșirate una lîngă alta, cu ferestrele și

ușile apărate de gardul înalt dat cu motorină ; el locuia departe, la Ghencea, într-o cameră incomodă și scumpă ; da, l-ar fi tentat o locuință mai în centru, iar dacă avea și-o vecină ca Eva...

— Vrei cumva să-mi faci curte ? i-a tăiat ea începutul de compliment. Din scurta mea experiență universitară, am dedus că între studenți domnește un fel de camaraderie specială. Sîntem colegi, atîta tot. Nu te văd în rolul de Don Juan...

Pînă și această francheță aproape brutală îi plăcuse ; era altceva decît timiditatea mălăiață a precedentului său amor, o fată de popă care purta ochelari și fustă lungă și care-și făcea un titlu de glorie din faptul că nu „vorbise" cu nici un băiat pînă la el...

Proprietarul, care locuia în casa de piatră de la față, îl acceptase bucuros ; trăiau în „curte" cam multe femei singure, era bine ca lumea să știe că locatarilor lui li s-a mai adăugat un bărbat în putere... Nici măcar chiria înainte nu i-o ceruse, cum se obișnuiește. S-a mutat după cîteva zile — mutatul unui student : un geamantan, pardesiul pe umăr, cîteva cărți sub braț.

Între camera lui și a Evei mai era o locuință ; tot așa : o cameră cu ușă și geam pe peretele din față. Cînd și-a adus bagajele a dat cu ochii de locatară, taxatoare la S.T.B., o femeie mărunțică, uscată, cu părul strîns coc în vîrful capului (încearcă să pară mai înaltă, a rînjit în sinea lui atunci) care mînca semințe și-l urmărea numai cu ochii, fără să-și întoarcă fața, pe cînd defila cu geamantanul, pardesiul și cărțile prin dreptul ușilor parcă fără număr. De atunci, din prima zi, îi intrase în cap că femeia îl spionează și-i purta o antipatie tainică și constantă. Taxatoarea venea și pleca la cele mai incredibile ore ; la miez de noapte o auzea intrînd pîș-pîș pe poartă ; în zori pleca tot așa, cu pași furișați. Eva rîdea de el cînd îi spunea asta : „Nu te spionează, dragă, pur și simplu nu vrea să deranjeze „curtea" cînd vine tîrziu !" „Curtea" — acest personaj colectiv, atît de pestriț : un aviator pensionar ; două studente ; o croitoreasă de la un teatru, care cosea la mașină ziua și noaptea și prin casa căreia treceau în fiecare săptămînă zeci de dansatoare drăguțe ; un șofer de la „Bragadiru", aducînd în fiecare duminică o ladă

de bere — bonificație pentru sticlele care se puteau sparge la transport, dar nu se spărgeau — ; un tînăr și o tînără cu preocupări misterioase, probabil căsătoriți fără voia părinților, pe care-i vizita săptămînal, pe furiș, o mamă miloasă și le aducea provizii într-un coș pitoresc de picnic ; un băiat de prăvălie ; două babe, surori, foste cucoane după îmbrăcămintea anacronică, pretențioasă, dar ajunsă într-un avansat grad de uzură... Toată această mică lume trăia, se agita, colporta zvonuri extrase din cele mai variate medii ; taxatoarca de la S.T.B. deținea însă supremația, auzea de toate în tramvai, la cozi, pe stradă, ba — lucru neobișnuit pentru o femeie de condiția ei ! — citea și ziarele !

După ce s-a mutat, a plecat iarăși la bibliotecă ; Eva era acolo, ca de obicei ; au lucrat amîndoi pe muteşte, alături, conspectînd fiecare, cu îndîrjire, din teancul de cărți pe care bibliotecăra îl așezase cu grijă pe marginea mesei, apoi au ieșit, au mîncat obișnuitul corn cu lapte la „Herdan" și au pornit spre casă. Expunerea lui despre *Mahabharata* se apropia de punctul culminant cînd au ajuns în capătul străzii Sebastian. Eva i-a pus mîna pe braț, curmîndu-i la jumătate o frază interminabilă :

— Aici ne despărțim. În ochii „curții" trebuie să fim ca doi străini. E mai bine așa.

— De ce ? s-a revoltat el. Ce-ți pasă de „curte" ? Dă-i încolo de mameluci !

— Sînt oameni simpli, i-a apărat Eva. Ei privesc lucrurile prin prisma experienței lor și a mentalității lor. Nu-și închipuie că poate exista pură camaraderie...

— Nici eu, s-a grăbit s-o informeze.

Eva a rîs și a mărit pasul, fluturînd mîna spre el, într-un semn glumeț de rămas bun.

Să fim ca doi străini ! și-a spus sarcastic în gînd. Dar ce altceva sîntem decît doi străini ? Ore întregi, zi de zi, alături în bibliotecă, apoi alături pe aleile pardosite cu frunzele toamnei, ore-ntregi de plimbare cu o fată care-mi respinge delicat orice gest de tandrețe !

Erau colegi, nu ? Ceva mai mult, prieteni. Dar cîte nuanțe poate îmbrăca prietenia între un băiat și-o fată ! Nu dorea o victorie ușoară. Dar nici această austeritate nu-i venea s-o accepte ! Parfumul ei discret ca o părere,

o atingere întîmplătoare a mîinilor, un zîmbet — mici bucurii descurajate repede, apoi acest avertisment aproape inutil : „În ochii „curții" trebuie să fim ca doi străini"...

Dar s-a supus. A mers agale, silindu-se să nu-i piardă totuși din ochi silueta, în amurgul care cobora repede după o zi de toamnă însorită ; se surprinsese în cîteva rînduri grăbind pasul, și nici o vitrină în fața căreia să se oprească o clipă, nici un motiv să pună între sosirea ei și-a lui o distanță respectabilă...

Cînd a dat colțul pe străduță, ocolind casa proprietarului, se întunecase de-a binelea. A deschis portița, a intrat, căutînd-o din ochi. Eva trebăluia la cișmeaua de lîngă gard. Îl așteptase, desigur. Abia s-au salutat. „Curtea" era cu ochii pe ei...

Căutase cu timpul, să și-o apropie mai mult. Se plimbau seara, după ce ieșeau de la bibliotecă, prin Cișmigiul întristat de culorile toamnei. Ocrotit de întuneric — după bombardamentele din vara lui 1943 se înăspriseră măsurile de camuflaj, fiecare alee devenind astfel un paradis al îndrăgostiților — încerca s-o sărute. Eva l-a respins o dată, a scăpat cu o glumă a doua oară, a treia oară însă s-a lăsat în voia lui ; o sărutare lungă, sub coroana uriașă a unui roșcov sălbatic, întreruptă de pașii grei ai sergentului de stradă... Au pornit tăcuți și grăbiți spre ultimul tramvai, evitînd să se privească în ochi. În ziua următoare, dimineața, i-a răspuns înbufnată la salut, iar la prînz l-a mustrat, privindu-l țintă :

— Aseară ai cam sărit peste cal. Sper să nu se mai repete.

3

Trenul făcu un salt peste macazuri, încetini brusc și se opri în fața unei gări singuratice. Călătorii se treziseră buimaci.

— Ce gară o fi ? întrebă cineva într-o doară.

Altcineva pronunță, tot indiferent, un nume neutru, comun, terminat în „ești". Nu urca, nu cobora nimeni.

Un tropăit pe-afară, niște glasuri răzlețe și misterioase, cum par totdeauna glasurile în gări la miez de noapte, chiar dacă rostesc frazele cele mai banale. Eva deschise ochii, se zgribuli. Tudor îi luă cu blîndețe unul din pardesiele de pe brațe și i-l puse pe umeri.

— Nu știam unde sînt, zîmbi ea. Am adormit, așa-i ? Totdeauna cînd merg cu trenul mi se face somn. Îmi place să merg cu trenul.

— Numai de asta ai venit cu mine ?

— Știi de ce am venit cu tine. Vreau să te apăr de neplăceri. Sîntem prieteni, nu ? Iar biografia ta e destul de complicată...

Adormi iarăși, ușor, spontan, cum adorm copiii. Tudor simți cum băscuța ei îi atingea obrazul ; fetrul moale se agăța în țepii bărbii crescute peste noapte. Nu făcu nici o mișcare, de teamă să n-o trezească iarăși din somnul ei fragil. Ultimele cuvinte îi răsunau încă în minte : *biografia ta e destul de complicată...* Cît știa Eva despre el ? Numai atît cît îi mărturisise el însuși ? Ceva în plus, fără-ndoială, știa. De pildă, manifestul. Dar manifestul nu era singura „complicație"...

„Complicația" începuse într-o dimineață de toamnă, în octombrie 'patruzeci, pe cînd era abia în anul întîi. Pînă atunci nu avusese prilejul să afle prea multe despre Garda de Fier ; directorul liceului particular unde învățase ultimii ani era un om ambițios, nu îngăduia altă „autoritate" pe teritoriul școlii și al internatului ; cît despre tatăl său, care lucra la drumuri ca picher și avea în subordine cîteva zeci de pietrari, țărani, mulți dintre ei analfabeți, se ținuse totdeauna departe de frămîntările politice.

Tot ce știa despre Gardă afla din zvonurile șoptite, referitoare la vreo nouă ispravă de-a „verzilor" ; și mai avea, uneori, prilejul să-i vadă pe stradă, încolonați, cîntînd „Mamă dragă-n astă noapte" ; atunci grăbea pasul, dintr-o prudență instinctivă, pentru că începuse să le afle obiceiul : îi apuca, din senin, un soi de „amok" ; cîntecul devenea urlet, coloana disciplinată se transforma pe dată într-o hoardă pusă pe distrugere ; vitrine săreau în țăndări, firma vreunui negustor evreu era doborîtă, călcată în picioare, trecătorii se refugiau prin ganguri sau dădeau grăbiți colțul, de teamă să nu devină victime în-

tîmplătoare ale „sentimentelor" astfel dezlănțuite. Îi vedea apoi pe bravii justițiari trecînd mult mai puțin încolonați, cu trofeele cîștigate în urma biruinței lor ieftine : un sul de stofă, o statuetă, o pereche de bocanci sau o sticlă de băutură, după specificul prăvăliei atacate...

S-a pomenit, astfel, ca „boboc" la Facultatea de Litere, în miezul unei înfruntări aprinse între cei cîțiva membri ai Gărzii și restul studenților : unii care, sfidînd amenințările și bruftuluielile legionarilor, își manifestau fățiș dezaprobarea ; alții, prudenți, păstrînd o distanță confortabilă ; alții, pur și simplu, ridicînd din umeri : „Treaba lor !"

În dimineața aceea de octombrie, colegul său de an Horhocea, care-i fusese coleg și-n liceu, se fîțîia prin holul mare al Universității, purtînd cămașă verde, diagonală și pistol. Erau abia în anul întîi ; al dracului, nici nu aflase care-i diferența între rector și decan și se înfipsese la Clubul studenților legionari. Înalt, cu umerii cam căzuți, cu tuleie blonde împodobîndu-i bărbia punctată de coșuri, cu nasul mare și vocea dogită de fumatul timpuriu, avea ceva ridicol în uniforma aceea de împrumut, pe care se străduia s-o poarte cu nonșalanță. În hol mai erau cîțiva „verzi" care-și șopteau ceva și pe urmă izbucneau în rîsete exagerate, dîndu-și capul pe spate. Horhocea încerca să le țină isonul, se vedea că nu-l prea băgau în seamă, era un novice, dar el voia să sublinieze că face parte dintre ei și le ținea compania la rîsul acela neliniștit, mai mult un strigăt colectiv de încurajare. Cînd a dat cu ochii de Tudor s-a întors pentru o clipă spre ai săi, ca să-și ateste mai apăsat apartenența la grupul înarmat și vesel, apoi s-a apropiat de el cu pași legănați, plin de importanță, cu un zîmbet care se voia entuziast, pătruns de măreția clipei :

— Hai cu noi, camarade !

Tudor a ocolit cu ostentație grupul zgomotos ; și-a aruncat privirea peste umăr, l-a văzut pe Horhocea cum se ținea scai de el și i-a spus cu glas domol, ca să-l încredințeze din primul moment că nu-i împărtășește entuziasmul :

— De ce-mi spui camarad ? Drumurile noastre nu coincid.

Horhocea a făcut un gest larg, copiat de la vreo căpetenie de-a lor, și i-a declamat în ureche :

— Curînd o să ne urmeze tot poporul. Să înălțăm neamul și să-l punem sub semnul Evangheliei. Fără politicieni buni de gură. Fără jidani. Și fără comuniști. Să facem o țară mai mîndră ca soarele sfînt de pe cer !

— Așa o faceți, cu vitrine sparte și cărți arse în piață ?

Horhocea și-a tras nasul, cum făcea și-n liceu. Nu se dezbărase de acest tic scîrbos, deși purta cămașă verde și pistol.

— Camarade, te-ntreci cu gluma.

— Dacă spartul vitrinelor poate fi numit o glumă...

— Nu cumva te-ai vîndut bolșevicilor ?

— Nu. Dar nici lui Hitler.

A rămas cu gura căscată. O clipă doar. Pe urmă și-a îndreptat pistolul la șold, a smîrcîit iarăși, l-a măsurat printre gene :

— Ai noroc că sîntem prieteni. Pentru vorbe de-astea, unii se aleg cu un glonț. Bine că n-a auzit nimeni ce-ai spus.

— Și fără martori n-ai voie să tragi ?

— Ești prost. Dacă aveam martori, nu te puteam ierta. Trebuie să apăr cauza.

— Cu pistolul ?

— Argument pentru cei mai îndărătnici. Sîntem decișI să facem curățenie. Nu ne trebuie adversari, nu ne trebuie opoziție. Vino cu noi, camarade.

— Să sparg vitrine și să cînt cîntecele voastre ? Au niște versuri stupide.

Horhocea și-a tras iarăși nasul :

— Sînt simple, nu stupide. Ca să le priceapă poporul. Și să ne urmeze.

Vorbea ca din carte, jigodia. Tudor simțea nevoia să-l umilească, să-i mai reteze din bățoșenia lui, care se rezema pe cîteva grame de praf de pușcă.

— Nu prea sînt semne că vă urmează poporul, i-a spus. Cîntecele și faptele voastre nu-s totuna.

Horhocea l-a drăcuit printre dinți și a plecat. Seara, acasă, s-a gîndit la scena asta. Avea în ea ceva ridicol și totodată tragic. A pus mîna pe stilou : „Cîntecele și faptele nu-s totuna". Trei pagini scrise dintr-o răsuflare.

A turnat în articol toată indignarea îndreptată împotriva lui Horhocea ; vedea în el reprezentantul unei forțe bezmetice, care-și înscrisese pe steag o lozincă fără sens și urmărea doar să domine, multiplicînd la infinit puterea celor cîteva grame de pulbere. Dar ce să facă cu articolul ?

Cu vreun an în urmă, pe cînd era încă în liceu, trimisese la noroc cîteva versuri unei mici reviste de stînga, condusă de un poet. Versurile apăruseră cu cîteva cuvinte elogioase despre tînărul autor, o voce distinctă în poezia debutanților etc. S-a gîndit la revistă. A luat adresa redacției de pe ultima pagină și a doua zi s-a înființat pe Sărindar, la ultimul etaj al unui bloc de speculă, unde printre firmele doctorilor și avocaților se ițea și titlul modest, dintr-un singur cuvînt, al publicației ; era cam dezamăgit, în închipuirea lui o redacție arăta cu totul altfel decît cămăruța aceea cu miros de țigară stătută și cu șpalturi împrăștiate peste tot.

Poetul pe care-l citea cu venerație era un slăbănog cu plete și purta peste cămașă o flanea țărănească de lînă neagră, din care se zărea nodul unei cravate prost legate. Tudor s-a prezentat timid, descumpănit de contrastul dintre imaginea idilică a Poetului și poetul însuși. Acesta s-a arătat bucuros auzindu-i numele, dar era cert că-l uitase ; a ras cu podul palmei șpalturile umede de pe un scaun și l-a poftit să se așeze. A luat în tăcere articolul. L-a citit ținîndu-l cam departe de ochi și tușind în pumn de cîteva ori, o tuse îndesată, de bolnav cronic. La sfîrșit a ridicat o privire voioasă :

— Bravo, domnule. Ai vînă de polemist. Direct la cules cu el. Apare-n numărul de săptămîna viitoare, pe contrafond. Zici c-ai mai publicat la noi ?

— Anul trecut. O poezie, cu prezentarea dumneavoastră.

— Ei, da, acum îmi amintesc, într-adevăr. Ce faci, unde lucrezi ?

— Sînt student la Litere.

— Bravo. Ai vînă, asta-i sigur. Dacă te ții de literatură, ai șansă... De fapt ce să-ți spun ? Literatura nu-i o meserie în țara asta. Ai șansă s-ajungi ca mine. Să cerșești hîrtie pentru numărul următor. Și să te-ntrebi cum plătești tipografia.

— Credeam că revista se vinde bine.

— Se vinde, dar nu-şi scoate cheltuielile. Vrem să facem cultură de masă, să luminăm muncitorimea. Nu putem fixa preţ mare, că n-ar mai cumpăra-o oamenii. Revista asta nu-i pentru alde Malaxa. Banii pentru un banchet de-al lui ne-ar ajunge pe zece ani. Dar nu ne trebuie banii lui. Vrem să rămînem independenţi. Nu te superi dacă nu-ţi plătesc articolul.

— Nu l-am scris pentru...

Poetul l-a privit cu milă :

— Idealist. Trebuia să-mi închipui. Te aşteaptă zile grele, colega.

— N-am trăit niciodată pe roze.

— Nici să nu speri...

A tuşit prelung, crispîndu-se. Tudor îi vedea manşetele cămăşii uzate, prinse cu butoni ieftini, pe sub mîneca lălîie a flanelei. Deasupra capului, pe perete, o caricatură în culori înfăţişa o birjă trasă de un om slab, în salopetă ; în birjă, un domn rotofei, cu joben, învîrtea deasupra capului un bici cu zvastică. Poetul i-a prins privirea, a zîmbit chinuit :

— Te uiţi la desenul nostru ? Îl publicăm tot în numărul viitor. Sugestiv, nu ? Cred că i-ai prins semnificaţia. Capitalismul se foloseşte de fascişti ca să strîngă mai tare clasa lucrătorilor...

— Sugestiv, într-adevăr...

— Autorul e pe moarte, în spital, la Pantelimon. N-a vîndut un tablou de ani de zile. Cine să-i cumpere lucrările ? De cînd a publicat nişte desene în chestia ceferiştilor, domnii s-au supărat pe el. Iar proletarii n-au bani să cumpere tablouri. Abia izbutesc să-şi cumpere pîine...

Tudor s-a ridicat. S-a ridicat şi poetul :

— Mai scrie-ne, dacă ai vreun subiect. Riscul nu-i prea mare, deocamdată. Cel mult, o chelfăneală de la prietenii în verde... Ştii ce ? O să semnezi cu pseudonim. Ţii mult să-ţi apară semnătura ?

— Nu. Ţin mult să-mi apară articolul. Povestea nu-i născocită. Pe tip îl cunosc, sîntem colegi de an. Pare foarte încîntat de cămaşa lui verde.

— Tocmai de asta zic să nu semnezi cu numele dumitale. Indivizii ăştia cu pistol îşi cam fac de cap. Sînt doar

de-o lună la putere și vezi bine cum se poartă. Nu vreau să ai neplăceri...

L-a condus la ușă, tușind. Cînd și-au dat mîna, Tudor l-a privit țintă :

— Și chiar îmi publicați articolul ?

— Săptămîna viitoare, sigur.

S-a ținut de cuvînt. După apariția revistei Horhocea l-a oprit din nou, pe culoarul lung și întunecos din fața decanatului :

— Crezi că dacă ai semnat cu pseudonim n-am ghicit cine-i autorul ?

— De ce nu mă divulgi ? Ți-ar crește acțiunile.

— Am destule și-așa ! La noi se avansează repede, dacă te ții de treabă. M-au făcut ajutor de comandant.

— Ei, bravo ! Ești cineva acum. Spune-mi, ai de gînd să mă treci pe lista neagră ?

— Nu glumi, băiete. Lista neagră nu e glumă. O să vină vremea să ne răfuim cu toți adversarii. Nu ți-aș dori să fii printre ei.

— Așadar, nu m-ai trecut ?

— Încă nu.

— Înseamnă că ți-a mai rămas ceva omenie.

— Nu, puiule, nu-i vorba de omenie, a zîmbit protector Horhocea și a adăugat, bătîndu-l pe umăr cu o falsă jovialitate : Mai sper în îndreptarea păcătosului...

Tudor i-a rîs în nas și a dat să plece, dar Horhocea l-a apucat de mînecă și i-a smîrcîit în ureche, cu un zgomot de ferăstrău care taie un lemn tare :

— Fiindcă sîntem prieteni... să-ți dau un sfat. Nu-l mai frecventa pe Maestrul, a fost trecut pe lista neagră.

— Era trecut demult. De cînd i-ați tăiat cărțile cu toporul.

— Cine l-a pus să scrie contra eroilor de la Iași ?

— Ce eroi de la Iași ?

— Pune-te la punct cu istoria *noastră,* o s-o predai copiilor la școală cîndva. Niște camarazi din Iași l-au atacat pe rector, un dușman al tineretului...

— Al Gărzii, vrei să spui.

— Totuna, tineretul o să ne urmeze, venim cu idei noi...

— Pe care le impuneţi cu pistolul ?

— Ascultă, eu vreau să-ţi fac un bine şi tu repeţi cuvintele Maestrului. Văd că ţi-au intrat bine-n cap. Scoateţi-le cît mai curînd. Şi lasă-l pe Maestrul, că e duşmanul neamului.

— Al Gărzii, a repetat Tudor.

N-a izbutit nici de astă dată să-l scoată din sărite. Horhocea ăsta avea, totuşi, multă răbdare ! A smîrcîit iarăşi lung, de parcă se pregătea să sară de la trambulină, şi i-a spus rar, ca un profesor la o lecţie de dictare :

— Maestrul e simpatizant comunist, omule. Nu e bine să fii văzut în preajma unui simpatizant comunist.

— Şi ce s-a întîmplat cu *eroii* de la Iaşi ?

— Din tribunal în tribunal, pînă s-a stins procesul. Sînt liberi, înţelegi ? Aveau de gînd să meargă pînă la capăt, dar rectorul a murit astă-vară.

— Mai sînt şi alţi rectori. Eroii voştri nu-şi lasă armele să ruginească.

— Asta cam aşa e, a confirmat Horhocea fără să ia în seamă ironia. Băieţii sînt puşi pe fapte mari ; acum, cînd avem puterea în mînă, o să vezi de ce sîntem în stare...

Nu prevedea cît adevăr stătea în cuvintele pe care colegul lui le reproducea ca un papagal, după ce le culesese avid din gura şefilor Gărzii. A continuat să meargă la conferinţele şi cursurile Maestrului ; într-o seară, pe cînd se pregătea la filozofie, a dat peste titlul unei cărţi rare, publicată cu decenii în urmă. A completat fişa şi a întins-o bibliotecarei. Bibliotecara a consultat cu discreţie un blocnotes cu tot felul de semne şi prescurtări, apoi a ridicat din umeri :

— Regret, am împrumutat-o Maestrului. Cred că a uitat s-o aducă...

A doua zi, înaintea cursului, s-a apropiat de Maestru. L-a întrebat de carte. Profesorul şi-a scos ochelarii rotunzi, demodaţi. Fără ochelari, faţa lui părea şi mai severă ; efortul de memorie îl făcuse să se încrunte puţin. I-a răspuns articulînd rar cuvintele :

— Ah, da. E la mine. Am consultat-o acum un an, cînd lucram la „Istoria cărţii româneşti". Vino diseară la mine, să ţi-o dau.

— Poate vă mai trebuie, domnule profesor. N-aș vrea să vă deranjez...

— Nu, nu. Nu-mi mai trebuie. Am terminat capitolul și mi-am extras din ea citatele necesare. Cît despre deranj... dimpotrivă, îmi faci un serviciu. Mă ajuți s-o descopăr și s-o înapoiez. Fetele de la bibliotecă sînt delicate, mă încurajează în neglijența mea. Ai mai fost la mine ?

Da, mai fusese, după primele zile de cursuri. Maestrul, văzîndu-l interesat de literatura medievală, îl invitase să-i vadă colecția de incunabule. Locuia în Cotroceni, într-o vilă stil englezesc, cu o grădiniță în față, cu gard scund de beton și poartă de fier forjat. Avea o bibliotecă uriașă, la rafturile de sus ajungeai cu o scară pe rotile ; ediții rare, frumos legate, se înșirau pe toți pereții. Multe cărți se aflau la-ndemînă pe birou sau pe măsuțele joase ; erau teancuri întregi, cu fișe și bilețele rămase drept semn între file, trădînd căutarea perpetuă, neobosită, fără astîmpăr, a cărturarului.

Seara a dat curs invitației Maestrului. Și-a pus cravată și și-a periat pardesiul la plecare ; proprietarul i-a zîmbit complice și i-a urat succes. De prisos să-i explice că nu merge la o întîlnire cu o fată ; a ieșit grăbit pe ușă, hotărît să fie punctual. A ajuns în fața vilei după căderea întunericului. Cînd s-a apropiat de portiță, de sub copacul din față s-a năpustit spre el un ins vînjos și grosolan :

— Ce-i, bă, ce cauți aici ?

— Sînt student, m-a chemat domnul profesor pentru o carte. Dar pe dumneata de ce te interesează ?

— Vorbește frumos că te cîrpesc. Poliția legionară. Să-ți văd legitimația de student.

I-a arătat legitimația. Agentul a examinat-o la lumina lanternei, apoi a rînjit :

— Zici că te-a chemat domn' profesor ? Du-te, dacă te-a chemat !

S-a pitit iarăși în umbra din care se ivise.

Tudor a urcat cele două trepte de la intrarea principală. Ușa înaltă și suplă, cu multe ochiuri de geam, era întredeschisă. I s-a părut ciudat. Și prezența agentului legionar de la poartă... A bătut ușor, cu sfială. Nu i-a răspuns nimeni. A împins ușa, a intrat, l-a apucat groaza.

În holul spațios, bine luminat, parcă trecuse taifunul. Marea vază japoneză din stînga zăcea în țăndări pe parchet; covorul din mijloc stătea strîmb, iar un colț îi rămăsese ridicat, lăsînd să se vadă dosul rugos, cenușiu. Ușa bibliotecii era larg deschisă. Pe pardoseală fuseseră trîntite fără milă frumoasele ediții rare, legate în piele; dulapurile, văduvite de conținutul lor prețios, își rînjeau poliţele goale; ici și colo rămăsese cîte o filă ruptă, un fascicul, o hîrtiuță cu scrisul mărunt și disciplinat al Maestrului. În fotoliul din fața căminului, soția Maestrului ședea cu fruntea-n mîini, doborîtă.

— Doamnă! Ce s-a întîmplat? Ce-a fost aici?

A ridicat o față brusc îmbătrînită, schimbată straniu de suferință:

— Ce mai vreți...? Ah, dumneata... Student, nu?... Uită-te, ce-au făcut din casă... Vandalii... Bestiile...

Nu era greu de ghicit cui dădea aceste nume puțin măgulitoare.

— Și... domnul profesor?

— L-au luat cu ei... Presimțea asta. Mi-a spus de dimineață ce trebuie să fac dacă i se întîmplă ceva. Nu l-am înțeles. Dar acum... Să fi văzut ce privire mi-a aruncat din ușă... Știa că nu se mai întoarce...

Fraza s-a sfîrșit într-un hohot de plîns, repede înăbușit îndărătul unei batiste mototolite. Tudor a făcut un pas spre ea, a bolborosit repede, neîncrezător el însuși în ceea ce spunea:

— Liniștiți-vă, doamnă, vă rog, nu plîngeți. O să se-ntoarcă, în două-trei ore e acasă, o să vedeți că se lămuresc lucrurile...

— Încerc și eu... să mă mint... să sper... Dar dacă i-ai fi auzit pe oamenii aceia... Oameni sau fiare... Scotoceau prin cărți... „Te-ai dat cu bolșevicii, maestre! Uite-aici, Marx, Lenin... Nu ne trebuie profesori de comunism!" Dar le trebuie profesori acestor brute? Au ei nevoie de cultură? Știu ei ce-nseamnă cartea? Uite ce-au făcut din biblioteca adunată într-o viață...

O furie neputincioasă l-a cuprins. Și-a amintit avertismentul lui Horhocea și și-a dat seama de proporțiile catastrofei pe care Maestrul o presimțise... A început să pună la loc din cărțile azvîrlite cu brutalitate pe jos, dar

cine mai putea restabili ordinea migăloasă în care fusese constituit, de-a lungul anilor, acest corpus de înțelepciune omenească ? Soția Maestrului a protestat de formă, apoi a venit să-l ajute, poate căuta astfel un refugiu, o clipă de uitare în așteptarea ei deznădăjduită...

— Ai de gînd să mai stai mult p-aici ? s-a auzit în ușă vocea grosolană a agentului.

Furat de titlurile și de numele ilustre înscrise cu litere de aur pe legătura cărților, uitase pentru o clipă unde se află. Dar colegul lui Horhocea îl adusese, cu brutalitate, din nou pe pămînt. Furia aceea neputincioasă l-a năpădit iarăși : simțea nevoia să-l lovească, să-l doboare, să-l sfîșie pe acest emisar al terorii ; timidul student cu ochelari devenise pentru o clipă, fie și numai interior, o fiară. Dar fiara din fața lui era infinit mai puternică. Tudor i-a vorbit cu calm, reprimîndu-și de bine de rău revolta :

— Ți-am spus o dată, domnule. M-a chemat Maestrul pentru o carte. Din păcate, Maestrul...

— Lipsă de la domiciliu, ai ? a rînjit agentul. Ia-ți cartea și cară-te.

— Trebuie mai întîi s-o găsesc, și asta durează.

— Găsește-o și cară-te !

I-a aruncat o privire amenințătoare și a ieșit. Soția Maestrului a spus cu blîndețe :

— E inutil, domnule. Nu mă văd în stare să mai fac ceva în seara asta. Lasă lucrurile așa cum sînt și du-te.

— Și rămîneți singură, aici ?

— Am trimis după fratele meu. Va sta cu mine în seara asta.

— Numai să-l lase să intre.

— Fratele meu lucrează la președinție... Încă...

— Fiți tare, doamnă. Nu poate să dureze la infinit... Și nici ei n-au să meargă prea departe...

— Degeaba încerci să mă încurajezi. Văd cu ochii mei ce se întîmplă. Ne aflăm în plin coșmar. Și e numai începutul...

A plecat, cutremurat de ultimele ei cuvinte. La poartă, agentul s-a ivit iarăși din umbră :

— Ai binevoit să pleci odată ? Credeam că rămîi toată noaptea să-l aștepți pe dom' profesor.

— Şi dacă-l aşteptam ?

— Aşteptai degeaba. De-acolo, de unde s-a dus el, nu se mai întoarce niciodată.

— Vrei să spui că l-aţi... ?

— A primit ce merita, a mîrîit agentul. Şi prietenii lui, dacă nu se astîmpără, au să dea de dracu. Ai înţeles, domnule student ?

Îi aruncase termenul „student" ca pe-o invectivă. Tudor i-a întors spatele cu violenţă şi a plecat, ascunzîndu-şi capul între umeri, zgribulit, ca sub ameninţarea unei izbucniri de vînt rece. Se aştepta să-l strige, sau... să tragă ; ce lege mai dirija acţiunile acestor briganzi constituiţi în sinistra „poliţie" care funcţiona paralel cu organele oficiale de ordine ? Cine e acest om ? se întreba cu un dispreţ duşmănos, după ce scăpase de obsesia glasului lui aspru. Un pierde-vară înarmat cu pistol, un derbedeu care rosteşte cu dispreţ cuvîntul „student" pentru că disprețuieşte cartea, e inapt s-o pătrundă. Cîtă carte i-a trebuit ca să poată pîndi dindărătul unui copac pe cei care intră în casa plină de cărţi ?

S-a întors acasă neliniştit, încercînd să-i uite glasul nesuferit şi prevestirea sumbră. „De-acolo, de unde s-a dus el, nu se mai întoarce niciodată..." A doua zi, pe culoarele facultăţii s-a răspîndit zvonul pe care-l aşteptă cu groază : Maestrul, savant de talie naţională, luptător pentru dreptate şi împotriva violenţei, căzuse victimă răzbunării legionare. Fusese găsit pe un maidan din marginea oraşului, ucis în chip bestial, cu ajutorul unor arme rudimentare, demne de întunericul primitivismului, al măciucii şi al strigătelor nearticulate. Rezemat de pervazul ferestrei, Horhocea urmărea posac agitaţia provocată de ştire. Tudor s-a apropiat de el :

— Acuma ce mai zici ?

— Îmi pare rău de el, era băiat deştept. Dar dacă nu se mai potolea... a spus Horhocea. Legea noastră e aspră.

— Care lege ? În ce secol vă treziţi ? Sîteţi nişte barbari, nişte..

— Lasă discursurile, a smîrcîit Horhocea. Şefii noştri sînt oameni de cultură. Profesori, filozofi, logicieni. Dar trebuie şi-un pic de violenţă, ca să trezească spiritele adormite...

Evident, povestea cu trezirea spiritelor adormite nu-i aparţinea lui Horhocea. O auzise probabil din gura unor oratori de mîna a doua ; nici măcar cînd era vorba despre Maestru, al cărui student fusese cîteva săptămîni, nu-şi dezminţise pasiunea pentru frazele de împrumut. Tudor i-a aruncat în faţă tot dispreţul pentru el şi pentru asasinii a căror uniformă o purta. Horhocea n-a îndrăznit să riposteze ; probabil că în sufletul lui rudimentar îşi făcuse loc o undă de ruşine şi de regret pentru ceea ce se întîmplase. Nu era nici primul şi nici ultimul dintre indivizii mărunţi şi naivi, nimeriţi în mişcare nu datorită unor convingeri, ci pentru că li se oferea prilejul să se afirme fără efort şi fără riscuri. În zilele acelea legionarii păreau atotputernici ; oameni ca Horhocea, atraşi de mirajul unei vieţi spectaculoase şi uşoare, se adăugau coloanelor verzi făcîndu-le să pară impunătoare.

Poate de aceea şefii lor pierduseră cu totul măsura. Sprijiniţi făţiş de diviziile germane, îşi închipuiau că totul le este îngăduit. La sfîrşitul lui noiembrie, s-a aflat că o ceată de cîţiva „justiţiari" în cămaşă verde a pătruns în celulele Jilavei şi a ucis zeci de arestaţi, adversari ai Gărzii, personalităţi ale vieţii politice şi militare. A urmat imediat crima care a zguduit toată conştiinţa românească : asasinarea lui Nicolae Iorga. Redacţia revistei de stînga, care găzduise articolul lui Tudor — şi nu numai pe al lui — îndreptat împotriva Gărzii, a fost incendiată ; ziarele au relatat întîmplarea ca pe un simplu accident, o singură gazetă a pomenit de faptul că pe culoarul întunecos, aproape de uşa redacţiei, pompierii dăduseră peste un bidon cu petrol ; reporterul făgăduia că în numărul următor va reveni cu amănunte, dar n-a mai revenit. Teroarea pusese de-a binelea stăpînire pe oraş ; seara, străzile rămîneau pustii, măturate de vîntul începutului de iarnă ; într-o zi, trecînd spre Universitate, pe Calea Victoriei, Tudor a auzit un zgomot neobişnuit şi a văzut cîteva tancuri care luau poziţie în preajma Prefecturii poliţiei.

Horhocea se lăsa, în tot acest timp, dus de curentul în care singur se vîrîse. Într-o zi, în preajma Crăciunului, i-a şoptit la ureche că Horia Sima se pregăteşte pentru „un an nou cu oameni noi şi suprimarea a tot ce este

vechi". Tudor cunoştea formula ; lumea o rostea cu teamă, deslușind îndărătul acestei afirmații vagi și pompoase o amenințare fără nume.

— Lasă frazele și spune-mi ce aveți de gînd, Horhocea !

— Căpitanul ne învață să schimbăm lumea... Acest neam trebuie purificat prin sacrificiu.

— Se pare că generalul nu prea e de acord cu tot ce faceți. Și nici nu-i convine să împartă puterea cu voi.

— Generalul ? Trădătorul Mișcării ?

— Ce trădător ? Vă e prieten !

— A fost. Acuma ne e dușman !

— Lasă gluma, Horhocea. Generalul e o nucă prea tare pentru dinții voștri.

— O să-ți spun un secret. Dar mai întîi să juri că-l ții pentru tine.

— Jur. N-o să-mi bat gura la colț de stradă, ce naiba.

— Fă-ți cruce și jură, altfel nu-ți spun.

A mai jurat o dată. Horhocea s-a aplecat spre el confidențial, a șmîrcîit scurt și i-a șoptit la ureche, deși nu era nimeni prin preajmă :

— Generalul... pac ! S-a zis cu el. Au jurat camarazii pe Biblie și pe pistol.

— Asta nu se poate !

— Ba se poate. „Echipa morții" e formată, așteaptă doar semnalul. Abia după asta va vedea lumea cine sîntem și ce țeluri vrem să înfăptuim...

Anul Nou a trecut într-o atmosferă apăsătoare. Alarmate de declarațiile legionarilor, autoritățile puseseră în mișcare unități militare, aduseseră întăriri pentru forțele polițienești, străzile erau împînzite de patrule. În presa gardistă apăreau mereu reportaje din poligoanele de tir, unde legionarii își exersau ochiul și mîna în folosirea armelor moderne ; trecuse epoca bîtei și a făcliei incendiatoare ; se zvonea că ambasada germană pusese la dispoziția Gărzii armament și muniție ; apăruse și un general în retragere care se ocupa de partea militară a Mișcării. Cînd venea seara acasă, la camera pe care-o închiriase în Ghencea, proprietarul, un mic afacerist din branșa tranzacțiilor imobiliare, îl întreba îngrijorat din ochi ce se mai aude. Tudor îi povestea ce auzise prin oraș, îi relata îmbățoșarea legionarilor, repeta frazele lui Horhocea,

iar bietul om se întreba, oftînd de stătea să-i plesnească nasturii de la vesta bine strînsă pe pieptul grăsuț :

— Cine știe ce ne-o mai fi dat să vedem !

Era îngrijorat și amărît, niște case vechi de pe Mîntuleasa îi fuseseră avariate de cutremur și locatarii se mutaseră înfricoșați ; clienții obișnuiți, care își vîrau capitalul în imobile, nu mai îndrăzneau să încheie afaceri, de teama legionarilor, care urmăreau să-și ia partea leului din orice tranzacție ; pe scurt, treburile mergeau prost.

Într-o zi, cînd a venit mai devreme de la cursuri, proprietarul îl aștepta in ușă, cu o mină speriată :

— Ce e prin oraș ?

— Liniște, ce să fie ?

— N-ai auzit nimic ? Se transmite la radio...

L-a tras nerăbdător în „salon", o încăpere largă cu fotolii și vitrine mari încărcate cu bibelouri. Un „Phillips" uriaș trona pe o masă sculptată, într-un colț al camerei. Din aparat se revărsa un discurs răsunător, întrerupt mereu de urale :

— „Legiunea a ieșit biruitoare, ea își urmează desfășurarea acestei biruințe conform cu cele trasate de Căpitan... Este putere ca să ne oprească ? Să nu încerce nimeni. Zadarnică și periculoasă strădanie. Legiunea-i în marș și mersul ei nu poate fi oprit..."

— Ce mai e și asta ?

Proprietarul și-a scărpinat cu arătătorul mustața stil Charles Boyer și a ridicat din umeri :

— O adunare de-a nebunilor ăia. Lumea n-are ce mînca și ei țin discursuri. Le dă mîna : nu e zi să nu se-nfrupte din plăcintă. Săptămîna trecută au intrat peste Bică Droghistu. Au scos pistoalele și l-au somat să-și vîndă prăvălia. Cui s-o vînd ? Ți-o cumpăr eu. Ăsta era comandantul Bădîrcea, d-aici, din cartier. Pîn-la prînz au și făcut actele. A vîndut-o bietul om pe nimica.

— Nici nu valora mare lucru. Trei borcane cu pomadă și un clopoțel deasupra ușii...

— Dar și așa, să dai buzna peste om cu pistolul...

— Alții au pățit-o și mai rău. Iar adevărații vinovați au scăpat teferi...

— Or să plătească, a spus gazda cu încredințare. Ia !

Glasul răsunător, deformat de microfon, tocmai spunea :

— „Conducătorul statului, generalul Ion Antonescu..."

— „Horia Sima, Horia Sima, vrem conducător pe Horia Sima"; a răcnit mulțimea din sală.

— Asta-i bună ! Nu le mai place nici generalul ?

Gazda a făcut un gest a lehamite :

— Vor să fie stăpîni. S-au lăudat că au arme și grenade în fiecare casă.

— „Horia Sima", au urlat iarăși sutele de glasuri în difuzorul aparatului de radio.

— Se laudă că nemții sînt de partea lor. Bădîrcea ăsta povestea că Malaxa și nemții le-au dat arme și că nu se tem de nimeni...

— Și chestia asta de la radio ?

Gazda a întins mina și a curmat brusc, dintr-un buton, peroraţia oratorului legionar.

— Întrunirea conducătorilor legionari, la Facultatea de drept. Vorbește un șef de-al lor, Vasile Iașinschi. Din vorbele astea o să curgă sînge, ține minte de la mine...

Pe Horhocea l-a văzut seara, pe Calea Victoriei, cărînd, împreună cu alții de-ai lui, niște cutii de lemn. S-a făcut că nu-l vede ; Tudor l-a ajuns din urmă :

— Ce puneți la cale ?

— Ne pregătim de carnaval. Știi ce-i în lada asta ? Cartușe !

— De unde cartușe ?

— Ghici !

Pe lădiță scria „Made in Germany". Putea să ghicească și fără inscripție.

— Îți dau un sfat, a spus Horhocea. Nu vrei să vii cu noi ? Treaba ta. Dar cîteva zile să stai pe-acasă. Pînă luăm orașul.

— Voi ?...

Două zile mai tîrziu sirenele de alarmă au început să urle. Lumea s-a baricadat prin case. Grupuri de legionari înarmați alergau pe străzi. Huruiau motociclete. Au început să răsune împușcături și rafale de mitralieră spre centru. Radioul, aflat sub controlul legionarilor, difuza apeluri la dezordine...

Tudor urmărea cu neliniște desfășurarea evenimentelor. Bădîrcea și Horhocea, stăpînii țării ? Repetenții și bestiile ?

A aflat mai tîrziu că în cele trei zile negre ale rebeliunii, sute de oameni fuseseră asasinaţi ; jafuri, devastări şi incendii urîţiseră faţa oraşului. Martori oculari relatau tot felul de grozăvii, pronunţau cu spaimă nume de oameni care căzuseră victimă bandelor înarmate... Apoi, la ordinul generalului, armata a pornit asupra fortăreţelor legionare : Cazarma gardienilor publici, Prefectura poliţiei, Siguranţa generală, Sediul legionar din Aleea Vulpache. Asediaţii au ripostat cu armele. Au căzut sub gloanţele rebelilor zeci de militari. Dar sălbatica cohortă îşi jucase rolul...

Luni de-a rîndul, poliţia şi jandarmeria i-au vînat pe rebeli, iar tribunalele militare au împărţit pedepse grele. Guvernul era hotărît să împiedice o nouă înviere a sinistrei organizaţii.

Horhocea a scăpat ca prin urechile acului de pedeapsă. Achitat, din lipsă de probe. A revenit la Universitate tuns ca puşcăriaşii, cu privirile-n jos, ca un cîine bătut. Dar într-o seară, pe cînd ieşeau de la cursuri, i-a spus printre dinţi :

— Soarele nostru n-a apus. Aşteaptă să ne răfuim cu „Cîinele roşu", şi-o să vezi. Hitler are încredere în noi. Ştii cîţi soldaţi germani sînt în ţară în clipa de faţă ?

Tudor a ridicat din umeri, nepăsător.

— Habar n-am. Cu miile, în orice caz.

— Sute de mii ! a spus triumfător Horhocea, subliniind cifra cu o smîrcîială prelungă. Îţi dai seama ? Tot de la ei ne vine ajutorul pîn-la urmă. Deocamdată, ei îi adăpostesc pe refugiaţi, le dau alimente şi insistă pe lîngă general să-i ierte. Iar Horia Sima stă la Berlin şi aşteaptă prilejul să revină în triumf, ca un adevărat conducător...

Pe urmă, războiul.

Clopote. Discursuri şi articole demagogice. Gloată înlăcrimată pîndind la gardul Cercului de recrutare. În cîrciumioarele de mahala grupuri de tineri cu ordinul de chemare în buzunar afişau o veselie disperată, se îmbătau rapid şi lălăiau cîntece de jale. Agenţi secreţi trăgeau cu urechea la cozile apărute brusc în faţa prăvăliilor.

Într-una din ultimele zile de cursuri, cînd ieşea de la Universitate, Tudor l-a zărit în hol pe redactorul revistei

de stînga. S-a îndreptat spre el ; poetul i-a ieşit în întîmpinare.

— Te aşteptam, i-a spus strîngîndu-i mîna.

Avea palma uscată şi fierbinte ; slăbise, respira scurt şi tuşea la fiecare vorbă.

— Ce s-a mai întîmplat cu revista dumneavoastră ?

— Ce s-a întîmplat cu multe. Nu ne mai aprobă să apărem. Ştii, decretul cu propaganda. Ieşim puţin la soare ?

Strada clocotea sub săgeţile soarelui de vară. Poetul s-a înfiorat, şi-a strîns mai bine flaneaua neagră şi eternă.

— Am stat cam mult în hol şi m-a pătruns frigul. Trebuia să plec la munte, acum două săptămîni. Dar a sunat goarna şi a schimbat tot. Secretarul de redacţie a fost mobilizat, am rămas singur...

— Dar dacă revista nu mai apare...

— Cine spune că nu mai apare ? a rîs poetul. Nu ne aprobă, asta-i altă poveste. Dar noi ne facem că nu ne pasă. Am salvat o mică parte din tipografie. Singura condiţie e să păstrăm secretul. Redacţie, tipografie, colaboratori... totul clandestin. Revista trebuie să apară ca şi-nainte. Pentru asta am venit. Vrei să ne mai scrii ?

Poetul evita să-l privească ; mergea agale pe bulevardul dogorit de soare. Părea că vorbise într-o doară, dar Tudor îl simţea încordat, aşteptînd răspunsul. Îi propunea un lucru riscant, îi vorbise deschis despre primejdiile care-l pîndeau ; nu-şi dădea seama, poate, că însăşi perspectiva riscului, în loc să-l sperie, îl îndîrjea şi mai mult. Răspunsul i-a venit pe buze firesc, dintr-o suflare :

— Să scriu ! E singurul lucru pe care-l pot face. N-am altă cale să-mi exprim convingerile. Consider acest război o aventură şi punctul de plecare al unei mari tragedii. Firește că vreau să scriu !

— Înţeleg să fiu cinstit cu dumneata, a spus redactorul. Incendiul acela a fost numai un început. Ne-au făcut tot felul de şicane ; nemţii sînt consecvenţi, se pricep să se ţină de capul adversarilor. Au devenit foarte bănuitori şi urmăresc cu grijă orice semn de dezacord cu politica lor. Cer mereu generalului să ia măsuri. Siguranţa vînează exemplarele de revistă ; agenţi secreţi trag cu ochiul prin subsolurile caselor vechi, sperînd să dea de urma tipo-

grafiilor clandestine ; unii dintre colaboratori au fost ridicați și trimiși la Tîrgu Jiu. Putem avea oricînd aceeași soartă. Trebuie să ne ferim din toate părțile.

— Vă exprimați la plural...

Poetul a zîmbit, cît putea zîmbi un chip chinuit ca al lui :

— Doar nu-ți închipui că revista mea deține monopolul tipăriturilor ilegale. Cade una, mîine apare alta. Există meșteri tipografi care lucrează noaptea ; avem difuzori, oameni de diferite profesii, care împart în zorii zilei tipăriturile proaspete. Pe lîngă revistă, editățm manifeste împotriva războiului...

— Sînteți cu comuniștii ?

— Sîntem cu cei ce vor binele real al țării, a spus poetul, ocolind un răspuns direct. Sîntem împotriva lui Hitler și a celor care-i ascultă poruncile. Am fost tîrîți în război ; după cum vezi, diviziile germane aduse în țară nu folosesc numai pentru parăzi. Ne-au silit să mergem alături de ei. Poporul n-a dorit acest război. Noi exprimăm punctul de vedere al poporului. De aceea, mulți oameni consimt să înfrunte riscurile și să ni se alăture.

— Socotiți-mă și pe mine printre ei. Am aceleași convingeri, a spus Tudor încet.

Poetul i-a zîmbit iarăși. Privind cu grijă în jurul lui, întrerupîndu-se cînd apărea cineva în preajmă, l-a pus la curent cu sistemul de lucru. Redacția nu mai exista ca local cu adresă precisă ; poetul umbla cu manuscrisele în buzunare ; oameni pe care nu-i cunoștea luau de la el materialul și-l duceau la tipografie ; nu știa unde se află tipografia, nici nu era nevoie să știe ; alți oameni împărțeau revista, lipeau manifeste pe garduri și pe stîlpi, vîrau „fluturași" de hîrtie, conținînd uneori o singură frază, în cutiile de scrisori...

— Acuma s-a găsit o metodă și mai ingenioasă, a spus zîmbind poetul. Ascundem broșurile antinaziste în coperți inofensive : cărți de rugăciuni, sfaturi pentru agricultori, culegeri de cîntece populare... Îți închipui încurcătura agenților. Prin tîrguri, aceste broșuri se răspîndesc ușor, țăranii le trec din mînă-n mînă, iar agenții turbează căutîndu-le...

Tudor s-a oprit în loc, a exclamat cu entuziasm :

— Admirabil. Înseamnă că e o organizaţie puternică...

— O organizaţie care apără interesele poporului, a spus încet poetul. De aici izvorăşte tăria ei. E drept, trebuie să lucrăm ilegal, în clandestinitate. Oficial nu ni se permite să existăm. Dar asta n-are importanţă. Împotriva noastră e forţa statului, de partea noastră însă este adevărul.

— Şi ce ar trebui să scriu ?

— Adevărul, a repetat poetul. Aşa cum îl simţi. Revista nu apare la date fixe ; în medie, un număr pe lună. În ziua de cinci ale lunii, aduci articolul pe Calea Moşilor. E un gard lung de scînduri ; la poartă este cutia pentru poştă. Te uiţi prin deschizătura cutiei. Dacă se află înăuntru un plic mare, roz, atunci depui acolo manuscrisul. Nu-i nevoie să-l semnezi ; îţi cunosc scrisul.

— În ziua de cinci... a murmurat Tudor. E bine. Pot începe chiar de luna asta !

4

Trenul se smuci brusc. Călătorii se treziră ; o frînă puternică îi aruncă unii peste alţii. Sirena locomotivei şuieră prelung, zeci de glasuri ţipară toate o dată :

— Alarmă ! Vin avioanele !

O panică nebună se dezlănţui. Săriră din vagon, mai mult azvîrliţi de către cei din spate ; mijeau zorile, abia vedeau terasamentul înalt pe care trebuiau să-l coboare nebuneşte şi să se risipească pe cîmp, cît mai departe de trenul care putea deveni ţinta bombardamentului. Tudor se pomeni în mijlocul unui lan de orz, ţinînd-o pe Eva de mînă.

— Nu-ţi fie teamă, îi repeta mecanic. Un tren e un obiectiv prea mărunt. Altceva ţintesc ei cînd se hotărăsc să atace...

Avioanele trecură cu un zgomot straniu, un urlet înfundat care creştea şi slăbea ritmic, ca vuietul unei fabrici depărtate : u-u-u-u... Iscodiră zadarnic seninul

înstelat. De undeva, din stînga, țîșniră săbiile de lumină ale proiectoarelor, încrucișîndu-se, pipăind parcă stelele pale.

— Se duc spre Valea Prahovei, strigă cineva. Sondele, rafinăriile...

— Le strică benzina nemților, spuse altul.

— Care-a vorbit ? Ți s-a urît cu binele...

Hohote de rîs răsunară din lanul de orz.

— Așa bine, mai rar !

— Îl doare pe el de nemți !

Simți cum Eva îl trage de mînă, își apropie capul de al lui :

— Tu să taci, șopti ea. Pot fi agenți provocatori. Abia așteaptă să ducă la tribunal niște dușmani ai mareșalului...

Tăcu... Schimbul de replici mai continuă un timp între anonimii risipiți în lan, apoi locomotiva dădu semnal de încetare a alarmei și toți se năpustiră, cu strigăte voioase, spre vagoanele rămase pustii.

Își reluară, cu chiu cu vai, locurile ; era mai greu acum, după spaima bombardamentului, căci toată lumea voia să rămînă în apropierea ușilor. Trenul porni din nou. Se iveau zorile : proiectoarele se stinseseră demult, dar curioșii continuau să se uite, ieșiți pînă la brîu pe geamurile înguste, spre cerul pustiu.

— Am scăpat, spuse moșneagul cu sacul înghesuit în toaletă. Tot mi-a prins bine la ceva alarma lor : mă apucase burta și nu știam încotro s-o tau.

— Te apucase *după* alarmă, strigă provocator tînărul cu mustață „Charlot".

— Mă mir cum ai avut vreme să-ți dai nădragii jos, adăugă altul.

Toată lumea izbucni în rîs. Tudor se uită cu coada ochiului la Eva : adormise iarăși. Cu ochii închiși, cu trăsăturile destinse, părea un copil. O invidia pentru această seninătate ; ce însemna viața pentru Eva ? Un șir de evenimente ușor previzibile : o păpușă ; abecedarul ; o rochie pentru primul bal ; absolvirea liceului ; apoi drumurile între Universitate și casă, drumuri de fată cuminte, care privește țintă înaintea ei și nu-și îngăduie să surîdă la obrăzniciile derbedeilor veseli de pe bulevard. Dar iată

că această fetiță cuminte și așezată ia brusc o hotărîre imprevizibilă : părăsește totul în preajma sesiunii de examene, ca să-l smulgă pe el dintr-o lume primejdioasă și să-l introducă într-alta, lipsită de riscuri și totuși necunoscută...

Începu să-și pună întrebări. Unde se ducea ? Era el omul făcut pentru aventuri, după anii petrecuți în ambianța solemnă a tomurilor grele de înțelepciune ? N-avea vocația luptei. Crescut într-o familie de oameni supuși și corecți, pentru care autoritatea era o a doua religie, se ferise totdeauna de conflicte. Nici măcar în primele clase nu luase parte la vreo încăierare. Poate pentru că n-avea vreme să-și facă aliați. Tatăl său se muta de colo colo, unde-l mîna Inginerul. Venea într-o zi, spunea simplu : „A zis Inginerul că plecăm", și la întrebările mamei pronunța un nume de localitate. Bagajele încărcate spornic într-un camion, de pietrarii cu cămăși scorțoase de sudoare. În urmă ei, cu trenul. Primele amintiri, o gară. Schimbau trenul, undeva spre Ardeal, treceau pe sub peron, printr-un tunel, intrau într-un restaurant aglomerat, unde un lăutar cînta la infinit un refren stupid „Fus-fus, fus-fus, unde dracu te-ai ascuns"... Mîncau felii de pîine mari cît un abecedar, unse cu untură. Altă imagine : tîrgul din Moldova, cu case egale, printre care treceau cu trăsura, de la gară spre noua locuință. Într-o piațetă, o statuie îl făcuse să strige : „Mamă, uite-l pe Dumnezeu !" Personajul avea, evident, barbă mare, corect reprodusă în piatră. Birjarul rîsese. Nici acum nu știa a cui era statuia ; nu încercase niciodată să afle ; era aproape sigur că s-ar simți dezamăgit să știe că reprezenta vreun răposat fruntaș al tîrgului.

Uneori, cîteva mutări într-un an. N-avea vreme să lege prietenii, să-și facă colegi de școală, să participe la încăierări băiețești. Mereu singur, deoparte, stigmatizat de eternul „ăla nou". Rămînea constant el însuși, dar de fiecare dată era cineva nou într-o clasă nouă pentru el, cu un învățător nou, cu accent nou în vorbirea celor din jur. Privea de departe jocul de oină, era evitat cînd se făcea alegerea pentru „rege, rege, vrem soldați" ; nu recita la serbări de sfîrșit de an, chiar dacă primea cununa de

premiant. Niciodată primul. Primul era, firește, un localnic...

Învăța. Ceea ce oamenii îi refuzau, cerea cărților ; citea cu disperare, pe apucate, tot ce-i venea la îndemînă. Refugiul în lumea cărților i-a intrat de timpuriu în fire ; cînd colegii lui se omorau cu Baba Cloanța el trecuse la personajele lui Jules Verne ; învățătorii de țară îl priveau ciudat după vreun răspuns mai ieșit din comun ; și nu gustase niciodată din oribilele „cinci-la-palmă", un fel de pedeapsă universală pentru cei care „nu știau". *Știa* totdeauna, din cărțile de școală sau din celelalte cărți. Uneori știința lui devenea o jignire ; și cei pe care-i lăsa în urmă îl bumbăceau cu ciudă, aparent nemotivat ; loviturile lor, mai mult umilință decît durere, îl depărtau și mai mult de colegii temporari...

A început liceul într-un orășel dunărean, unde-i mînase neobosit Inginerul. Locuiau cu chirie, în centru, și s-a îndrăgostit de fata de vizavi, dintr-o casă cu etaj ; fata purta coade lungi și se rezema uneori cu coatele de fereastră, privind forfota străzii ; el o contempla de după perdele, dar nu îndrăznea să se arate ; pentru ea a scris cele dintîi poezii. N-a aflat niciodată cum o cheamă, nici nu spera și nici n-a avut prilejul ; Inginerul i-a trimis curînd spre munte, unde au izbutit să rămînă doi ani la rînd.

Un trimestru la un gimnaziu — patru kilometri dus, patru întors în fiecare zi, de la barăcile de lîngă pod pînă în tîrgușorul cu case pitorești ; restul anului la Sibiu, tolerat cu mari insistențe din partea mamei la un liceu cu faima : apoi, după un nou „A spus Inginerul că plecăm", mama, exasperată, s-a certat furcă cu blîndul supus al Inginerului, a țipat „Nenorocim copilul !" și l-a trimis la un internat în București.

Acolo a urmat ultimele trei clase de liceu. Într-o școală sumbră ca o cazemată, cu ziduri înalte și reci și cu directorul, profesor de română, un om genèros și autoritar, care avea obiceiul să invite de Crăciun doi-trei elevi din fiecare clasă în jurul unui brad sărbătoresc, la el acasă ; fusese invitat și Tudor în penultimul an, cînd izbutise să se impună prin cunoștințele de literatură și începuse — în secret — *să scrie*...

La internat s-a nimerit vecin de pat cu Horhocea. Horhocea era cu un an mai mare : cînd era întrebat, explica fără chef că din cauza polipilor pierduse o clasă. Tudor încercase să-l ia părtaş la lecturile lui tot mai întinse, dar vlăjganul era opac, citea la disperare cărţile din programa şcolară, fiindcă taică-său, modest negustor de mahala, îi hotărîse să ajungă profesor de română. Îşi teroriza colegii, ca să nu-l spună că fuma în closet cu vechii confraţi ajunşi acum cu o clasă înainte ; alviţarul de la poarta liceului îi aducea bilete misterioase de la fete ; se lăuda seara, pe întuneric, cu isprăvi şi mai misterioase, numai pe jumătate povestite, întărîtîndu-le imaginaţia. Cînd poveştile au început să se repete, Tudor şi-a cumpărat o lanternă şi şi-a reluat, sub pătură, lecturile, acompaniat de istorisirile auzite pentru a zecea oară.

Ce fel de aventurier putea ieşi din el ? se întreba acum, în vreme ce trenul îl ducea în goană spre cea dintîi mare aventură...

Aţipi pe colţul de geamantan, pe care şoapta de aseară a Evei „În noaptea asta vor să te ridice !" i-l hărăzise drept pat. Pierduse pentru prima oară o noapte întreagă ; era dimineaţă de-a binelea, trenul încetini iarăşi, opri, porni, merse îndelung pe o cîmpie aurită de soare ; de cîte ori deschidea ochii vedea acelaşi peisaj, cîmpul verde-arămiu, întretăiat de fulgerările negre ale stîlpilor de telegraf.

Mai apoi, pasagerii începură să se foiască, să-şi adune bagajele plasate prin compartimente, strigîndu-şi îndemnuri. Se apropiau de destinaţie.

Capitolul 2

1

Maiorul Dragomirescu citi hîrtia şi se încruntă. Adresa venea din partea poliţiei de siguranţă şi semnala divizionului că soldatul Roşioru Mihai, încorporat dintre rezervişti, era suspectat a fi comunist. Poliţia ruga organele informative să supravegheze comportarea în unitate a sus-numitului şi să semnaleze orice aspect privitor la activitatea lui politică.

Pe margine, scrisul mărunt şi ordonat al comandantului „În atenţia ofiţerului cu informaţiile".

Maiorul îşi trecu mîna prin părul tuns scurt. Uite unde-i duce politica pe oameni, îşi spuse. Pînă mai ieri ne luptam pe mutește cu agenţii germani ; astăzi le copiem metodele...

Împături hîrtia, o vîrî la loc în plic, plicul îl dosi într-un plic mai mare, care conţinea nişte instrucţiuni depăşite de multă vreme ; ascunse totul în mapa de pînză în care-şi păstra documentele strict secrete. Încercă să-şi amintească de soldatul Roşioru Mihai, venit de curînd în divizion. Nu izbuti. Se gîndi să-l cheme, să stea de vorbă cu el, dar îşi schimbă îndată hotărîrea. Un militar chemat de ofiţerul cu informaţiile ? Faptul ar fi stîrnit comentarii în rîndul camarazilor lui. Nu, trebuia să-l întîlnească aşa, ca din întîmplare, să schimbe cîteva cuvinte cu el, să afle ce gîndeşte.

Cineva mişcă pătura cazonă, rărită, care ţinea loc de uşă.

— Permiteţi, domnule maior ?

— Da, spuse maiorul.

Pătura se dădu deoparte, lăsînd să intre lumina puternică a zilei. Maiorul mijì ochii. Văzu mai întîi nişte bocanci uriaşi coborînd cele trei trepte de scîndură. Adăpostul era un fel de beci nu prea adînc. Peste bîrnele acoperişului fusese pus un strat de pămînt, pe care începuse să crească iarba ; căldura de afară nu pătrundea niciodată pînă aici. Doar acum, pentru o clipă, cît pătura fusese îndepărtată, un val de aer fierbinte măturâ încăperea. Militarul care venise lăsă pătura să cadă în urma lui şi coborî ultima treaptă, aplecîndu-se mult, ca să nu atingă acoperişul. Abia acum maiorul îl recunoscu, după mustaţa subţire, care-i maturiza şi mai mult figura uscăţivă, cu trăsături energice.

— Tu erai, Costea ?

— Eu, să trăiţi, domnule maior. Dacă nu vă deranjez...

— Nu mă deranjezi.

Cînd venise în divizion, sergentul Costea se prezentase la el şi raportase că a fost numit de un an de zile „agent acoperit" în cadrul bateriei ; că lucrase cu căpitanul Nicoară, vechiul ofiţer cu informaţiile, şi dorea să ştie dacă această misiune rămîne valabilă.

— De ce nu ? zîmbise atunci maiorul. N-am nici un motiv să te revoc ; dacă domnul căpitan Nicoară a avut încredere în dumneata, nu văd de ce n-aş avea şi eu. Un singur lucru te rog : orice problemă care se iveşte mi-o aduci la cunoştinţă mie, nimănui altcuiva ; s-ar putea ca dintr-o imprudenţă să încurci lucrurile şi să pierdem în loc să cîştigăm, înţelegi, sergent ?

— Înţeleg. Domnul căpitan Nicoară spunea tot aşa, legătura numai cu dînsul ; ce rost ar avea să bat toba ?

Şi iată că sergentul respecta înţelegerea.

— Am o problemă, domnule maior...

— Ce s-a întîmplat ?

— L-am auzit pe un soldat făcînd propagandă printre recruţi. Le spunea că războiul ăsta nu-l purtăm cu cine trebuie, că n-avem ce căuta în Rusia în vreme ce jumătate din Ardeal se află sub stăpînire străină...

— Cum îl cheamă pe soldat ?

— Roşioru Mihai, domnule maior.

— Aha ! Ai intervenit în discuție ?

— M-am gîndit că e de datoria mea să-l combat. Vorbele astea cu Ardealul le-am găsit și-n manifestul care ne-a fost aruncat în vagon luna trecută. Veneam cu muniția de la Arsenal. Ne-am oprit într-o gară, că făcea trenul cruce cu altă garnitură. Era noapte și începuse să bureze afară. Atunci, în timpul opririi, cineva ne-a vîrît manifestele în vagon. Soldații le citeau pe furiș. Abia am izbutit să adun cîteva și să le predau la cancelarie. Am citit și eu. Așa scria : ce căutăm noi în Rusia, în vreme ce jumătate din Ardeal... Exact vorbele cu care soldatul Roșioru se adresa recruților.

— Și ce i-ai spus lui Roșioru ăsta ?

— I-am spus să-și țină gura, că datoria noastră e să executăm ordinele ; recruților le-am zis să fie mulțumiți că au nimerit aici, departe de front, și să nu plece urechea la vorbele de clacă ale unora.

Maiorul încuviință din cap :

— Ai procedat bine, sergent. Ai grijă însă să nu exagerezi. Dacă oamenii prind de veste că ești pus anume să-i urmărești, se feresc de dumneata și nu mai afli nimic. Un fel de pisică cu clopoței.

— Aveți dreptate, domnule maior. Dar n-am putut să mă abțin, trebuia să-i atrag atenția. Și-așa recruții vin de-acasă cu tot felul de gărgăuni în cap.

— Ce gărgăuni ?

Sergentul înghiți în sec, își drese glasul, spuse încet :

— Oamenilor le e lehamite de război. Chiar dacă nu spun, îi simți ce gîndesc.

— Nu ne permitem să-i judecăm, spuse maiorul. O să fac un raport către regiment.

— Și credeți că se rezolvă ceva ? Dacă i-am aresta pe toți cei care nu sînt de acord cu războiul...

Maiorul îl privi cercetător. Sergentul, bărbat la vreo treizeci de ani, avea o față matură și serioasă. Nu părea a fi genul de om capabil de josnicii. La urma urmei, gîndi maiorul, îmi e într-un fel subaltern. Poate așteaptă de la mine nu o vorbă imprudentă, cu care să mă „aibă la mînă", ci un sfat, sau o încurajare, sau o linie de conduită. Ce sfat să dai unui om care se zbate între datoria de ostaș și sentimentele personale ?

Sergentul făcu un pas înainte, adăugă aproape în șoaptă :

— Domnule maior, am fost totdeauna un om corect. Sînt patriot, vreau să-mi fac datoria către țară.

— Nu mă-ndoiesc de asta, sergent.

— Înainte de armată am lucrat un timp în poliție, după cum știți. Am învățat să execut ordinele și să apăr statul.

— Toți apărăm statul.

— Domnule maior, trebuie să vă spun ce am pe suflet. Cu orice risc. Știți, mă surprind uneori gîndindu-mă și eu că mai bine era să stăm deoparte, să nu ne aventurăm. De ce ne-am dus alături de nemți ? De ce stăm aici, cu arma-n mînă, în loc să ne vedem de necazurile noastre ? Soldații vorbesc despre casele lor, despre gardul care trebuie dres, despre copii și despre ogoare rămase în seama femeilor. În sufletul meu le dau dreptate, domnule maior. Puteți să mă arestați.

Maiorul îl privi iarăși în ochi. Sergentul îi suportă privirea aceea cercetătoare, fața lui rămase serioasă și liniștită.

— Pentru gînduri nu se arestează oamenii, sergent. Consideră că nu mi-ai spus nimic. Fiecare om e stăpîn pe gîndurile lui...

— Vă mulțumesc, domnule maior...

— ...Dar trebuie să ne facem serviciul. Nu putem nici dumneata, nici eu, să influențăm evenimentele. Sînt alții care ne dirijează. Ca militari trebuie să ne supunem, indiferent dacă ne convine sau nu.

— Înțeleg, spuse sergentul. O să vorbesc cu Roșioru ăsta. Să-și mai țină gura.

— Spune-i și din partea mea același lucru. Voi, ostașii, vă înțelegeți mai bine între voi. Nu-i lăsa să greșească, nu-i încuraja să se vîre singuri în bucluc. Vrem să fie liniște aici, în divizion... Zici că e-n bateria voastră ?

— Da. Dar nu la tunuri. E telemetrist. Ne-am bucurat cînd a venit el și ne-a spus ce specialitate are. Telemetristul nostru era bolnav de inimă și l-au reformat. Iar asta-i meserie gingașă. Dacă n-ai un telemetrist bun, să-ți dea corect distanțele, înseamnă că azvîrli proiectilele degeaba.

2.

După plecarea sergentului, maiorul Dragomirescu își cuprinse fruntea-n palme. Oare cît va mai dura sfîșierea aceasta ? se întrebă. Silim oamenii să se dedubleze, să pară ceea ce nu sînt, să combată un adevăr de care sînt convinși, să susțină o cauză pe care o urăsc. Sergentul mi se plînge mie că nu-și poate reprima gîndurile. Eu cui să mă plîng ? Comandantului ? A luptat și-n războiul celălalt. I-a avut ca adversari pe coloneii germani care acum îi stau alături în tribună, la parăzi. Comandantul se va plînge generalului, care în nouă sute șaisprezece, cu batalionul lui...

Cum de s-a-ntîmplat așa ? se întrebă iarăși. În ce moment al istoriei țara noastră a luat-o pe acest drum nefiresc ? Acum cîțiva ani nimeni n-ar fi bănuit. E drept, nemții cereau petrol. Cereau petrol și englezii. Le-am dat și unora, și altora. Am sperat într-o neutralitate care să ne scutească de sacrificii. Au început nemții cu amenințările ; mai întîi pe ocolite, diplomatic ; între timp se apropiau treptat de hotarele țării ; tot mai multe divizii se adunau în Cehoslovacia, în Ungaria, apoi mici aluzii strecurate în discursurile unor șefi naziști ; în cele din urmă „mica invazie" a agenților care, sub cele mai diferite înfățișări, împînziseră țara...

Își aminti de raportul unui subaltern dintr-un regiment aflat pe frontiera de sud-vest, care propunea cu naivitate într-un raport să se interzică pentru o vreme intrarea „turiștilor" germani prin punctele de frontieră din zona lui. Un alt ofițer de pe teritoriu semnala întîlnirea dintre un angrosist german și o căpetenie legionară din localitate. Un participant la o sindrofie de la legația germană relata că fusese întrebat de un oaspete despre opiniile lui în legătură cu planurile lui Adolf Hitler... Toate aceste informații se adunau în birourile Secției al II-a Informații a Marelui Stat Major ; specialiștii cîntăreau cu seriozitate știrile alarmante, alcătuiau sinteze pe care le prezentau guvernului. Dragomirescu făcea parte din acest grup de specialiști.

În toamna lui 1939 evenimentele începuseră să se precipite ; pe Valea Prahovei instalațiile rafinăriilor se defectau brusc, rezervoare uriașe săreau în aer, flăcările mistuiau în cîteva minute sute de tone de benzină destinate avioanelor din *Luftwaffe*. Informațiile sosite la Secția a II-a semnalau îngrijorarea oficialilor hitleriști în legătură cu aceste sabotaje, se făceau propuneri, mai mult sau mai puțin fățișe, ca organele germane să preia paza regiunilor petrolifere. Guvernul a dat indicația să se răspundă acestor propuneri că autoritățile române se pot descurca și singure ; că accidente și incendii s-au produs de cînd lumea și că nu există nici un fel de probe certe că e vorba de sabotaj. „Vom dovedi că e vorba de sabotaj", au răspuns nemții. De pe teritoriu au început să sosească tot mai des rapoarte despre prezența agenților secreți germani în preajma sondelor și rafinăriilor ; sub cele mai variate pretexte, necunoscuți cu accent străin apăreau prompt în preajma instalațiilor avariate, puneau întrebări abile, făceau fotografii și căutau urme...

Cînd fusese chemat de superiorul lui, un colonel cărunt, cu trăsături fine, cu vorba măsurată, părînd mai degrabă un diplomat decît un ofițer de carieră, Dragomirescu nici nu bănuia evenimentele care se pregăteau.

— Dragul meu, am o misiune delicată pentru dumneata. Există un plan anglo-francez de blocare a Dunării la Porțile de Fier, pentru a împiedica transportul de petrol spre Germania. Guvernul nostru a fost de acord în principiu, dar participarea noastră directă ne-ar aduce din partea Germaniei acuzația de încălcare a neutralității. Oficial, deci, planul nu există. Dumneata vei fi omul de legătură între noi și echipa care va îndeplini această misiune. Te vei întîlni cu comandorul Blake, venit în țară sub acoperirea de reprezentant al unei societăți britanice de navigație. El este conducătorul echipei...

Comandorul Blake era un bărbat înalt și suplu, blond, cu ochi albaștri pătrunzători care priveau omul drept în față. Buzele, ferm conturate, și bărbia voluntară îi dădeau înfățișarea unui erou de film. L-a întîmpinat pe Dragomirescu cu o politețe voioasă. Întîlnirea avea loc nu la sediul agenției, ci în camera comandorului, la hotel „Veneția". Ambii ofițeri purtau costume civile. Ne aflăm în plină

conspirație, a zîmbit Dragomirescu. Comandorul a ieșit cu o privire iute coridorul și scările de la intrarea principală, l-a invitat cu un gest curtenitor să intre, apoi a închis ușa și i-a arătat un fotoliu oaspetelui :

— Luați loc, domnule maior. Atașatul nostru militar mi-a vorbit despre dumneavoastră. Îmi pare bine că am ocazia să colaborez cu un om de valoarea dumneavoastră. Mai ales într-o asemenea misiune. Din capul locului vreau să precizez că acțiunea se desfășoară cu asentimentul guvernului român. O echipă specială va aduce pe Dunăre materialele necesare, va instala explozivul și va arunca în aer stînca din fața Porților de Fier...

— Cunosc în linii mari planul. Mi se pare spectaculos și eficace.

— Vă mulțumesc. Oamenii din echipa „D" vor sosi luna viitoare. Pot să vă ofer un păhărel de țuică ?

— Ce-nseamnă acest „D" ?

— Multe. Între altele, dacă doriți, *Destroy (Distruge !)* a zîmbit comandorul ridicînd paharul cu țuică. Băutura asta e excelentă, domnule maior. Pentru succesul misiunii „D" !

Au băut amîndoi, cu gesturi parcă sincronizate. O sincronizare pe care maiorul ar fi dorit-o la acțiuni mai importante decît golirea unui păhărel. Apoi englezul i-a expus în amănunțime planul misiunii.

— Chestiunea are două laturi, una politică și alta militară. Partea politică s-a rezolvat în felul următor : vom acționa neoficial, fără aprobarea deschisă a autorităților, deci fără a implica guvernul român. Ne asumăm întreaga răspundere a operației. Astfel, țara dumneavoastră nu poate fi acuzată că a încălcat regulile neutralității. Avem nevoie nu de un consimțămînt oficial, ci de concursul efectiv al autorităților române. Și, evident, de al dumneavoastră...

— Îl veți avea, domnule comandor. Am fost numit ofițer de legătură pe lîngă echipa „D". Am mandatul să vă ajut, să fac intervențiile necesare, iar în situații mai complicate, să cer sprijinul autorităților. Vreau să mai adaug, cu sinceritate, că am obligația să-mi țin la curent șefii cu tot mersul operației.

— Condiția a fost acceptată din capul locului, a zîmbit comandorul. Vă vom informa despre fiecare mișcare, despre fiecare pas al nostru. Deocamdată, sînt cîteva lucruri de pus la punct. Serviciile noastre de informații au depistat, printre funcționarii unei căpitănii de port, un agent german. Ar trebui îndepărtat.

— Asta se rezolvă ușor.

Englezul a tăcut cîteva clipe ; a citit eticheta de pe sticlă, a turnat în pahar, apoi a reluat fără să-l privească în ochi :

— Planul nostru, domnule maior, e complicat și plin de riscuri. Trebuie să vină în România marinari și specialiști în distrugeri. Trebuie să aducem materiale, explozivi, capse, armament. Anumite nave comerciale pe care le avem aici vor trebui modificate pentru a purta tunuri ; altele le pregătim pentru scufundare în zona Bazias. Ne trebuie viză de intrare pentru marinarii și specialiștii care iau parte la acțiune. Și ne mai trebuie îngăduință din partea organelor de control vamal, cînd aducem armamentul și explozivii...

Maiorul l-a privit printre gene :

— Înțeleg că echipa „D" va fi o veritabilă flotilă militară...

— Nu se poate altfel. Trebuie să putem riposta, în cazul unui atac german. Plus transportul explozivilor... Gîndiți-vă că sînt tone întregi de material care trebuie adus pînă la Porțile de Fier...

— Vă vom da tot sprijinul, a făgăduit maiorul. Peste trei zile vă propun o nouă întîlnire. Veți avea răspuns la cererile pe care le-ați formulat.

— Eram sigur că pot conta pe dumneavoastră, a zîmbit englezul. Și... să nu uit : vom folosi un pilot român.

— De ce ? Compania dumneavoastră are destui piloți pe Dunăre. Unii și-au încasat salariul cu anticipație...

— Cu condiția să ne stea la îndemînă în orice moment...

— Și cu condiția să nu se angajeze pe vasele germane ! Comandorul a pus încetișor paharul pe masă.

— Cum... știați ?

— Nu era normal ?

— Hm... e o plăcere să lucrezi cu oameni ca dumneavoastră. Sînteți profesioniști buni.

Cînd a adus superiorilor săi la cunoştinţă cererile englezilor, i s-a spus limpede :

— Ai mînă liberă, ia toate măsurile necesare. Dar să veghezi la păstrarea secretului. Aranjează să fie mutat agentul acela german, dar fă-i să priceapă că nu e singurul. Ştii bine care-i situaţia reală.

Ştia. Prin porturile dunărene apăruseră în ultima vreme zeci de oameni cu cele mai diferite ocupaţii : de la conducători de agenţii import-export pînă la mecanici în căutare de angajament ; afacerişti, sportivi, funcţionari mărunţi veniţi într-o vacanţă interminabilă. Aceşti oameni roiau prin cîrciumile din preajma portului, stăteau la palavre cu hamalii şi cu marinarii veniţi din cursă, trăgeau cu ochiul şi cu urechea, totul în acelaşi scop : să afle dacă nu cumva aliaţii pun la cale vreun sabotaj pe Dunăre...

În luna februarie au început să sosească la Constanţa marinarii englezi. Veneau în grupuri, cu vaporul sau cu trenul ; autorităţile le asigurau îndată vizele necesare ; agenţia engleză se îngrijise din vreme de cazarea lor. Cei mai mulţi dintre ei erau tineri voinici, tunşi milităreşte, care-şi purtau cu stîngăcie hainele civile. Se foiau prin oraş, serile şi le petreceau prin restaurante, aruncau cu banii în dreapta şi-n stînga. Poliţia din Constanţa a sesizat prezenţa acestor civili fără treabă ; Dragomirescu a fost trimis la faţa locului. Într-o seară, la Cazino, i-a auzit pe doi dintre ei lăudîndu-se în gura mare : „Chestia asta o să ne aducă o tinichea şi zece zile la mămica, în Devonshire..."

Ce auzise el puteau să audă şi agenţii germani care mişunau pretutindeni. S-a dus, aşadar, la comandorul Blake, venit şi el la Constanţa să-şi primească subalternii ; l-a găsit la hotel, într-o cameră elegantă, înconjurat de cîţiva bărbaţi, toţi îmbrăcaţi civil. Blake a făcut prezentările :

— Maiorul Thomson, specialist în distrugeri... Comandorul inginer Wood... Căpitanul de aviaţie Henry... Floarea echipei „D", domnule maior !

— Încîntat de cunoştinţă.

— Luaţi un pahar cu noi, domnule maior. Whisky scoţian, din „raţia de supravieţuire"...

Au izbucnit cu toţii în rîs, apoi s-au aplecat asupra hărţii fluviale şi au continuat discuţia începută. Comandorul Blake i-a rezumat maiorului problemele discutate pînă atunci.

— Două remorchere cu cîte două şlepuri, avînd la bord echipaje formate din oamenii noştri, vor pleca de la Brăila la Sulina. În largul mării vor întîlni cargoul care aduce tot ce ne trebuie. Pentru păstrarea secretului, marfa va fi transbordată de pe cargou pe şlepuri chiar acolo, în larg.

— Tocmai despre păstrarea secretului voiam să vă vorbesc, a intervenit maiorul Dragomirescu. Unii dintre membrii echipei dumneavoastră sînt cam guralivi. Vorbesc prin restaurante despre o anume misiune...

Ofiţerii englezi s-au uitat unii la alţii în tăcere, apoi şi-au întors privirile spre Blake.

— Regret, domnule maior. Şi doar flăcăii ăştia au fost instruiţi cum să se poarte. Dar încearcă să-i vîri ceva în cap soldatului.

— Vă daţi seama ce consecinţe poate avea o asemenea indiscreţie ? Pentru dumneavoastră, un eşec răsunător şi expulzarea ; pentru noi, un grav conflict diplomatic, care ne poate aduce diviziile germane pe cap...

— Sînteţi cam pesimist, domnule maior. Vă asigur că vom lua toate măsurile de siguranţă.

Maiorul îşi luă şi el măsuri. Identificase, în Constanţa, un tînăr funcţionar din serviciul de aprovizionare al navelor, care se tot foia prin preajma hotelului unde erau cazaţi englezii. Puse să fie urmărit cu atîta ostentaţie, încît să-l potolească pentru o vreme. Într-o seară, funcţionarul-spion a intrat în vorbă cu doi marinari englezi şi a reuşit să subtilizeze paşaportul unuia dintre ei. Agenţii din Serviciul secret, care nu-l scăpau din ochi pe funcţionar, au provocat o busculadă şi au recuperat paşaportul. Maiorul ştia că discuţia cu comandorul Blake va fi neplăcută, dar nu putea s-o evite. Faţa comandorului, cînd i-a relatat episodul, exprima deopotrivă supărare şi surpriză :

— Nu mai pricep nimic. Oamenii au fost puricaţi cu grijă la plecare, selecţionaţi, şi instruiţi de ofiţerii din „Intelligence Service". Vă cer scuze, domnule maior...

La sfîrșitul lui aprilie, într-o seară, comandorul l-a anunțat că a doua zi urmau să sosească „bagajele". Maiorul a plecat în aceeași noapte la Brăila, iar de acolo, ca un călător oarecare, îmbrăcat civil, a luat vaporul spre Sulina. Pe drum bătrînul vas de pasageri cu zbaturi a fost întrecut de un convoi rapid — remorcherele englezești cu șlepuri la remorcă ; pe punțile navelor trebăluiau sau stăteau de vorbă tineri atletici, toți de aceeași vîrstă, cu părul tuns scurt...

Încă de pe puntea vasului care acosta la Sulina, maiorul a zărit în fața farului, ancorat la o distanță respectabilă de țărm, un cargou sub pavilion englez. Era o zi urîtă, cu nori și vînt puternic ; valuri vinete se năpusteau ritmic asupra digului de la intrarea în port. „Flotila D", sosită din vreme, acostase în portul Sulina și aștepta. Pe cheiul măturat de vînt, docherii, cu gulerele scurtelor ridicate, așteptau și ei. Vasul cel mare din radă și flotila sosită le dădeau speranța unei zile de lucru rodnice.

Maiorul a trecut încet de-a lungul vaselor englezești, întrebîndu-se ce are de gînd comandorul. O pală de vînt a adus din larg un zgomot metalic : cargoul ridica ancora. După un sfert de oră, vasul cel mare intra în port și se alătura „flotilei D", acostate mai sus de căpitănie. Comandorul în persoană a coborît pe chei și s-a adresat docherilor strînși în dreptul navelor :

— Nu avem nevoie de ajutorul dumneavoastră. Vom descărca marfa cu mijloacele bordului.

Voci răgușite de vîntul rece au început să protesteze :

— Și noi ce facem, pierdem ziua de pomană ?

— Ne luați pîinea de la gură !

— Vă scumpiți la cîteva lire, acolo ?

Maiorul Dragomirescu și-a făcut loc printre oameni, s-a apropiat de comandor și l-a luat deoparte :

— Vreți cu tot dinadinsul să stîrniți interesul spectatorilor ? De ce nu lăsați docherii să-și facă meseria ?

— La bordul cargoului se află o sută de oameni unul și unul. Cu cei cincizeci pe care-i am aici, fac o echipă strașnică.

— Bine, dar gestul dumneavoastră atrage atenția. Nu trebuie să păreți că aveți ceva de ascuns.

— E drept, a spus comandorul cu îndoială. La urma urmei, de ce n-ar descărca și docherii ? S-a întors spre vătaful care tocmai încerca să liniștească oamenii : Domnule, puteți începe lucrul. Spuneți muncitorilor să lucreze cu grijă. Avem piese sensibile și aparate ; să nu trîntească lăzile...

Docherii atîta așteptau. Au sărit cu toții și au început să scoată din calele cargoului lăzile grele pe care scria *„Mînuiți cu grijă. Instrumente delicate“ ; „S.A. Chrysler“ ; „Pentru Josef Bárdi“*...

— Ce-aveți aici, fraților, pietroaie ? întreba cîte un docher mai curios.

— Piese de mașini. Aveți grijă, nu le trîntiți !

Tîrziu după-amiază, operația a fost terminată. Marfa de pe cargou fusese transferată pe șlepurile de Dunăre ; cei o sută de marinari nou sosiți se împărțiseră pe remorchere și pe șlepuri. La cererea maiorului Dragomirescu, vameșul a aplicat sigilii pe lăzile uriașe, declarîndu-le „mărfuri în tranzit“. Ofițerul de grăniceri, surprins de numărul mare de oameni care aveau să echipeze cele două remorchere, a fost și el potolit.

— Totul este în regulă. Oamenii au acte, încărcătura a fost sigilată, fiți fără grijă ! Dealtfel, în apele românești transportul va fi însoțit de un funcționar vamal...

Înainte de căderea serii, convoiul s-a pus în mișcare... Aflat la bordul remorcherului din frunte, maiorul Dragomirescu încerca să ghicească cum vor evolua lucrurile mai departe. În jurul cămășii mașinilor, de unde veneau valuri de aer cald cu miros de motorină, marinarii stăteau de vorbă, glumeau, își povesteau de-ale lor. Între ei, maiorul a descoperit, cu surprindere, doi bărbați mai vîrstnici, negricioși, cu păr bogat, care nu prea semănau a militari englezi. Nici nu se amestecau cu ei. Maiorul a devenit atent. I-a auzit vorbind grecește. S-a depărtat fără grabă, a urcat pe pasarela punții de comandă. L-a găsit pe comandor în cămăruța din spatele timoneriei, bînd ceai cu un bărbat vîrstnic, îmbrăcat într-o salopetă soioasă. Comandorul l-a întîmpinat voios ca totdeauna :

— A, domnule maior, cred c-ați înghețat. Poftiți la o ceașcă de ceai. Vi-l prezint pe maiorul inginer Turner, specialist în explozivi.

— Încîntat să vă cunosc, a spus Dragomirescu. Domnule comandor, sînt surprins să găsesc printre oamenii dumneavoastră doi marinari greci. Au venit tot din Anglia ?

— Nu, fac parte din vechiul echipaj al vasului.

— Am înţeles că toţi marinarii străini de pe aceste nave au fost înlocuiţi cu militari de-ai dumneavoastră.

— Ei, o excepţie. Nişte băieţi buni, ni i-a recomandat consulul din Brăila. Fiţi fără grijă, sînt oameni de încredere. Unul dintre ei este şi pilot pentru Porţile de Fier. Vom avea nevoie de el. Vă repet, nu fiţi îngrijorat.

— Eu nu sînt îngrijorat, sau ar trebui să fiu mai puţin decît dumneavoastră. Pur şi simplu mi s-a părut ciudat...

— Cu zahăr ? a întrebat politicos comandorul.

— Da, vă mulţumesc.

A sorbit din ceai, a ridicat privirea spre comandor şi l-a întrebat pe tonul unei conversaţii banale :

— Aşadar mergem direct la Porţile de Fier ?

— Nu. Programul s-a modificat puţin. Facem o escală la Giurgiu. O etapă importantă. Dacă ieşim bine de acolo, putem socoti misiunea ca şi îndeplinită...

— Mă întreb de ce e necesară această escală.

— Simplu : pentru combustibil.

— La Giurgiu se află nişte specialişti germani care montează o instalaţie pentru încărcarea petrolierelor. Credeţi că printre ei nu se află şi altfel de... „specialişti" ?

Maiorul inginer a vorbit atunci pentru prima oară :

— Ah ! Cîtă vreme nu calcă pe navele britanice, n-au de unde să afle ceva. Iar pe navele britanice n-au ce să caute. Vom admite la bord numai poliţia portului şi vameşii.

— Nu de vameşi mi-e teamă, a spus Dragomirescu. Am împuterniciri speciale ; le voi cere să procedeze conform înţelegerii. Mă tem însă că germanii sînt de pe acum alertaţi de această expediţie...

— Ce-ar putea ei vedea neobişnuit într-un convoi fluvial ca acesta ? a întrebat maiorul specialist în explozivi.

— Dimensiunile lui şi mărimea echipajelor, a spus sec Dragomirescu.

...Cele trei zile de marş au trecut fără evenimente. Noaptea maiorul dormea liniştit în cabina lui, legănat de valuri şi acompaniat de murmurul profund al puternicelor motoare Diesel. Ziua se plimba pe punte sau discuta cu comandorul Blake amănuntele acţiunii. În dimineaţa zilei a patra, cînd a ieşit pe punte, vasul făcea manevra de intrare în port...

În timp ce vameşii începuseră să controleze şlepurile goale din coada convoiului, pe „vasul-amiral" s-a răspîndit o panică discretă: cei doi marinari greci dispăruseră. Dragomirescu a cerut iarăşi explicaţii. Comandorul Blake a ridicat din umeri:

— S-or fi repezit în port la vreo tavernă, să bea un păhărel...

Dragomirescu a debarcat îndată. A cercetat cîrciumile din preajma portului. Cei doi fuseseră văzuţi la unul din localuri, se interesaseră unde-i consulatul german...

În clipa aceea Dragomirescu a resimţit aproape fizic iminenţa catastrofei. S-a repezit înapoi în port, tocmai la timp ca să-i vadă pe inspectorii vămali desfăcînd lăzile cu „piese de maşini"... S-a apropiat de funcţionarul care însoţise convoiul de la Sulina şi care stătea posomorît pe punte, urmărind cu îngrijorare desfăşurarea operaţiunii.

— Ce se petrece?

— Nu-nţeleg nici eu. S-a primit dispoziţie de la ministeră să deschidem lăzile. Vă daţi seama că şi noi sîntem într-o situaţie delicată. La Sulina am încheiat acte pentru piese de maşini. Vreţi să le vedeţi?

S-au dat mai aproape de bocaportul larg deschis. Jos, în magazia vasului, se auzeau lovituri de ciocan şi scrîşnetul capacelor smulse.

— Notaţi, a răsunat un glas vibrînd puternic între pereţii metalici. Arme Lee, calibrul 7,7 milimetri. Cartuşe incendiare, grenade defensive... cartuşe de mitralieră... revolvere Webley...

Dragomirescu s-a întors spre inspectorul vamal:

— Ce-i cu marinarii greci rămaşi în rîndul echipajului?

— Aveau acte în regulă, a spus funcţionarul ridicînd din umeri.

Spre miezul nopții, un delegat de la Ministerul Marinei a adus un nou ordin : armamentul să fie transportat pe țărm, inventariat și încărcat în camioane. Maiorul s-a apropiat de delegatul ministerului, s-a prezentat, a cerut explicații.

— Încurcătură mare, domnule maior, i-a spus delegatul. Cineva de pe nave l-a anunțat pe consulul german că acest convoi transportă arme și explozivi ; consulul a telefonat domnului Fabricius, care a luat legătura direct cu Consiliul de Miniștri și a cerut percheziționarea vaselor și celelalte măsuri în consecință... Vă dați seama în ce situație ne aflăm ? Dacă nu le îndeplineam cererea, ar fi socotit asta un act ostil față de Germania și încălcarea neutralității...

Dragomirescu a asistat la toată tevatura. Camioanele cu muniții au pornit, în aceeași noapte, spre București, urmate cu discreție de un automobil negru, de fabricație germană, cu număr de circulație românesc. Dragomirescu știa că mașina aparține unui agent german important, care ceruse zadarnic să fie de față la descărcarea armamentului. Naziștii voiau să se încredințeze că într-adevăr „marfa" va fi pusă la loc sigur...

După plecarea convoiului, maiorul s-a apropiat de comandorul Blake care-și fuma liniștit pipa pe puntea vasului-comandant, la adăpostul comenzii. Vîntul puternic făcea să scrîșnească otgoanele.

— Ce vreme parșivă, a spus comandorul printre dinți.

— Asta vă frămîntă acum ? Nu vă afectează acest eșec ?

Comandorul a pîcîit de cîteva ori din pipa care nu prea voia să ardă și a întrebat încet :

— De ce îi spuneți eșec ?

— Dar cum altfel ?

— O operație frumoasă, aproape reușită. Germanii s-au convins că avangarda Flotei Majestății Sale Britanice e prezentă și aici, pe Dunăre. Demonstrația noastră îi va determina să renunțe la intențiile agresive asupra României...

Maiorul a rămas descumpănit în fața acestui raționament. Știa bine că nici o clipă nu fusese vorba de vreo „demonstrație".

— Nu vă înțeleg, domnule comandor. Aveați sau nu intenția să blocați Dunărea ?

— Firește. Acesta a fost scopul misiunii „D". „Intelligence Service" s-a ocupat îndeaproape de organizarea operației.

— Grozav s-a mai ocupat ! Era prudent să faceți nenorocita asta de escală la Giurgiu ? Nu puteați foarte bine să luați carburant de la Brăila, înainte de plecare ?

— Este adevărat, a admis englezul.

— Marinarii dumneavoastră au avut o comportare imprudentă la Constanța.

— Și asta e adevărat.

— Ideea inițială era ca echipajele să fie formate exclusiv din marinari britanici. De ce ați făcut excepție cu cei doi marinari greci ?

— Ne-au fost recomandați de „Intelligence Service".

— Am indicii că ei au dezvăluit totul consulului german.

— Nu-i exclus !

Dragomirescu simțea că-și iese din fire. Se străduise să păstreze un ton de conversație prietenească dar, fără voia lui, întrebările pe care le punea comandorului aveau mai mult aspectul unui interogatoriu.

— Puneți toate acestea cap la cap și veți vedea singur în ce măsură s-a asigurat secretul misiunii „D"...

Comandorul a mai pîcîit o dată din pipa stinsă, apoi a scuturat scrumul, lovind-o ușurel de gruiul bărcii de salvare. Vîntul a împrăștiat îndată pulberea cenușie, fină, abia vizibilă în lumina slabă care venea prin hubloul comenzii.

— Domnule maior, eu sînt ofițer de marină și nu detectiv. Dar uneori îmi place să dezleg enigmele, să construiesc ipoteze. Desigur, vi se pare enigmatic șirul de erori care ne-a adus la situația de față.

— Dumneavoastră nu vi se pare la fel ?

— Ba da, dar am găsit o explicație. „Intelligence Service" nu putea face atîtea imprudențe deodată. Uneori domnii de acolo greșesc cu bună știință, după un anumit plan. Poate că au intenționat de la început ca flotila „D" să fie descoperită, iar marșul ei să arate ca o demon-

straţie de forţă în faţa germanilor. Evident, e numai o ipoteză...

— Înţeleg, a spus maiorul. O ipoteză demnă de atenţie, în orice caz. Ceea ce nu e o simplă ipoteză, este faptul că guvernul nostru va avea mari necazuri cu naziştii...

Enigma continua să plutească asupra eşecului flotilei „D". Şi poate, oftă maiorul, ea nu va fi dezlegată niciodată...

Se ridică de pe scaunul incomod, improvizat şi el, ca tot mobilierul din acest adăpost făcut în pripă şi rămas definitiv, adăpost ce găzduia statul major al divizionului.

Se gîndi la biroul lui luminos şi confortabil de la Marele Stat Major, unde-şi petrecuse atîţia ani de muncă interesantă, pasionantă uneori, niciodată plicticoasă. La clasorul de oţel cu sertare pentru fişe, lunecînd uşor, pe bile de rulment, în locaşurile lor. La sindrofiile mai mult sau mai puţin oficiale, unde cu un pahar de cocteil în mînă se plimba de la un grup la altul şi afla, între două zîmbete şi-o strîngere de mînă, lucruri care n-ar fi apărut în nici un ziar din lume... Cunoscuse personalităţi intrate în manualele de istorie. Călătorise în marile capitale ale Europei. Deţinuse date de importanţă cutremurătoare, ştiuse cu un ceas mai devreme evenimentele care şocaseră lumea. Îşi riscase, nu o dată, viaţa ; fusese pus în situaţii fără ieşire, totuşi *ieşise*. De fiecare dată teafăr, gata s-o ia de la capăt.

...Totul pînă la venirea misiunii militare germane. În statul major se cunoştea participarea lui la acţiunea englezilor, era de presupus că şi *Abwehr*-ul aflase cîte ceva. Şefii maiorului socotiseră că prezenţa lui la Marele Stat Major i-ar putea deranja pe actualii aliaţi.

— Un mic concediu, a zîmbit şeful Biroului Contrainformaţii, înmînîndu-i ordinul de numire. Vei fi ofiţer cu informaţiile într-o garnizoană importantă. E tot ce-am putut obţine.

— Domnule colonel, mai există o soluţie. Dacă prezenţa mea într-un serviciu unde-am făcut faţă atîţia ani nu mai e necesară, prefer să-mi dau demisia.

— Demisie acum, în pragul războiului ? Îţi arde de glumă, Dragomirescule. Azi mai mult ca oricînd avem nevoie de oameni ca dumneata.

— Atunci cum vă explicaţi acest ordin ?

— Nu încerc să-l explic. Neoficial îţi pot spune doar atîta : nu mai puteai rămîne aici după ce ai lucrat cu englezii.

— Bine, dar...

— Ştiu ce vrei să spui. Că ai primit un ordin. Dar cei care ne-au dat acest ordin nu mai pot răspunde pentru el. Am încercat şi eu să argumentez. Zadarnic. În foaia matricolă mi-am spus părerea despre dumneata. E o părere sinceră. N-am izbutit să fac mai mult.

— Şi acolo unde mă duc... ?

— Viaţă tihnită, fără probleme mari. Hîrtii oficiale, mese festive, balul garnizoanei... Meritai un pic de odihnă după atîta zbucium. Peste un an-doi, vei fi promovat iarăşi... Fii sigur că nu te uităm acolo. Un om ca dumneata nu poate fi uitat pe linie moartă. Dar deocamdată... fă-ţi bagajele fără alte proteste.

A reflectat cîteva clipe. Într-adevăr, n-avea de ales. Situaţia politică, războiul care cuprindea treptat lumea, concepţia lui despre datorie — toate acestea îl împingeau implacabil spre acceptarea unei situaţii de fapt. A luat încet stiloul şi a semnat de primirea ordinului.

— E lucrul cel mai cuminte, l-a aprobat colonelul. Acum pot să-ţi vorbesc deschis. Îmi pare rău că ne despărţim. Am încredere în dumneata şi sper că această despărţire va fi numai temporară. În ce mă priveşte, o să lupt pentru asta.

— Vă mulţumesc, domnule colonel. Cuvintele acestea sînt mai mult decît o consolare.

...Garnizoana : oraş frumos, cu clădiri impozante, cu negustori bogaţi care-şi expuneau la baluri fetele de măritat, cu femei singure frumoase şi bîrfite, cu agape între camarazii de promoţie ; o mică vacanţă, avusese dreptate colonelul, dar Dragomirescu simţea cum se prăbuşeşte încet, cum alunecă în braţele rutinei ; nici măcar războiul nu schimbase prea mult lucrurile ; veneau subofiţeri şi-i raportau alarmaţi că un recrut oarecare a plîns auzind că vor pleca pe front ; că la depozitul de lemne s-a găsit un manifest ; că un ofiţer i-a vorbit de rău pe instructorii germani. Nota în carnetul său şnuruit şi

sigilat toate aceste rapoarte, cercetă de ochii lumii faptele, discută cu cei implicați, dar ezita să facă prea mare caz în jurul lor ; era război, magistrații de la Curtea Marțială aveau mințile înfierbîntate, rosteau cu ușurință sentințe grele ; o vorbă imprudentă putea arunca un om la închisoare sau în oribilele lagăre de deținuți politici despre care se vorbea tot mai insistent...

După trei ani de „garnizoană", cei de sus si-au amintit subit de el : fusese numit la divizionul de artilerie antiaeriană de pe malul Dunării. Era oricum o schimbare, cel puțin se trăia altfel, mai bărbătește, fără negustori bogați în căutare de gineri și fără misive anonime scrise de soții geloase.

O tabără, bordeie și depozite săpate în stîncă, tunurile antiaeriene „Krupp" model 1938, mascate cu plase de sîrmă de culoarea ierbii, alături ruinele cetății romane și, mai încolo, cariera. O lume stranie, în care se integrase totuși cu ușurință.

3

— Să vă fac un ceai, dom' maior ?

Tresări. În ușa bordeiului se ivise, pe neștiute, ordonanța lui, un soldat mărunt și iute, cu o mutrișoară nostimă.

— Mai tîrziu, Mitică. După ce termin treaba.

— Iar lucrați la felinar, spuse soldatul mustrător. Cît îl șterg eu, tot chior rămîne. De s-ar termina odată cu năcazurile astea !

— Ce te roade măi, băiatule ?

— Dorul de-acasă, să trăiți. N-am mai fost de astă-iarnă. Și cînd m-am dus, m-a apucat jalea. Nemții băgaseră caii în grajd, și vacile noastre rămăseseră pe-afară, în curte. Făcea taică-meu foc toată noaptea, ca să nu degere bietele vite.

— Ce să-i faci, Mitică, e război...

— E, dom'maior, da' eu cînd văd neamț mă gîndesc la tata cum făcea foc în spatele grajdului. Și boii de la plug

ni i-au luat acuma. Cică să tragă tunurile. Tot pentru nemți.

— O să treacă și asta, Mitică...

— De-ar trece mai repede, că ne-a ajuns pîn-aici. În satul plin de văduve, dom'maior. Au rămas în sat numai popa, jandarul și vreo trei moșnegi. Și-un văr de-al meu a venit acasă surd. Tot de la artilerie. L-au reformat. Norocul lui, dacă-i noroc să nu mai auzi cîntec în vecii vecilor... Vă las cu hîrtiile, dom'maior. Și mă duc să văd cu ceaiul ăla...

— Nu-mi trebuie, zise maiorul. Lasă-l mai pe seară. Mă duc să mai văd ce e prin baterie. Mai bine curăță-mi pistolul. Și vezi nițel și de arma ta.

— Îs lună amîndouă, se lăudă soldatul.

— Atunci dă cu mătura pe-aici, dacă n-ai ce face.

— Înțeles, să trăiți !

Maiorul încuie mapa în lada de fier care-i slujea drept seif, o sigilă cu grijă și ieși din adăpost. Santinela din fața bordeielor „statului major" îi prezentă arma. Era un soldat între două vîrste ; barba nerasă îl făcea să pară aproape bătrîn.

— Ești nou venit ? întrebă maiorul.

— Da, să trăiți. Ne-a vărsat aici de la Cercul Militar.

— Ai mai fost concentrat ?

— Nu, să trăiți. M-a ferit Dumnezeu pîn-acu'. Da-n primăvară m-am luat la colț cu dom'primar și-a zis că mă trimite pe front. Un om cîinos. Da' nu i s-a izbîndit, că am ajuns aici. Norocul meu... Ce-mi pare rău e că mi-au rămas bucatele pe cîmp. Ne mai războim mult, dom'maior ?

— Cine știe ? oftă maiorul.

Făcu cîțiva pași spre marginea malului înalt pe care fusese amplasată bateria întîi. Tunurile antiaeriene se mișcau amenințător ; desigur, gradații făceau exerciții cu ochitorii. În fața lui, în jos, se vedea peretele abrupt al carierei, cu piatra albă arătîndu-și rănile în soarele care apunea. În stînga carierei, pe valurile cenușii, atelierul plutitor german părea un stup în plină activitate : oameni în salopete bleumarin forfoteau pe punte, în jurul unei

macarale. Pe țărm, în colțul dinspre malul abrupt, se construia o baracă lungă și îngustă. Construcția, din panouri mari de scîndură, era aproape terminată ; acum o acopereau cu tablă ondulată ; în capătul în care acoperișul era gata, un om cu șapcă de marinar mînuia o pensulă cu vopsea de camuflaj. Se instalează pentru vecie aici, își spuse. Iar jumătate din Ardeal se află sub stăpînire străină...

Se opri locului, fulgerat de-un gînd : repetase, fără să vrea; cuvintele din manifestul găsit în vagon, cuvintele auzite apoi de Costea din gura „suspectului comunist". Așadar, toată lumea gîndește la fel ! își spuse. Și totuși, sîntem siliți să mergem înainte, spre prăpastie...

Își întoarse privirea spre carieră. Pe cărarea ce urca spre vîrful dealului mergea un om. De sus, maiorul îi văzu mai întîi numai pălăria, o pălărie decolorată de soare, cu borurile pleoștite. Trebuie să fie Gheorghe, își spuse. Altcineva n-ar face plimbări pe aici, la ora asta. Dar după mers nu semăna cu Gheorghe. Și nici după statură, descoperi după o clipă, apropiindu-se, curios, de gardul de sîrmă.

Omul care venea pe cărare era tînăr, cel mult douăzeci și cinci de ani, socoti maiorul ; înalt, cu părul lung, cum purtau poeții și avocații ; o față prelungă, cam roșie după urcușul cărării abrupte, cu sprîncene neted conturate deasupra ochilor verzi.

— Să trăiți, domnule maior !

— Am onoarea, spuse maiorul salutînd cu mîna la cozoroc. Tocmai mă-ntrebam cine face excursii prin pustiul ăsta.

— Nu fac o excursie. Sînt paznic la carieră. Mă numesc Tudor.

— Încîntat să vă cunosc. Maior Dragomirescu, din divizionul a.c.a.

Își strînseră mîna pe deasupra gardului de sîrmă. Maiorul îl privi în ochi. Tudor îi susținu privirea zîmbind.

— Nu știu ce-nseamnă a.c.a.

— Apărare contra aeronavelor. Denumire rămasă de pe vremea cînd avioanele concurau pe cer cu dirijabilele.

Armata se modernizează repede, dar renunță cu greu la vechile denumiri. Pe scurt, antiaeriana.

— Ah, vecinii noștri, spuse Tudor Înseamnă că din partea asta sîntem bine păziți.

— Ați venit de curînd aici, presupuse maiorul.

— De-o săptămînă. Sînt student. Mai exact, am fost. Acum sînt paznic.

Un salt spectaculos, gîndi maiorul. Băiat frumos, tobă de carte probabil, plimbă de colo-colo măciuca asta.

Încercă să-l consoleze :

— Viața oferă oamenilor tot felul de surprize. Tatăl meu mă visa chimist, avea o farmacie și voia să descoperim medicamente noi. În loc de asta, am ajuns ofițer.

— Tocmai mă întrebam cum se împacă militarii cu pustiul ăsta.

— Ah, aici sau în altă parte...

— Pe front, vreți să spuneți ?

— Arma noastră nu luptă neapărat pe front. Dar nici n-are parte de orașe frumoase, cu baluri și cu plimbări pe corso, duminica seara. Oricum, ne-am afla tot în afara orașelor, să păzim obiective importante.

— Aici nu prea văd obiective importante.

— Drumul spre Brăila și Galați. Mai avem și unitatea germană. În caz de atac aerian trebuie să-i ajutăm. Apropo de... — arătă cu bărbia spre văgăuna întunecată de-a binelea acum — cum vă împăcați cu vecinii ?

— Nu ne amestecăm cu ei. Un meșter din carieră lucrează acolo, la atelierul plutitor. Mai sînt cîțiva oameni din sat, care cară materiale. Nu-i cunosc. Nu prea vorbim despre vecinii noștri. Fiecare cu treaba lui.

— Un meșter... E vorba de Vanghele ?

— Îl cunoașteți ?

— Oarecum. L-am văzut pe-acolo, cînd am fost la ei. Sînt un fel de ofițer de legătură, între altele.

— Interesant serviciu.

— Ce fel de om e ?

— Cine, Vanghele ? Mie-mi place. Îl cunosc doar de-o săptămînă. Cred că e un om dintr-o bucată.

— Așa mi s-a părut și mie. V-a povestit ceva despre unitatea germană ?

— Nu prea. Vorbim mai mult de-ale noastre. A fost marinar, a avut o viață plină de întîmplări. Acolo, la atelier, ce să facă ? Lucrează și-atît.

Un sunet de trompetă, înăbușit și duios, sparse liniștea. Nu era un semnal, ci o melopee, cîntată în tonalitate minoră, tărăgănată și cu un tremolo care-o făcea să semene cu un bocet.

— Cine cîntă ? întrebă Tudor.

— Gornistul nostru, un țigan plin de talent. Îl apucă așa, în amurg...

— Ora la care oamenii sînt melancolici.

— Dacă au timp, rîse maiorul. Mi-a făcut plăcere să vă cunosc. Sper să ne mai întîlnim. Trăim destul de izolați în pustiul ăsta.

— Izolarea îi apropie pe oameni, încuviință Tudor.

Maiorul salută cu mîna la caschetă și porni spre gardul de sîrmă ghimpată care înconjura tabăra artileriștilor. Auzi în urmă pașii lui Tudor care coborau poteca spre carieră. Pare conștiincios, își spuse. Poți pune sentiment și-ntr-o slujbă de paznic. Totuși de ce à ajuns aici ?

Mergea de-a lungul gardului de sîrmă. Tufe sărace de pir și mărăcini țîșneau ici și colo din iarba pitică, rezistentă la secetă. Deodată, tresări. Înțepenită într-una din tufe, o bucată de hîrtie cît o foaie de caiet, tipărită cu litere mari, negre, tremura în adierea vîntului. Maiorul se aplecă să citească titlul : *Către poporul român ! Muncitori și muncitoare, patrioți din România !*

Luă manifestul. În lumina tot mai săracă a înserării îl parcurse în întregime. Era semnat „Comitetul Central al Partidului Comunist din România" și se adresa pe rînd muncitorilor, ceferiștilor, muncitorilor tineri, marinarilor, soldaților, țăranilor. În partea adresată soldaților se scria cu litere apăsate : *„Nu plecați pe front ! Dezertați cu arme și echipament ! Formați grupe de partizani împotriva ocupanților fasciști !"*

Domnule colonel, gîndi, iată unde m-ați trimis. Dacă ați ști ce se petrece aici, unde m-ați numit ofițer cu informațiile, v-ați retrage aprecierile din foaia calificativă...

Împături cu grijă manifestul și-l puse în buzunarul de la piept al tunicii. Îl ascund eu, dar poate nu e singurul.

Dacă Roşioru Mihai a adus un pachet întreg şi le-a împărţit în dreapta şi-n stînga ? Ar fi trebuit, potrivit instrucţiunilor, să înainteze manifestul la Biroul 2 al brigăzii căreia îi era subordonată unitatea. Dar de aici ar urma un şir întreg de neplăceri. Note explicative, cercetări, bănuieli neîntemeiate şi triumful ofiţerilor din Gestapo care de-atîta vreme ne acuzau că în armata română domneşte o stare de spirit antigermană... Îl vedea pe soldatul Roşioru plecînd din divizion fără centură, cu cătuşe la mîini, ca un hoţ sau ca un criminal, escortat de santinele cu baionetele întinse...

De ce ? Pentru că era împotriva războiului ? Atunci toţi cei ce erau împotriva războiului trebuiau duşi cu cătuşe la mîini ? În sinea lui el însuşi, maiorul Dragomirescu, ofiţer de informaţii, le împărtăşea părerile ! Se gîndi la generalii care se pronunţaseră şi ei împotriva războiului. Iacobici, şeful Marelui Stat Major, fusese destituit pentru că intrase în conflict cu mareşalul. În garnizoană se vorbise mult despre asta. Cei cu relaţii la minister şopteau că generalul avusese o discuţie tare cu Antonescu ; pur şi simplu se opunea trimiterii de noi trupe pe front ; alţi ofiţeri din vîrfurile conducătoare ale armatei îşi dăduseră demisia, protestînd astfel împotriva continuării războiului...

Oare n-or fi şi alte manifeste ? se întrebă iarăşi. Ar avea haz să le găsească vreun agent acoperit, altul decît sergentul Costea, şi să le înainteze, fără ştirea mea, pe altă cale, la comandament. Zîmbi la gîndul tărăboiului care-ar urma. Dar oamenii vor avea de suferit...

Îşi luă o lanternă şi colindă toată întinderea divizionului. Căută prin cotloanele depărtate, împrejmuite de sîrmă ghimpată. Se uită prin chesoanele cu muniţie, atrase atenţia agenţilor acoperiţi din baterii să-l anunţe imediat ce ar fi descoperit vreo hîrtie suspectă ; ceru să i se spună care dintre ostaşi fusese de curînd în permisie acasă. Se străduia să pară că a luat toate măsurile. În faţa unei singure „măsuri" ezita : aceea de a-l chema pe soldatul Roşioru Mihai la o discuţie. O asemenea discuţie i-ar fi adus soldatului numai necazuri...

4

Comandantul divizionului intră în adăpost aproape fără să se aplece. Era un colonel mic de statură, slab, cu o față colțuroasă, arsă de soare, cu ochi negri și sprîncene groase, arcuite, care se uneau deasupra nasului energic, făcîndu-l să semene cu Vlad Țepeș. Cînd intră, își scoase cascheta, lăsînd să i se vadă fruntea lată, strălucitoare de năduşeală.

— Arşiță mare azi, spuse. Acum, spre seară, speram să mai adie vîntul. Ceva noutăți ?

— O notă circulară de la statul major, spuse Dragomirescu. Nu ne privește direct. Se atrage atenția asupra relațiilor cu ofițerii germani, întrucît s-au constatat anumite atitudini ostile din partea românilor...

— Acte ostile ! La ce s-or fi așteptînd ? Să-i privim ca pe niște mîntuitori ?

Se așeză pe lada cu documente din fața mesei și-și șterse fruntea cu batista.

— Ia loc, domnule maior. Cînd stai jos parcă-i mai răcoare.

Dragomirescu se așeză, puse la loc hîrtiile pe care tocmai le răsfoia la intrarea comandantului, și-l privi atent. Știa despre el că împlinise demult vechimea pentru a fi avansat la gradul de colonel și că experiența militară — participase ca ofițer comandant de baterie de artilerie la primul război mondial — l-ar fi îndreptățit să comande o unitate mai mare decît acest divizion. Dar căzuse în dizgrație datorită unei împrejurări ciudate. Băiatul său cel mare, tînăr elev-pilot în aviația de vînătoare, refuzase să urmeze un curs de specializare în Germania, declarînd în public că aviația română, cu tradițiile ei, era o școală tot atît de bună ca aceea pe care o putea oferi *Luftwaffe*. Consilierul german făcuse caz de această afirmație insolentă ; ca urmare băiatul fusese repartizat la o escadrilă de transport, dotată cu avioane vechi și nesigure, iar tatăl său își atrăsese persecuția camuflată dar tenace a unui șef de la cadrele artileriei antiaeriene.

— M-am convins că eşti un om faţă de care pot fi sincer, spuse comandantul. Să-ţi spun pe şleau : cred că războiul ăsta este o nerozie tragică pentru neamul românesc. Şi mai cred că ajungem la catastrofă dacă nu ne oprim la vreme.

— De unde concluzia asta ?

— Dintr-un simplu calcul aritmetic. Pe frontul de est se înfruntă doi coloşi, domnule maior. Ai idee cam cîte divizii sînt angajate în cele două tabere ?

— O sută şi-o sută, cu aproximaţie.

— Ei bine, continuă comandantul, ce pondere are armata noastră ? Cîte divizii avem pe front ? Te gîndeşti că ar fi destul un contraatac masiv tocmai în sectorul nostru, un atac „local" în comparaţie cu mărimea frontului, dat cu o forţă colosală ? În faţa Odesei am pierdut şaptezeci de mii de oameni. Cît reprezintă asta din totalul armatei ? Şi să ne gîndim puţin la situaţia strategică. Frontul a ajuns la graniţa noastră ; pentru moment s-a oprit, dar e de aşteptat o nouă ofensivă. Care sînt şansele României după această ofensivă ?

— Aveţi un mod foarte didactic de a pune întrebări.

— Am fost profesor la Şcoala de artilerie, se dezvinovăţi comandantul divizionului. Nu ştii prea multe despre mine. În războiul celălalt eram locotenent, comandant de baterie. Cam cîţi ofiţeri activi de astăzi sînt veterani ai primului război ?

— Cîteva mii, răspunse Dragomirescu.

— Cîteva mii, întocmai. Cîteva sute sînt numai în artilerie, dintre camarazii mei. Colegi pe care-i cunosc, cu care am făcut şcoala, se află azi în unităţi şi comandamente. Cu toţii au luptat pe front în şaisprezece. Unii au fost prizonieri în lagărele germane. Cum poţi spera ca toţi oamenii aceştia să-i iubească pe nemţi ?

— Dar mareşalul ?

— Mareşalul... tresări comandantul divizionului. Cred că omul ăsta şi-a pierdut simţul realităţii. Atunci, în şaisprezece, era şeful secţiei operaţii la cartierul general.

— Îi cunosc bine biografia, spuse maiorul. Vreau s-o completez cu nişte amănunte. În timpul răscoalei din 1907 comanda un pluton de cavalerie şi a ordonat soldaţilor să-i şarjeze pe ţăranii răsculaţi.

— Serios ? Habar n-aveam de povestea asta.

— Exact aşa s-a întîmplat. Era într-un sat din judeţul Covurlui. Mareşalul nici nu face un secret din episodul ăsta ; cînd vorbeşte despre el, spune că a executat ordinul ţării şi a luptat împotriva unor rebeli.

— Acum se-ntîmplă cam tot aşa, oftă colonelul. Numai că rebelii sînt alţii. Comuniştii. Iar cel care dă ordinul se află la Berlin. Mă înţelegi acum, domnule maior ? Cu o mînă mareşalul se bate-n piept strigînd „patrie", iar cu cealaltă iscăleşte actul de vînzare. Încearcă să raporteze cuiva aceste cuvinte ale mele.

— M-ar socoti nebun. Sau duşmanul dumneavoastră de moarte. Nu sînt nici una, nici alta, domnule colonel.

— Ştiam. De aceea mi-am îngăduit să-ţi spun ce gîndesc. Vezi dumneata, de fiecare dată cînd apare un nou-venit, ne-am deprins să-l cîntărim cît de cît. Te-am cîntărit şi pe dumneata. Nu te-am spionat, departe de mine asemenea intenţii. Dar oamenii mă cunosc de mult, ţin la mine, s-au deprins să fie sinceri. Sînt un patriot ca şi ei, înţeleg interesele ţării şi mă doare că am ajuns în această situaţie. Există aici un soldat, nu-ţi spun numele...

— Cunosc acest nume, îl întrerupse Dragomirescu.

— Faptul că n-ai acţionat împotriva acestui om cînd ai avut dovada convingerilor şi atitudinilor lui a fost pentru mine un semn indubitabil. Îmi place să mă gîndesc la dumneata ca la un prieten.

— Vă mulţumesc, domnule colonel. Păcat că acest sentiment nu se poate dezvolta în condiţii normale.

— Depinde de noi. Să-ţi spun un lucru : nu sîntem singurii patrioţi din ţara asta. Am legături în multe locuri ; ştiu ce se petrece în sufletele oamenilor. Actele ostile de care se spune în circulara aceea sînt mai multe decît îţi închipui. Într-un tîrguşor proprietarii au refuzat să închirieze locuinţe ofiţerilor germani. La bal fetele nu vor să danseze cu ofiţerii germani. Pe o şosea soldaţii au tras focuri de armă asupra unui camion cu militari germani care insultaseră populaţia. Veştile circulă, lumea vorbeşte, la coadă la pîine sau în tren, în sala de aşteptare a dentistului, la biserică. Şi nu sînt simple zvonuri...

— Nu sînt zvonuri, confirmă Dragomirescu. Multe asemenea întîmplări sînt relatate în buletinele informative.

Colonelul se rezemă de peretele de bîrne al adăpostului, întinse picioarele încălțate cu cizme prăfuite și scoase din buzunar un pachet de țigări, din care îi oferi și maiorului. Aprinseră țigările. Fumară cîteva clipe în tăcere. Prin ușa adăpostului pătrundeau vag strigătele gradaților care făceau instrucție la piese.

— Nu sînt comunist, reluă colonelul. Dar nici nu am miopia de a-i socoti pe comuniști agenți periculoși, oameni care uneltesc împotriva statului sau cum le mai spune propaganda oficială. Am citit și eu manifestele care circulă printre soldați. Ceea ce scriu comuniștii acolo exprimă, de fapt, doleanțele poporului : să ieșim din acest război păgubos, să ne îndreptăm armele spre Ardealul încătușat, să-i îndepărtăm pe „aliații" care-au făcut din țara noastră o semicolonie. Pentru asemenea idei pot fi ei oare socotiți adversari ai statului ? Dimpotrivă, ideile lor izvorăsc din patriotism. În numele aceluiași patriotism, eu unul refuz să-i socotesc dușmani. Greșesc cu ceva, domnule maior ?

Dragomirescu ridică privirea. Ostenit parcă de discursul său, colonelul începu să-și frece fruntea cu batista.

— Dă-mi voie, reluă el, ca la vîrsta asta să am o noțiune clară despre patriotism și despre interesele țării. Și dă-mi voie să am convingerile mele, atîta vreme cît îmi dau seama limpede de adevărata esență a acestui război.

— Vă înțeleg, spuse maiorul Dragomirescu. Nu e prima oară cînd aud asemenea cuvinte. Din păcate, ele nu pot fi exprimate deschis. Ar fi un risc inutil. Tribunalele militare sînt necruțătoare, agenții Siguranței lucrează rapid și eficace. Există și spioni germani care urmăresc din umbră starea de spirit a ofițerilor noștri.

Colonelul se ridică, își îndreptă centura, își netezi cu palmele vestonul decolorat.

— Simțeam nevoia să mă destăinui, domnule maior. Am fost totdeauna pentru relații clare între oameni. Despre dumneata mi-am format o părere, ți-am spus. Voiam să știi, la rîndul dumitale, cîte ceva despre mine. Cunos-

cîndu-mi sentimentele, să știi de ce parte a baricadei m-aș situa într-o situație decisivă...

— E prematur să vorbim despre asta, domnule colonel. Deocamdată trebuie să așteptăm.

— Fără-ndoială, încuviință colonelul. Dar nu-ți pot ascunde faptul că m-am bucurat aflînd că pe soldatul acela...

— Roșioru Mihai.

— Roșioru, așa-l cheamă. Aflînd că pe Roșioru ăsta l-ai ocrotit împotriva unei nenorociri...

— Totuși, sînt cu ochii pe el. N-aș vrea să comită vreo imprudență...

— Dar cine-ar vrea ? întrebă rîzînd colonelul și ieși din adăpost.

Capitolul 3

1

— Vorbești germana ?

— Puțin, spuse Vanghele parcă rușinat, opintindu-se la vîsle. Dar dumneavoastră știți bine românește, domnule maior.

Pasagerul zîmbi superior. Un dinte de aur sclipi sub mustața mică, asemănătoare cu a Führerului.

— Am lucrat zece ani în România, spuse. Sînt constructor naval. Vasul care m-a adus aici poartă și semnătura mea. I-am montat mașinile.

— Bun vapor, spuse Vanghele și lăsă o clipă vîslele, ca să-și șteargă cu palma nădușeala de pe ceafa vînjoasă, arsă de soare. Eu am navigat cu el, acum cîțiva ani. Făcea curse între Cernavodă și Brăila.

— Brăila, orașul cu fete frumoase... Ei, tinerețe... Pe Regală, cînd ieșeai seara, la promenadă, nu știai unde să te uiți mai întîi. Mai sînt, fetele ?

— Au cam fugit. De teama bombardamentelor. S-au dus pe la țară... De fapt nici eu n-am mai fost de vreun an prin Brăila.

— Înțeleg că ești marinar. Cum ai ajuns aici ?

Vanghele întoarse iute capul să măsoare distanța pînă la țărm ; corectă direcția bărcii cu cîteva lovituri de vîslă și abia apoi răspunse, cîntărindu-și cu grijă cuvintele.

— Vasul pe care lucram a fost luat de armată. I-au pus tunuri și în loc de „Rîndunica“ i-au scris un număr

la prova. Echipajul a fost mobilizat. Pe mine m-au debarcat, că eram bătrîn. La cincizeci de ani nu puteam ţine pasul cu flăcăii ăia.

— Cincizeci de ani ? se miră amabil maiorul german. Nu arăţi.

— Mulţumesc, domnule maior. Aşa-i neamul meu, sînt oameni zdraveni. Bunica mea a trăit nouăzeci şi nouă de ani ; tata are şapte' ş'cinci şi despică buturugi cu toporul. Iar maică-mea coase şi acum fără ochelari.

Ofiţerul german îşi întoarse privirea spre seninul de ape sclipind în bătaia soarelui. Pe malul jos al bălţii, sălciile plîngătoare se oglindeau nemişcate în apa lină ca sticla. Păsări mari, cenuşii, pluteau alene pe deasupra copacilor.

— Păcat că nu mi-am luat puşca de vînătoare. Dar poate găsesc una de împrumut. Are cineva puşcă de vînătoare pe-aici ?

— Acuma, în vreme de război ? S-au adunat toate armele. Avea şi inginerul din carieră una ; a trebuit s-o predea. Nu se pricepea să împuşte cu ea nici măcar ciori...

Nu pentru vînătoare ai venit aici, domnule maior, îi spuse în gînd, încercînd să-i desluşească însemnele de pe uniformă. Nu cumva vrei să vînezi altceva decît păsările din baltă ?

Se gîndi la tînărul acela, colegul Evei, al cărui nume îl întîlnise de cîteva ori în revista cu titlul dintr-un singur cuvînt. Fără-ndoială, un student din Bucureşti, care mai e şi scriitor, nu şi-a părăsit fără motiv rosturile ca să se poticnească aici, în carieră, cu o bîtă de păznic în mînă. Să fie vreo legătură între el şi sosirea neamţului ? se întrebă privindu-şi pe sub gene pasagerul. Într-adevăr, maiorul german părea destul de dibaci în a pune întrebări nevinovate ; se străduia să pară un ofiţer oarecare, dar tocmai această ostentaţie îl făcea suspect. Îmbrăcat cu grijă, de la cizmele lustruite oglindă (probabil a făcut o escală în toaleta de pe vapor ca să şi le şteargă, gîndi sarcastic Vanghele) pînă la mănuşile din mîini. Mănuşi, pe căldura asta !

— S-au instalat frumos ai noştri, constată maiorul privind iarăşi spre ţărmul înalt care se apropia. Am călătorit pe-aici înainte de război. Mă gîndeam la o vacanţă într-un loc ca acesta, printre oameni simpli şi liniştiţi. Bănuiesc că nu trăieşte prea multă lume în carieră.

— Vreo şapte oameni. Trei şoferi, doi paznici, fiica unuia dintre şoferi şi eu. Toţi, oameni simpli şi liniştiţi, cum spuneţi dumneavoastră. Restul lucrătorilor stau în sat. Pietrari şi ţărani în acelaşi timp.

— Da, spuse maiorul. Au găsit un loc tocmai potrivit pentru atelierul plutitor.

Barca făcu un ocol, manevrată cu meşteşug, şi începu să înainteze paralel cu bordajul înalt al atelierului plutitor. Pe punte, şeful de cart dădu un semnal cu fluierul. Ofiţerul îşi îndreptă chipiul şi se uită în sus. Din parapetul înalt al navei se deschise un fel de portiţă. Un marinar manevră macaraua scării de pilot; scara se termina cu o platformă care se opri la o palmă deasupra apei. Vanghele lăsă vîslele şi întinse mîna. Marinarul sări să-i ajute, barca se lipi, docilă, de marginea platformei căptuşite cu o anvelopă veche.

— Mulţumesc pentru plimbare, spuse ofiţerul. Cred că ne mai vedem, nu ?

— Aici sînt, spuse Vanghele. Mă duc să leg barca la locul ei, dau paznicului ziarele, pe urmă vin şi eu la lucru. Cînd aveţi nevoie de mine, chemaţi-mă. Mă numesc Vaghele.

— Maior Wagner, spuse neamţul făcînd un fel de salut din cap.

Se ridică de pe banchetă. Marinarul îl ajută să păşească pe platforma îngustă a scării. Vanghele întinse marinarului valiza elegantă şi pelerina — singurele bagaje ale pasagerului său. Auzi sus, pe punte, glasul ofiţerului de cart comandînd „drepţi" în întîmpinarea noului-venit. Abia atunci desprinse barca şi o întoarse, cu cîteva lovituri de vîslă, depărtînd-o de colosul imobil şi paşnic. Barca se prelinse de-a lungul bordului, dusă de curent. Cînd ajunse la pupa pătrată, semănînd mai mult cu peretele unei case decît cu bordajul unui vas, Vanghele o trase la

țărm și o legă de un țăruș anume pus acolo. Sări sprinten pe mal. Se afla acum dincolo de gardul care împrejmuia gospodăria atelierului plutitor. Urcă încet de-a lungul gardului — o împletitură savantă de sîrmă ghimpată, bine întinsă între țăruși mai înalți decît un stat de om. Ai dracului, gîndi, pe-aci n-ar putea trece nici măcar o pisică...

Panta care urca de la nivelul apei se termina brusc într-un mic platou riguros orizontal, săpat în coasta muntelui lărgit treptat de cei care exploataseră cariera. Pe acest platou, întins pe cîteva sute de metri de-a lungul Dunării și lat cît două șosele alăturate, se înșiruiau barăcile pentru personalul carierei, magaziile de unelte și o remiză pentru vagonete. Spațiul platoului fusese împărțit pe din două ; jumătatea de nord rămăsese a carierei, iar cealaltă, îngrădită cu sîrmă, trecuse în stăpînirea atelierului plutitor. O poartă din țevi de fier, glisînd pe o șină, era singura cale de intrare în incinta unității germane. Poarta era păzită de o santinelă, iar noaptea se aprindea un mic reflector, cu lumină albăstruie, care dădea locului o înfățișare sinistră.

Paznicul carierei, Gheorghe, un om în vîrstă, cu obrajii scofîlciți, cam știrb și nu prea deștept, se apropie aruncînd priviri piezișe pe sub sprîncenele zbîrlite.

— Ceva scrisori, ă ?

— Nimic. Numai ziare.

— Nu-mi scrie pezevenghiul ăla. De la Paști nu știu nimic de el. Dacă era ceva, mi-ar fi zis șeful de post.

— O fi căzut prizonier, spuse Vanghele.

— Mai bine decît să-l știu în tranșee, plin de păduchi.

— Acuma, vara, păduchi ?

— E, parcă-n șaișpe cum era ? Păduchi de toate națiile, și iarna și vara. Și gloanțe fluierînd pe la urechi. Mai bine *prizioner*, îți spui eu. Și-ai mai adus ceva. Un galonat.

— Un inginer, lămuri Vanghele. Cică a lucrat la șantier la Brăila, înainte de război.

— Știe românește ?

— Știe.

— Dacă-i inginer de ce are galoane și pistol ?

Vanghele ridică din umeri și-i întinse pachetul cu ziare.

— Treaba lor. Du astea sus, în carieră, la dom'inginer. Și spune-i și de ăsta care-a venit. Așa, ca să știe.

Gheorghe duse la tîmplă pachetul cu ziare, în semn de salut, și plecă spre cărarea abruptă care începea din spatele barăcilor și urca pieziș pe deal, spre clădirea concasorului. Vanghele se apropie de poartă. Santinela, un soldat grăsuț, cu boneta prea strîmtă pusă pe vîrful capului, îl salută în glumă, pocnind călcîiele și umflîndu-și exagerat pieptul pe care i se bălăbănea, ca un talisman barbar, pistolul-mitralieră.

— Noroc, Rudolf, îl salută Vanghele în limba germană. V-am adus un musafir. Inginer sau așa ceva.

— Inginer *Abwehr*, mormăi Rudolf.

— Îl cunoști ?

— Nu. Ne-a spus plutonierul de el. Adio șnapsul nostru de duminică.

— Ei ! Chiar așa ?

— Glumeam și eu. Unde se-arată unul de-ăsta... s-a zis cu liniștea.

— Pare om cumsecade, îl contrazise Vanghele pentru orice eventualitate.

Soldatul îmbrînci cu umărul poarta, care se urni cît să lase liberă trecerea unui om. Vanghele intră, se apropie de baraca din dreapta, își luă cutia cu vopsea de camuflaj și începu să vopsească peretele de tablă dinspre nord, acolo unde soarele ajungea mai greu și umezeala amenința să atace tabla. Nemții prevăzuseră tot.

Începu să se gîndească la noul venit. Așadar, domnul inginer este de fapt un polițai, și încă unul primejdios. Asta complica lucrurile ; va trebui să anunțe la centru. Și cu cîtă naturalețe știa să-l tragă de limbă ! Bine că avusese prudența să-i înșire o minciună soră bună cu adevărul. O minciună care să reziste. Dar adevărul, există undeva adevărul ? se întrebă Vanghele amestecînd cu pensula în cutia cu vopsea. Adevărul acestor tabere care-și joacă una alteia cele mai incredibile renghiuri, oameni care se pîndesc în liniște, cu răbdare, ferindu-se de hotărîri pripite și de acțiuni imprudente ?

2

Vanghele venise la „fabrica de bărci" după ce un subcomisar de la poliția portuară din Brăila i-a spus că n-o să mai capete de lucru.

— De ce să nu capăt de lucru ? a întrebat revoltat.

— Fiindcă ai lucrat la englezi. Ne-au pus să facem liste cu piloții care-au lucrat la englezi. N-au încredere, așa-mi închipui. Se tem să nu le împotmolească navele pe undeva. Știi bine ce-a fost luna trecută.

— Luna trecută era apa mică, a replicat Vanghele. Și întinsura aia n-o știa nici dracul. Poate s-a adunat nisipul astă-iarnă, cînd cu sloiurile.

— Pilotul mai trecuse pe acolo, c-o săptămînă înainte, cu un convoi grecesc de două ori mai lung, și nu s-a întîmplat nimic. De ce i-a împotmolit tocmai pe nemți ?

— Ghinionul.

— Ghinionul, așa am zis și noi. Dar nemții au scocorît prin arhivă și l-au găsit pe lista companiei engleze. Acuma ăia de la consulat umblă cu lista-n mînă. E ordin să nu-i mai angajeze pe cei care-au lucrat la companie...

— Și ce să fac ? Să car saci în port ?

— Eu te-am pus în gardă, atîta. Faci ce crezi. S-a repezit treaba. Nemții își vîră nasul peste tot. Acuma, cînd văd că un străin cu o undiță închiriază o barcă, mă întreb dacă nu-i agent german. Se tem de sabotaje, asta-i.

— Înțeleg, a spus Vanghele. Vă mulțumesc, domnule comisar. Cred că mă mut undeva, pe uscat. Și-așa mă săturasem de navigație...

Răspunsul de la *centru* a venit repede : să plece imediat, pînă nu-l identifică cei de la consulat, și să se angajeze la „fabrica de bărci" din carieră, unde marina germană avea niște comenzi : ambarcațiuni mici, de salvare, pentru navele de luptă care urmau să sosească în cadrul misiunii militare germane, precum și niște pontoane care aveau să fie apoi armate cu tunuri și mitraliere antiaeriene. Misiunea lui Vanghele era să-și țină legătura superioară la curent cu mersul producției, să cunoască oamenii și să afle punctele vulnerabile ale întreprinderii, pentru ca la nevoie...

Nu i-a fost greu să se angajeze. „Fabrica de bărci" avea nevoie de lucrători, nemții ceruseră să fie înlăturați toți cei suspecți, dar producția trebuia să meargă înainte. Întreprinderea, care lucra acum cu capital german, era condusă de un căpitan inginer din *Kriegsmarine*, înalt și spelb, cu ochelari, mare matematician, care-și privea slujba ca pe un loc de exil și nu lua seama la amănunte. L-a găsit în mijlocul scheletelor de bărci, certîndu-se cu lucrătorii ; purta salopetă și numai chipiul militar îl deosebea de personalul întreprinderii. A citit în fugă scrisoarea de recomandație de la căpitănie, l-a întrebat ce știe să facă.

— Sînt meșter vopsitor, a spus Vanghele.

Și nu era departe de adevăr. Orice marinar care se respectă știe să mînuiască o pensulă și să obțină culoarea dorită amestecînd vopselele și diluanții.

— Foarte bine. Ești angajat.

Scrisoarea de recomandație îl scutise de neplăcuta întîrziere datorată verificărilor ; micul șantier naval lucra în plin, era nevoie de oameni, iar Vanghele, om serios și harnic, și-a căpătat curînd încrederea noului patron. Nimeni n-ar fi bănuit că vopsitorul conștiincios și îndemînatic fusese martorul atîtor întîmplări din războiul nedeclarat ce se ducea pe Dunăre între anglo-francezi și hitleriști.

...Războiul acesta își arătase primele semne prin toamna lui 1939. Legătura îi spusese lui Vanghele să fie cu ochii în patru și să raporteze tot ce se petrecea sub ochii lui. Într-adevăr, de la o vreme în lumea porturilor se produsese o schimbare, mulți oameni erau altceva decît se străduiau să pară. Cîteva zile după ce fusese avertizat, Vanghele a primit dispoziție să piloteze un remorcher englez care ducea șlepuri cu piatră spre Orșova. La un moment dat l-a auzit pe secund răspunzînd respectuos unui simplu marinar de pe punte : „*Yes, sir !*" Lucrînd ani de zile pe navele engleze, știa că marinarii răspund cu aceste cuvinte superiorilor lor. Așadar, secundul remorcherului era subalternul unui simplu marinar ? Cine era de fapt acel „simplu marinar" care trăgea din greu la parîme și freca puntea cot la cot cu ceilalți oameni din echipaj ?

Toamna tîrziu, pilota un convoi spre Cazane. Un convoi lung, care trebuia supravegheat clipă de clipă. N-avea răbdare să stea în cabina de comandă şi să dea de acolo timonierului ordinele necesare ; urcase sus, pe puntea superioară, lîngă căpitan. Căpitanul era un grec bătrîn, cam arţăgos, care-şi dădea aere cu barabafta lui, un remorcher străvechi, cu maşini slabe ; la vremea aceea, englezii şi francezii făceau tot ce puteau ca să ia vasele de sub nasul agenţiilor germane, astfel că acestea trebuiau să angajeze tot felul de vase mici, incomode, nesigure, numai să nu scadă ritmul transporturilor spre Germania. Prin cîrciumile din porturi se vorbea că nemţii vor aduce la Dunăre parte din flota comercială de pe Rin, tocmai pentru a suplini lipsa vapoarelor...

Convoiul înainta încet în amonte.

Se stîrnise un vîntişor de vest care adunase nori vineţi şi ridica în calea vasului valuri urîte, cenuşii. Vanghele şi-a ridicat gulerul scurtei şi şi-a îndesat mai bine şapca pe cap. Se apropiau de un ostrov mic şi suspect, cu maluri joase care prevesteau apă mică şi alte încurcături. Căpitanul vasului l-a privit cu coada ochiului şi l-a întrebat pe un ton grijuliu, îndatoritor :

— Domnule pilot, un ceai fierbinte ?

— Mulţumesc, nu vă deranjaţi...

— S-a lăsat frig al dracului. Trimit stewartul să vă aducă un ceai.

— N-ar fi rău...

Căpitanul a sunat după stewart ; în clipa aceea, Vanghele a dus binoclul la ochi.

— Domnule căpitan, micşoraţi viteza. E o încurcătură acolo, în faţă...

Căpitanul a împins maneta telegrafului de maşini pînă la gradaţia „încet înainte", apoi a luat şi el binoclul. În prova, dincolo de ostrov, un convoi de şlepuri cu piatră se încurcase în remorci. Remorcherul convoiului arborase, prevăzător, pavilionul „Sînt în imposibilitate de a manevra" şi se tot învîrtea, încercînd să rînduiască şlepurile care o luaseră care-ncotro, duse de valuri.

— Puteam să fac prinsoare că-s englezi, a izbucnit căpitanul. De la o vreme, parcă şi-au uitat meseria. Tocmai unde-i mai prost, pe lîngă bancuri de nisip, la coturi, în

preajma porturilor, acolo te-ntîlnești cu ei. Îți vine să crezi că-s puși anume să încurce drumul...

Vanghele l-a lăsat să-și verse astfel focul și a continuat să dea indicații timonierului : ușor la dreapta... ușor la stînga... cîteva grade doar, atît cît să păstreze direcția. Motorul, domolit acum, abia murmura ; de-a lungul bordurilor înalte ale remorcherului, valurile plumburii se prelingeau încet, ca în somn.

— Măcar de ne-am fi depărtat de ostrov, a vociferat iarăși căpitanul. Nici n-avem unde-ntoarce, la nevoie...

— Se descurcă ei pînă la urmă, a spus Vanghele împăciuitor. Deocamdată, micșorați viteza cît să ne menținem împotriva curentului. E primejdios să ne apropiem prea mult, mai ales că pe ei îi împinge vîntul încoace...

Căpitanul a mînuit din nou maneta telegrafului care transmitea comenzile la mașini : „foarte încet". Indicatorul care aducea răspunsul de la mașini s-a rotit și el pe cadran, oprindu-se la „foarte încet". Vanghele i-a spus timonierului să țină „drept așa" și s-a dus pe pasarela din babord, sub care știa că se află bucătăria. Voia să-l zorească un pic pe bucătar. S-a aplecat peste parapet, privind în jos, dar în hubloul bucătăriei, în loc de capul rotofei cu tichie albă, a văzut obiectivul unui aparat fotografic. După o clipă a auzit clar țăcănitul declanșatorului, apoi aparatul a dispărut. Vanghele a rîs în sinea lui : deștept fotograf, să pozeze peisaje acum, în noiembrie ! A vrut chiar să-i strige o observație ironică, dar l-a oprit un gînd : dacă omul ținea morțiș să fotografieze ostrovul cu sălciile desfrunzite, de ce n-o face în văzul tuturor, de pe punte ? De ce stă ascuns în bucătărie și-și vizează subiectul prin hubloul acela îngust ? Cine-o mai fi și bucătarul ăsta ?

S-a întors lîngă căpitan, care continua să urmărească mișcările convoiului din față. Lăsase deoparte binoclul ; se vedea și fără el că remorcherul izbutise, în cele din urmă, să-și rînduiască șlepurile și să se pună în mișcare, cam greu, ce e drept, în susul apei. Căpitanul a oftat ușurat :

— A dat Dumnezeu și-am scăpat. Ar fi fost culmea să-i arunce curentul spre noi. Nu știu, zău, cum am fi scos-o la capăt.

— Ne vîram mai aproape de mal, domnule căpitan. Aici e apa adîncă. La nevoie, ancoram și-i lăsam să treacă... Acum putem mări viteza.

Căpitanul a dat comanda cuvenită la mașini și și-a aprins pipa, ferindu-se de vîntul rece și tăios, care părea acum că bate din toate părțile. S-a uitat înapoi, către șlepurile din urma vasului său ; parîmele bine întinse vibrau la o palmă deasupra apei, convoiul își reluase drumul, primejdia trecuse. Căpitanul a pîcîit din pipă și i-a spus voios lui Vanghele :

— Mi-a fost teamă că m-apucă noaptea pe-aici. Vreau neapărat să ajungem la Orșova, e ziua unui prieten, angrosist de cărbuni, și m-a invitat la restaurant... Mergi și dumneata, nu-i așa ?

— Prefer să rămîn la bord. Sînt frînt de oboseală. Și mi-a intrat și frigu-n oase...

— Așa e, și-a amintit căpitanul. S-a dus în capul scărilor, a strigat în jos, spre coridor : Stewart, ce ai de gînd cu ceaiul ăla ?

— Imediat, dom' căpitan !

După cîteva clipe, a apărut cu ceainicul și cu cîteva plăcinte calde. Vanghele a gustat din ceai și din plăcinte, a plescăit din limbă satisfăcut :

— Bucătarul dumneavoastră e un as. Dealtfel am observat asta și la prînz. Aveți noroc cu el.

— Da, a spus căpitanul. Nici eu nu știam că se pricepe așa de bine.

— Cum adică nu știați ? Nu e demult la bord ?

— De două zile. La Galați, cînd încărcam, mă pomenesc cu bucătarul meu că-și ia catrafusele și iese pe punte. „Cei cu tine, băiete ?" „Ce să fie, am găsit stăpîn mai darnic. Un post cu leafă bună, plus primă de angajare." „Cine dracu dă primă de angajare unei podoabe ca tine ?" Văd că se codește să spună. Nici nu-l puteam sili, odată ce nu mai era sub comanda mea. Treaba lui, ce mă privește pe mine ? L-am făcut lichidarea. Cînd s-a văzut cu actele la mînă, mi-a mărturisit : îl angajase un agent comercial francez. Și, ca să nu mă supăr, agentul mi-a recomandat un om în locul lui. L-am luat la iuțeală, fără probă, fără nimic.

— Noroc că nu-i un nepriceput.

— Asta mi-ar fi lipsit, să nu nimeresc un om ca lumea ! Aveam eu vreme să-l pun la probă, să caut altul ? Am închis ochii și-am mers la noroc. Dar echipajul e mulțumit.

— Asta-i principalul, a spus cu convingere Vanghele. Puteți comanda toată viteza, în două ore ajungem la Orșova...

Căpitanul s-a apropiat grăbit de telegraf și a mutat maneta la „toată viteza". Indicatorul roșu a sărit și el, cu un clinchet de clopoțel, la noua gradație. Apoi s-a auzit motorul sporindu-și turația. Convoiul englez dispăruse din vedere. În schimb, din amonte apăruse alt convoi, sub pavilion german, cu șlepuri goale. Remorcherul scotea fum gros pe coș.

— Aștia-s mai nervoși ca noi, a spus căpitanul cu satisfacție. I-a ținut și pe ei în loc deșteptul ăla. Și, vezi bine, în aval e mai greu să stai pe loc. Plus că are șlepuri goale la remorcă.

— Se duc pline și se-ntorc goale, a spus Vanghele pe un ton neutru.

Căpitanul a prins ideea din zbor :

— Asta mă roade și pe mine. E drept, sînt angajatul lor, n-ar trebui să-i vorbesc de rău. Dar vezi, dacă te uiți în jur...

— Toată lumea se uită, a spus Vanghele. Nu poți împiedica oamenii să gîndească. Hitler ăsta, cu planurile lui...

— Vrea s-ajungă stăpînul lumii, ca Atila, a șoptit căpitanul. L-am văzut în film, cînd ținea un discurs. Mi s-a făcut părul măciucă. Făcea spume la gură, nu alta. Și gloata aia în uniformă, care-i ținea isonul... Zău, nu-i a bine. Nu știu ce gîndești dumneata, dar eu, unul, tare mă tem. Și să știi că nemții-s fără milă ; mi-a povestit un polonez, zilele trecute, în port la Galați, ce-a pătimit de pe urma lor. Dă omului o uniformă și o armă, ține-i un discurs ațîțător și ai să vezi ce se-ntîmplă. Asta cred c-a fost la ei. Le-a dat uniforme și le-a ținut discursuri. Cum o să se termine asta ?

Vanghele n-a răspuns. Privea atent convoiul care trecea la vale. A numărat șlepurile, a socotit din ochi

puterea remorcherului mare, cu două coşuri, şi s-a gîndit că un convoi ca ăsta poate duce deodată recolta dintr-o jumătate de judeţ...

La întoarcere, cînd a raportat despre bucătarul-fotograf, macaragiul din port, legătura lui, i-a răspuns :

— Să nu te miri. Probabil era un agent francez în recunoaştere. Englezii şi francezii şi-au pus de gînd să le încurce drumul nemţilor, să blocheze Dunărea, ca să nu mai poată transporta petrol.

— Bine, dar cu asta ne păgubesc şi pe noi...

— Se ştie la *centru*. Deocamdată nu s-a luat nici o hotărîre. Dar un tovarăş de-acolo spunea că orice mijloc e bun ca să ne împotrivim planurilor lui Hitler.

— Poate ar trebui puşi în gardă grănicerii...

— Nu-i nevoie. Totul se face cu ştirea guvernului nostru. Englezii au făgăduit să nu ne vîre în încurcături...

Ce s-a întîmplat cu planul englezilor avea să afle mult mai tîrziu, din gura unui martor ocular. Un funcţionar vamal, care fusese de faţă la „controlul" navelor engleze cu armament şi explozivi, i-a povestit cu lux de amănunte desfăşurarea operaţiei.

— Să-i fi văzut pe nemţi cum se agitau ! Au încercat să intre pe dana de descărcare ; unul din ei spunea că-i ziarist şi se tot înghesuia cu un aparat de fotografiat. Dar grănicerii l-au ţinut la distanţă pînă au pus lăzile în camioane şi le-au dus la Bucureşti...

— Şi ce s-a întîmplat cu englezii ?

— Au plecat cu trenul la Constanţa, unde-i aştepta un vapor de-al lor. Dar în locul lor veneau alţii. După cîteva săptămîni a ieşit legea pentru măsuri excepţionale.

— Ce lege mai e şi asta ?

— Se interzice navelor străine să aibă armament la bord. Sîntem ţară neutră, de ce să dăm nemţilor pretext să vină peste noi ?

...Şi uite-i că tot au venit, oftă Vanghele cercetînd cu privirea, de pe acoperişul barăcii, atelierul plutitor. În coasta atelierului, în bordul dinspre larg, se legăna o vedetă blindată. Ţevile tunurilor şi mitralierelor păreau nefireşc de lungi şi de subţiri în lumina violetă a apusului. O ceaţă uşoară estompa conturul sălciilor de pe malul

celălalt. Pe deasupra carierei trecu o adiere uşoară de vînt, care făcu să fluture pavilioanele cu zvastică de la pupa celor două nave. Marinarul de cart fluieră meşteşugit din siflee „liber la bord". Vanghele şterse gospodăreşte pensula şi acoperi cutia cu vopsea.

3

Cînd ieşi pe poartă, se înserase de-a binelea. De astă dată era de santinelă un om pe care nu-l putea suferi, un soldăţoi pătruns de importanţa misiunii lui, care-i cerea totdeauna *Ausweiss*-ul şi la intrare şi la ieşire, cu toate că-l cunoştea foarte bine. Vanghele îl salută cu răceală, îi arătă legitimaţia şi se strecură cu umărul înainte prin poarta deschisă cu zgîrcenie, în silă parcă. Grăbi pasul, căci dinspre carieră se auzea vuiet de motoare. Camioanele se întorceau de la lucru.

Cel dintîi veni, ca de obicei, Florică. Era un băiat vesel, de vreo treizeci de ani, cu mutră de ştrengar bucureştean, care cumpăra vin prost de la ţărani şi-şi strîngea colegii, seara, în cămăruţa lui, în jurul damigenei. Maşina veni în goană la vale, pe drumul parcă dat cu var. În faţa barăcii puse o frînă bruscă, patină pe pietricelele mărunte şi se opri, stîrnind un nor de praf alb, greu, care se depuse după cîteva clipe.

— Ţi-a plăcut ? zise Florică deschizînd portiera Ca la curse, ce să mai vorbim !

— Te grăbeşti totdeauna la întoarcere, mormăi Vanghele.

— Ştie singură drumul spre casă, se lăudă şoferul lăsînd o palmă grea, posesivă, peste volan.

Al doilea autocamion veni şi el, mai prudent, ocolind cu grijă gropile. Vanghele putea să nici nu citească numărul de circulaţie montat sub radiator ; după mersul domol, ticăit, putea să jure că e Şuşnea, cel mai vîrstnic dintre cei trei. Şuşnea scoase mîna pe geam, îi salută cu un gest maiestuos apoi, printr-o manevră nespectaculoasă dar abilă, parcă fără efort, prelinse maşina pe lîngă oblonul lung al celei dintîi şi o opri. Vanghele se dădu un pas

înapoi, măsură ca un topometru alinierea mașinilor, vizînd cu degetul arătător întins, și clătină aprobator din cap :

— La milimetru, ca întotdeauna. Meriți o primă, nea Șușnea.

— Păi da, spuse Șușnea, copiii ăștia își închipuie că meseria începe cu ei. Ce-aveați, măi, acolo pe deal ? Vă ardea de joacă ?

— Te-ai supărat, tataie ? rîse Florică, iscălindu-se cu degetul pe aripa prăfuită a „Opel Blitz"-ului. Nu-ș' ce-l apucase pe deșteptul ăla de Iordache, voia întrecere. Iar eu n-aveam chef să mi-o ia înainte. Nu-mi place să-mi pîrîie-n dinți praful ridicat de roțile lui.

— Dacă vă vedea neamțul, vă liniștea el. Se întoarse spre Vanghele. Judecă și dumneata : kilometri în șir cu mașina plină, la deal, a mers cînd pe dreapta, cînd pe stînga, să nu-l întrecă Iordache. Ce-aveai cu el ? Dacă-i merge motorul mai bine, lasă-l să alerge.

— Știu eu de ce se grăbea. Îl aștepta Valerica la fîntînă, în marginea satului. Totdeauna, la ultima cursă, se nimerește și ea acolo, cu căldările.

— Și ce treabă ai tu ?

— Eah, spuse Florică drept răspuns. Uite-l că vine.

Iordache, cu al treilea camion, venea la vale ca un bolid furios. Mașina țopăia prin gropile lungi și arcuite ca niște albii; praful alb de piatră se înălța în urma lui ca o coadă de cometă. Opri scurt, porni în marșarier, făcînd motorul să urle ; cînd mașina părea gata să se zdrobească de dealul dindărătul barăcilor, puse o frînă disperată.

— Ho, nebunule, îl certă Șușnea.

Iordache sări jos, în timp ce motorul supraîncălzit mai dădu cîteva explozii neregulate.

— Autoaprindere, explică el ștergîndu-și cu poala cămășii fruntea nădușită.

— Dacă gonești ca un drac...

— Ce goană ? Am vrut să-i tai calea deșteptului ăsta. A făcut două curse-n plus astăzi.

— Meritul meu, rîse Florică.

— Te grăbeai să le termini șoseaua, ai ? Te-au cumpărat și pe tine ?

— Uite ce e, începu aspru Florică.

Șușnea se vîrî între ei :

— Nu vă certați, băieți. Tu, Florică, mai astîmpără-te. A fost vorba că facem toți aceeași normă.

— M-am săturat, spuse Florică. Să terminăm odată și să plecăm dracului de-aici.

— Și-ai să te duci în altă parte, să faci alt drum pentru ei, spuse Vanghele. Iar colo-n sat se-ngroapă căruțele în hîrtoape. Mai ai *motorină* d-aia, mă, Florică ?

— Chiar că aș trage-o dușcă, să-mi curăț praful ăsta din gîtlej, rîse Șușnea și scuipă departe, sub roțile mașinii. Hai să ne spălăm și să-i cercetăm damigeana ăstuia. Ne-o fi ajungînd pe ziua de azi...

— Eu ziceam că dai o fugă pîn-la pescărie, nea Șușnea, spuse Vanghele. O saramură n-ar strica, lîngă motorină.

Șușnea îl privi mirat. Înțelese, după chipul încăpățînat deodată al lui Vanghele, că *trebuie* să se ducă la pescărie. Își scutură șapca de praf, ceru pe mutește o țigară și întrebă încet :

— Acuma ?

— Acuma, întări Vanghele. Pînă ajungi acolo, vin bărcile cu pește. Dacă apucă să descarce la ghețărie, nu mai vezi nici un baboi.

— Asta cam așa-i, spuse Șușnea potolit. Faceți focul, băieți, și puneți vinu-n Dunăre să se mai răcească. Eu mă duc după saramură...

Plecă firesc, cu pas domol. Vanghele plecă la fel de firesc după el. Cînd se depărtară destul, Vanghele spuse repede :

— Te duci la Iacob și-i spui că a venit la nemți un inginer, care-i de fapt un soi de polițist. Și să se ferească de el. Să comunice mai departe. Cine vine pe la noi să fie cu ochii-n patru. Neamțul ăsta știe românește, zice c-a lucrat la un șantier din Brăila. M-aș duce eu, dar cred că stă cu ochii pe mine. Și să ne spună ce-i cu dinamita.

— E-n regulă, spuse Șușnea. Am dat de dracu, dacă au adus și-un polițist.

— De ce ? Noi ne vedem de treaba noastră, îl liniști Vanghele.

4

Rînd pe rînd, luminile de la ferestrele barăcii se stinseră. Oamenii obișnuiau să se culce devreme, fiindcă în zori începea forfota, se sculau toți odată, ca la cazarmă, și plecau fiecare la rostul lui. Vanghele se deprinsese cu viața aceasta ; la început, cînd i se indicase să se angajeze la „fabrica de bărci", fusese supărat : în timpuri normale, de pe comanda vaselor marilor companii, care cutreierau spornic Dunărea de la Sulina la Viena și Bratislava, privea cu dispreț spre mica lume îngrămădită la picioarele muntelui acela țuguiat, cu cariera spărgînd artificial monotonia peisajului. Vedea scheletele viitoarelor ambarcații așezate pe țărm, ca osemintele unor animale lungi și suple eșuate în pustiul de piatră ; la următoarele treceri, scheletele se acopereau treptat cu foi de scîndură sau de tablă, prefigurînd conturul lor adevărat ; pe urmă le întîlnea pe Dunăre, remorcate de șalupe harnice, încărcate pînă la copastie cu pește, cu pepeni aduși din baltă sau cu oi trimise la păscut în hățișul verde de peste Dunăre ; „fabrica de bărci" trăia — umil și anonim, fără reclamă, fără sticle de șampanie sparte la prova noilor construcții, totuși trăia...

O singură dată fusese acolo, trimis să încurce treburile legionarilor. Era în octombrie 1940. Garda luase puterea mult rîvnită și se străduia să-și atragă cît mai mulți adepți din rîndurile muncitorilor.

— Dă-i de gol cu discreție dar ferm, îl instruise legătura superioară. Lucrătorii de la „fabrica de bărci" au vrut să facă grevă, lefurile sînt mici, munca e grea, patronul se poartă urît. A venit un delegat din ministerul legionar al muncii să-i împace ; Iașinschi personal le-a trimis un mesaj, ceva foarte creștinesc, iubiți-vă, fraților, armonia să domnească între patron și muncitori... Arată-le oamenilor ce se ascunde îndărătul acestor povețe creștinești. Dacă vine comisarul de românizare, pune oamenii să discute cu el, să-i spună răspicat păsurile lor și să ceară soluții....

Plecase la carieră. Pretextul era ușor de găsit : recolta acelui an fusese proastă, transporturile de cereale pe

Dunăre scăzuseră, piloții nu prea găseau de lucru. Un pilot putea foarte ușor să fie trimis de căpitănie să vadă cum merg comenzile de bărci.

A ajuns seara, cînd meșterii dulgheri și vopsitori se adunaseră în jurul focului. Fusese o zi rece și liniștită ; pe Dunăre plutea un abur ușor. Pasagerul de seară încetinise, ca totdeauna, în preajma carierei, dînd semnal cu sirena ; o barcă venise să-l ia și Vanghele l-a întrebat pe vîslaș :

— Dumneata ești Guțan ?

— Eu.

— E o toamnă lungă anul ăsta.

— Mai lungă decît toamna trecută, dar mai călduroasă.

Și-au strîns mîinile în timp ce vasul se îndrepta spre amonte.

— Ce e pe la voi ? l-a întrebat Vanghele. Mergi mai încet, ca să-mi povestești tot.

— Am încetat lucrul acum două zile. Patronul a dat de veste legionarilor. A venit comisarul de românizare, un tinerel bun de gură, avocat sau așa ceva. A stat de vorbă cu oamenii, a scris în carnet tot ce cereau, le-a făgăduit că se rezolvă, dar, pînă una alta, să lase prostiile și să treacă la lucru. Oamenii l-au ascultat, ce să facă ? Așteaptă răspunsul. Iar patronul se plimbă prin curte și ne înjură. S-a luat și de mine : „Credeți că vă merge vouă, comuniștilor ? Măi, Guțane, astîmpără-te că te dau pe mîna legionarilor și te mănîncă cu fulgi cu tot !“ M-am făcut că nu-l aud și mi-am văzut de treabă.

— Și-acuma unde-i patronul ?

— S-a dus la Brăila, după catran pentru bărci. Dar eu cred că s-a dus să-l mînjească pe comisar. Corb la corb nu-și scoate ochii, știi vorba din popor.

— O știu, a oftat Vanghele. Vreau să vorbesc și cu cu oamenii. Am venit aici ca delegat pentru bărcile căpităniei. Nu ne cunoaștem, arunci din cînd în cînd o vorbă, întrebi cîte ceva... Ca să ținem oamenii atenți.

— E clar, a spus Guțan.

Cînd au ajuns pe țărm, la lumina pîlpîitoare a focului făcut cu talaș și rumeguș, a văzut vreo zece oameni prost îmbrăcați, mîncînd și stînd de vorbă. Le-a dat bună seara,

a întrebat de formă cine-i mai mare acolo. I-au răspuns că patronul e plecat, dar că putea vorbi cu nea Anghel, maistrul.

— Oi vorbi mîine dimineață, a spus Vanghele. Acuma e tîrziu.

— Vii de la drum, ia o îmbucătură cu noi, l-a îmbiat unul dintre oameni.

— Aha, slănină, s-a bucurat Vanghele. Pe la Brăila nu prea guști așa ceva.

— Nici pe-aici nu-i lapte și miere, a intervenit Guțan.

— S-a scumpit viața.

— Ăștia noi ne-au făgăduit marea cu sarea. Că salariul minim, sau cum îi zice...

— Salariul minimal, l-a corectat Vanghele.

— Minimal, neminimal, eu știu că la noi n-a ajuns.

— N-a ajuns nici în alte părți, a spus Vanghele. O vorbă goală. A crescut pe la unele fabrici, dar nu pe măsura scumpetei.

Unul dintre lucrători, bondoc, spîn, cu mîinile pătate de vopsea, și-a întins frigarea cu slănină deasupra jarului și a spus întrebător :

— Poate comisarul ăsta o rezolva ceva... ?

— Comisarul ? Nu așteptați mare lucru de la el. Și la Brăila au venit comisari. Întreabă dacă sînt cantine pentru muncitori ; oamenii spun că nu sînt și ei scriu în carnet și pleacă.

— Nu mîncăm din carnetele lor, a oftat Guțan. De-aia am încercat și o grevă...

— Grevă ? a întrebat Vanghele. Și nimic ?

— Comisarul ne-a îndemnat să încetăm, că rezolvă el tot ce ne doare. Dacă nu, luăm greva de la capăt.

Meșterul Anghel s-a ivit din întuneric, cu pași neauziți. Au tresărit toți auzindu-i glasul :

— Ce grevă, măi băieți ? Lasă că dacă mă-mpac cu patronul am eu grijă și de voi.

— Ne dai dumneata din buzunar ?

— Tot tu cu gura mare, Guțane ?

— Păi ce să fac ? Să țin copiii flămînzi în casă ?

— Avem lume nouă, a spus meșterul, uitîndu-se țintă la Vanghele.

— Sînt de la căpitănia portului. Am venit pentru bărci. Mă cheamă Vanghele.

— Eu îs Anghel, maistrul.

— Mîine-poimîine, patron, a întregit un muncitor.

— Şi ce ? O să fie bine şi de voi dacă se face treaba. S-a întors iarăşi spre Vanghele : E vorba să fac tovărăşie cu patronul, să cumpăr o jumătate din fabrică.

— De-aia te-ai înscris în Gardă, a bombănit un om care stătea mai în umbră.

Viitorul patron l-a fulgerat cu privirea :

— Greu mă-nţeleg cu voi, măi băieţi. Nici măcar de faţă cu un om străin nu vă ţineţi gura.

— Nu sînt străin, s-a apărat Vanghele. Sînt şi eu om de-aici, de pe malul Dunării. Şi dacă stăm să judecăm bine, au dreptate oamenii : Legiunea a făgăduit multe, dar n-a făcut nimic. Dumneata, domnule maistru, poate că ştii mai bine. Jurămîntul Gărzii cere să trăiţi în sărăcie. Dar uite că membrii Legiunii au început să cumpere ateliere şi cîrciumi, fac afaceri cu clădiri şi intră în consilii de administraţie... Multe lucruri din astea s-au făcut cu japca, li s-a pus negustorilor sula-n coaste...

— O fi, a spus maistrul. Eu unul mă ştiu curat. Nu l-am ameninţat pe patron ; el singur, văzîndu-mă că am intrat în Gardă, m-a întrebat dacă nu vreau să fac tovărăşie cu el.

— Poate vrea să se pună la adăpost. Ştie ce-au făcut gardiştii în alte părţi şi se gîndeşte că dacă are tovarăş de afaceri un legionar, ceilalţi nu vor îndrăzni să...

Maistrul a rămas cu gura căscată. A căutat în jurul lui, dar oamenii păreau foarte interesaţi de foc şi de frigăruile cu slănină.

— Aşa să fie ? s-a mirat el. Ori ai născocit singur povestea asta, omule ?

— Judecă singur, a spus Vanghele. Oricum, dacă ai de gînd să faci viaţa mai bună oamenilor, n-ai de ce să te frămînţi.

Maistrul şi-a regăsit iute cumpătul :

— Dar nu mă frămînt, unde vezi dumneata că mă frămînt ? Şi să-ţi dau un sfat : fă bine şi nu mai vorbi Garda de rău. Mîna noastră e lungă, te poate ajunge şi la căpitănie şi la mama căpităniei.

— Dar ce-am spus eu ? s-a apărat Vanghele. Am povestit doar ce s-a petrecut în alte părți. Eu nu vorbesc de rău Garda, ci spun de gardiștii care au început să profite, îndată ce s-au văzut stăpîni pe situație.

— Eu sînt om cinstit. Am mîinile și sufletul curat. Nu mă tem să mă uit în ochii lucrătorilor. Iar cu patronul m-am înțeles cinstit în tovărășia asta. Nu l-am silit cu pistolu-n piept și n-am încercat să-i iau fabrica. Dacă făceam ca alții, însemna să i-o cumpăr pe nimica toată...

Și-a dat seama că vorbise prea mult. Vanghele n-a mai stăruit. Oamenilor le fusese, desigur, de ajuns această dovadă...

A doua zi, maistrul a făcut ce-a făcut și l-a determinat pe patron să isprăvească cît mai repede treburile cu incomodul delegat al căpităniei. Dar sămînța prinsese rădăcini. Muncitorii de la „fabrica de bărci" i-au întors spatele comisarului venit iarăși să se ocupe, ipocrit, de nevoile lor...

Ce departe sînt toate acestea ! Parcă s-au petrecut în altă eră, gîndi Vanghele, ascultînd glasurile coborîte ale santinelelor de la atelierul plutitor care schimbau posturile. „Fabrica de bărci" fusese preluată de Marina de război germană ; meșterul își pierduse urma după rebeliunea legionară, Guțan fusese trimis de guvernul antonescian în lagărul de la Tîrgu-Jiu ; printre lucrătorii „fabricii" se învîrteau acum inginerii germani care-i zoreau să lucreze cu rîvnă...

Cu cîteva zile în urmă, Iacob trecuse pe-acolo cu lotca încărcată cu pește. Vîslea de unul singur, te și mirai cum poate clinti din loc barca uriașă, neagră, încărcată la refuz.

— Ai avut spor astăzi, l-a lăudat Vanghele.

— Am avut. Ți-am adus de-o saramură.

— Iar eu îți dau un rachiu.

— Beau dacă bei și tu.

Era semnalul că are să-i spună ceva grabnic și ferit de urechi străine. Vanghele l-a poftit în cămăruța lui din baraca lungă, clădită pentru personalul carierei. De ochii lumii, a pus pe masă o sticlă cu rachiu.

— A fost la noi cineva de la județeană, i-a spus Iacob netezindu-și barba cu degetele. Comitetul Central a hotă-

rît să alcătuiască grupe de patrioți. Să ne procurăm arme și muniții...

— Înseamnă că se apropie, a șoptit Vanghele înfrigurat.

— Da, se apropie. Mă gîndeam la ceva dinamită de pe aici...

— Cam greu. Cu Gheorghe ăsta nu pot să fac nici o mișcare. Omul datoriei. Umblă prin carieră cu ochii-n toate părțile. Iar inginerul, șeful carierei, e un fricos...

— Trebuie să facem ceva, a spus Iacob. Deocamdată, să organizăm oamenii. Eu am trei la pescărie. cu tine patru. Așa se cere de sus. Grupe de doi pînă la patru oameni. Și legături cu militarii...

— O să-ncerc, a spus Vanghele.

Dar cursa de dimineață adusese un ofițer din *Abwehr*, pus desigur să vegheze la liniștea atelierului plutitor.

Capitolul 4

1

Tudor se ridică de pe scaunul pliant, cu spătarul mult înclinat, un scaun de grădină-restaurant, pripăşit printr-o întîmplare misterioasă aici, în carieră. Ridică braţele, să se dezmorţească, şi atinse cu degetele tavanul scund al barăcii. Se îndreptă spre fereastră, privi indiferent peisajul cu care se obişnuise în săptămîna de cînd se afla aici : apa cenuşiu-lucitoare, iar dincolo, hăţişul verde al bălţii, de unde veneau acum ţînţarii, nelipsiţii mesageri ai amurgului.

Trînti geamul în faţa primului roi care se apropia. Dădu perdeaua la o parte : ghemul de fiinţe mici, aproape invizibile, pulsa domol dincolo de geam. Se întoarse la scaunul acela cu aspect frivol şi cu formă nepotrivită pentru zăbava îndelungată în faţa cărţilor.

Şi nu nişte cărţi oarecare, ci Romanul. În Cişmigiul înfrăţit de primăvară, cînd simţea că invidiază perechile zglobii şi tandre ce aşteptau înserarea, se consola superior : „Da, dar eu scriu Romanul !"

Pentru el, Romanul fusese totdeauna ce era Inginerul pentru tatăl său : ţinta unei adoraţii secrete, simbolul unei religii exclusiviste, cu un singur adept. Singur dar desăvîrşit. Îşi respecta într-atîta viitoarea operă, încît îi hărăzea topuri de hîrtie specială, procurată din subsolul galeriilor „Lafayette", unde domnea parfumul fără nume al uneltelor de scris. Purta manuscrisul cu el în vacanţe şi imagina scene-cheie în orele de curs ; îi desena titlul

împodobindu-l cu ghirlande și lujere înlănțuite, ca-n vechile Cazanii. Transcria paginile, stilizînd la infinit ceea ce nu izbutise să devină încă primul capitol. Acțiunea se petrecea într-un ev-mediu neguros : un voievod brav și despotic, un cavaler iubitor de dreptate, boieri care trădau cu dezinvoltură, călugări misterioși și — firește — o domniță. Domnița era mai greu de imaginat, pînă n-o cunoscuse pe Eva ; după aceea i-a fost simplu — n-avea decît să-i transfere portretul cu trei sute de ani în urmă și să-i atribuie veșmintele de epocă. Eva era un model ideal de domniță, cu bărbia ei vag teutonă, cu pletele scurte și blonde, care-i dădeau înfățișarea de Fata-castelanului-așteptînd-în-turn. După ce-a avut prototipul domniței, s-a împotmolit la scena de dragoste. S-ar fi dorit în rolul Cavalerului și nu prea știa cum ar trebui să se poarte : cutezător în dragoste ca și la luptă, hotărît să-și ia ce i se cuvine, de la păgîni și de la Castelanul-care-nici-nu-voia-s-audă. Cu păgînii era ușor : cavalerul rotea spada, dușmanii cădeau ca spicele, oștenii îi salutau cu chiote izbînda ; dar cînd se pomenea în fața domniței, îngenunchea și cu inima aprinsă, rostea o tiradă de trei pagini, pe care le rupea apoi cu o furie neputincioasă...

Reciti tirada a zecea, scrisă în această după-amiază pașnică și fierbinte, pe masa de bucătărie acoperită cu velință aspră, roșie cu dungi albe și negre. Nici pacea carierei nu-i ajutase cavalerului să se exprime firesc ; discursul lui suna nesincer și înflorit, ca o lecție de retorică. Îl luă, numără cele trei pagini, le înșiră pe masă, le strînse la un loc, le bătu pe muche cu pedanterie și le rupse-n patru.

Se rezemă de spătarul scaunului, a cărui istorie ar fi vrut s-o afle, și privi trist la teancul de foi albe. Începea să se întrebe dacă Romanul va fi scris vreodată. Și în general dacă acesta este romanul pe care ar trebui să-l scrie. Încrederea în destinul cărții se clătinase prima oară acum două săptămîni, după întîmplarea cu manifestul. În seara aceea fulgerată de neliniști și-a dat seama cît de departe era el, cel real, de vremurile revolute pe care se străduia să le închipuie. Dar n-a abandonat și nici acum nu-l lăsa inima să-și părăsească obiectul pasiunii lui.

îi rămînea fidel, poate din obișnuință, poate din nevoia de a da vieții un sens paralel, superior prezentului de toate zilele sau poate, mai simplu, ca să-și păstreze dreptul de a exclama orgolios : „Da, dar eu scriu Romanul !"

Deodată îl fulgeră un gînd : să-și îmbrace păgînii din poveste în cămăși verzi, să populeze străzile cetății cu tramvaie, domnița să poarte basc albastru, iar eroul negativ să smîrcîie mereu și să repete fraze auzite la radio...

Ideea de a scrie despre toate acestea îi tăie răsuflarea. Începu să se plimbe prin încăperea joasă și îngustă, cu pereții de scîndură văruită — camera lui. O fereastră rudimentară, cu un singur rînd de geamuri, dădea, ca și ușa, spre platoul de piatră care se termina pe malul abrupt al Dunării. În cameră era un pat de spital, vopsit, din nevoi estetice, în verde deschis ; pe pat o saltea umplută cu paie, iar peste ea un macat țărănesc și cearșafuri dintr-o pînză albă, cam aspră. O masă șubredă și scaunul acela de grădină-restaurant asigurau o ambianță potrivită pentru un tînăr studios, pus pe fapte mari, căruia îi trebuie mai mult liniște și izolare decît confort.

Se așeză iarăși pe scaunul incomod, cu spătarul mult aplecat înapoi. Dădu deoparte, ca pe un lucru nefolositor, teancul de foi scrise. Se simțea înfrigurat, puternic, neliniștit, ca un săritor la trambulină în clipa dinaintea saltului spre apa necunoscută. Imagini fragmentare i se învolburau în minte, își cereau dreptul de a constitui un posibil prim capitol. Trăsura arcuindu-se elegant pe strada tîrgușorului moldovenesc : „Mamă, uite-l pe Dumnezeu !" Cîteva barăci pe malul unui rîu, nu departe de podul în construcție, și el, cu ghetuțe vechi, bine lustruite, mărșăluind voinicește alături de alți doi băieți din satul apropiat, spre gimnaziu. Proprietarul de pe Ghencea, aplecat spre aparatul de radio care transmitea cuvîntările legionarilor. Strada întunecată, cu curți misterioase și tăcute, pe unde lăsase să cadă manifestele. Apoi Eva, cîteva cuvinte grăbite, hotărîrea bruscă de a se împotrivi destinului : *să fugim !*

Viața reală, fără poleieli romantice, fără declarații emfatice ale cavalerilor exemplari și poate de aceea neverosimili ; un posibil cavaler — Vanghele, omul dintr-o bucată, pus în antiteză cu personajul negativ, Horhocea,

exponent fidel al bandelor înarmate care-şi acompaniau cîntecele cu împuşcături...

Vanghele, în orice caz, un personaj. În săptămîna de cînd se afla aici, era singurul om pe care-l cunoscuse mai îndeaproape. Îi întîlnise şi pe ceilalţi. Inginerul, bine ras şi serios, cu morga lui de englez picat în pustietatea de piatră direct din Metropolă. Gheorghe, paznicul carierei, un om simplu, atît de simplu încît avea aerul că nu pricepe nimic din ce se-ntîmplă în jurul său. Cei trei şoferi — oameni ca toţi oamenii. N-avusese prilejul să discute prea mult cu ei. Plecau în zorii zilei şi se-ntorceau seara zdrobiţi de oboseală, după ce conduceau toată ziua camioanele prin hîrtoapele carierei şi pe drumul spre sat, aflat în construcţie. Dintre ei se întîlnea mai des cu tatăl Evei, dar acesta era un om tăcut şi rezervat din fire, zîmbea îngăduitor la înţepăturile celor doi colegi mai tineri, fără să ia parte cu adevărat la glumele lor. Mai venea pe-acolo administratorul, totodată şi magazioner, care ţinea socoteala transporturilor şi avea în grijă explozibilul pentru carieră. Un om umil, fără semnificaţie, care se străduia să treacă neluat în seamă, mulţumit că i se permite pur şi simplu să existe. Poate de aceea preferase să locuiască în sat. Aici, în carieră, viaţa era prea simplă, prea deschisă, prea la lumina zilei.

În schimb, Vanghele — alt aluat. Îl cunoscuse chiar înainte de a pune piciorul pe pămîntul pietros al carierei. L-a întîmpinat cu un zîmbet prietenos. Şi cît de mult valorase acest zîmbet pentru sufletul unui om smuls cu brutalitate din existenţa lui obişnuită, din patul lui, dintre cărţile lui, din şirul acela de mici gesturi automate care-i rotunjeau universul, pentru sufletul unui om brusc înstrăinat...

Înstrăinarea, acesta era sentimentul pe care-l încerca în dimineaţa dintîi a noii sale vieţi, pe puntea vasului alb şi vechi care-l purta spre carieră. Cariera însăşi era pentru el un simbol al Necunoscutului ; avusese o strîngere de inimă la Brăila, în gara fluvială, cînd drept răspuns la cererea Evei „Două bilete pînă la carieră", casieriţa întrebase nedumerită şi nervoasă : „Ce carieră ?" Întrebarea femeiuştii aceleia care probabil nu se împăcase cu geo-

grafia la şcoală îl alarmase : nici măcar oamenilor din partea locului cariera nu le era familiară...

Era îngrijorat şi nesigur ; obsedat încă de agentul în haine gri care-l urmărise cu privirea pe cînd trecea prin faţa *cutiei poştale* de pe Moşilor ; stînjenit de faptul că n-avea un statut clar în faţa tatălui Evei, că va trebui să răspundă la întrebări privind identitatea lui şi motivele pentru care părăsise facultatea. Pe deasupra, îl încerca regretul pentru tot ce lăsase în urmă, pentru biblioteca cu atmosferă de concentrare gravă, pentru mulţimea din Cişmigiu, pentru zarva şi chipurile frumoase care populau străzile. Erau oameni care nu ştiau ce-i foamea, boala sau lipsa cuiva drag, ori dacă ştiau, se pricepeau să ascundă în ei, să sufere singuri, feriţi de ochi străini, iar cînd ieşeau pe stradă se pricepeau la fel de bine să pară eleganţi, veseli, senini şi nepăsători la suferinţa altora.

Saltul fusese prea brusc, de la forfota Capitalei la vasul care înainta trudnic împotriva curentului, printre ţărmuri pustii. Lumea de pe punte alcătuia un mic Turn Babel al necazurilor omeneşti. Chipuri trudite, crispate de griji, urîţite de teamă, îmbătrînite de sărăcie ; glasuri coborîte şi priviri reseminate ; începuse să observe că resemnarea oamenilor simpli are-n ea ceva straniu, deznădăjduitor ; femeile care purtau doliu nu-l exprimau numai în culoarea hainelor, cît mai ales în gesturi şi-n tonul cu care rosteau cuvintele.

Erau pe punte, el şi Eva, în mijlocul acestei mulţimi triste şi îngrijorate ; Eva părea mult mai elegantă aici, în mulţimea sărăcăcioasă ; poate de aceea o ocoleau femeile gata să intre-n vorbă cu oricine, la primul prilej, şi să-şi povestească necazurile. Şedeau amîndoi pe punte, pe banca de lemn vopsit în alb prin care simţeau vibraţia motoarelor ; cînd şi cînd Eva îi arăta ceva pe ţărm : cîteva căsuţe, un petic de vie, o salcie arsă de trăsnet din care rămăsese numai trunchiul negru şi scorburos, o stînă în baltă, o barcă, un cîine hoinar.

Într-un răstimp, învins de soarele care începuse să dogorească, a închis ochii ; noaptea nedormită îşi cerea dreptul. A aţipit pentru cîteva minute, sprijinit de umărul Evei, pe banca tare care vibra. L-a trezit un strigăt :

— Cariera !

A sărit, buimac, în picioare, odată cu Eva. În stînga vasului se profila un deal scund și rotund, ca un mușuroi de furnici ridicat la proporții gigantice ; partea dinspre Dunăre avea o scobitură alb-strălucitoare, în contrast cu restul părții acoperite cu iarbă. Scobitura se lățea mult la cîțiva metri mai sus de nivelul apei, ca și cum un ferăstrău gigantic ar fi încercat să reteze dealul. Pe această retezătură se înșirau barăcile carierei ; dincolo de ele, deasupra peretelui de piatră albă, se zărea o clădire mică, cu geamuri largi și acoperișul prăfuit. Secundul vasului, tînăr, cu un moț blond răsărind de sub cozorocul șepcii purtate pe-o ureche, le-a făcut semn de pe comandă :

— Aici ?

Eva a încuviințat din cap și a luat pe mînă pardesiele, lăsîndu-i lui Tudor cele două valize, ca pe ceva de la sine înțeles. Tudor privea curios dealul care-și întorcea încet scobitura albă spre vas. În colțul din amonte al carierei a apărut deodată un fel de casă cenușie, joasă și pătrată, care plutea incredibil pe apa galbenă. Deasupra casei plutitoare fîlfîia alene un enorm drapel cu zvastică...

— Fir-ar să fie ! Cînd au venit nemții aici ? a murmurat Eva. Tata nu mi-a scris nimic despre asta...

Sirena vasului a scos deodată un muget pătrunzător, făcîndu-i să tresară pe mulți de pe punte. S-a auzit apoi clopoțelul telegrafului ; vibrația navei, măruntă, neplăcută, obositoare, s-a diminuat ca prin farmec. Viteza vasului a început să scadă. Pasagerii s-au îngrămădit lîngă balustradă, la babord, stîrnind protestele secundului, care coborîse între timp pe punte :

— De ce vă-ngrămădiți așa ? Treceți în bordul celălalt, că se bandează nava !

Droaia de curioși s-a risipit deodată. Oamenii aceștia, pentru care trenul era probabil o noțiune abstractă, știau multe despre vapoare și înțelegeau amenințarea din vorbele secundului, rămasă obscură pentru Tudor. S-au răspîndit pe punte, ascultători, înălțîndu-se pe vîrfuri ; s-a înălțat și el și a privit nerăbdător unde priveau și ei. A văzut sub malul carierei o barcă mică și neagră, cu un bărbat spătos, în cămașă cadrilată și cu șapcă de marinar, vîslind voinicește ; îi vedea deocamdată numai ceafa în-

roşiţă de soare ; omul a întors o clipă capul să măsoare distanţa pînă la vas. Avea faţa nerasă, cu barbă căruntă şi ochii albaştri contrastînd cu obrajii bronzaţi. De la barcă în sus, se oglindea în apă zidul de piatră albă. Cu cîteva lovituri experte de vîslă, bărbatul a corectat drumul bărcii şi venea drept spre mijlocul vasului.

— A-nţepenit şi concasorul, a spus un glas dogit în spatele lui Tudor. De-aici duceau piatră *derect* la Paris.

— L-au pus ei nemţii iarăşi pe picioare...

— Nici pietrele nu ni le lasă, a spus acuzator vocea aceea dogită.

Secundul vasului s-a apropiat de balustradă, a desprins lanţul care servea drept portiţă şi s-a aplecat să prindă vîsla barcagiului.

— Salut !

— Ce ne dai, moţatule ? a întrebat cu glas puternic cel din barcă.

— Poşta ! Şi... doi pasageri.

I-a întins un pachet de ziare, apoi a ajutat pasagerii să coboare în barca mică şi neagră.

— Bun găsit, nea Vanghele ! a spus Eva.

— Tu erai pasagerul ? s-a luminat bărbatul din barcă. Bine-ai venit. Bine-aţi venit, s-a corectat el, aşezîndu-se iar pe bancheta vîslaşului, apoi a ridicat ochii spre secund : Azi mi-ai adus bucurie, moţatule !

— E-n regulă, a spus moţatul. S-auzim de bine !

Vanghele a salutat milităreşte cu mîna la cozorocul şepcii de marinar, a depărtat barca de primejdioasa vecinătate a elicelor vasului şi a-nceput să vîslească spre mal.

— Lume nouă, a spus el vag întrebător.

— Dînsul e Tudor Dinescu, colegul meu de facultate, a răspuns Eva, apoi s-a întors spre Tudor. Nea Vanghele e prieten cu tata. A fost căpitan de vas.

Vanghele a rîs cu nişte dinţi albi ca într-o reclamă de pastă „Nivea". A lăsat vîslele, s-a aplecat şi i-a întins mîna. Tudor a dat să se ridice, barca s-a clătinat primejdios.

— Nu eşti deprins cu navigaţia, domnule student, a zis Vanghele. Cea dintîi regulă : în barcă nu se stă-n picioare.

— Am înţeles, căpitane.

— Eah, căpitan ! Domnişoara asta frumoasă rîde de mine.

A început iar să vîslească, fără efort vizibil, strecurînd barca printre valurile lungi, maiestuoase, lăsate în urmă de vasul care se depărta.

— Nici vorbă de căpitan. Am fost, e drept, pilot la Dunăre. Am navigat pe tot felul de barabafte. Cînd a-nceput războiul, m-am lăsat păgubaş şi m-am tocmit aici, la carieră, la „fabrica de bărci".

— Asta-i „fabrica de bărci" ? întrebă Tudor privind spre nava germană.

— Nu. Asta-i a nemţilor. Tot un fel de fabrică. Le repară vasele de război.

— Tata nu mi-a scris nimic despre ei, a spus Eva cu reproş.

— Cum să scrie ? E interzis. Secretul secretului.

— De cînd au venit aici ?

— De astă-toamnă, după ce-ai plecat la facultate. Au venit mai întîi cu o şalupă, au sondat apa, au măsurat debarcaderul. Noi eram ciotcă pe mal. Inginerul neamţ — că şi pe atunci lucram tot pentru ei, o comandă de bacuri pentru Dunăre — era prieten cu ăia care-au venit. A mers cu ei, le-a arătat magaziile, le-a povestit cum făceau meşterii noştri o barcă numai din teslă şi ferăstrău, şi le-au plăcut toate astea. Şeful de post a fost chemat şi el. Un om morocănos şi al dracului, dar în faţa nemţilor nu zicea nici pîs. Cînd puneau ei ţigări în gură, hop şi el cu chibritul.

— Om de nimic, a spus Eva.

— Da, dar asta-i prieşte. Totdeauna a fost aşa, spun oamenii. S-au schimbat zece primari, el e tot acolo, mai-mare peste sat. Toată lumea tremură văzîndu-l. Afară de nemţi, bine-nţeles. Cum îi vede, se îmbăţoşează şi pocneşte călcîiele de zici că l-a văzut pe Napoleon. Un slugoi.

— Atunci de ce l-au mai luat cu ei ?

— Aşa, de ochii lumii. Vor s-arate că respectă autorităţile noastre şi că nu fac nimic de capul lor. S-au plimbat încoace şi-ncolo, cu şeful de post după ei, au măsurat, au scris pe hîrtie, şi-au făgăduit să se întoarcă. După cîteva zile, ne-am pomenit cu hardughia asta. O trăgeau

două remorchere şi-abia izbuteau s-o ţină pe direcţie, că era şi ceva vînt. Pe urmă a venit un şlep încărcat ca un caic turcesc, de se vedea numai de-o palmă din apă. Nu vă povestesc ce-au putut să scoată din acel şlep. Lăzi cu piese, baloturi de tablă, butoaie de vopsea, vagonete şi un tractor „Lanz Buldog", de-ăla cu un singur cilindru, ştiţi ?

Tudor a zîmbit stingherit de întrebarea care-i fusese adresată :

— Nu mă pricep la tractoare.

— Un tractor ! s-a bucurat Eva. Foarte bine. Nu mai împing băieţii pietrari vagonetele.

— Aşa mă gîndeam şi eu la-nceput. Dar nu le păsa lor de pietrari. L-au păstrat pentru ei. Cară vagonetele cu piese de la vapor la magazii. Piese grele : motoare, tunuri... Le demontează, le repară, le pun la loc... Un mic şantier naval. Pe atelierul plutitor au de toate : bormaşină, prese pentru îndoit tabla, strunguri, ba şi o uzină electrică. Vin navele, stau o săptămînă sau două, lucrăm, le punem la punct, le vopsim, alta la rînd...

— Şi-ai noştri ce fac ? a întrebat Eva.

— Cum îi ştii. La muncă. Acuma zoresc să facă drumul de la carieră la şosea. Cară piatră de dimineaţă pînă seara... Uite c-am ajuns.

Din cauza apei scăzute, debarcaderul rămăsese foarte sus. Era de fapt o platformă de scînduri, sprijinită pe stîlpi bătuţi în apă. Barca, cu oameni cu tot, s-ar fi putut adăposti foarte bine sub el.

— Ce-a scăzut Dunărea ! s-a mirat Eva.

— Da, a scăzut. Nemţii o măsoară toată ziua, le e teamă să nu rămînă pe uscat. Vedeţi că sînt nişte scoabe bătute în stîlp. Nu-i o scară prea grozavă, dar se poate folosi. Dumneavoastră primul, domnule Tudor.

Tudor a privit cu îndoială scoabele ruginite, bătute de-o parte şi de alta a stîlpului. Nu prezentau prea mare încredere, dar s-a gîndit că o ezitare l-ar încondeia definitiv în faţa acestui „lup de Dunăre". Cu mişcările pripite ale celui care n-are curaj, dar vrea să pară că are, s-a căţărat, julindu-se la mîini, pe scîndurile aspre, înnegrite de ploi. S-a aplecat apoi să dea mîna Evei, un ajutor aproape inutil.

— Eu sînt mai de-ai casei, a explicat Eva, sărind sprintenă pe debarcader. Dacă mai salvăm şi valizele, sîntem fericiţi.

Vanghele i-a întins, una cîte una, valizele sărăcăcioase, nu prea grele. Apoi a debarcat şi el, ultimul, ca orice căpitan grijuliu.

— Căpitanul la urmă, a zîmbit Tudor.

— Ca să fiu mai aproape în caz de accident. Ei, v-am adus teferi. Acuma pot cu adevărat să vă zic bine-aţi venit.

A salutat cu mîna la cozorocul şepcii de marinar. Eva l-a îmbrăţişat ca pe-un unchi respectabil şi drag.

— Mulţumim, nea Vanghele.

— De-ar fi ştiut nea Şuşnea că vii... Ar fi stat acasă, să te primească.

— N-am putut să-l anunţ. Am plecat în grabă. Gata-gata să pierdem trenul.

— În orice caz, o să se bucure.

— Nu mai era de trăit în Bucureşti, cu atîtea bombardamente.

— Aici e linişte, a spus Vanghele. Cît o fi.

— Cheia e tot la locul ei ? a întrebat Eva.

— Dar unde în altă parte ? Pe aici oamenii îşi schimbă greu obiceiurile.

Gheorghe s-a apropiat, cumpănindu-şi într-o mînă bîta, cu cealaltă scoţîndu-şi pălăria jegoasă într-un salut demodat :

— Lume nouă, ă ? Săru-mîna şi să trăiţi.

— Bun găsit, nea Gheorghe.

— În conced, ă ? Dînsul e... ?

— Colegul meu, s-a grăbit Eva să întîmpine presupunerile incomode.

— Uite poşta pentru dom'inginer, a spus Vanghele, ciudat de poruncitor. Du-te sus. Şi dacă-l vezi pe nea Şuşnea...

— Îi spun că are musafiri, ă ?

— Du-te repede ! S-a întors spre cei doi : Eu mă cam duc la treburile mele. Mă aşteaptă „stăpînii"...

A plecat cu pas domol, legănîndu-şi umerii, spre poarta de fier a unităţii germane. Tudor s-a uitat după el, a dat cu ochii de steagul enorm cu zvastică, şi-a întors repede

privirea spre dealul de piatră. Nimic important de văzut acolo. Eva tăcea. Sub picioarele lor, se auzeau valurile clipocind muzical. Un vînticel umed domolea arşiţa miezului de zi. Dinspre nava germană s-a auzit un ciocănit ritmic, metal lovind în metal. Apoi iarăşi linişte. Eva îl privea căutînd să-i citească pe faţă sentimentele. A încercat să pară impasibil ; îl încerca un amestec de emoţie, teamă, încîntare, nesiguranţă. Rezultanta tuturor acestor sentimente era, probabil, indiferenţa aparentă.

— Îţi place locul nostru de exil ? l-a întrebat ea în cele din urmă.

— Pare destul de liniştit, i-a spus el, evitînd să se uite la ciudata navă cu pavilion german.

— Să fi văzut ce era aici înainte de...

— Îmi închipui. Viaţă.

— Viaţă e şi acum, dar mai posomorîtă. Acolo sus e concasorul, l-au construit în partea aceea pentru că aveau de gînd să înainteze spre sud. Deasupra lui, în căsuţa cu geamuri multe, e biroul inginerului. Dacă stai acolo cînd merge concasorul, simţi cum tremură zidurile şi nu se aude ce vorbeşti. Închipuie-ţi o moară care macină piatră...

— Interesant, a spus Tudor. N-am văzut niciodată aşa ceva.

— O să vezi. Mîine mergem la inginer să-ţi găsească un rost. Sau nu vrei ?

— Să stau de pomană aici ? Pe spinarea cui ?

Eva a rîs încurajator şi şi-a continuat explicaţiile :

— Locuinţele sînt aici, în baraca din stînga. Fiecare uşă, o cameră ; fiecare cameră un om. Noi avem două, cu sălilă între ele. De pe vremea cînd trăia mama. Vezi, ultima uşă, din capăt. Acolo stăm. Dincoace, în capăt, stă nea Vanghele.

— Seamănă cu „curtea"...

— Seamănă. Probabil e un stil anume : locuinţe pentru oameni săraci. Baraca galbenă din dreapta e o remiză, un fel de magazie mare cu tot felul de vechituri. Ai să vezi acolo un „Renault" de modă veche, un fel de trăsură cu motor. Acuma se ouă găinile-n el. A fost maşina patronului, înainte ca Societatea să preia acţiunile... Mă jucam în ea cînd eram mică. Mă urcam la volan, închideam

ochii, mă visam călătorind departe... Ei, să mergem. Deocamdată sîntem singuri aici. Toţi sînt la lucru. Să căutăm cheia. Tata o pune de obicei sub pragul de la uşă.

— Grozavă ascunzătoare.

— Toţi fac aşa. În localitatea asta, care nu-i scrisă pe hartă, sînt cinci locuitori : tata, cei doi colegi ai lui de pe camioane, paznicul şi nea Vanghele.

— Văd că nu-i pui la socoteală pe...

— Aceia nu sînt locuitori. Sînt intruşi, a spus Eva privind spre santinela germană care se holba cu încîntare la ea.

Ei nu sînt locuitori. Sînt intruşi... Ce-ar fi să-ncep cu această frază, îşi spuse Tudor, să pornesc de la momentul de faţă, din carieră. Nişte oameni simpli, aparent viaţa lor de aici n-are nimic de spus unui autor de romane, dar ăsta-i rolul autorului de romane, să intuiască, dincolo de ceea ce vede, mişcarea interioară a conştiinţelor.

Dar cum să pătrunzi pînă acolo ? se întrebă împodobind cu liniuţe şi frunze microscopice primul rînd din prima pagină a romanului încă nescris. „Capitolul întîi", cu litere subţiri şi înalte, îngroşate treptat cu umbre şi puncte, ca iniţialele din marile manuscrise medievale. Ar trebui să-l descoasă pe Vanghele mai mult decît pînă acum ; în fiecare seară i-a spus cîte o poveste, cîte-o frîntură din viaţa lui ; din aceste episoade se poate închega, din aproape în aproape, povestea unei vieţi...

Puse deoparte stiloul „Parker Duofold", o veritabilă piesă de muzeu, primit cu ani în urmă de tatăl său de la atotputernicul Inginer. Un stilou cu care picherul nu scrisese niciodată, din respect pentru cel care i-l dăduse şi, poate, din grija de a încredinţa băiatului devenit student o unealtă de preţ. Ce altceva poţi dărui unui poet decît un instrument de scris ? Stiloul îşi exercitase numai în parte menirea : abia acum, în faţa acestui nou „Capitol întîi", se va putea dovedi util. Dar înainte de asta, o oră de mărturisiri, abil dirijate prin întrebări măiestre, avea să dea contur personajului-cheie al romanului : Vanghele.

Tudor închise stiloul, adună foile şi le rîndui pe colţul mesei, alături de ceasul deşteptător cu o locomotivă pe cadran, şi ieşi să-l caute pe Vanghele.

2

...îi văzu şapca de marinar pe debarcaderul de scînduri din faţa barăcilor. Se dădu mai aproape. Proprietarul şepcii era pe jos, pe mal, crăcănat pe doi bolovani aproape afundaţi în apă. Gol pînă-n brîu, se spăla gospodăreşte în Dunăre. Aici era la modă să te speli în Dunăre. Alături, pe alt bolovan, era o cămaşă cadrilată şi peste ea, aruncat de-a curmezişul, un prosop soldăţesc. Tudor tropăi dinadins pe scîndurile vechi, răsunătoare. Vanghele ridică ochii spre el, îşi mai aruncă un pumn de apă pe ceafa bronzată şi se întinse după prosop.

— Salut, spuse.

— Salut, nea Vanghele. Gata cu treaba ?

— Treaba nu se termină niciodată. Dar mai lăsăm şi pe mîine. Nu e nici o grabă.

— Tocmai voiam să te-ntreb : ce simţi cînd lucrezi pentru... ?

Vanghele îl măsură o clipă printre genele pe care sclipeau încă stropi de apă.

— Slujba-i slujbă, spuse el nepăsător şi-şi luă prosopul de pe piatră.

Urcă pe debarcader ; apa şiroia pe pieptul lui puternic, acoperit cu peri cărunţi. Începu să se şteargă.

— Domnule Tudor, ce fel de om eşti dumneata de fapt ? întrebă el deodată.

— Eu ? Un om... obişnuit. Ţi-a vorbit Eva despre mine. Ce vrei să ştii mai mult ?

— Eşti un om bun, rău, sincer, ascuns ?

— Nimeni nu-şi recunoaşte defectele !

— Încearcă. Eva spune că eşti scriitor. Scriitorii ştiu multe despre oameni.

Îşi frecă ceafa roşie, tunsă soldăţeşte, cu prosopul aspru. Pielea îi devenise şi mai roşie.

— Ajută la sănătate, îl lămuri. Cînd eram în lagăr...

— Ai fost în lagăr ?

— După procesul din trei'ş'trei. Erai copil pe atunci, nu-i aşa ?

— Acum zece ani ? Să vedem. Aveam exact cincisprezece ani.

— Copil, întări Vanghele.

— Cum copil ? Clasa a patra de liceu. Vorbeam germana curent.

— Eva spune că nu-i iubești pe nemți.

— N-are nici o legătură. Că le știu limba ? E o limbă a filozofilor.

— E și a trupelor care bat pas-de-gîscă pe stradă.

— Dumneata lucrezi la ei. Înseamnă că-i iubești ?

— Eu ? Îmi fac meseria, ți-am spus.

Dincolo de poarta nemților se auziră pași cadențați. Apărură patru soldați, mergînd în șir, cu armele la piept.

— Se schimbă santinelele, spuse Tudor. E timpul să mă duc la post.

Vanghele își puse cămașa, își încheie preocupat nasturii, apoi culese șapca marinărească de pe debarcader și și-o puse pe cap, privindu-l lung.

— Zi așa, mă judeci, ai ? Dacă lucrez pentru ei înseamnă că-i iubesc ?

— Ce legătură aveai cu procesul ? Erai ceferist ?

— Nu. Adică, într-un fel, eram. Vorba unuia de la sindicatul nostru : „Și marina-i tot un chefereu, numai că merge pe apă în loc de șină..." Am aflat de întîmplarea de la Griviția. Am trimis telegrame și am ținut mitinguri. Am cerut să li se dea drumul arestaților. Ziariștii de stînga nu mai puteau de bucurie. Solidaritate muncitorească, s-auneau. Pe urmă au venit agenți secreți la mitingurile noastre. La marină nu-i ca la fabrică, să se cunoască oamenii între ei. Tată cu fiu se-ntîlnesc o dată pe an. De aceea nu ne-am dat seama că indivizii ăia nu-s de-ai noștri. Aveau o misiune precisă : să pună ochii pe ăi mai colțoși. După ce s-a terminat cu mitingurile, i-au luat pe colțoși la întrebări...

— Dumneata erai printre ei, ghici Tudor. Șef sindical, nu ?

— De ce numaidecît șef sindical ? Îmi plăcea, ca și-acum, dreptatea. Cînd era vorba de ceva, eu duceam steagul sau purtam lozinca. Destul ca să mă-nhațe și să mă trimită în lagăr...

— Erai... comunist ?

— Ți-am spus, îmi plăcea dreptatea, spuse apăsat Vanghele.

Își aruncă prosopul pe umăr și se uită în sus, spre drum. Gheorghe, rezemat mocănește în bîta de paznic, părea un monument profilat pe cerul violaceu.

— S-a făcut noapte, spuse Gheorghe de sus.

— Vin imediat, îl liniști Tudor. Noapte bună, nea Vanghele.

— Noapte bună și serviciu ușor. Știi ceva ? Am citit acum cîțiva ani o poezie în care era vorba de dreptate. Țin minte semnătura. Semăna cu numele dumitale. Poate-i o simplă întîmplare.

Se întoarse pe călcîie și porni să urce cărarea abruptă care ducea de la debarcader spre platou. Tudor făcu doi pași, îl ajunse din urmă, îi strigă în ureche :

— Află, domnule, că nu-i o simplă întîmplare !

Vanghele se opri locului, se întoarse încet. Tudor îi distingea cu greu fața în semiîntuneric.

— Știam. De-aia te-am lăsat să mă judeci.

Porni mai departe, spre baraca liniștită. Gheorghe, încruntat și tăcut, se apropie de Tudor și-i dădu bîta, simbolul demnității de paznic. Îi ură „serviciu ușor" și o luă și el spre baracă, cu pasul greoi al unui om care-a colindat toată ziua coclaurii de piatră albă.

Tudor își începu, ca de obicei, misiunea. Avea în grijă cariera. De fapt, numai jumătate din ea. Partea dinspre nord era a nemților. Și-o păzeau singuri, cu santinele și patrule neobosite, zi și noapte. Chiar în seara sosirii, cînd tatăl Evei l-a poftit la un pahar de vin, a încercat să-l tragă de limbă :

— Ce au de gînd nemții aici, în carieră ?

Șușnea a ridicat din umeri. Și-a mai turnat un pahar de vin prost, negru ca cerneala, care-ți strepezea dinții, a ciocnit și l-a dat pe gît fără prea multe fasoane.

— Treburi de-ale lor, a spus el ștergîndu-și mustățile cu dosul palmei. Vor să facă un fel de șantier naval.

— N-au destule șantiere ? Brăila e la doi pași, Galațiul...

— Bombardate cînd de ruși, cînd de americani. Nu, domnule. E mai bine aici, sub deal. Ușor de păzit, greu de bombardat. Pentru asta au proiectat drumul : să unească

şantierul cu şoseaua spre Constanţa. Să care piese şi tot ce le trebuie.

— Vor să se instaleze aici pentru o sută de ani ?

— Ce mă bag eu ? a spus Şuşnea indiferent. Dacă-mi dau leafă, n-au decît să se instaleze pentru vecie. Mă duc să mă culc. Îs frînt. Am stat paişpe ore la volan.

A dat pe gît restul paharului, a lăsat sticla pe masă.

— Serveşte-te, dacă mai vrei.

— Mulţumesc. Mă culc şi eu. De mîine seară nu mai am rost de dormit noaptea.

— Aşa e, a spus Şuşnea. Serviciul de noapte e greu. Era bine dacă-ţi dădea o slujbă mai acătării.

Tudor s-a grăbit să-l apere pe inginer :

— S-a jurat că nu este alt post. Avea unul de mecanic, dar la asta nu mă bag eu. Aş fi făcut maşinăriile să meargă anapoda.

— Şi asta-i adevărat.

— Inginerul a fost totuşi cumsecade. Putea foarte bine să nu mă primească. Cum a stat pînă acum fără al doilea paznic ?

— Gheorghe păzea numai noaptea.

— Păi ziua ce să păzească, cu cariera plină de oameni ? Se plimbă de colo-colo şi pietrarii îl înjură în barbă că stă de pomană. Plus că sînt şi nemţii aici, cu patrulele şi santinelele lor. Deci nu era nevoie de al doilea paznic. Pur şi simplu inginerul a căutat să mă ajute.

— Nu-l mai fitirisi atîta, a mormăit Şuşnea. Cînd l-oi cunoaşte mai bine, o să vezi că ne mănîncă sufletul. Poate aşa şi trebuie, altfel n-ar merge treaba. Noapte bună.

În această mică lume, inginerul era un fel de senior greu accesibil muritorilor de rînd. L-a văzut prima oară, sus, în carieră, cînd Eva l-a dus să i-l prezinte şi să-l roage pentru o slujbă oarecare. Inginerul lucra într-o cămăruţă mică, numai geamuri, de deasupra concasorului. Stătea la un birou făcut din scînduri de ambalaj pe care se vedeau fragmente din denumirea „Derubau". Avea în faţă un biblioraft vechi cu tot felul de tabele desenate de mînă, chitanţe, facturi şi naiba mai ştie ce. Era un bărbat slab la faţă, bine bărbierit, cu tîmplele cărunte,

tuns scurt, îmbrăcat în costum bej și cu cravată, în ciuda zăpușelii care domnea peste carieră. Genul de tată-văduv-al-unei-fete-frumoase din filmele americane, l-a categorisit Tudor văzîndu-l. La intrarea lor s-a ridicat solemn, părea foarte înalt în cămăruța aceea înghesuită cu lăzi și dulapuri de oțel.

— Eva, ce plăcere ! Ești de ieri aici și să nu dai pe la mine !

Eva s-a dus întins spre el, l-a sărutat pe obraz, apoi s-a dat la o parte și l-a împins înainte pe Tudor :

— Colegul meu de facultate, Tudor. Venit aici să caute o slujbă.

Zîmbetul de gazdă primitoare a lăsat locul seriozității de șef. O ridicare din sprînceană, o privire scurtă asupra noului venit, o ezitare menită să dea mai multă greutate cuvintelor :

— Mda. Am un post de mecanic. Te pricepi la mașini, domnule ?

Tudor a zîmbit stînjenit :

— Sînt student la Litere. Aș putea să vă țin hîrtiile în ordine.

— Îmi pare rău. N-am dreptul să angajez un funcționar pentru cîteva facturi pe săptămînă. Gestiunea o ține Societatea, noi n-avem nici măcar arhivă. Iar pontajul îl fac eu singur, într-un carnețel. Dar mi-a plecat un mecanic pe front. Fără mecanic, între atîta fierărie...

A făcut un gest spre micul platou din spatele clădirii, unde se vedeau vagonete răsturnate, un cazan ruginit, mare cît o casă, o roată volant azvîrlită într-un colț ca un lucru inutil. Tudor a ridicat din umeri ;

— Nu mă pot angaja la o treabă la care nu mă pricep. Am pagubi amîndoi.

Inginerul s-a uitat la Eva. S-a uitat și Tudor la Eva. Eva stătea în picioare, cu mîinile de-a lungul trupului, într-o atitudine de așteptare statornică, și nu spunea nimic. Inginerul și-a trecut, gînditor, degetele peste obrazul bine ras.

— Mai am o posibilitate. Nu știu dacă-ți convine. Paznic de noapte.

— N-are de ales, a spus Eva repede.

— Da, n-am de ales... Vă mulțumesc, domnule inginer.

— Treabă ușoară, l-a încurajat inginerul. Am avea doi paznici, cu schimbul. Ziua și noaptea. Mai mult de formă. Cine să fure și ce să fure ?

A frunzărit carnețelul cu coperte uzate și a spus fără să ridice ochii :

— Mai e o problemă... Leafa nu-i chiar așa grozavă.

— N-are importanță. Sînt un om modest. Vreau numai să am un rost oarecare.

— N-ai mai putut continua facultatea, a presupus inginerul.

Tudor vedea că vrea să afle mai multe, fără a avea aerul că pune întrebări. I-a întins „biroul populației" și legitimația de student.

— Aveți aici actele mele. Mi-am întrerupt studiile pentru un an. Din motive... financiare.

— Nu era greu de ghicit. De acte nu-i nevoie. Eva garantează pentru dumneata. Mă bucură prezența ei aici, ne colorează puțin sihăstria. Dealtfel, n-ar trebui să ne plîngem de singurătate. Avem, cum ați văzut, niște vecini. Numai că nu prea ne amestecăm cu ei.

— Vă incomodează? l-a întrebat Tudor cu îndrăzneală.

— Deloc. Singurul dezavantaj este că-mi strică locul de pescuit. Îți place să pescuiești, domnule Tudor ?

— Desigur.

— Eu sînt pasionat. Cred că e unul dintre motivele pentru care am rămas aici. Într-o zi, cînd ai drum în sat, o să-ți arăt colecția mea de undițe. Uneori pescuim și cu dinamită, deși e interzis. Te-apucă ciuda cînd nu prinzi nimic zile de-a rîndul. Atunci te înfurii, zvîrli un cartuș în apă și culegi o căruță de pește.

— Asta nu mai e sport.

— Nu. Mai degrabă represalii. Fiecare cu păcatele lui. Și... duduia Eva ? Gata cu facultatea ?

— Am întrerupt pînă la toamnă, a spus Eva. Eu l-am invitat aici pe Tudor. În București e panică, lumea se teme de bombardamente, alimente se găsesc greu. Tata zice că am făcut bine.

— Şi eu zic la fel. Aici e linişte, trăim modest dar sigur, nu ne lipseşte nimic. E drept că frontul se cam apropie, dar în cotlonul ăsta nu prea e loc pentru o bătălie. Sper că şi domnul Tudor se va acomoda uşor.

— V-am spus că sînt un om modest.

— Aşa. Gheorghe o să-ţi arate limitele carierei, zona de pază şi locurile mai... vulnerabile. Dar nu s-a întîmplat niciodată ceva care să ne alarmeze.

Eva i-a mulţumit cu un zîmbet şi au plecat. De atunci nu mai dăduse ochii cu el. Inginerul venea punctual la lucru, îi vedea brişca profilîndu-se pe drumul de deasupra carierei cu atîta punctualitate, încît tropotul căluţului pe drumul de piatră părea sincronizat cu ceasul unităţii germane. Cînd apărea inginerul, atunci răsuna şi pasul cadenţat al santinelelor care schimbau posturile. Era şase dimineaţa şi ţăranii-pietrari, veniţi cu noaptea-n cap, se apropiau agale de poarta din deal...

Să scrii despre toate astea, îşi spuse urcînd poteca spre vîrful dealului — limita de sus a carierei. Dincolo, cetatea romană şi în stînga ei unitatea de antiaeriană. Ostaşii făceau exerciţii de alarmă în toiul nopţii ; auzea de departe comenzile gradaţilor de la tunuri. Dar, dacă nu-l socotea pe maiorul Dragomirescu, nu văzuse nici un artilerist de aproape ; aveau viaţa lor, închişi în bordeiele săpate în adîncul pămîntului, acoperite cu grinzi de lemn şi cu brazde de pămînt pe care creştea iarbă. Vedea bordeiele acelea ca nişte ascunzători negre şi neprietenoase ; între parapetele de pămînt, ici şi colo, apăreau ţevile tunurilor. Nu le văzuse şi nu le auzise trăgînd, în schimb auzise strigătele şi comenzile gradaţilor, în timpul exerciţiilor de alarmă. Învăţase pe de rost frazele acelea scurte, şi răspunsurile servanţilor ; pînă şi tonul era asemănător de la un exerciţiu la altul, de la un tun la altul. O lume bine rînduită, cu legi precise şi dialoguri gata făcute, ca într-o piesă condensată şi dură. Închişi în aceste pătrăţele atît de exacte, mai au oamenii putinţa să fie ei înşişi, altceva decît nişte mecanisme punînd în mişcare alte meçanisme şi repetînd, pînă la obsesie, acelaşi şir de vorbe ? se întrebă cînd ajunse la gardul de sîrmă.

3

Gardul de sîrmă delimita proprietatea Societăţii ; un gard pe care nimănui nu i-ar fi trecut prin cap să-l ignore, căci dincoace de el, la douăzeci de paşi mai la vale, se căsca pe neaşteptate un hău adînc, iar în fundul lui se zăreau, îngrămădite, bucăţi uriaşe de stîncă albă, colţuroase şi fără viaţă. Peste buza carierei, cam în dreptul unităţii germane, o pădurice rară îşi aştepta rîndul la catastrofa metodică : în urma cîtorva explozii, văgăuna din coasta muntelui ar fi ajuns pînă la ea. Dar copacii nu păreau îngrijoraţi de perspectivă ; treaba lor era să înfrunzească, să dea umbră şi să-şi tremure frunzele în adierea vîntului de nord, uşor dar persistent, care nu părea să se oprească niciodată şi care aici, pe culme, se simţea mai puternic decît jos, la adăpostul muntelui ; Tudor îşi strînse mai bine cojocelul fără mîneci. Transpirase urcînd voiniceşte poteca abruptă. Contemplă, de la înălţime, tabloul : jos, la picioarele lui, în înserarea care topea treptat contururile, se întindeau barăcile carierei ; nava-atelier, ceva mai la sud, spre cot, avea o înfăţişare războinică privită de sus, cu cele două mitraliere la extremităţile punţii superioare. De la atelierul plutitor începea coasta, abruptă, cu smocuri de iarbă rară agăţată cu dezndejde de pămîntul subţire, dezgolind pe alocuri piatra albă ; în vîrf, dincolo de împrejmuirea de sîrmă, se ghiceau ruinele scunde ale castrului roman, descoperite cu cîţiva ani în urmă şi lăsate baltă. Cui îi mai ardea acum, în plin război, de arheologie ? Şoseaua pornea de jos, de pe platou, ocolea cariera şi urca domol pînă pe creastă, înconjura ruinele şi cobora mai departe, spre satul invizibil de aici, ghicit doar după turla bisericii de care se aninaseră cele din urmă raze ale soarelui.

Merse mai departe de-a lungul gardului, printre copacii rari, gîndindu-se la cetate. Încercase într-o zi să cerceteze zidurile vechi, năpădite de iarba săracă a pustietăţilor. Nu găsise nimic interesant. Măcar vreo monedă sau un vîrf de lance ruginit. După război, îşi făgădui, o să fac un drum anume pe aici. Să văd identificată cetatea,

să scriu o carte despre vremea lui Traian. Oricum, mai sigură decît romanul pe care vreau să-l încep dar nu știu cum o să se-ncheie...

Mergea încet pe potecă. Amurgul presăra umbre printre crengile rare. Auzi pași în urmă și se întoarse :

— Eva !

— Nu e nevoie să-mi spui pe nume, rîse ea. Mai sînt și alte persoane pe-aici ?

— Oricum, vreau să-mi păstrez vorbirea articulată. M-am întors adineauri în vremea romanilor. Dar mai departe, în trecut, nu. La mamuți și toporișcă de cremene, în nici un caz. Să rămînem oamenii veacului douăzeci !

Eva făcu un semn spre trunchiurile copacilor devenite aproape albastre :

— Veacul douăzeci, aici ? Natura n-are calendar.

— De ce-ai venit ?

— Să-ți țin de urît. Și să te-ntreb ce faci cu romanul.

— Ce să fac, spuse el ezitînd.

— De ce-ai rupt ultimele pagini ?

— Mi-ai umblat prin lucruri ?

— Coșul de hîrtii nu e „lucruri".

— N-am coș de hîrtii. Le-am mototolit și le-am aruncat sub masă.

— Iar eu am făcut curat și-am dat de ele. De ce le-ai rupt ?

— Pentru că sunau fals. Nu aveau viață. Vreau să scriu altă carte. Despre viața adevărată.

— Viață, pe o insulă pustie... murmură ea.

O pasăre tăcută fîlfîi pe deasupra lor, mai-mai să-i atingă. Eva se refugie la pieptul lui. Brațele, goale în rochiță de vară, îi erau reci. Tudor rîse :

— Te-ai speriat ? Și mai spuneai că-i o insulă pustie...

— Hai să mergem. Tata e-n stare să vină după mine.

Tudor îi cuprinse umerii. Porniră înlănțuiți pe poteca pardosită cu frunze. Cîndva, în altă eră, mergeau așa prin Parcul Carol. Aveau aleile *lor*, neumblate de nimeni. Departe de taxatoarea de la S.T.B. cu mutra ei iscoditoare. Pe urmă se duceau să vadă „Giganții" lui Paciurea, încremeniți spectaculos în încordarea superbă care le punea în evidență forța. Mergeau și comentau clasicismul elen.

— Și cum vezi viața în cartea ta ? întrebă Eva.

El tresări. Se întorceau la Aristotel, ca-n vremurile bune.

— O imitație a vieții reale. Cită: *„De vreme ce poetul e un imitator, ca pictorul sau oricare alt artist..."*

— *...„Imitația trebuie să redea neapărat lucrurile într-unul dintr-aceste trei chipuri: fie cum au fost și sînt, fie cum se spune și par a fi, fie cum ar trebui să fie"*, întregi Eva. Ce tip de imitație ți-ai ales?

— Primul e prea crud, al doilea e fățarnic, al treilea ar avea drept rezultat o utopie. Mi-e greu să mă hotărăsc.

— În manifest ai scris ceva despre schimbarea lumii.

— Iar manifestul! Ascultă, Eva, ar fi timpul să-mi spui de unde și ce știi...

— Vorbeam despre altceva, îl întrerupse Eva. Așadar, în manifest scriai de schimbare. O schimbare are în vedere ceva nou, un ideal, o dorință. Aristotel: *„Cum ar trebui să fie"*. Așadar, cum ar trebui să fie lumea, după tine?

— Mai bună și mai dreaptă, spuse el. Cu trandafiri în loc de sîrmă ghimpată. Manifestul meu exprima un vis și-a trebuit să mă ascund. În lumea de mîine, oamenii nu vor trebui să se ascundă pentru visele lor. Vor avea dreptul să viseze la lumina zilei, și-n aceste visuri să fie vorba de pîine și trandafiri.

— De la Aristotel la Marx, murmură Eva.

— Eva, mă uimești! Ce știi tu despre Marx?

— Am citit cîte ceva. Hai mai repede, că m-așteaptă fata cu nuiaua-n mînă. Dacă-mi pare rău de ceva, de bibliotecă îmi pare rău. M-aș întoarce și mîine acolo.

— Între ochelariștii ăia?

— Și tu purtai ochelari.

— Acuma nu-mi trebuie ochelari. Mai degrabă o toporișcă.

— De cremene?

— Din orice alt material. Vreau să fac foc într-o peșteră și să stau cu tine pe o blană de urs.

— Iar începi, rîse ea încet.

— Eva, de ce nu ne căsătorim?

Întrebarea îi venise involuntar pe buze. Cu o clipă înainte nici nu se gîndea s-o rostească. Nu *acum*, în orice

caz. Vorbise, probabil, subconștientul. Iar subconștientul știe mai bine ce ne trebuie. Nu-i pasă că nu se poate.

— Nu se poate, spuse Eva.

Tudor tăcu. Involuntar, slăbi strînsoarea cu care-i ocrotea umerii reci. Începură să coboare pe potecă ; nu mai aveau loc amîndoi, Eva rămase în urmă, el o apucă de mînă și o ajută să păşească pe fîşia îngustă de pămînt bătătorit, presărat cu pietricele care alunecau sub tălpi.

— Într-o bună zi o să te-ntreb categoric, reluă el cam aprins. De ce nu se poate ?

— Un răspuns categoric ar fi acesta : nu e momentul potrivit. Dar știu că nici asta nu-i destul. Povestea e lungă și are anumite nuanțe. Mai întîi trebuie să-ți spun că am primit veşti de la București. Agenții au dat tîrcoale două-trei zile pe Sebastian, apoi s-au potolit. E un cîştig, nu ? Înseamnă că te-au lăsat în pace.

— Cine ți-a scris ?

Ea nu răspunse.

Mergeau încet, atenți la fiecare pas, pe porțiunea cea mai abruptă a potecii. Ajunseseră la nivelul acoperişurilor ; de aici panta se îndulcea. Porniră la vale în fugă, ținîndu-se de mînă, și se opriră între baraca întunecată și camioanele aliniate cu spatele la deal.

— Dacă nu mai supraveghează casa, înseamnă că au renunțat să te mai urmărească, reluă Eva. Ți-am spus asta ca să fii liniştit...

— Mă întrebam cine ți-a scris ?

— Ce importanță are ? Vestea contează. Și e o veste bună.

— O veste bună, într-adevăr...

Parcă-i părea rău într-un fel. Să stea ascuns în cotlonul ăsta pînă la sfîrșitul războiului, odată ce Siguranța l-a lăsat în pace. De ce s-ar ține de capul lui ? N-a făcut decît să scrie cîteva articole împotriva nazismului și să se ia la harță cu un anume Horhocea, trepăduș de rînd în slujba Gărzii de Fier. Și manifestul acela, treabă de amatori. Și să adune material pentru începutul unui ipotetic roman... Alții acționează, evident, fac ceva. El — spectator. Și nici măcar atît. Fugar, în colțul ăsta uitat de lume. „Poți fi liniştit..."

— Liniştit ca un mort, spuse.

— Mai încet, că se-aude pînă jos.

— Ca un mort viu, urmă cu violenţă. Ca un dezertor ascuns de duşmani şi de prieteni.

— De prieteni nu, şopti ea repede. Am primit scrisoare din Bucureşti...

— Te-am întrebat de la cine.

— Ei, rîse Eva. Vrei să le ştii chiar pe toate ?

— Nu, nu pun întrebări indiscrete. Dar mă gîndesc că nu trebuia să divulgi aşa de curînd ascunzătoarea noastră. Era mai bine să nu se ştie unde sîntem. În ziua de azi nu poţi să ai încredere în nimeni... Cine-i persoana care ţi-a scris ?

Eva rîse încet. Un fel anumit de a rîde, deopotrivă nevinovat şi misterios. Acest rîs îi dădea lui Tudor un ciudat sentiment de frustrare. Deobicei, la Bucureşti îşi petreceau amiezile împreună, dar în unele zile, cînd îi propunea să meargă undeva, ea răspundea cu capul în jos :

— Astăzi nu pot. Trebuie să mă-ntîlnesc cu cineva.

— Ştiu că n-am dreptul să întreb, totuşi întreb : cu cine ?

În loc de răspuns, rîsul acela deopotrivă nevinovat şi misterios, care-l făcea să-nţeleagă că e inutil să insiste. Într-un rînd a întrebat-o :

— Spune-mi măcar atîta : un cineva sau o cineva ?

— Nu fi stupid. Ţi-e teamă că te trădez ? Nu ştiam că suferi de gelozie...

Cînd spunea că pleacă, pleca. Nu încercase niciodată s-o înduplece ; cuvintele „Mă-ntîlnesc cu cineva" aveau în ele ceva irevocabil, tocmai prin siguranţa liniştită cu care erau rostite. Nici o grabă, nici o şovăială, implacabil ca o uşă care se închide : „Mă-ntîlnesc cu cineva". Uneori simţea pe limbă replica : „Merg şi eu !" Dar n-o rostea de teama refuzului subînţeles. Dacă era undeva unde ar fi avut acces, l-ar fi invitat şi singură ! Alteori simţea îndemnul s-o urmărească, dar izgonea repede această idee, socotind-o josnică şi nemeritată în cazul Evei. Ştia destule poveşti cu domni respectabili care întreţineau relaţii discrete cu studente. Fetele în cauză nu făceau caz de aventurile lor, dar oricum, nu puteau păstra secretul la

nesfîrşit. Apăreau cu un inel, cu o rochie nouă, cu nişte pantofi „Bata" care stîrneau invidia. Un surîs jenat înlocuia răspunsul la întrebările indiscrete ale colegelor...

Dar Eva nu. Niciodată nu apăruse cu vreun lucru nou, care să-i depăşească posibilităţile. Nici nu vedea vreo preocupare străină de ei doi, de prietenia aceea tot mai strînsă, devenită curînd dragoste în ceea ce-l privea ; cît despre ea — cine ştie ? Doar atît, în anumite zile, nu prea des, îi declara cu francheţe, pe un ton liniştit, că se-ntîlneşte cu cineva...

CU CINE ? ar fi vrut să-i strige. Răspunde sau totul s-a terminat între noi ! Totul ? Ce anume ? Plimbările îndelungi prin Parcul Carol ? Filmele pe care le vedeau împreună, cu mîinile împreunate în întuneric, ca liceenii ?

Revenea naturală, senină, nici suspect de drăgăstoasă ca o iubită infidelă care are mustrări de cuget, nici rece ca să-i dea vreun motiv de nelinişte. Revenea pur şi simplu, fără o explicaţie, fără un cuvînt de scuză. Nici măcar nu încerca să inventeze o mătuşă bolnavă, onomastica unei colege sau vizita la dentist.

...Iar acum, după plecarea aceea romantică, semănînd bine cu fuga a doi îndrăgostiţi, vălul secretului care le acoperea dispariţia din Capitală era sfîşiat deodată de o scrisoare venită cu vaporul de dimineaţă...

— Ascultă, Eva, îi spuse. Nu vreau să joc rolul lui Othelo în faţa ta. Dar explică-mi şi mie cine-ţi poate scrie o scrisoare despre mine şi despre agenţii care m-au căutat. Cine cunoaşte toată povestea ? Cine nu se sfieşte să încredinţeze poştei asemenea ştiri ? Nu e nici gelozie, nici curiozitate prostească. Pur şi simplu socotesc că se cuvine să ştiu.

Eva tăcu. În liniştea înaltă a carierei îi auzea respiraţia iuţită. Parcă urcase un deal. Era, în tot cazul, emoţionată. El era şi mai emoţionat decît ea, în aşteptare.

— Bine, o să-ţi spun. Vreau să cred că eşti un om statornic.

— Statornic în ce ?

— În tot ce faci. Adu-ţi aminte, calităţile personajului nobil, după Aristotel.

— Ce are Aristotel cu scrisoarea de la Bucureşti ?

— Uite că are. Nădăjduiesc că ai rămas același, ca atunci. Că nu ți-ai abandonat convingerile. Că ești consecvent cu tine, cu ceea ce ai scris în manifest.

— Iarăși manifestul ! De unde știi tu ce conține ?

— Știu foarte multe. Și știam demult, dar n-am avut dreptul să-ți spun. Azi, prin scrisoarea asta, am primit acest drept.

Se opri locului. Simțea că nu mai poate să facă un pas. Și că trebuie s-o privească pe Eva țintă în ochi :

— Eva ! Ce-nseamnă toate astea ?

— Înseamnă că te-ntreb dacă ești hotărît să continui ce-ai început. Și să te chem alături de noi !

Rămase cu gura căscată. Această fetișcană frumoasă, care știe paragrafe din Aristotel pe dinafară, vorbea cu dezinvoltură despre lucruri la care el abia îndrăznea să se gîndească. Să te chem alături de noi. Care *noi* ?

Își aprinse o țigară. Eva zîmbi triumfătoare, îi plăcuse lovitura de teatru pe care, desigur, o pregătise demult. Era, într-adevăr, pe gustul ei : puțin mister, puțină enigmă, întrebări intrigate rămase fără răspuns, și deodată...

— Te chem alături de noi, repetă ea. Ești un om cinstit, ai încercat să lupți cu mijloacele care-ți erau la îndemînă, dar erai singur. Te-am înțeles : gata de orice sacrificiu. Dar ar fi fost un sacrificiu inutil !

— De asta m-ai scos din mîinile Siguranței ?

— De asta.

— Numai *de asta* ?

Aruncă țigara, făcu un pas spre ea. Eva rîse, se feri într-o parte :

— Tudor ! Ce te-a găsit ? Am impresia că o declarație de dragoste plutește în aer.

— Răspunde, o somă el decis.

Ea clătină din cap, zîmbi, dar zîmbetul îi devenise deodată trist. Se apropie, îi puse mîinile pe umeri. Niciodată nu făcuse un gest atît de intim. Ar fi putut foarte ușor să și-o apropie, brusc, s-o îmbrățișeze, s-o sărute îndelung, așa cum visase de zeci de ori. Acum se ivise prilejul. Dar nu-l folosi. Nu era nici o urmă de senzualitate în apropierea de acum. Era vorba de altceva, mult mai important, mai decisiv.

— Fă-mă să înțeleg, îi spuse aproape fără glas.

Ea îl abandonă, căută în jur cu privirea, se așeză pe scara „Opel Blitz"-ului din margine ; îi distingea silueta rezemată de portiera cu tricolor pictat neîndemînatic. Peste cabina mașinii se zărea vîrful catargului de la nava germană. Din baraca de dincolo de sîrma ghimpată se auzi o ușă scîrțîind, cîteva glasuri vesele, apoi ușa trîntită curmă brusc rumoarea.

— Fac parte din organizație de aproape doi ani, începu Eva. Abia mă mutasem pe Sebastian, încercam să mă cunosc cu vecinii, taxatoarea de la S.T.B. mă ajutase să-mi aranjez lucrurile...

— Scorpia aia ? se miră el și aprinse altă țigară.

— Nu e deloc scorpie. De la început s-a purtat foarte frumos cu mine. După vreo lună sau două, mi-a bătut înspăimîntată la ușă, cu un pachet, să i-l ascund. O urmăriseră de la poliție și aveau s-o percheziționeze. Am luat pachetul fără să-i pun întrebări. Agenții au venit după un sfert de oră, i-au scotocit prin casă. Auzeam prin perete cum dau deoparte patul și dulapul, zgomot de lucruri trîntite, glasuri răstindu-se... Au luat-o cu ei. După ce-au plecat m-am uitat în pachetul acela. Erau manifeste pentru Întîi Mai.

— De necrezut. O ființă atît de nesuferită...

— Puțin teatru, dragul meu. Sîntem prietene foarte bune, dar lumea nu trebuie să afle.

— Mie unul nici prin cap nu mi-a treeut.

— Înseamnă că am reușit amîndouă să ne prefacem. În lipsa ei a venit un băiat, lucrător după înfățișare. Eram acasă. Mi-a bătut la ușă, m-a întrebat de ea. Mi-a inspirat încredere. I-am spus că a luat-o poliția. „Asta știam, a spus el încet. Nu v-a lăsat nimic ?" „Ba da, un pachet". „După pachetul acela am venit, domnișoară. Dați-mi-l, vă rog." „Dacă ești și dumneata de la poliție ?" „Am eu mutră de polițist ?" a rîs el. Era prea sigur pe sine și asta m-a cam înfuriat. I-am spus, ca să-i mai reduc din aplomb : „Te previn că știu ce-i în pachet". „Vreți să ne denunțați ?" „Nu, să vă ajut." A reflectat puțin, apoi mi-a spus repede : „Trebuie să lipim manifestele pe garduri, pe ziduri, pe stîlpii de lumină..." „Mă pricep și eu la lipit". Așa am început. El m-a introdus în cercul lor, erau cîțiva

inşi — un doctor bătrîn, doi tipografi, o fată de la moara „Herdan". Primeam manifeste, le împărţeam... O dată am dus nişte fluturaşi în Universitate, i-am răspîndit pe băncile din amfiteatru. Mi-a fost o frică cumplită. Nu ştiu pe ce mîini au ajuns, dar poliţia n-a prins de veste. Pe urmă ai apărut tu. Le-am spus tovarăşilor mei de tine.

— Ei drăcie ! sări el revoltat. Într-atîta te-au subjugat ?

— Trebuie să le dai dreptate : urmăriţi şi suspectaţi la tot pasul, sînt suspicioşi la rîndul lor. Le-am spus că ai scris în presa de stînga, că eşti un om cinstit şi că ai putea să vii alături de noi. „Lasă să-l mai studiem", mi-au spus. Ei bine, cred că studiul acesta s-a terminat şi rezultatul e favorabil. De aceea mi-am îngăduit să mă desconspir faţă de tine...

Ţigara se stinsese demult. O îngropă cu tocul pantofului în ţărîna jilavă, amestecată cu pietriş căzut din camioane. Încercă să-şi facă ordine în minte, să reacţioneze cum se cuvine în faţa unui asemenea eveniment. Aşadar, era chemat la luptă decisă, o luptă care trecea dincolo de bunele intenţii, fie şi exprimate într-o revistă de stînga sau într-un manifest scris de mînă în cîteva exemplare şi aruncat peste gardurile din cartier.

— Ei te-au anunţat că vine Siguranţa ?

— Ei. Prin taxatoare. E o femeie cumsecade, crede-mă !

— Rămîne de ştiut ce se aşteaptă de la mine. Sînt un luptător, e drept, dar pe tărîmul ideilor. Nu mă pricep la atentate, nu ştiu să mă furişez în spatele santinelelor...

— Crezi că asta-i arma noastră principală ?

— Dar care ?

O simţi în întuneric, cum zîmbeşte. Apoi îi auzi glasul ferm :

— Tot... ideile. Trebuie să convingem oamenii. Şi să ne convingem de oameni. Un om singur, fie el Hercule, nu poate schimba faţa lumii. Noi nu umblăm să împuşcăm regi sau prim-miniştri. Sînt cunoscute atîtea atentate în istorie. Dar niciodată făptaşii n-au obţinut ce-au sperat din aceste gesturi extreme. Moare un dictator, vine altul. Nu o persoană trebuie suprimată, ci un sistem. Dar

pentru asta trebuie să ne organizăm, să adunăm forțe în jurul nostru. Oamenii sînt nemulțumiți, revolta mocnește în suflete; această revoltă este însă o masă informă. Noi trebuie s-o modelăm, să-i dăm o direcție precisă...

Tăcu. Tăcea și el, o mie de gînduri i se învălmășeau în minte. Se simțea mîndru. Niște oameni i-au dăruit încrederea lor. Îl socoteau, asemeni lor, demn să lupte, să înfrunte riscurile. Se lega din nou firul rupt într-o zi, pe Calea Moșilor, cînd plicul roz convențional dispăruse de la locul lui. Sau cele două fire existaseră concomitent? Un fir îl ducea la poetul-redactor și la revista lui, care apărea cu obstinație, la intervale neregulate, în condiții tehnice proaste, dar continuase să existe în toți acești ani. Celălalt fir îl lega, prin Eva, de un grup de oameni necunoscuți dar profesînd aceleași idei, în care credea și cărora li se devotase...

Eva, cu plecările ei misterioase, privirea atentă a taxatoarei de la S.T.B., plecarea din București în momentul cel mai potrivit — toate aceste detalii se alcătuiau acum într-un sistem coerent...

Într-un colț al cugetului i se strecură însă o întrebare: cît din prietenia Evei se datorește încercării ei de a-l atrage în organizație? Oare apropierea ei avea și ceva din zelul unui recrutor în căutare de contingente proaspete? Întrebarea devenea o adevărată obsesie. Trebuia să se elibereze cît mai repede de ea.

— Ascultă, Eva, am acceptat ideea și înțeleg că, la rîndul meu, am fost acceptat. Sîntem, așadar, tovarăși de drum. Dar vreau să ne întoarcem puțin spre trecut: ce legătură este între prietenia noastră și acest drum comun?

— Nu te înțeleg, spuse Eva.

— Să fiu mai explicit. Relațiile noastre au fost influențate de misiunea ta de a mă aduce în organizație?

— Falsă problemă.

— Ascultă-mă, Eva, e foarte important pentru mine să știu. Ne-am cunoscut, ne-am împrietenit, ne-am plimbat împreună, am început să te iubesc. Eram convins că sentimentul acesta e reciproc.

— Și este, îl întrerupse Eva.

— Întrebarea pe care mi-o pun, şi ţi-o pun şi ţie : aveai, cînd ne-am împrietenit, intenţia să mă introduci în grupul vostru ?

— Ajunge, spuse ea. Am înţeles ce-ţi trece prin cap. Uneori prea multă minte strică. Eşti un intelectual căruia-i place să despice firul în patru.

— Lasă discursurile şi vino la obiect.

Ea se ridică, se depărtă cîţiva paşi. Îl domina de acolo, inaccesibilă, cu umbrele nopţii făcînd să-i strălucească mai tare privirea :

— Cînd ţi-am acceptat prietenia, nu mă gîndeam la asta. Mi-ai plăcut, atîta tot. Dar trebuia să mă destăinui lor. N-au fost împotrivă. În fond era vorba de viaţa mea personală. Dar vezi că viaţa personală este strîns legată de lupta noastră. Fac parte una din cealaltă, nu le poţi separa. Crede-mă, Tudor, te iubesc şi eu, deşi nu ţi-am spus-o niciodată de-a dreptul. Nu-mi plac declaraţiile focoase... În timpuri normale sînt sigură că am fi format amîndoi o pereche ideală.

O întrebă, somînd-o cu degetul arătător întins :

— Ce numeşti timpuri normale ?

— Timpurile acelea cu trandafiri, la care visezi şi tu. Lumea cea bună şi dreaptă. Fără război. Şi fără agenţi secreţi călcîndu-ţi pe urme.

Se ridică, se apropie de ea. O distingea cu greu în întunericul căzut brusc peste carieră.

— Eva, nu concep viaţa fără tine !

Răspunse îmbrăţişării lui, o simţea cum îl cuprinde cu braţele, palmele ei îi dogoreau umerii prin cămaşă, buzele ei îi ardeau buzele.

Dinspre tabăra germană se auziră paşi în cadenţă şi glasuri scăzute. Eva tresări, cu ochii la căştile pe care reflectorul aşternea o tentă albastră-verzuie :

— Vai ! E miezul nopţii, se schimbă santinelele. Mă duc la culcare, că mă omoară tata.

Porniră spre baraca adăpostită sub deal. Cînd ajunseră în faţa uşii, Eva îl luă de braţ şi îi spuse în şoaptă grăbită :

— Cei de la Bucureşti ne-au sugerat să fugim aici.

— Deci lor le datorăm robinsonada asta ?

— În bună parte, da. Aș fi ales și singură acest refugiu. Dar îndemnul lor m-a încurajat. Ei m-au sfătuit să te aduc și pe tine.

— Înțeleg. Nu știu cum să-ți spun, într-un fel mă simt eliberat. Trebuia să avem această explicație.

— Eu simțeam mai acut decît tine nevoia unei explicații. Țineam la tine tot mai mult și mi-era greu să-ți ascund realitatea. Voiam să rămîn sinceră față de tine, dar secretul acesta nu-mi aparținea și nu mi se dăduse dreptul să ți-l împărtășesc. Iar tu ai avut încredere. Îți mulțumesc pentru asta !

— Aș vrea să știu ce va fi mai departe.

— Mai departe... vom continua să visăm trandafirii aceia. Și să-i ocrotim.

— Noi doi, aici, reprezentăm atît de puțin...

— Nu sîntem singuri. Noapte bună !

Îl sărută ușor cu vîrful buzelor și porni, decisă, spre ușă. Din prag se întoarse o clipă să-i facă un semn afectuos din mînă, apoi dispăru în întunericul dinăuntru. În frîntura de clipă în care ușa rămăsese deschisă, Tudor auzi glasul lui Șușnea întrebînd ceva. Dormea în săliță, lăsîndu-i Evei camera din dreapta. Lui i-o dăduse pe cea din stînga, în general nefolosită. La ce s-o folosească un om care-și petrece majoritatea zilei la volan și intră în casă numai ca să doarmă ?

Își urmă veghea singuratică prin carieră. Nu, nu era singur. În stînga simțea prezența liniștită și atentă a santinelei germane, colegul lui de veghe. Dar nu, nu erau cîtuși de puțin colegi. Îi despărțeau atîtea revolte nerostite, atîtea dureri înăbușite-n suflet, atîtea neliniști... Cum ar fi arătat lumea fără războaiele care-au cutremurat-o mereu, de la începuturile ei ? Ce sentimente ar fi nutrit oamenii unii față de ceilalți dacă n-ar fi fost nevoiți să poarte armă — un topor de silex, o arbaletă sau un pistol-mitralieră ?

Călca pe pămîntul tare, pe stînca abia acoperită de țărînă. Ici și colo, smocuri de iarbă săracă se încumetaseră să trăiască în acest sol pietros. Ca și iarba, oamenii se agață cu îndîrjire de glia lor, hrănesc cu căldura inimii speranțe firave, îndură, se străduiesc, doboară munți și fertilizează ogoare, iar cînd pe stînca aridă îmbobocesc

trandafirii. vin alții cu gînd să-i culeagă... Cum să nu-i dușmănești pe intruși ? Cum să nu privești cu ură spre gardul lor de sîrmă ghimpată ? Cum să nu te bucuri aflînd că ai fost acceptat în marea familie a celor care vor să li se împotrivească ?

Acum putea, într-adevăr, să scrie. Să alcătuiască povestea adevărată a acestor oameni în furtună, să înfățișeze cele două tabere, față-n față, mînate de idealuri atît de diferite... Îi veniră în minte cuvintele Maestrului, la prelegerea inaugurală pe care studenții — știa asta de la cei mai vîrstnici — o așteptau cu nerăbdare, fiindcă Maestrul lega în fiecare an prelegerea de evenimentul cel mai important :

— Ne aflăm în fața unui război uriaș, cum probabil omenirea n-a avut niciodată. Războiul e umilitor pentru om, fiindcă-l readuce la primitivism. Și fizic, și moral. Să dormi pe pămîntul gol, cînd oamenii și-au perfecționat prin milenii culcușul ; să stai de veghe sub ploaie sau sub soarele arzător, cînd există pe lume case și orașe ; iar mai presus de toate, să ucizi. Un asasin oarecare își poartă victima pe conștiință, îl frămîntă remușcările. Un soldat nu poate avea remușcări, pentru că a ucide nu-i pentru el o problemă de opțiune ; el e obligat să ucidă...

— Aha ! Defetistul ! Ne batjocorește eroii ! au strigat studenții legionari din fundul amfiteatrului.

Maestrul a ascultat atent, a desprins din hărmălaia stîrnită ceea ce trebuia, a ridicat mîna poruncind tăcere.

— N-ați înțeles nimic, a spus el trist. Nu vorbesc de războaiele noastre. Războaiele noastre au fost, fără excepție, războaie de apărare, o rezistență disperată în fața cotropitorilor, un efort imens de a păstra întreagă ființa neamului acestuia. Vorbesc de războiul provocat, de nedreptatea care se face unui popor ridicînd asupra lui arma ; vorbesc despre agresiune, care nu-i decît o tîlhărie la proporții planetare ; dă-mi teritoriul tău, dă-mi aurul și grîul și petrolul tău, că de nu... Tîlharul care-l amenință pe drumeț cu arma rostește cam aceleași vorbe ; nedreptatea agresorului e aceeași, fie el căpetenie de hoți sau șef de stat imperialist. Citiți istoria, domnilor, și veți înțelege că acesta-i adevărul...

4

De la acest adevăr pornise cînd a scris manifestul; crîmpeie de frază sunau asemenea celor rostite în lecţia inaugurală, într-atîta îşi însuşise ideile şi într-atîta concepţia Maestrului pusese stăpînire pe cugetul lui.

Redactorul-poet îl ispitise, într-una din tot mai rarele întîlniri pe care şi le îngăduiau de cînd se înăsprise dictatura:

— Ne trebuie un manifest împotriva războiului. Un text scurt, concentrat, un text care să spună lucrurilor pe nume, să găsească ecou în sufletul cititorilor. N-avem vreme să scoatem o proclamaţie, timpul ne presează, tipografia aşteaptă... Ce spui, te-ncumeţi?

— Şi dacă nu-mi iese cum doriţi dumneavoastră?

— O să-l îmbunătăţim, o să întrebăm şi pe alţii... Dar trebuie să avem un text de bază şi m-am gîndit la dumneata. Ai vervă şi idei, ceea ce e foarte important. Demască fascismul, arată unde ne duce războiul, fă apel la dorinţa de libertate a poporului, evocă primejdiile şi urmările nefaste ale alianţei cu Germania, iar în final, cheamă la împotrivire masele de oameni din toate categoriile sociale...

— O să-ncerc, a spus Tudor. Îl scriu chiar în noaptea asta. Mîine vi-l aduc la locul stabilit.

— Eşti un colaborator de valoare — poetul s-a poticnit, a ascuns în batistă criza de tuse mai aspră ca niciodată. Ştiam că n-o să dai înapoi. Mîine te aşteptăm cu materialul; semnalul este acelaşi pe care-l ştii, un plic roz în cutia de scrisori...

În drum spre casă îşi cristalizase în minte frazele-cheie; îi veneau uşor, pentru că reprezentau propriile lui convingeri; se imagina la o tribună, vorbind mulţimii despre toate aceste lucruri; ştia şi simţea ce trebuie să spună...

S-a aşezat fără să-şi scoată haina la măsuţa îngustă şi scîlciată care-i servea drept birou; stiloul a început să alerge pe hîrtia velină; frazele veneau aproape singure, se înlănţuiau fără efort, compacte şi expresive, fără să necesite retuşuri şi reveniri...

Mîndru de ce scrisese, sigur pe ce simţea, satisfăcut de claritatea cu care frazele creşteau, intensificîndu-se, pînă la finalul răsunător, ca o chemare de trompetă, a doua zi s-a înfiinţat pe Calea Moşilor, la adresa unde depunea de obicei manuscrisele. Dar trecînd agale pe lîngă poartă a tras cu ochiul în cutia de scrisori şi n-a mai zărit plicul roz : ceva nu era în ordine. O neliniştе fără nume i-a străbătut întreaga fiinţă ; instinctiv a privit în jur. Şi a văzut vizavi un bărbat între două vîrste, oacheş, cu faţa pe jumătate ascunsă sub borul pălăriei, privindu-l atent la rîndu-i...

S-a depărtat, poruncindu-şi să nu grăbească pasul, deşi inima îl îndemna să dispară cît putea de repede, să iasă îndată de sub privirea cercetătoare a omului cu pălărie şi costum gri. Nu trebuia să-i dea nici cea mai mică bănuială ; avea asupra lui, transcris frumos pe curat, textul care l-ar fi aruncat pentru cîţiva ani buni în închisoare. Se vorbea şi despre execuţii, şi despre metoda cea nouă prin care regimul antonescian ocolea formalităţile proceselor şi umanismul unor judecători : „fuga de sub escortă" !

Acasă, „curtea" nu i-a remarcat tulburarea. La uşa Evei era lacătul pus ; nici nu i-ar fi vorbit despre ce i se întîmplase. Dar oricum s-ar fi simţit mai liniştit avînd aproape o inimă de prieten. Taxatoarea de la S.T.B. era la cişmea, spăla un preş, aplecată, şoldurile ei înguste se legănau în ritmul periei ; Tudor a trîntit poarta dinadins, să nu creadă că se furişează. Ea s-a îndreptat de şale, cu peria-n mînă, şi i-a zîmbit :

— Băiat cuminte, te-ai întors devreme azi.

— Mai cuminte eşti matale, că te-ai întors şi mai devreme decît mine...

— Da, dar la noapte am întîlnire cu un ibovnic, a glumit ea arătînd undeva, spre Deălul Spirii, unde se auzea tocmai atunci vuietul unui tramvai.

A intrat în casă şi s-a trîntit pe pat cu inima bătînd nebuneşte. Aventură în toată legea, şi eu născocesc basme cu cavaleri şi domniţe, îşi spunea privind chiorîş la hîrtiile de pe masă. De-aş scrie ce-am simţit văzînd cutia de scrisori goală, aş umple jumătate de capitol ; fără să apelez la fantezie, doar să-i fi adăugat agentului de vizavi

un impermeabil cu buzunarul îngreunat de pistol, dar nici nu era nevoie, tipul era destul de fioros şi fără asta !

Reconstitui acum, pentru romanul încă nescris, gîndurile care-l frămîntaseră atunci. Cea dintîi pornire fusese să scape de corpul delict, să distrugă articolul acela scurt şi adevărat, pornit din inimă... Poate a fost şi-un dram de vanitate literară în ceea ce l-a oprit s-o facă. Cum să distrugi un lucru bun, un lucru definitiv, fără să-l citească nimeni ? se întrebase. Măcar un om să ia cunoştinţă de gîndurile lui, să guste stilul aspru, de rechizitoriu, să preţuiască truda unei minţi şi sinceritatea unui suflet. Aşadar, să-l dea cuiva, indiferent cui. Să-l arunce la nimereală pe stradă, sau într-una din curţile modeste din cartier, sau, sfidător, să-l strecoare în cutia de scrisori a unei vile opulente, stîrnind un ecou de furtună într-o familie inconştient de liniştită în egoismul ei...

A hotărît să-l păstreze, cu gîndul la un posibil destinatar. Pe urmă l-au năpădit iar gîndurile : De ce numai unul ? De ce nu doi, cinci, douăzeci de destinatari ? De ce n-ar face el însuşi ce trebuia să facă redactorul cu tipografia lui clandestină, acum probabil descoperită şi sfărîmată cu ciocanele de agenţi furioşi şi experţi ?

A pus deci mîna pe „Parker Duofold"-ul butucănos a tăiat cîteva file pe din două, din teancul rezervat romanului, şi pînă seara avea două duzini de exemplare scrise îngrijit, cu litere de tipar, impersonale, ferme, uşor lizibile. Un raid în miez de noapte, pe străzile goale — Panduri, 13 Septembrie, Uranus, Podul Izvor, Cişmigiu — un traseu semănat cu hîrtiuţele acelea care au tulburat, probabil, zeci de conştiinţe din nepăsare, au născut speranţă în suflete triste, au ajutat spirite oscilante să-şi clarifice gîndurile şi au stîrnit furia unei întregi secţii a Siguranţei...

Romanul, adevăratul lui roman, avea astfel un fericit punct de plecare ! La naiba domniţa clorotică din turnul lipsit de soare. Să piară în neant cavalerul ţeapăn şi incredibil ! Dă-i încolo de călugări-spioni şi de boieri iubitori de ospeţe ! Întoarce-te spre ziua de azi, omule, şi-ncearcă să vorbeşti despre ea !

Rămînea de ştiut cum au izbutit agenţii să afle de manifest şi să curme atît de curînd firul unui roman

promiţător, expediindu-l pe autor într-un exil voluntar pe tărîmuri pustii şi inerte, cărora aventura li se refuză pe veci !

Îşi imaginã teancul de hîrtii albe, deasupra cărora stiloul trona măreţ şi inutil. Un scaun de grădină-restaurant, un Parker Duofold şi un student la Litere şi-au dat întîlnire în casa şoferului Şuşnea dintr-o carieră dobrogeană. Ciudat şi incredibil ! Studentul-romancier a devenit paznic de noapte la carieră, pe domniţa din romanul lui medieval o cheamă Eva, călugărul malefic poate fi un agent cu haine gri şi pălăria trasă pe ochi, care patrulează în faţa unei clădiri modeste de pe Calea Moşilor.

Iar peste toate aceste imagini, ordonîndu-le, echilibrînd forţele Binelui şi Răului, necunoscutul *centru* rînduia destine cu traiectorii aparent disparate. Un redactor-poet plimbîndu-şi „biroul" în buzunarele largi ale pardesiului. Taxatoarea de la S.T.B. disimulînd sub flecăreala de cumătră o ţintă precisă — răspîndirea ştirilor pe care cenzura oficială le ascundea sub coloane întregi de tuş negru, împestriţînd paginile ziarelor. Vanghele, fost deţinut politic aruncat în lagăr, de nevoie lucrător în simbria nemţilor. Eva însăşi, studenta care-l traducea pe Tagore şi lipea, noaptea, manifeste incediare... Toţi aceştia, şi ca ei alţii, o oaste fără număr, luptînd prin mijloacele cele mai felurite pentru un ţel înalt, sub o conducere unică...

5

La răsăritul soarelui, după al patrulea rond inutil în jurul carierei inerte, Tudor coborî pe platou. Îl găsi pe Vanghele voios, în uşa cămăruţei lui, umflîndu-şi pieptul voinic cu aerul proaspăt al dimineţii.

— Cum a fost ?

— Linişte, ca totdeauna. Uneori parcă aş dori să se petreacă un fapt, oricît de mărunt, care să-mi justifice slujba asta. Mă simt puţin umilit că paza mea n-are obiect.

— Zelul ăsta al tinereții, oftă Vanghele cu umor încordîndu-și bicepșii. La vîrsta dumitale mă visam căpitan de transatlantic și eram cîrmaci pe un șlep care nu s-a urnit din port un an de zile. Pescuiam toată ziua și moștenisem de la vechiul cîrmaci două găini pe care mă străduiam să le dresez. Asta, în lipsa papagalului pe care orice lup-de-mare care se respectă trebuie să-l aibă în cabina lui. Ce-ai vrea să faci ? Să te lupți cu haiducii ? Ferească sfîntul să dea careva lovitura aici ; nu știu cum te-ai descurca cu arma pe care-o ai.

Tudor dosi cum putu măciuca grea, bine lustruită, și răspunse nepăsător :

— Cine să dea lovitura ? Și ce să fure ? O bucată de stîncă ? Sau motorul de la concasor ?

— Nu, serios, ce-ai face ?

— Aș da alarma. Avem colea, lîngă noi, o ceată de ostași germani înarmați pînă-n dinți, care abia așteaptă să facă un act de bravură.

— I-am văzut eu cît îs de viteji, spuse Vanghele. Bat talpa prin curte, pe căldura asta. Dar să-i vezi cu cheia și șurubelnița în mînă. Ce-i al lor, e al lor. Meșteri buni. Dacă-n loc de război și-ar vedea de meserie, ar fi mai cîștigați.

— Multă lume e de părerea asta. Să ne lase-n pace cu războiul și să-și vadă de-ale lor.

Vanghele îl privi cu atenție și nu spuse nimic. Își aprinse o țigară, mai căscă o dată, se uită la soare :

— O să fie vreme bună azi...

Tudor încercă să reia firul discuției :

— Dumneata, de pildă. Ai fost în lagăr, ești om cu vederi progresiste. Și rabzi, aici, și lucrezi pentru ei.

— Ascultă, amice, ți-ai pus de gînd să faci propagandă cu mine ?

— Nu. Voiam doar să stăm de vorbă.

— Crezi că ajută la ceva ? Crezi că nu sînt destul de convins ? Dacă mi-ar sta în puteri, le-aș arunca șandramaua în aer. Dar vezi bine cum stăm. Prieteni de nevoie. Un oarecare maior Wagner se plimbă toată ziua printre noi, încearcă să ne citească gîndurile. E plină țara cu maiori Wagner. Oamenii îi urăsc, dar se tem de ei. Și-atunci ce să facă ? Rabdă !

Un vuiet de motor răzbătu de dincolo de cotul Dunării. Tudor își îndreptă privirea într-acolo, nu văzu decît apa liniștită iar deasupra ei umbra verde a sălciilor.

— Va să zică a ajuns, mormăi Vanghele.

— Cine ?

— Vasul-spital al flotilei germane. Are o defecțiune la schimbătorul de marș. De trei zile îl așteptăm. Au anunțat prin radio că îl trimit în reparație aici. Ne-au dat ordin să lăsăm totul la o parte și să-ncepem imediat lucrul. E grabă mare cu el.

— Grabă mare, și el întîrzie trei zile ?

Vanghele îl măsură iarăși cu o privire lungă, lipsită de expresie. Apoi se întoarse spre Dunăre. De după cot se ivi un remorcher mic, trăgînd după el un fel de șlep cu cabine înalte și cu o enormă cruce roșie desenată pe bordaj.

— Întîrzierea asta e cu tîlc. Poate bem diseară un pahar de vin cu comandantul remorcherului.

— Îl cunoști ?

— Îl cunosc. Am navigat cu el prin Porțile de Fier. Un om de ispravă. Lucra pe un vapor englezesc. Acum ai înțeles ?

— N-am înțeles, mărturisi Tudor.

— Vreau să spun că englezii știau să-și aleagă căpitani pentru vapoarele lor. Tot oameni unul și unul.

— Care-ntîrzie trei zile un convoi ?

— Care-ntîrzie trei zile un convoi german, spuse Vanghele. E om de meserie, a știut el să găsească niște motive pentru întîrziere, ca să nu-l acuze nimeni de sabotaj. Nici acum n-ai înțeles ?

Capitolul 5

1

Să păzeşti noaptea o văgăună din munte, înarmat cu o bîtă. Nici măcar nu ştiu cum se mînuieşte, îşi spuse. Dar probabil că la nevoie m-aş pricepe. Omul ştie să lovească în caz de primejdie, chiar dacă n-a mai încercat niciodată. Ne vine probabil din instinct ; specia umană s-a născut într-o lume ostilă, populată cu dihănii uriaşe. Ce vedem prin muzee este rodul întîmplării norocoase. Nici un naturalist din lume n-ar afirma că exponatele muzeelor reprezintă toată fauna preistoriei. Şi-apoi, ştiinţa nu ne spune cît de numeroşi erau aceşti giganţi. Şi cît de agresivi. Şi cum se descurcau strămoşii noştri pe jumătate goi, vorbind o limbă rudimentară, folosind nişte biete ciomege cu o piatră ascuţită la capăt, împotriva coloşilor cu spinări de broască ţestoasă.

Învîrti bîta prin aer, ca să-şi dovedească lui însuşi posibilitatea de a o folosi ca armă. Descoperi, după cîteva mişcări, că ar şti s-o mînuiască. Îi auzea vîjîitul şi-şi dădea seama că are la îndemînă o veritabilă armă.

Dar dacă hoţul virtual are un pistol ? Dacă pîndeşte dindărătul unor stînci prăvălite după explozia de ieri, sau din întunericul unei scobituri săpate-n munte ? Nu, nu poate folosi pistolul. S-ar demasca, riscul e prea mare...

Totuşi se temea. Se temea de întunericul populat cu umbre, de pustiul colţuros în care se învîrtea, cu paşi neauziţi, atent la fiecare zgomot. În vale, pe drumul din faţa barăcilor, se vedea jarul ţigării lui Vanghele. Pre-

zența prietenului, deși depărtată, îl mai liniști. Ce m-aș fi făcut fără el ? se întrebă.

Presimțea că hoțul e pe aproape ; după calculele lui, și-n noaptea trecută venise cam tot la această oră — momentul în care, după rondul în partea de sus a carierei, paznicul cobora deobicei spre poarta de la cherhana. Acum însă, n-o să-i meargă ; planul fusese bine ticluit, fără-ndoială hoțul va cădea în cursă. Și asta, tot datorită lui Vanghele...

Vanghele era singurul care, în afară de inginer, era la curent cu întîmplarea. Pe înserat, după ce terminase lucrul, stătea pe mal și fuma. Tudor s-a apropiat de el, l-a luat pe departe :

— Cariera asta e ca o casă descuiată. Dac-ar vrea cineva, ar putea lua concasoarele cu totul...

— Și ce să facă cu ele ? a rîs Vanghele. Nu-s bune nici măcar de mîncare. Plus că nu-i așa ușor să le urnești din loc.

— Nu glumi, nea Vanghele. Inginerul m-a chemat azi dimineață și m-a iscodit în fel și chip. Spune că noaptea trecută i-a umblat cineva prin birou. A găsit lipsă din zahărul pentru ceai. Nu-i mare lucru, cîteva cuburi de zahăr, acolo, dar parcă nu-ți vine la-ndemînă să te știi cotrobăit în propria ta gospodărie.

— Are dreptate, a încuviințat Vanghele. Auzi, să-i ia din zahăr ! Pagubă, nu glumă, pentru un zgîrcit ca el...

— Nu-i vorba de zgîrcenie. Știi ce-a spus inginerul ? „Azi ia zahăr, mîine poate lua dinamită". „Dinamita e în depozit, la loc sigur", am protestat. L-am văzut că șovăie. Parcă tot voia să-mi spună ceva și nu găsea cuvintele potrivite. În cele din urmă și-a luat inima-n dinți : „Să-ți spun un lucru, domnule Tudor. Un secret absolut. Contez pe onoarea dumitale..."

— Te-a luat subțire...

— Cam așa. I-am dat cuvîntul de onoare că o să păstrez secretul și atunci mi-a spus despre ce e vorba. Are obiceiul să pună deoparte un cartuș sau două de dinamită, cînd se fac explozii în carieră. Pentru pește, bine-nțeles.

— Mare ispravă ! Totdeauna a făcut așa.

— Dar dinamita asta nu stă încuiată în depozit, îţi dai seama. Dacă hoţul de azi-noapte dădea peste dinamită în loc de zahăr, putea să iasă o dandana, nu crezi ?

— Ştiu şi eu ? a ridicat din umeri Vanghele.

— Ce m-am gîndit ? Ciobanii au o vorbă : unde-a mîncat lupul oaia, se mai întoarce odată...

— Înţeleaptă vorbă. Vrei să spui că ai de gînd să stai la pîndă-n noaptea asta ?

— Da. Dar singur n-o să mă descurc. Cariera e mare, nu ştiu de unde vine hoţul ; te pomeneşti că eu stau pe creastă şi el dă tîrcoale pe-aici, pe jos. În Gheorghe nu mă-ncred. Iar şoferii sînt obosiţi şi nici n-aş vrea să afle ceva. De-aia te-aş ruga pe dumneata...

— Bucuros, a spus Vanghele.

S-au sfătuit cum să organizeze pînda. Fără-ndoială, hoţul aştepta ca paznicul să-şi facă rondul în preajma concasorului, apoi la gardul de sus, şi să se depărteze pe potecă la vale, spre barăci. Atunci, fiind sigur că nu-l pîndeşte nici o primejdie, va acţiona...

Tudor urmase deci traseul din fiecare noapte, cu o singură diferenţă: Vanghele îl înlocuise de la potecă în jos, spre barăci, iar el se furişă înapoi, în preajma concasorului, şi rămase ascuns după cazanul mare, ruginit, din spatele clădirii. Stătu acolo, nemişcat, mai bine de o oră...

În sfîrşit, hoţul apăru deodată, nu departe de locul în care stătea ascuns. Trecu uşor, cu paşi neauziţi ; poate că era desculţ sau purta opinci. Se opri în faţa biroului, privind cercetător în jur. Întinse gîtul, să vadă peste clădirea concasorului, la vale. Tudor vedea şi el, în lumina săracă a reflectorului german, silueta lui Vanghele, purtînd sub braţul stîng o bîtă ca a lui. Şi pălăria semăna cu a lui. Un *alter ego* destul de izbutit, pentru vreme de noapte, la depărtarea asta...

Hoţul luă cheia de sub piatra de la intrare şi descuie uşurel. Se strecură înăuntru, închise uşa la loc... Simplu de tot.

Tudor respiră adînc. Simţea că inima îi zguduie coastele. N-avea de ales ; dacă voia să facă ceva, acum era singurul moment prielnic. Alergă tot aşa, neauzit, la uşa biroului, o deschise brusc, aprinse lanterna şi strigă :

— Sus mîinile ! Nici o mişcare că trag !

— Cu ce tragi ? auzi dinlăuntru un glas puțin ironic.

Un bărbat stătea ghemuit lîngă dulapul unde-și ținea inginerul „muniția" pentru pescuit. Clipi din ochi, orbit de lumina bruscă a lanternei. Avea părul încîlcit și barba nerasă de cel puțin o săptămînă. Purta un rudiment de uniformă militară.

— Sus mîinile ! repetă Tudor.

— Altceva mai știi să spui ? Glasul, mai liniștit acum, răsuna ferm și muzical. Am un pistol cu cinci cartușe. Primul l-aș trage în lanterna aia. Stinge-o dracului, pînă nu-mi pierd răbdarea !

Tudor îndreptă lumina spre podea, intră și închise ușa.

Hoțul își luă mîna de la ochi, probabil se deprinsese cu lumina, se îndreptă și rămase rezemat de dulap, cu brațele încrucișate.

— Nu fi prost, stinge-o, repetă el. Vrei să intre la bănuieli nemții din vale ?

— Sînt paznic, am dreptul să controlez... încercă să-i explice.

— Prostii ! Cu sau fără lumină, tot aia e. Nu te temc, nu-ți fac nici un rău. Ce interes aș avea ? Vreau să stăm nițel de vorbă...

— Rămîi acolo unde ești, spuse Tudor și stinse lanterna.

Prin geamurile biroului se strecură acum lumina palidă a lunii care punea pătrate triste pe lucrurile din biroul strîmt. Tudor rămăsese lîngă ușă, cu bîta pregătită ; lîngă dulap vedea silueta nemișcată a hoțului. Subțire, înalt cam cît el, cu mînecile bluzei suflecate pînă peste cot.

— Cine ești ? îl întrebă.

— Un om. Un soldat. Numele vrei să mi-l știi ? Pot spune orice nume. Ion, Gheorghe, ce importanță are ? Dă-mi o țigară.

— Multe mai vrei.

— Nu-ți fie teamă, frățioare. Ce-aș putea să fac ? Cel mult să-ți dau un brînci și să fug pe ușă afară. Dar n-am chef să fug. Nici putere. Știi de cînd fug ? Știi de cînd mă ascund prin cele mai ciudate locuri ? Știi cît am răbdat de foame și de sete, și de lipsa unui fum de țigară ?

Tudor se lăsă convins. Într-adevăr, de ce i-ar face vreun rău ? Era un fugar, un om care se ascundea. Avea

nevoie de prieteni, nu de dușmani. Își rezemă bîta de perete, scoase țigările și chibritul. Omul se apropie de el, luă țigara cam de la distanță ; poate-i era teamă și lui ; o aprinse, trase cu sete și-l înecă tusea. Tusea lui îl împiedică pe Tudor să audă pașii de afară. Vanghele se opri în prag :

— Stați de vorbă pe-ntuneric ?

— E mai romantic, îi spuse Tudor.

— L-ai prins ?

— M-a prins, rîse hoțul. Poate asta am și vrut. Să fiu prins de oameni și nu de fiare.

— De unde știi că sîntem oameni și nu fiare ?

Soldatul gesticulă cu țigara :

— După cîte-am pătimit, știu toate. M-am învățat să citesc în sufletele oamenilor.

— De unde vii ?

— De departe, din stepa rusească. O poveste lungă...

— Spune-ne-o și nouă, porunci Vanghele.

— Să-mi adun gîndurile, zise soldatul. Mai dă-mi o țigară, vere, că p-aia am supt-o dintr-o sorbitură. De-o săptămînă fumez frunză de sfeclă...

Tudor îi întinse altă țigară. Scăpără chibritul, îl lăsă s-o aprindă ținînd-o în vîrful flăcării. Descoperi că soldatul, maturizat de barba aceea crescută, avea ochii foarte tineri.

— Cîți ani ai ?

— Două'ș'patru. Dar după toate astea mă simt de șaizeci. Multe ne-a fost dat să-ndurăm, fraților...

Vanghele îl îndemnă iarăși :

— Zi-ne și nouă.

— Păi nu știu cum s-o-ncep. O săptămînă de-aș sta, tot nu v-aș putea spune tot. Anul trecut, în toamnă, ne-au trimis spre front, compania noastră și-ncă o companie, să completăm regimentul. Ne-am dus cu trenul pînă-n mijlocul Rusiei. Era acolo o apă mare și căpitanul nostru tot întorcea harta să se dumirească unde am ajuns. Pe urmă am luat-o pe jos, cu tot calabalîcu-n spate. Și-am mers, și-am mers, cum spun poveștile. O zi, o noapte, altă zi... Cîmpie fără capăt, mirișie, cîte-un sat ars și pustiu... Dormeam iepurește, cu mîna pe armă. Ne sculau sergen-

ţii, ţipau la noi, dar erau şi ei trudiţi tot ca noi. În urmă, un cal cu două marmite în samare. Mergeam pînă dădeam de-o fîntînă, ca să aibă bucătarul cu ce face ciorbă. Pînă fierbea zeama aia chioară, cu trei cartofi în ea, dormeam în iarbă ca butucii. Pe urmă iar la drum... Aveam în pluton pe unul, Clopoţel, ţigan de felul lui, care ne mai ţinea inimile cu minciunile lui. Toţi ştiam că minte, dar ne plăcea să ne mintă. Avea har la povestit şi noi abia aşteptam să-nceapă. Ne aducea în minte imagini visate în somnul de la popasuri. Tot poveşti cu femei. „Măi ce hulube avea !" spunea rîzînd cu toată gura, şi noi ne ştergeam sudoarea cu mîneca şi de-atîta praf sudoarea era cenuşie, şi ne visam mîngîind cu palma coapse solide, femeile din poveştile lui erau toate trupeşe, mai mult doici decît femei, soldaţii aşa visează, femei pline şi ocrotitoare, poate pentru că nu are cine să le poarte de grijă acolo...

— Eşti filozof, se miră Vanghele.

— Războiul te face de toate : şi filozof, şi cîine, spuse soldatul încet. Fumezi cu unul din aceeaşi ţigară şi după un ceas îl înmormîntezi şi te gîndeşti că puteai fi tu în locul lui... Şi nici nu ştii cum se cheamă ţinutul în care l-ai lăsat, ca să poţi scrie maică-sii... Trebuie să fii filosof, altfel o iei razna...

— Spuneai de ţiganul ăla, îi aminti Tudor.

— Da, Clopoţel îl chema şi-i da-nainte cu poveştile. Ne evoca mirosul de cearşaf proaspăt, nouă care de săptămîni dormeam pe pămînt gol. Povestea despre ţigări cu urme de ruj pe ele, despre foşnetul mătăsii şi despre nopţi albe şi fierbinţi. Născociri sau adevăr, naiba ştie, dar ne plăcea să-l credem. Abia aşteptam popasul, să ne strîngem roată pe lîngă el şi s-ascultăm. Uitam şi rosăturile de la picioare, uitam şi setea şi umerii striviţi de greutatea raniţei. Ne visam în grădini răcoroase sau în camere liniştite, cu perdelele fluturînd uşor de-o adiere. „Încolonarea !" striga căpitanul. „Încolonarea !" repeta sergentul Cioată, un om ciolănos, de vreo patruzeci de ani, bucovinean de fel, care scosese untul din noi la cazarmă. Visul se rupea brusc, începeau întrebările : ce ne aşteaptă acolo, înainte, mai departe de stepa întinsă şi dreaptă ca marea ?... La o haltă, Clopoţel ăsta a venit lîngă mine, chipurile să-mi ceară o ţigară : „Vericule, zi-mi şi mie

încotro vine țara." „Da', ce-ai cu țara măi, Clopoțel?" „Păi, zice, eu n-am treabă nici cu nemții, nici cu rușii, și am copilași acasă, mînca-i-ar tata..." „Nu vorbi prostii, mă, te mai aude cineva și dai de dracu..." „O să vezi tu că nu-s prostii..." Cînd ne-am apropiat de regiment, am dat întîi de nemți. Stăteau pe lîngă tunuri și fumau și tot Clopoțel zice: „Vezi, vere, ăștia stau deoparte și păzesc puștoacele, și-ai noștri colo, în linia-ntîi..." Cam așa era, mai auzisem noi la batalion că nemții luaseră de la o vreme obiceiul să-i vîre pe-ai noștri în față, ca să-și arate vitejia, așa spuneau. Șergentul Cioată l-a auzit pe țigan și l-a ocărît cu jumătate de gură; vedeam bine că și el gîndește tot așa. dar ne era comandant de grupă și se cuvenea să-și păzească oamenii de rătăciri... Apoi, am ajuns la regiment. Regimentul era un șanț lung de-un kilometru, cu oameni în el, murdari, tupilîndu-și capul la fiecare bubuitură; curînd m-am învățat și eu să fac ca ei, și cred că ani de zile, cînd o trînti cineva o ușă eu o să-mi tupilez capul, că orice om se-ntoarce din război cu o hibă...

— Și Clopoțel a rămas cu voi?

— Păi da. A rămas, unde să se ducă? Stătea lîngă mine în șanț și făceam de pază, noaptea, și se uita la stele: „Încotro vine țara?" Așa am dus-o săptămîni și luni de zile. Pe urmă a-nceput iarna și ce-am pătimit acolo oi spune și la morți. Ne-nfășuram picioarele în jurnale și pe urmă trăgeam bocancii. Mulți au degerat și-au zis bogdaproste, că i-au reformat și i-au trimis acasă. Noi acolo, pe poziție. Mai trăgeau rușii, mai trăgeam noi... Alte săptămîni. Uitasem ce-i aia baie. Cînd apucam într-un bordei, la căldură, ne scoteam hainele. Stăteau păduchii la cusături ca firele de sare. Despre mîncare nu vă mai spun; ciorba ajunsese limpede ca ceaiul. Cîțiva inși cred că tot s-au pricopsit în războiul ăsta...

— Dar nemții? Cum o duceau nemții?

— De unde să știu? Noi ne vedeam de-ale noastre. Se vorbea între soldați că nemții au unt berechet și ciocolată. Și mai dădeau iama și prin satele pe unde treceau. Cînd se opreau într-un sat, întîi trăgeau cîteva rafale pe străzi, la nimereală, doborau doi-trei inși, ca să le ia satul frica, pe urmă porunceau: „Să ne dați asta și asta!" Și oamenii dădeau, de frica glonțului, și scrîșneau din dinți...

— Dar partizanii ?

— Partizanii veneau uneori noaptea peste ei și se răzbunau. În vremea asta noi stăteam în tranșee, cu fața la inamic, că românu-i răbdător și știe să-ndure greul... N-o să poată aduna nimeni la un loc tot răul pe care l-au făcut nemții acolo. Odată ne-au pus să-i ajutăm să-și urce bagajele în camioane ; era un batalion german care se ducea acasă, în refacere. Comandantul batalionului tot țipa la noi să avem grijă de captură. N-o să ghiciți nici pîn-la anul ce capturase ăsta.

— Tablouri, presupuse Vanghele.

— Blănuri, încercă și Tudor.

— Da' de unde ! Soldatul părea încîntat de încurcătura lor. V-am spus că n-o să ghiciți pîn-la anul. Hai să vă spun tot eu : un pian și-un scaun de dentist !

— Al dracului neamțul, făcea Vanghele. Bine că n-am pus prinsoare. Aș fi pierdut sigur.

— Spre primăvară, continuă soldatul, bucuros că izbutise să-i uimească astfel, ne-au șoptit cercetașii că rușii se pregătesc de ofensivă. Era prin martie și zăpada începuse să se topească. În șanțurile noastre, cît le curățam noi, umblai prin apă pîn-la glezne. Și nu ne îngăduiau să mai plecăm în spate, să ne refacem cît de cît. Mă mir că nu m-am îmbolnăvit atunci. Știam că trebuie să rabd. Dacă te plîngeai că ești bolnav, doctorul te întorcea pe toate părțile și tot spunea că vrei să dezertezi. Trebuia să fii la pămînt ca să te creadă. Se-ntorceau frații de la punctul medical înjurînd și aruncau pe jos prafurile pe care le primiseră ; nu de prafuri duceam noi lipsă acolo... Și într-o dimineață, chiar în zori, a început artileria să ne bată pe tot frontul. Era ceva de iad, oameni buni. Veneau obuzele ca stolul, vîjîind. Unde cădeau, ne amestecau cu pămîntul. Tranșeele se prăvăleau peste noi. De două ori eu, ăsta care mă vedeți, am fost îngropat de viu. Cîte-un obuz lovea în plin, drept în mijlocul șanțului, și zece inși odată erau făcuți fărîme. Povestea asta a durat de dimineață pînă după prînz. Dar după ce-a tăcut artileria și au dat să iasă infanteriștii spre noi, au adus nemții niște tunulețe mici și-ale dracului. Am făcut baraj de foc, cum se zice, și nu i-am lăsat să se apropie. Atunci au

luat-o de la cap cu artileria, şi dă-i şi dă-i... Seara, cînd ne-am numărat, mai eram zece inşi teferi din toată compania. Peste noapte ne-am pomenit cu o companie germană în dreapta noastră ; nemţii se gîndiseră să vîre printre ai noştri companii de-ale lor, să ne dea pildă cică. N-avea cine să facă gură dintr-ai noştri : căpitanul murise, locotenentul era în spital, împuşcat în umăr, iar majorul companiei se învîrtise de-o permisie, cu o zi înaintea atacului. Atunci nemţii au pus un plutonier de-al lor mai mare peste compania noastră, să ne îndemne, şi cînd au dat semnalul, ăla a-nceput să ne zorească la atac. Atac cu zece oameni, ştiţi ? „Stăm bine-aici, i-a rîs Clopoţel în nas, du-te matale să iei Moscova dacă ai plăcere, eu te las şi nu-ţi cer nici o fărîmă din ea !" Neamţul nu pricepea o iotă, dar şi-a dat seama că rîde de el şi şi-a scos pistolul. Ce nu ne plăcea nouă să ne comande om străin, dar povestea cu pistolul le-a pus vîrf la toate. Sergentul Cioată, cum era el dat dracului, s-a repezit să-i dea peste pistol. Glonţul i-a şters mîna, aici, aproape de umăr. Cînd am văzut sînge, am tăbărît toţi pe neamţ, l-am burduşit bine, l-am lăsat lat în şanţ şi sergentul i-a spus ţiganului : „Mă Clopoţel, acuma hai să vedem încotro vine ţara !" Am plecat toţi zece, numai cu puştile şi sacii de merinde ; era pe înserate, în urma noastră bubuiau tunuri şi tocau mitraliere ; nimănui nu-i ardea de noi. Pînă să-şi vină-n fire neamţul nostru, eram departe. Am ocolit o baterie carc trăgea de zor ; am văzut venind doi motociclişti, ne-am prefăcut morţi la marginea drumului, s-a înnoptat, am ţinut-o drept înainte, după stele; am scăpat. Toată noaptea am mers aşa, după stele ; în zorii zilei a dat Dumnezeu şi-am ajuns la un cătun, într-o margine de pădure. Ne-am apropiat de-o casă mai arătoasă. Sergentul şi cu Clopoţel s-au dus să bată-n uşă, iar noi, ceilalţi, am rămas ascunşi după tufe. A ieşit o babă voinică, cu o toporişcă-n mînă: Sergentul i-a explicat că nu-i facem rău, i-a arătat haina însîngerată la umăr ; baba nu s-a speriat, le-a făcut semn să intre, sergentul ne-a chemat : „Hai şi voi !" Am ieşit cu toţi de după tufe. Baba sta în uşă şi se uita la noi. Avea o basma neagră care-o îmbrobodea pînă la ochi, n-am deslu-şit dacă-i bucuroasă de-atîţia oaspeţi, socotesc că nu. Judece oricine, să-ţi pice zece soldaţi în casă la vreme de

război... Era o femeie inimoasă, ne-a dat apă de spălat, a rupt o fîşie dintr-o cămaşă şi a oblojit rana sergentului, ne-a dat lapte cu pîine neagră şi ne-a aşternut pe jos un ţol, să dormim. Nu mai aveam puterea să ne mirăm de atîta bunăvoinţă ; am mîncat pîine cu lapte şi ne-am culcat şi-am dormit buştean pînă seara. Ne-am trezit buimaci auzind uşa trîntită de perete. Am sărit în sus. În pragul uşii stătea un rus cu barbă şi cu „balalaică" la gît.

— Ce balalaică ? mormăi Vanghele.

— Aşa-i spun eí la pistolul-mitralieră. În spatele lui erau încă vreo trei. Ne-au ameninţat cu armele şi ne-au făcut semn să stăm pe loc. Am stat ; puştile noastre le lăsasem după uşă, eram toţi în cămaşă şi izmene. „Staţi liniştiţi, ne-a poruncit sergentul. Bărbosul abia aşteaptă să descarce drăcia aia în noi !" Pe urmă i-a spus bărbosului că sîntem *rumânschi*. „Rumânschi ?" zice bărbosul şi-i face semn din cap unuia de-al lui, care purta şapcă de marinar. Marinarul a venit mai aproape a dat lampa mare. Ştia limba noastră şi ne-a zis că dacă sîntem români, să spună fiecare ceva pe româneşte, altfel nu ne crede. Am spus fiecare ce ne-a dat prin cap, marinarul a ascultat, pe urmă a dat din cap spre bărbos : *„Rumânschi, tavariş comandir !"* Atunci comandirul s-a aşezat pe scaunul de lîngă masă, a scos punga cu mahorcă şi ne-a poftit să fumăm cu el. Ne sculăm, venim lîngă el, comandirul îşi mîngîie barba şi spune ceva marinarului şi el ne tălmăceşte : „Credeam că sînteţi nemţi. Cu nemţii avem noi ce-avem, ne-au făcut mult rău şi-acuma le e frică de noi. Ca să scape, cînd punem mîna pe ei, ne spun că-s români. Şi încotro ?" „Păi, noi spre casă. Din două sute am rămas ăştia cîţi ne vezi, zice sergentul. Şi nu ne-am pus de gînd să luăm Moscova de la voi, cum a vrut alde Hitler..."

— Vă băgaraţi şi-n politică ? se miră Vanghele.

— Politică, da. Dar bărbosul a scuipat pe duşumea şi l-a înjurat pe Hitler şi-i spune ceva marinarului şi marinarul ne tălmăceşte. „Comandirul zice că nu vă luăm prizonieri, ce să facem cu prizonierii ? Dacă vreţi vă primim în ceata noastră, ca partizani." „Şi dacă nu ?" a întrebat Clopoţel cu sufletul la gură. Marinarul s-a uitat la comandir, care înţelesese întrebarea fără să i-o mai tălmăcească cineva, şi i-a spus marinarului ce să ne

spună : „Nu vă ia nimeni capul. Dacă nu vreţi, vă duceţi acasă la voi. Numai pe front să nu vă-ntoarceţi !“ Stăm noi, ne sfătuim, mai răsucim o ţigară, nu-i lucru de glumă. Sergentul spune : „Oricum am da-o, tot dezertori ne numim. Dacă ajungem acasă ne-aşteaptă Curtea marţială, iar Curtea marţială are o singură pedeapsă pentru dezertori. Eu n-am puterea să vă dau ordin, zice sergentul, aici fiecare îşi chibzuieşte singur cum e mai bine. Dar eu zic să rămînem cu ei...“ Partizanii stăteau şi fumau şi aşteptau să se termine sfatul nostru. „Eu am copii acasă, zice Clopoţel. În satul meu e greu s-ajungă Curtea marţială. Dacă comandirul ăsta mă lasă, eu mă întorc în ţară, fie ce-o fi !“ Sergentul se uită la el, chibzuieşte, că era un om cumpănit.

— Era ? îl întrerupse Vanghele.

— Păi da, s-a prăpădit săracul. Am aflat mai tîrziu că n-a avut noroc. Oamenii dintr-un sat au auzit la radio de un partizan sergent român, care-a căzut eroic în luptă cu fasciştii. Mai spuneau că Stalin personal a auzit de el şi-a poruncit să-i dea decoraţie.

— Va să zică, s-a dus cu ei.

— S-a dus. Nu era omul care să-şi ia vorba-napoi. Atunci, în casa bătrînei, el s-a hotărît fără cuvinte multe. Iar cînd Clopoţel a spus la rîndul lui ce-a hotărît, sergentul s-a uitat lung la el şi l-a întrebat : „Te-ai gîndit bine ? Cum ai să răzbeşti pînă acolo ?“ Clopoţel a rîs şi-a spus zicala pe care-o ştie toată lumea, cum că „a nimerit orbul Brăila.“ Ceilalţi aşteptau şi nu se hotărau ce să zică. Aşteptau şi partizanii. Sergentul s-a uitat întrebător la mine. „Nu vă supăraţi, dom'sergent, i-am spus, dacă-i vorba de răfuială cu nemţii, putem să le spunem o vorbă acolo, la noi acasă. Eu încerc să răzbat cu Clopoţel ăsta. Cum ne-o fi norocul.“ „Treaba ta, zice sergentul. Ţi-am spus că nu dau ordin, numai ai grijă să-ţi păzeşti capul. Umblă vorba că au trecut vreo mie de inşi prin Curtea marţială şi nici unul dintre ei n-a scăpat teafăr...“ Partizanul cu şapcă de marinar asculta şi-i tălmăcea comandirului la ureche tot ce ziceam noi. Cînd am terminat cu sfatul, cinci inşi hotărîseră să se-ntoarcă în ţară, iar ceilalţi, patru, cu sergentul cinci, să rămînă la partizani. Bărbosul ascultă, spune marinarului două vorbe, marinarul ne

tălmăceşte : „Nici o supărare, oameni buni. Care-aţi hotărît de plecare, mergeţi sănătoşi. Care rămîn cu noi, să ştie că la noi nu e tribunal. Tribunalul îl facem noi. Pentru vînzători o singură răsplată, aşa zice comandirul. La război viaţa-i scurtă..." „Înţeleg, zice sergentul. Spune-i comandirului că n-o să vă vindem. Dar pe ăştia de vor să plece, lăsaţi-i să plece..." Ne-au dat merinde pentru drum, marinarul ne-a scris pe o hîrtie numele satelor mai mari pe unde să trecem, că prin oraşe erau garnizoane de-ale nemţilor, şi-am plecat.

— Atîta tot ? întrebă Vanghele.

— Cum adică „atîta tot ? E de povestit o săptămînă prin cîte-am trecut după aia. Mergeam prin pădure din zori şi pînă-n seară, încălţările ni se făcuseră ferfeniţă, hainele atîrnau fîşii pe noi. Căutam, noaptea, cartofi prin grădini. Uneori băteam în geamul unei case mai singuratice, pe înserat. Deschidea uşa o femeie sau un moşneag, că bărbaţii erau la război. Le spuneam mai mult prin semne povestea noastră dar femeia sau moşneagul care ne deschideau uşa ştiau destule despre război ; înţelegeau şi fără vorbe. Ne dădeau piine din puţinul lor, ne cîrpeau zdrenţele de haine şi-l ocărau pe „Ghitler".

— Nu vă socoteau duşmani ? Nu se temeau de voi ?

— Îndată ce rezemam armele de perete, nu se mai temeau. Un bătrîn din Ucraina luptase pe Siret în războiul celălalt. Fusese rănit şi-a stat într-un spital din Iaşi, Învăţase binişor româneşte. Zicea că-i înţelege pe soldaţi, soldaţii se duc unde primesc ordin. Nu ne socotea pe noi, soldaţii, vinovaţi de năpasta care căzuse pe capul lor. Tot de „Ghitler" a pomenit şi el. De Antonescu nu prea ştia, dădea vina pe rege. „De ce nu-l daţi jos ? ne-ntreba. Cînd ţarul a făcut război şi mureau oamenii cîte-o mie pe zi, a venit *rivaluţia,* şi-am scăpat de ţar. Asta-i slujba ţarului, războiul. Şi Ghitler e tot un ţar şi-i place războiul !"

— Deştept foc moşneagul ăsta, spuse Vanghele.

— Ei ! Tălmăcea lucrurile după mintea lui şi după ce ştia el despre viaţă. Ne-a arătat sabia lui şi-o decoraţie înverzită de vreme. Cînd ne-am uitat, era o decoraţie de-a noastră. Şi ne-a cîntat un cîntec de la *rivaluţie.* Cînd am plecat, ne-a mai spus o dată să facem revoluţie, să-i dăm

jos pe țar și pe burjui, și-atunci tot omul o să aibă pîine, flăcăii or să are pămîntul cu tractorul și nimeni n-o să le mai poruncească să plece la război.

— Tudore, zice Vanghele, dă o raită pe-afară și vezi dacă nu e vreo mișcare.

— Nu vreau să pierd povestea.

— O să tac pînă te-ntorci, spuse soldatul. Și o să mai fumez o țigară, dacă-mi dai.

Tudor îi dădu o țigară, ieși, se urcă pe treptele săpate în piatră de la concasor spre vîrful dealului. Nici o mișcare pe nicăieri. Se întoarse în birou. Voia să asculte urmarea acestei povești care-i dădea o imagine concretă a războiului. Ce știa el despre război ? Oameni năpustindu-se unii asupra altora, cu armele întinse, într-o încleștare pe viață și pe moarte. Ucizi nu dintr-o pornire bestială, ci pentru că e ordin să ucizi. Ucizi ca să nu fii ucis ; tragi tu înainte ca inamicul să tragă. N-ai nimic personal cu el ; probabil că dacă cei doi adversari s-ar privi în ochi înainte de a-și începe înfruntarea, dacă și-ar arăta fotografiile celor rămași acasă, dacă ar vorbi despre mama care i-a condus cu lacrimi pînă la poartă urîndu-le „Să vii sănătos", dacă toate astea s-ar petrece în clipa dinaintea luptei, atunci lupta n-ar mai putea avea loc. Războiul ar deveni imposibil.

Intră iarăși în biroul plin acum de fum de țigară. Auzi de la ușă glasul domol al dezertorului :

— ...Era o femeie voinică, frumoasă, cu părul galben ca aurul. Purta cozi și seara le despletea și-mi venea să-mi îngrop fruntea în șuvoiul acela auriu, mătăsos. Iar cînd o îmbrățișam, pielea ei mă frigea. Odată femeie. Una ca asta te face să uiți și de mamă, și de tată. Cînd deschideam gura că vreau să plec, Marusia sărea la mine, mă săruta, mă dezmierda ca pe iubitul ei. M-a spălat, m-a primenit, mi-a cîrpit haina, că-mi agățasem o mînecă într-un ciot, în pădure. Într-o noapte, s-a zvîrcolit în somn și m-a strîns în brațe și mi-a spus : „Fediușa, Fediușa..." Și m-am gîndit, cu amar, că dezmierdările ei erau pentru acel Fediușa care trăsese în mine sau în care trăsesem eu. M-am hotărît să plec a doua zi de dimineață. Dar ea a tăbărît iarăși pe mine, lupta aceea de-o clipă mi-a furat iarăși mințile... În seara următoare, cînd să atipesc, am

auzit-o coborînd uşurel din pat. Am răsuflat adînc, ca un om care se-ntoarce pe cealaltă parte. S-a dus în vîrful picioarelor şi a deszăvorît uşa. A venit pe urmă înapoi în pat, zgribulită, s-a vîrît lîngă mine. Am întins mîna, ca omul în somn, şi am cuprins-o, răsuflînd tot aşa, adînc şi regulat. După vreun ceas, simţeam c-am amorţit şi mă furase de-a binelea somnul. Atunci am auzit uşa deschizîndu-se uşurel, şi-n lumina slabă de afară am văzut în prag un bărbat înalt, cu căciulă cu clape, şi cu „balalaică" de gît. Am sărit din pat ca ars, dar într-o clipă casa a fost plină de oameni. Mi-am luat hainele — le puneam totdeauna în bună ordine, la capătul patului — şi m-am echipat în cîteva secunde, ca un recrut bine muştruluit. Cel cu „balalaica" a aprins lampa şi s-a aşezat pe scaun, lîngă masă. Marusia şi-a tras o rochie pe ea, şi-a înnodat la iuţeală părul într-un fel de coc şi s-a aşezat şi ea. Cel cu „balalaica" mi-a făcut semn să stau. Apoi a rostit cîteva vorbe unuia dintre cei care rămăseseră în picioare la spatele lui. Acela mi-a spus cîteva vorbe nemţeşti, o întrebare răstită. *„Nix ferşten"*, nu înţeleg, i-am spus. Atîta germană ştiam şi eu. Atunci m-a luat pe româneşte : cine sînt, ce caut pe aici. Soldat român sătul de război. Să spun dacă sînt *şpion*, că de la o vreme nemţii trimit *şpioni* prin sate, să afle de rostul partizanilor. Nu, nu sînt *şpion*. I-am arătat actele şi o scrisoare de la maică-mea şi o poză făcută la moşi, acum cinci ani, cu fata primarului care umbla duminica în costum naţional. Fotografia a trecut din mînă-n mînă. „Nu e *şpion*", au spus.

— Şi femeia ? întrebă Vanghele întărîtat. Ce soi de muiere era asta, care s-a culcat cu tine noaptea şi pe urmă a descuiat uşa partizanilor ?

— I-am întrebat şi eu, după ce ne-am lămurit şi unul din ei a pus pe masă un bidon cu ceva tărie. Bidonul a trecut din mînă-n mînă. Mi-au dat şi mie ; am tras o-nghiţitură şi am prins ceva curaj. I-am rugat s-o întrebe pe femeie, fără supărare, de ce s-a purtat aşa. Cel care ştia româneşte n-a stat să tălmăcească întrebarea mea. Mi-a povestit că Marusia asta era o femeie de ispravă, şi-nainte de război flăcăii se tăiau cu cuţitele pentru ea. Şi ea l-a luat de bărbat pe Fediuşa, un fel de şef la colho-

zul lor. Cînd au venit nemții, l-au luat pe Fediușa și pe alții, fruntașii satului, i-au pus să-și sape singuri gropile și după aia i-au împușcat în ceafă. Ea a vrut să se omoare, dar vecinii n-au lăsat-o și ea s-a jurat să se răzbune pentru Fediușa al ei. „Dar eu nu sînt neamț, am strigat. N-am împușcat pe nimeni în ceafă." „Ea n-avea de unde să știe, m-a întrerupt partizanul. Ne-a dat de veste că un spion a tras la ea. Nu puteam veni atunci, se zvonea că se-apropia un regiment german. Și i-am spus să te țină pe loc pînă venim. N-o judeca aspru, soldatule. Îl iubea pe Fediușa al ei, înțelegi ?" „Și vreți capul meu în locul lui Fediușa ?" „Nu. N-avem nimic cu tine. Sîntem oameni. Ce ne-ar folosi o moarte-n plus ? Spui că nu mai vrei să te războiești. Pentru noi nu mai ești dușman. Du-te la *hazaica* ta și n-o judeca strîmb pe Marusia."

— Și femeia ? întrebă iarăși Vanghele.

— Femeia a cam înțeles că vorbeam de ea ; la o vreme s-a pus pe plîns și a plecat în altă cameră. Le-am dat casca mea partizanilor, ei mi-au dat bidonul cu basamac și-am plecat fără să mai dau ochi cu Marusia...

— Ai povestit în lipsa mea, îl mustră Tudor. N-am aflat ce s-a-ntîmplat cu ceilalți cu care pornisei la drum.

— Mai bine să nu afli, mormăi Vanghele.

Soldatul trase din țigară, oftă, își trecu palma peste barba care arăta ca o perie de sîrmă.

— Ceilalți au rămas pe drum. Unul împușcat de o patrulă nemțească, la marginea pădurii. Ne luaseră urma și cînd să intrăm în pădure, scăparea noastră, au tras și l-au lovit. „Fugiți, măi, că eu îi țin în loc !" „Nu te lăsăm aici, frățioare." „Fugiți măi, dracului, că eu tot mor. M-au lovit în burtă. De ce să muriți și voi ?" L-am sărutat pe frunte, nemții veneau tîrîș prin iarbă, erau vreo zece, cu pistoale-mitralieră, i-am făcut culcuș în brazdă și el a-ntins *zebeul*. „Plecați odată, proștilor !" Voia să ne vorbească aspru, ca să nu ne pară rău de el, dar Clopoțel plîngea și-a jurat că o să aibă grijă de familia lui. Erau consăteni, nu țin minte numele satului. Clopoțel s-a înecat pe cînd treceam o apă, noaptea... Ceilalți doi cred că-s bine sănătoși, deocamdată. Își așteaptă sentința. I-au prins într-o gară, cînd ne-am despărțit. Eu i-am rugat să meargă cu mine pe jos. Ei, nu, că să luăm trenul și-n

două-trei zile sîntem acasă. Aveau de gînd să se urce într-un mărfar, ca să nu-i controleze. Nici n-au apucat să intre în gară. Am văzut, pitit într-un şanţ, cum i-au luat jandarmii. Uite, se face dimineaţă...

Lucrurile din birou prinseseră contur. Tudor încercă să vadă mai bine chipul soldatului. Slab, cu pometii obrajilor ieşiţi în afară, ca un bolnav abia scăpat din spital. Barba nerasă de-o săptămînă îl făcea să pară şi mai slab. Purta o capelă ponosită, iar vestonul era cusut grosolan, în cîteva locuri. La o mînecă văzu cusătura aceea mai îngrijită, mai fină. Mînă de femeie. Singura dovadă că povestea cu Marusia nu era o simplă poveste...

— De-acuma încep să vină oamenii la lucru, spuse Vanghele. Trebuie să hotărîm într-un fel.

— N-o să mă daţi jandarmilor ? întrebă soldatul.

— N-o să te dăm. Ai trecut prin atîtea ca să te-nhaţe un şef de post care nu ştie decît să vîneze hoţii de găini ? E vorba încotro o luăm. Ce căutai aici, cînd te-a prins ?

— Dinamită.

— Ce să faci cu dinamita ?

— Ce se face cu dinamita, rîse aspru soldatul. Dacă fac să se scurteze războiul şi numai cu un minut, tot merită osteneala.

— Singur ?

— M-am gîndit că mai găsesc oameni care gîndesc ca mine. Şi dinamita o să le fie de folos.

— Nu te-ai gîndit rău, spuse Vanghele îngîndurat. Ce facem acum ?

Tudor ridică din umeri, nerăbdător :

— Să-l ascundem, firește. Poate să stea în remiza de jos. Nici dracu nu intră acolo. E un lacăt cît toate zilele la uşă.

— Atunci... s-o luăm din loc pînă nu se luminează. Nemţii s-ar putea alarma văzînd atîta forfotă pe drum. O luăm pe cărare. Domnule Tudor, dă-i pălăria dumitale, să creadă nemţii că e paznicul. Iar dumneata rămîi aici pînă vine inginerul. Spune-i că n-a mai venit nimeni, că ai pîndit aici, în birou, toată noaptea.

— Crezi că e bine ?

— Altfel cum îi explici chiştoacele de pe jos şi fumul ? Cheia de la remiză unde-i ?

— E la mine. Poftim.

Îi dădu cheia, soldatul o luă înainte, se opri în uşă cu ochii la el.

— Ştiam eu c-o să dau de oameni cumsecade...

2

— Scoală-te, Tudor, e seară !

Dintr-un salt ajunse în mijlocul camerei. Eva, din uşă, îl privi mirată :

— De ce te-ai speriat aşa ? E timpul să-ţi începi slujba. Niciodată n-ai dormit aşa de mult.

— Am avut... un coşmar, încercă să-i explice. Mi se părea că mă urmăresc nişte oameni înarmaţi.

— Nu te mai gîndi. Deocamdată e linişte. Am fost şi i-am dat mîncare.

— Cui i-ai dat mîncare ?

— Lasă, nu te teme, mi-a spus Vanghele tot. Prizonierul tău e în siguranţă. După ce s-o înnopta, îi spăl uniforma. I-am dat un costum de-al tatii şi i-am dus o pătură, că pe nădejdea voastră... Hai, îmbracă-te. Sper că în noaptea asta nu mai aduci alt musafir.

Plecă din uşă rîzînd. Tudor încercă să se dezmeticească. Refăcu în minte întîmplarea ciudată din noaptea trecută. Dimineaţa, după ce Vanghele plecase cu soldatul, l-a cuprins îngrijorarea. Tot i se părea că pietrarii îl privesc bănuitori ; inginerul îl găsise acolo, în birou, măturînd scrumul şi capetele de ţigări de pe jos.

— Ce-a fost pe-aici ? l-a întrebat în loc de salut.

— Nimic, domnule inginer. Am pîndit împreună cu Vanghele. Cînd aici, cînd sus, cînd pe drumul spre pescărie. Liniştе toată noaptea.

— Am vorbit cu şeful de post cînd am plecat de acasă. Se caută un fugar ; nemţii au făcut plîngere că la un depozit de pe malul Dunării cineva a-ncercat să pună foc. Santinelele au prins de veste, au tras, omul a fugit. În urma lui au cercetat fiecare fir de iarbă. Şi au găsit, agăţat

într-o ramură de salcîm, un fir de haină. Specialiștii spun că e haină de soldat.

— Soldat, pe aici ? Poate dintre artileriști...

— De la artileriști n-a ieșit nimeni din tabără zilele astea. Înseamnă că-i un dezertor. Nemții au cerut jandarmeriei să cerceteze.

— N-au decît. Aici, la noi, e liniște...

Cînd a ieșit din birou, simțea că-i tremură genunchii. Vorbise liniștit, ca să nu dea loc la vreo bănuială, dar pentru liniștea aceasta trebuise să-și încordeze întreaga ființă. A coborît agale poteca, i-a dat lui Gheorghe bîta și s-a dus la culcare. În minte i se învălmășeau imagini din povestirea soldatului ; se afla la frontiera atît de labilă dintre bine și rău, dintre viață și moarte ; cîteva ceasuri îi dezvăluiseră un nou univers, aspru și lipsit de speranță ; cînd a dat cu ochii, în cămăruța lui, de manuscrisul romanului, a simțit pornirea cinstită de a pune pe foc toate plăsmuirile începute într-o epocă în care era la fel de neștiutor ca un prunc nou-născut...

S-a culcat, dar somnul nu i se lipea de gene ; a auzit mașinile pornind, pe rînd, la truda lor de toate zilele ; a ascultat zgomotele obișnuite ale carierei care se trezea ca deobicei ; de zece ori a sărit din pat și a alergat la fereastră, cu teama că un oarecine s-ar apropia de remiza aproape goală, unde șobolanii devorau treptat canapelele de piele ale Renault-ului decapotabil. În cele din urmă s-a resemnat : fie ce-o fi ; la urma urmei, de ce tocmai astăzi să-i vină cuiva ideea de a deschide remiza ? Cheia era la el, se prefăcuse că a uitat-o cînd terminase serviciul, și nici Gheorghe nu l-a întrebat de ea.

A adormit tîrziu. Ațipea și tresărea mereu. Visa crîmpeie din povestea soldatului : un bărbat fără chip, purtînd căciulă cu clape și „balalaică" de gît ; o femeie cu plete lungi, blonde, îmbrățișîndu-l cu disperare ; un muribund, în marginea pădurii, pregătindu-se să tragă cele din urmă cartușe...

Ieși din casă. Se făcuse seară, „Blitz"-urile își ocupaseră locul lor în stînga barăcii. Văzu jarul a două țigări și se dădu mai aproape. Distinse șapca de marinar a lui Vanghele și un chipiu ofițeresc.

— Să trăiți, domnule maior.

— Am onoarea, domnule Tudor. Cum vă merg treburile ?

— Deocamdată ce să vă spun ? Încă nu le-am început. Pentru mine e dimineață. Pornesc la lucru cînd alții se duc la culcare.

— În schimb ai liniște. Uneori te invidiez pentru serviciul ăsta. Singur, nesupărat de nimeni, te plimbi de colo-colo prin carieră. Doar că trebuie să fii cu ochii-n patru.

— Și sînt, spuse Tudor repede. Îmi iau slujba-n serios, domnule maior.

— Ei bine, despre asta vreau să-ți vorbesc. L-am întrebat și pe domnul Vanghele, el nu știe nimic. Te întreb și pe dumneata : n-ai văzut un militar dînd tîrcoale pe-aici ?

— Un militar ? De sus, de la baterie ?

— Nu. Cei de la baterie nu umblă razna. E vorba de un dezertor.

— N-am văzut. Noaptea, prin văgăuna asta, dacă nu cunoști bine potecile, îți poți frînge gîtul.

— Asta mă gîndeam și eu, spuse maiorul. Dar era datoria mea să întreb. Am primit o informație că prin locurile astea s-ar învîrti un soldat înalt, fără armă și fără centură. Șefului de post i-a spus o bătrînă că l-a văzut peste deal, la pepenărie, acum două-trei zile. Au luat jandarmii tot satul la cercetat ; au călcat ogoarele de peste deal, au cotrobăit prin tufișuri. Nici urmă de soldat.

— O fi plecat în altă parte. Ce să caute în pustietatea asta ? Dac-aș fi fugar, m-aș ascunde într-un loc cu lume multă, unde poți trece nebăgat în seamă.

— Și eu aș face la fel. Oricum, dacă simți ceva, dă-mi de veste imediat.

— Bine-nțeles, domnule maior.

— La orice oră ar fi, vii și-mi dai de veste. Nu vreau să mă fac de rușine, să mi-o ia înainte șeful de post sau vreo patrulă germană.

— De cînd patrulele germane caută un dezertor român ?

— De fapt se caută un om în haină militară care a încercat să dea foc unui depozit. Toate trupele din zonă

sînt în stare de alarmă. Le e teamă de vreun bucluc. Soldatul acela s-ar putea să nu fie singur.

— E limpede, domnule maior. Tocmai plecam să-mi fac rondul. Dacă simt ceva, vă dau de veste. Sper să nu mă ia patrulele germane drept un soldat deghizat.

— Nu. L-am prevenit pe comandant să nu se lege inutil de oameni. Dealtfel, soldaţii lor au început să cunoască personalul carierei. Ar putea distinge lesne un om străin. Nu te mai reţin, domnule Tudor. Îţi doresc serviciu uşor.

— Mulţumesc, domnule maior.

Se depărtă în grabă, ca să nu i se observe tulburarea. Vanghele nu scosese nici o vorbă. Se întrebă ce rost avea tăcerea lui ciudată. Auzi glasul ofiţerului din urmă :

— Domnule Tudor, o clipă.

Se întoarse, cu inima bătînd frenetic. Oare nu i-a întins o capcană ? Maiorul făcu cîţiva paşi în întîmpinarea lui.

— Am uitat să-mi împlinesc încă o datorie... Ceva mai neplăcută decît prima.

— Vă ascult, domnule maior.

— Trebuie să-ţi amintesc un articol din lege : cine ascunde sau ajută un dezertor este pedepsit aspru.

— De ce-mi spuneţi mie asta ?

— Nu ţi-o spun anume dumitale. Am repetat-o fiecărui om cu care am stat de vorbă azi. Pentru orice eventualitate. Sincer să fiu, n-aş vrea să i se-ntîmple nimănui ceva neplăcut.

— Nici eu, domnule maior, vă asigur !

Maiorul aruncă ţigara, o strivi cu talpa cizmei, apoi îl salută cu mîna la şapcă şi se întoarse lîngă Vanghele. Tudor porni pe drumul care urca spre concasor. Se străduia să calce firesc, ca un om nevinovat.

Bătu toată noaptea potecile din jurul carierei, urcă şi coborî, cercetă porţile şi spaţiul dintre barăci şi munte, cu un zel mai mare ca niciodată. Bănuia că undeva, în preajmă, vor fi pîndind în aşteptarea dezertorului fie patrulele germane, fie soldaţii de la artilerie, fie jandarmii din sat. Căută să dovedească acestor spectatori nevăzuţi că nici cariera nu-i chiar un pustiu în care se poate ascunde cine vrea. Între timp, rememora povestea dezertoru-

lui și făurea în minte tot felul de planuri, cum să-l ajute mai departe. Dar fiecare plan în parte și toate la un loc se arătară la fel de șubrede. Știa că nu e de glumit. Maiorul îl prevenise doar : „Cine ascunde sau ajută un dezertor..." Bănuia maiorul ceva ? Voise pur și simplu să-l prevină ? Încercase să-l vîre-n sperieți ? Din tonul acela neutru, de conversație banală, nu reușise să-și dea seama.

Maiorul trecea des prin carieră ; venea uneori, seara, să stea de vorbă cu nemții, sau dimineața, să ceară ceva magazionerului : niște unelte pentru săpat adăposturi, ceva ciment, grinzi pentru depozitul de muniții sau un aparat de sudură. Cînd îl vedea pe Tudor îl saluta amical, schimbau cîteva fraze banale despre vreme sau își făgăduiau o ipotetică partidă de pescuit. Pe același ton amabil, neutru, cu care-și formulase acum amenințarea...

Nu izbuti să-și facă o părere despre intențiile maiorului. Poate Vanghele să-i spună ceva mai mult. Vanghele stătuse de vorbă cu maiorul...

3

Spre dimineață, rătăcind agale pe lîngă gardul de sus, auzi vuiet de motor. Se opri locului să asculte, intrigat : cine se încumeta să circule, noaptea, pe drumurile acestea grele și pustii ? Faruri camuflate sclipiră scurt în vale, spre sat ; vehiculul începu să urce trudnic drumul care ducea spre culmea dealului și înconjura cetatea. Cînd ajunse la curba din capătul pantei spre carieră, două siluete se arătară în calea mașinii. În lumina slabă, albăstruie, a farurilor, Tudor distinse soldați germani înarmați cu pistoale-mitralieră. Fără-ndoială, o patrulă care se ascunsese de cu seară în tufele din preajma drumului. Se gîndi că soldatul ar fi fost pierdut dacă s-ar fi învîrtit acum prin preajma carierei...

Lumina unei lanterne clipi spre portiera camionetei ; se văzu vag cineva din mașină întinzînd soldaților o hîrtie, probabil un document care explica acest transport nocturn. Apoi camioneta porni la vale, cu arcurile gemînd.

Ce-o mai fi şi asta ? se întrebă Tudor pornind cît putea de repede pe poteca abruptă.

Camioneta mergea încet, căutîndu-şi prudent drumul la lumina săracă a farurilor camuflate. Tudor ajunse jos cam în acelaşi timp cu ea. Văzu santinela de la poartă cercetînd maşina. Apoi oblonul din spate se deschise. Coborîră doi soldaţi şi un subofiţer. Acesta din urmă strigă o poruncă scurtă ; un cîine mare sări din maşină şi se lipi de cizma subofiţerului. Asta mai lipsea, un cîine poliţist ! Te aşteaptă zile grele, soldatule, îşi spuse Tudor.

Camioneta întoarse scurt şi-şi găsi loc în preajma porţii, sub ochii santinelei. Şoferul coborî trîntind portiera şi spuse ceva santinelei care izbucni în rîs. Noii veniţi intrară pe rînd pe poartă şi după un minut liniştea se aşternu din nou.

Îşi reluă rondul cu pas egal, de paznic plictisit. Descoperi că pe drumul spre pescărie se mai afla o patrulă ; soldaţii germani vorbeau încet între ei şi fumau, ascunşi într-un soi de scorbură puţin adîncă. Aşadar, toate drumurile erau păzite. Încotro o iei, soldatule ? îşi spuse cu amărăciune.

Reveni pe platoul din faţa barăcilor cînd se lumina de ziuă. Cel dintîi ieşi din casă Şuşnea ; numai în pantaloni, cu picioarele goale, coborî malul şi se spălă în Dunăre, împroşcînd zgomotos apa în jur. Tudor se apropie de el. Îl aşteptă să-şi termine bălăceala voioasă şi-i povesti despre musafirii nocturni.

— Cu siguranţă că pe soldat îl caută, încuviinţă Şuşnea. Mă duc la el să mai dregem ascunzătoarea.

Plecă în grabă spre remiză, fără să se uite-napoi.

Vanghele, din prag, îl urmări cu privirea. Era tot aşa, fără cămaşă, cu un prosop aruncat peste gît, ca boxerii. Se apropie de Tudor :

— Ce puneţi la cale aşa de dimineaţă ?

— Vorbim despre nişte musafiri care-au sosit azinoapte la vecinii noştri.

— Ştiu. I-am văzut. Am auzit motorul şi m-am uitat pe geam. Or fi avînd de gînd să facă grădină zoologică aici.

— Nu mai rîde, nea Vanghele. Cu cîinele ăsta s-ar putea să dăm de bucluc.

— Fii pe pace, nu se-ntîmplă nimic. Știu eu cum e cu cîinii. Trebuie să aibă o urmă proaspătă, sau un lucru pe care să-l miroasă. N-au nici una, nici alta. L-au adus aici de ochii lumii, ca să ne sperie.

— Dacă dihania aia intră în remiză, precis îl simte pe soldat.

— Nu cred. În remiză miroase a benzină și a cauciuc. Și mai e pe-acolo niște țipirig. Cred că i-o da prin gînd lui Șușnea să-l împrăștie pe jos așa, din greșeală...

Iordache și Florică apărură și ei. Îl văzură pe Șușnea ieșind din remiză, îl priviră întrebător.

— Ați umblat cumva cu lampa de benzină ? întrebă el agresiv. De două ceasuri o caut !

— De ce nu spui ? E la mine, mormăi Iordache. Nu ții minte, de cînd am lipit căldarea...

— Cînd ne-ntoarcem, la prînz, să mi-o dai. Am nevoie de ea. Și zoriți și voi, că plec singur. Nu vreau să mă tragă de mînecă să merg la lucru.

— Păi nici n-am mîncat, spuse Florică. Lasă-i, că nu se prăpădesc de dorul nostru.

Șușnea ridică din umeri și se îndreptă spre camionul lui. Scoase manivela și începu să învîrtească, icnind.

Un pietrar mic de statură, purtînd vestă neagră, peste cămașa fără guler, coborî grăbit pe cărare, alunecînd pe pietrișul mărunt. Se opri la înălțimea acoperișurilor și strigă de-acolo spre cei de jos :

— Domnu' Șușnea ! Oprește motorul !

— Abia l-am pornit, spuse Șușnea nemulțumit. Ce s-a întîmplat ?

— Ordin de la dom' inginer, rămîneți pe loc, nu pleacă nimeni la lucru.

Șușnea ridică din umeri și se urcă pe scara mașinii. Tăie contactul, sări jos, își aprinse o țigară. Hîrșîitul chibritului avea un sunet ciudat în liniștea care se așternuse peste carieră. Pietrarul porni înapoi, mai puțin grăbit decît la venire. Din baracă se arătară ceilalți doi șoferi, mestecînd absenți o ultimă îmbucătură :

— Ce i-o fi apucat ?

— O să aflăm noi acuș, spuse Șușnea. Deocamdată rămînem pe loc.

Gheorghe, cel din urmă locuitor al barăcii, ieşi în uşă, ciufulit şi morocănos. Privi în tăcere la grupul celor care aşteptau în preajma maşinilor ; se apropie şi el, încheindu-şi din mers cămaşa şi privind întrebător de la unul la altul. Dar nimeni nu-i adresă nici o vorbă. Aşteptau. Pînă şi la atelierul german era linişte, de parcă porunca inginerului ar fi avut putere şi dincolo de gardul de sîrmă ghimpată.

Tudor făcu un pas spre Vanghele, întrebîndu-l din ochi : „ce zici de chestia asta ?“ Vanghele zîmbi şi ridică din umeri, apoi se întoarse cu faţa spre deal. Priviră toţi într-acolo. Un mic grup de oameni cobora în şir indian pe partea abruptă. Primul era inginerul, în costum, cu cravată, cum venea deobicei dimineaţa. În urma lui se înşirau maiorul Dragomirescu, şeful de post — un plutonier gras, ale cărui picioare înfăşurate în moletiere păreau disproporţionat de subţiri faţă de trupul mătăhălos — iar după el doi jandarmi tineri cu armele la umăr. Vanghelé îi aruncă o privire lui Tudor :

— Ce de lume, domnule ! S-o fi încheiat pacea ?

— Slabă nădejde ! Veştile bune nu se aduc în vîrful baionetei.

Pietrişul scrîşnea sub bocancii grei ai jandarmilor. Cei de jos înaintară către spaţiul dintre barăci unde se sfîrşea cărarea. Îl salutară pe inginer şi el se opri cu cîţiva paşi mai sus decît ei, ca la o tribună. În spatele lui se înşiruiau tăcuţi, rău-prevestitori, oamenii în uniformă.

— Bună dimineaţa, spuse inginerul. S-a întîmplat un lucru neplăcut, de aceea v-am oprit de la treabă. Domnul şef de post o să vă spună despre ce e vorba.

Şeful de post îşi trase capela mai pe ochi, tuşi ascunzîndu-şi pentru o clipă fălcile îndărătul pumnului uriaş, îşi îndreptă cureaua armei pe umăr.

— Oameni buni ! S-a întîmplat ceva grav prin locurile noastre. Un om în haine de soldat, dezertor de pe front, probabil, a încercat să dea foc unui depozit german. Acest om, care-a fugit de la datoria lui, care şi-a încălcat jurămîntul faţă de rege şi de ţară, se ascunde undeva pe-aici.

— Fii liniştit, domnule Tudor, şopti Vanghele. O să ai vreme destulă să te sperii...

— ...Noi îl socotim criminal, urmă șeful de post. Nu mă pricep să țin discursuri. Eu sînt dator să apăr legea. Un om care calcă legea e dușmanul meu. De aceea, să știți că n-o să mă las pînă nu-l prind. Dacă vreunul dintre dumneavoastră a auzit sau a văzut ceva care m-ar putea pune pe urma fugarului, să spună aici, pe loc, tot ce știe !

Tudor își furișă privirea spre oamenii din jurul lui. Toți tăceau și se uitau în jos, de parcă n-ar fi auzit cuvintele din urmă ale jandarmului.

— Domnule inginer, spuse maiorul Dragomirescu, avem ordin să facem cercetări în carieră. Se pare că oamenii dumneavoastră nu știu nimic despre existența dezertorului. Totuși trebuie să ne convingem că nimeni străin n-a pătruns aici.

— Mă rog, spuse inginerul. Ordinul nu se discută. Am primit și eu telefon de la Brăila. Societatea e de acord să se controleze în carieră.

— Și mai e ceva... spuse maiorul ezitînd. Există aprobare de la statul major ca la cercetări să participe și o echipă de specialiști germani.

— N-am nici o știre despre asta, spuse mirat inginerul. Totuși, dacă dumneavoastră declarați că vi s-a comunicat...

— Da, am primit notă telefonică. Știu că e neplăcut, dar e vorba de o echipă de specialiști.

— Și dacă, prin absurd, tocmai specialiștii îl găsesc pe soldatul acela... Ce se întîmplă ? Au dreptul să-l aresteze ?

— N-au dreptul, firește, spuse maiorul repede. Pe teritoriul nostru numai jandarmeria are dreptul să aresteze oameni.

— Măcar să-l găsim, mormăi șeful de post. Îl leg cu mîna mea și-l trimit la Tulcea din post în post, ca pe tîlhari.

Inginerul întinse brațele în lături, cu o figură resemnată :

— Dacă așa sînt ordinele, procedați în consecință. Nu vă ascund că povestea asta îmi displace profund. Și o să vă rog să mă iertați că nu iau parte la... Știți am treabă multă la birou. Oameni buni, fiți înțelegători și dați concursul autorităților. După aceea, la lucru !

Se întoarse şi plecă, adus de spate, pe cărarea care urca spre concasor.

Lui Tudor nu-i plăcu plecarea aceasta grăbită, aproape o fugă. Îl revolta gestul neaşteptat al inginerului, i se părea un act de laşitate, o desolidarizare ; în fond aici sînt oamenii lui, cercetarea are loc în întreprinderea lui ; de ce se spală pe mîini de răspundere în felul acesta ?

Şeful de post coborî cam în silă, după ce privi dezaprobator peste umăr spre inginerul care se depărta ; ajunse pe platforma de piatră, alături de şoferi ; acum nu mai părea atît de impunător, dar sub cozorocul capelei lui de postav ochii căutau în jur neprietenos. Nimeni nu se clinti, aşteptau ceva, un semnal, un îndemn, care nu venea de nicăieri. Maiorul Dragomirescu se uită în jurul lui, oftă, apoi făcu cîţiva paşi spre poarta păzită de santinelele germane. Ca şi cum atîta aştepta, echipa de specialişti se ivi de după ghereta santinelei. În frunte, maiorul Wagner, ţeapăn şi echipat corect, pînă la ultimul nasture ; după el un subofiţer ducînd cîinele de lesă ; în urmă doi soldaţi cu pistoale-mitralieră în poziţia la piept. Maiorul Wagner salută scurt, Dragomirescu îi răspunse la fel de scurt, oficial ; nu-şi dădură mîna. Dealtfel, ofiţerul german purta mănuşi. Maiorul Dragomirescu păru că abia acum s-a dezmeticit ; îşi puse şi el mănuşile, se apropie de neamţ şi-i spuse încet în limba germană :

— Putem începe, oamenilor li s-a spus despre ce e vorba. Dacă n-aveţi nimic împotrivă, împărţim zona în două. Dumneavoastră cercetaţi locuinţele şi debarcaderul ; noi luăm remiza şi malul din spate, pînă la poarta de jos. Apoi plecăm împreună în sus, prin carieră, la concasor şi mai departe pînă la cetate.

— De acord, spuse scurt maiorul Wagner.

Civilii rămaseră pe platformă, în preajma cărării care urca ; fără să le dea vreo atenţie, ofiţerul german făcu semn subofiţerului cu cîinele. Acesta strigă o poruncă scurtă ; era un militar între două vîrste, cu obraji bucălaţi şi şolduri mari ; te-ai fi aşteptat să aibă un glas blajin, dar de fapt cuvintele-comenzi către cîine erau rostite pe un ton aspru, ca o ocară.

Cîinele zmuci lesa solidă pe care conductorul şi-o înfăşurase pe pumn ; trăgea înainte, spre oamenii din

fața lui. Era o dihanie cu totul respectabilă, cu blană neagră și lucioasă, piept lat, bot lung și urechi mari, ascuțite. Un lup ar fi părut o biată javră pe lîngă acest splendid cîine-polițist, descendent al unei rase selecționate cu grijă, timp de generații, pînă să ajungă aici, pe malul Dunării...

— Cam multă osteneală, spuse Vanghele. De unde l-or fi adus ?

— Ce spuneți ? se răsti maiorul Wagner.

— Mă întrebam de unde-ați găsit cîinele ăsta așa de frumos.

— A fost adus din București.

Tocmai din București, gîndi Tudor. Adus cu mari sacrificii, cum spun prezentatorii de la circ. Adus să caute urma unui pribeag care-a parcurs pe jos o mie de kilometri, a înfruntat primejdii, a răbdat de foame și a dormit iepurește sub cerul liber — mînat de o dorință unică și arzătoare, să ajungă pe pămîntul lui... Pe pămîntul lui, unde un cîine negru cu urechi ascuțite și ochi inteligenți, condus de un plutonier venit de departe, este nerăbdător să-i ia urma...

Grupul „specialiștilor" se apropie de prima ușă a barăcii — locuința lui Vanghele. Acesta își aprinse o țigară, nepăsător ; întinse pachetul și celorlalți. Șoferii luară cîte o țigară cu gesturi absente, aproape fără să-și desprindă privirea de la cîinele care mai mult bătea pasul pe loc, strunit de conductorul lui. Camera lui Vanghele era mică și ușor de cercetat ; un pat, un mic dulap cu vase de bucătărie. hainele atîrnate în cuiele bătute în ușă pe dinăuntru. „Specialiștii" se mutară la ușa următoare, casa lui Șușnea. Eva ieși în prag. La vederea cîinelui avu o mișcare de spaimă, duse mîna la inimă, păru să-și revină și se dădu repede deoparte. Maiorul Wagner făcu un pas lateral, ajungînd între ea și cîine ; o salută și-i spuse politicos :

— Nu vă temeți domnișoară, cîinele e dresat.

— E așa de mare... spuse ea deslușit.

— Îmi pare rău că v-ați speriat. Dealtfel, refuz să cred că fugarul acela s-ar ascunde chiar în casa dumneavoastră. Totuși, trebuie să-mi fac datoria...

Dădu un ordin cu glas scăzut subofiţerului, acesta se trase deoparte cu cîine cu tot ; maiorul intră singur în casă, de afară se auziră uşile camerelor deschizîndu-se pe rînd. După cîteva clipe, maiorul Wagner apăru iarăşi în uşă, făcu un gest curtenitor către Eva, invitînd-o să intre :

— Încă o dată, mii de scuze...

Se apropie de soldaţii săi, le făcu semn să intre în cele două camere rămase necercetate : cea în care locuiau Florică şi Iordache, a cărei uşă rămăsese deschisă de perete, şi ultima, a lui Gheorghe.

Tudor nu îndrăznea să se uite spre remiză ; auzi paşii grei ai jandarmilor tropăind într-acolo, nimeni nu-şi ridică privirea, cei care *ştiau,* de teamă să nu se trădeze ; cei care *nu ştiau,* pentru că nu-i interesa. Se auzi uşa mare de lemn scîrţîind pe pietrişul din faţa remizei. Maiorul Dragomirescu dispăru înăuntru. Şeful de post rămase în uşă. Soldaţii aşteptau neutri, la doi paşi mai încolo, cu puştile la umăr.

— Aici n-are cum să fie, se auzi dinăuntru glasul maiorului.

Tudor schimbă o privire cu Vanghele. Ochii lui zîmbeau sau numai i se părea ? Maiorul ieşi scuturîndu-şi palmele înmănuşate ; şeful de post îl urmărea cu respect.

— Soldaţii să cerceteze malul pînă la panta de jos, spuse maiorul. Atenţie la tufe şi la scobiturile din mal. Pe urmă, să vină şi ei sus.

— Aţi auzit ? spuse şeful de post. Executarea !

Cei doi jandarmi pocniră călcîiele, cu mîna pe cureaua armei, şi se depărtară spre pescărie. Maiorul Dragomirescu se apropie de civili împreună cu plutonierul, care părea cam dezamăgit.

— Nu-i el prost să stea chiar în gura lupului, comentă maiorul.

— Asta mă gîndeam şi eu, aprobă jandarmul zelos. Pază peste tot, santinele, unde să se-ascundă ?

Maiorul Wagner terminase şi el cercetarea. Îşi lăsă soldaţii cu cîinele ceva mai departe, se apropie de Dragomirescu şi-i spuse în nemţeşte :

— Noi am terminat aici. N-am găsit nimic.

— Nici noi n-am găsit.

— Să mergem sus. În carieră nu cred să se fi ascuns ; mai degrabă şi-o fi găsit adăpost în ruinele cetăţii...

— S-ar putea să aveţi dreptate...

Şeful de post asculta cu acea expresie ciudată şi neîncrezătoare pe care o iau oamenii simpli cînd aud vorbindu-se într-o limbă străină. Maiorul Dragomirescu se întoarse spre el :

— Domnul maior Wagner e de părere că s-o fi ascuns la cetate. O să mergem sus. Vezi te rog ce fac oamenii dumitale.

Plutonierul se depărtă într-un simulacru de pas alergător. Maiorul Wagner îşi luă soldaţii, le dădu cîteva porunci şi ei se răspîndiră în jurul gardului de sîrmă, pornind în sus, printre bolovanii albi şi grei. Maiorul Dragomirescu se apropie de Tudor, scoase ţigările.

— Neplăcută poveste, domnule Tudor. Dumneata, ca intelectual, nu eşti deprins cu asemenea scene... Ce să-i faci, e război.

Aprinse ţigara, îi oferi foc şi lui Tudor, apoi îl privi ţintă şi-i spuse din vîrful buzelor :

— Apropo, domnişoara Eva are unele obiceiuri ciudate.

— N-am observat. Vă referiţi la ceva anume ?

— Am văzut-o aseară cu un sufertaş în mînă, ducîndu-se în remiză. Obişnuieşte să ia masa acolo ?

— Uneori da, izbuti Tudor să articuleze şi simţi că-i vine ameţeală.

Capitolul 6

1

Vanghele își scutură scrumul țigării pe jos, după obiceiul lui.

— Astea-s planuri fanteziste, băieți.

— De ce ? sări Șușnea. Îl îmbrăcăm în femeie, spunem că-i bolnav de o boală contagioasă, febră tifoidă de pildă, și-i dăm bătaie spre munte. Acolo nu prea umblă nici agenții germani și nici jandarmii nu se bagă.

— La stînă, spuse visător soldatul. Înfrățit cu cerul și cu stelele. Picior de om nu ajunge prin părțile alea ; ziare nu sînt, electricitate nu e, oamenii trăiesc ca acum o mie de ani. Mai des vin urșii decît agenții secreți.

— Atunci așa facem, se bucură Șușnea. Garantez eu că nu se agață nimeni de el ; îl oblojim frumos și cînd or auzi de febra tifoidă...

— Planul e bun, încuviință Tudor.

— Pîn-la urmă, n-avem încotro, spuse Vanghele. O să riscăm. Ne mai trebuie o hîrtie care să arate că mașina aduce piese de la Brașov.

— Îl conving eu pe inginer să ne dea hîrtia asta. Diseară plecăm.

— O clipă, spuse încet soldatul. Mai trebuie să mă-ntrebați și pe mine dacă vreau.

— De ce să nu vrei ? sări Vanghele cu gura.

— Nu pentru asta am fugit de-acolo, de pe front. Să-mi pun pielea la adăpost. Poate m-ați înțeles greșit. Nu sînt un laș.

— Cine a spus că eşti un laş ? mormăi Şuşnea.

— Ştim că nu eşti, întări Vanghele. Un laş s-ar fi dat bătut de zece ori, dacă trecea prin ce-ai trecut dumneata. Însă vezi că pe-aici oamenii sînt curioşi. Şeful de post o fi el un nătărău, dar e foarte încăpăţînat. Acum şi-a pus în gînd să prindă dezertorul. Un fel de ambiţie a lui. I-a intrat în cap că trebuie să-l găsească şi să-l trimită din post în post la judeţ. Nu-l crezi în stare ?

Soldatul se foi pe scaunul lui, se uită spre tavanul magaziei, luînd drept martor un Dumnezeu pitit, probabil, în colţul întunecos de deasupra „Renault"-ului, unde atîrna o strălucitoare pînză de păianjen.

— Fraţilor, se rugă el, încercaţi să pricepeţi. Eram cel mai bun ţintaş din toată compania ; cunosc la perfecţie aparatura de telefoane ; sînt un om curajos şi nici puterea braţelor nu-mi lipseşte. Cum mi-ar sta ascuns într-o stînă, pe vîrf de munte, în vreme ce atîta lume pătimeşte ? Luaţi-mă lîngă voi, să lupt în ceata voastră !

— Ceată ? Care ceată ? protestară toţi trei.

— Vreţi să spuneţi că m-aţi ajutat numai din milostivirea inimii ? Mi-am dat seama demult că sînteţi împotriva nemţilor...

— Asta-i altă poveste, mormăi Vanghele. E drept că nu-i prea iubim. Dar să spui că sîntem o ceată...

— Da. O ceată de partizani.

— Auzi la el ! se miră Şuşnea. De unde-ai mai scos-o şi p-asta ?

— Ei ! Vă pot spune şi cine-i şeful.

Rîseră mînzeşte, încercînd s-o facă pe nepăsătorii.

— Asta-i bună !

— Şef ne lipsea !

— Care-i ăla, dacă ştii atît de bine ? Spune-l, să aflăm şi noi !

Soldatul se uită de la unul la altul, neîncrezător ; faţa lui tînără căpătase o expresie de copil mirat.

— Chiar vreţi să vi-l spun ?

— Păi da. Noi nu ştim de nici un şef.

— Bine, spuse soldatul. Văd că nu vreţi să mărturisiţi. Şeful e maiorul !

— Maiorul ! exclamă Şuşnea. Eşti nebun de-a binelea !

— Ia stați nițel, spuse Vanghele uimit. Zici că maiorul e șeful. După ce ți-ai dat seama ?

— Cînd a intrat aici, întîi s-a uitat așa, prin toată magazia, pe urmă a venit și a ridicat capota mașinii. Eram acolo, mă ascunsesem de cum am auzit zarvă pe-afară. Om de meserie, a știut unde să caute. Ne-am privit în ochi un minut întreg. După aia, maiorul a dus degetul la gură. s-a întors spre ușă și-a strigat jandarmilor : „Aici nu-i nimeni !" Asta-i tot.

Vanghele se înecă cu fumul și începu să tușească. bătîndu-se cu pumnu-n piept. Șușnea rămăsese cu gura căscată. Iar Tudor, încă uluit, încerca să-și amintească discuția cu maiorul, să descopere sensuri ascunse în cele cîteva fraze pe care Dragomirescu le pronunțase la prima lor întîlnire.

— Cu alte cuvinte, te-a văzut și te-a lăsat să scapi ? întrebă Vanghele cînd izbuti să se liniștească.

— Parcă n-ați știut ! se miră soldatul. Hai, fraților, lăsați teatrul ăsta. Ori vă temeți de mine ? Sînt în puterea voastră ; cum aș putea să vă fac vreun rău cînd m-ați scăpat de la moarte ?

— Poate că nu ești dezertor, interveni Tudor. Poate ai auzit de la cineva toate poveștile pe care ni le-ai spus.

Soldatul zîmbi, spuse cu glas coborît :

— Dumneata, dragă prietene, ai citit prea multe cărți. În cărți se poate ca omul să se prefacă într-atîta, încît să-l păcălească și pe cel mai apropiat prieten al lui. Dar în viață, asta-i mai greu.

Șușnea făcu un gest nerăbdător cu mîna lui mare.

— Gata cu gîlceava. Nu avem vreme să stăm la taclale în șopronul ăsta, și mai e și cald. Nu mai fuma atîta, nea Vanghele.

— Alungă țînțarii, mormăi Vanghele.

— Mai bine țînțari decît dohanul dumitale. Așadar, să ne gîndim nițel la domnul maior. Ce hram poartă omul ăsta ? Dacă tot ce ne spune soldatul e adevărat...

— Jur pe mama mea, strigă soldatul.

— ...Ei bine, atunci înseamnă că e de partea noastră și trebuie să vorbim cu el deschis. Aveți altă părere ?

Vanghele clătină din cap, într-un semn ce putea fi și afirmativ și negativ. Tudor ridică privirea :

—Vă dați seama de risc ?

— Riscul cel mare a fost cînd a dat ochii cu soldatul, spuse Șușnea. Riscul lui în primul rînd. Dacă șeful de post ar fi fost mai isteț și-ar fi intrat odată cu el...

— N-ați văzut că anume l-a ținut la ușă ? făcu Tudor luminat deodată. Înseamnă că știa ! Sau măcar avea o bănuială. Acum înțeleg eu...

— Ce ? întrebă iute Vanghele.

— Mi-a spus că a văzut-o pe Eva ducînd mîncare în remiză.

— Ei drăcie ! Deci a știut tot timpul ! explodă Șușnea. Se schimbă lucrurile, dacă-i așa. Soldatul are dreptate : îl putem socoti pe maior șeful nostru...

— Ușor de zis, îl potoli Vanghele. Poate i-a fost milă. De la asta și pînă la o ceată e drum. Nu uita că maiorul este ofițer cu informațiile. Eu, unul, nu m-aș încrede așa ușor în cumsecădenia lui...

2

Maiorul Dragomirescu rămase în fața gardului, cu ochii duși spre întinderea verde din față. Nici o adiere de vînt nu clătina pădurea împietrită ; jos, în vale, Dunărea însăși era atît de liniștită încît, cum rareori se întîmplă, cerul albastru se oglindea generos în apă, împrumutînd undelor o strălucire azurie, veselă și pură. Dar maiorul nu vedea peisajul. Gîndul lui era mult mai departe, la întîmplările din ultima vreme, cărora se străduia să le dea o explicație logică. Mai întîi, fugarul acela. Desigur, trebuia să se ascundă undeva, în carieră la fel de bine ca oriunde. Orice adăpost e bun pentru un om care n-are nici o altă șansă. În seara precedentă, cînd zvonul despre dezertor se răspîndise în sat, maiorul aruncase o privire atentă prin cazarmă, prin împrejurimi, apoi urmărise, de sus, ce se petrece la barăcile celor din carieră. O văzuse pe Eva ieșind din casă, privind în jur și dispărînd iute pe drumul către remiză, cu un sufertaș în mînă, folosind un moment în care soldatul german privea în altă direcție...

În seara aceea, o luptă surdă se dăduse în sufletul lui. Era aproape sigur că dezertorul se adăpostea în carieră ; un dezertor este, din capul locului, un om în afara societății, un om care-și părăsește postul, camarazii, onoarea de soldat ; indiferent de motiv, este culpabil și trebuie sancționat. Dar omul acesta venea de pe front, îndurase destule chinuri înainte de a izbuti să pună piciorul în țara lui. Să-l dai pe față însemna să adaugi acestor chinuri altele, mai atroce. Moartea era pedeapsa obișnuită pentru cazurile de dezertare ; unele sentințe erau trimise unităților, cu ordin din partea mareșalului să fie aduse la cunoștința trupei și ofițerilor ; cele mai multe se încheiau cu tragica frază „Sentința a fost executată". Nu, omul trebuia salvat cu orice preț ! hotărîse. Mai mult ca sigur că nemții îl vor acuza, pe drept sau pe nedrept, că el a încercat să incendieze depozitul acela. Le trebuia un făptaș. Încearcă pe urmă, soldatule, să dovedești că n-ai fost tu ! Cine să te-asculte ? Cine să te creadă ?...

Cunoscuse o ușurare imensă, un sentiment puternic de împăcare cu sine în clipa în care luase hotărîrea să-l salveze. Dar știa că nu e totul. Căutarea unui fugar pune în mișcare un întreg mecanism. Vînătoarea de oameni este o adevărată știință ; probabil e mai ușor să prinzi un om decît să-l faci scăpat. Ostașul trebuie salvat, dar cum ? Orice pas greșit, orice măruntă imprudență, orice întîmplare nefastă puteau atrage deopotrivă eșecul stratagemei și un blam asupra lui însuși. Și-l imagina pe stupidul șef de post, important și gogoman cum îl știa, avînd ocazia să triumfe în fața unui superior : „Așa ne-a fost vorba, dom'maior, adică eu mă lupt să apăr legea și dumneavoastră îmi puneți piedici cu bună știință ? Asta în codul penal se cheamă complicitate, cu respect vă raportez că trebuie să scriu în procesul verbal..." Și-l imagina, apoi, pe falnicul maior Wagner, cu mustăcioara lui zbîrlită agresiv, încercînd să-și camufleze sub masca ironiei supărarea, pronunțînd cuvinte usturătoare la adresa camaraderiei româno-germane și amenințîndu-l că va raporta pînă sus această complicitate între un ofițer de informații și un ostaș fugit de pe front...

Pentru maiorul Wagner, dezertorul reprezenta o cap-

tură de preț. Era probabil convins că el e incendiatorul pe care-l căutau. Și oricum, ar fi fost bucuros să nu se întoarcă cu mîna goală...

Cînd primise ordinul să colaboreze cu jandarmii și cu echipa germană la căutarea dezertorului, chibzuise îndelung. Trebuia să găsească o cale sigură, să se orienteze rapid, să profite de cea mai mică șansă...

Dimineața, pe cînd aștepta sosirea „echipei de specialiști", cercetase cu privirea platoul. Ideea salvatoare îi venise într-o clipă, parcă de la sine. Dar îi trebuia mult sînge rece și multă dibăcie pentru a dirija echipele de urmărire astfel, încît tocmai lui să-i revină ascunzătoarea dezertorului. Mai apoi, în susul carierei și-n împrejurimi, prin pădure și pe calea dinspre sat, îi dăduse mîna să cerceteze cu un zel sălbatic, să scormonească fiecare lăstăriș, să se repeadă în gropi, să caute îndărătul stîncilor, să se agite cu o energie care n-ar fi lăsat loc nici celei mai vagi bănuieli.

Și izbutise...

— Dom'le maior, vă caută neamțul !

Maiorul se întoarse brusc. Sergentul Costea rămăsese în spatele lui, la distanța strict regulamentară ; nu-l simțise apropiindu-se.

— Ce neamț, băiete ?

— Maiorul care-a umblat azi-dimineață cu dumneavoastră și cu cîinele. Vă așteaptă în bordei, la statul-major.

— Cu cîine cu tot ?

— Nu, cîinele a plecat cu mașina și cu plutonierul. Pe la ora douăsprezece. Au pornit spre Tulcea.

— Multe mai știi, se miră Dragomirescu.

— Păi, nu lucrez la informații ? Mi-am luat pîinea-n serios, domnule maior.

— Bine, sergent. Hai să vedem ce vrea colegul...

Neamțul se ridică, la intrarea lui, și-l salută posomorît. Dragomirescu se prefăcu a nu-i observa starea de spirit. Încercă să schimbe cîteva cuvinte politicoase despre vreme, dar oaspetele său îl opri cu un gest :

— Nu sînt în vizită de curtoazie, domnule maior. Am venit să discutăm incidentul de astăzi.

— Incident ? Nu-mi amintesc.

— E vorba de soldatul acela.

— L-aţi prins ?

— Nu era misiunea mea, spuse maiorul Wagner stăpînindu-se. Dar nu mă aşteptam la atîta nepăsare. Şeful de post este un incapabil, nu se pricepe să caute o urmă, să exploateze un indiciu.

— Un jandarm rural nu este un Sherlock Holmes.

— M-am convins, făcu ironic ofiţerul german. Acum înţeleg de ce organele noastre au propus de atîtea ori să vă sprijinim în serviciul de poliţie.

— Ne descurcăm şi singuri, spuse Dragomirescu pe un ton potolit. Iar un sprijin în acest domeniu seamănă cu un amestec în treburile noastre. Nu mă mir că nu s-au acceptat astfel de propuneri.

— Domnule maior, avem altceva de făcut decît să angajăm o discuţie politică. Sîntem militari şi executăm ordinele. Eu am ordin să asigur liniştea şi securitatea unităţii. Iar existenţa dezertorului o pune în pericol. V-am spus despre încercarea de incendiere a depozitului.

— Ce vă face să credeţi că el a fost ?

— Există probe. Specialiştii noştri lucrează ştiinţific. Au analizat bucata de stofă găsită într-un tufiş. Era o bucată dintr-o uniformă militară. S-au găsit şi urme de pulbere arsă. Un soldat care a folosit recent o armă.

Dragomirescu simţi că-şi pierde răbdarea. Continuă să vorbească pe un ton liniştit, prietenesc aproape :

— Să admitem că soldatul pe care-l căutăm este acelaşi cu incendiatorul depozitului. Credeţi că el ar fi putut provoca vreun neajuns atelierului plutitor, atît de bine păzit ? Un om singur, împotriva unei unităţi...

— Nu cred că-i unul singur. Dimpotrivă, sînt convins că are complici. În zilele noastre, într-o ţară civilizată nu se poate supravieţui la întîmplare. Probabil să există o veritabilă organizaţie care-l ocroteşte. Şi care i-a arătat drumul spre depozitul acela.

— Exageraţi, spuse Dragomirescu la fel de calm.

Maiorul Wagner făcu un gest de nerăbdare cu mîinile.

— Cunosc mentalitatea oamenilor de aici ; înainte de război am lucrat la Brăila, la un şantier naval. Compa-

trioţii dumneavoastră sînt nesupuşi, gata oricînd să se pună de-a curmezişul. Am văzut destule greve şi am fost de faţă cînd vapoarele stăteau nedescărcate lîngă chei.

— Nu erau nişte acţiuni politice. Oamenii îşi cereau drepturile.

— Aşa se zice, dar eu am altă părere. Dumneavoastră, românii, aveţi un anumit soi de diplomaţie. Cînd au început să sară-n aer rezervoarele de petrol de pe Valea Prahovei, am propus guvernului să-l sprijinim în acţiunile contra sabotajelor. „Care sabotaje ? ni s-a răspuns. Sînt nişte simple accidente. Dealtfel, comisii speciale anchetează ce se petrece acolo..." Am văzut rapoartele acestor comisii, domnule maior. Nici una nu constata vreun act de sabotaj. Şi totuşi, în cîteva săptămîni s-au distrus mii de tone de petrol. Simple accidente, nu ? În cîteva săptămîni, tot atîtea accidente cîte s-au petrecut în toată istoria petrolului românesc.

— Chestiunea mă depăşeşte, îl întrerupse Dragomirescu. Şi nu văd legătura cu ceea ce ne preocupă acum.

— Eu o văd, izbucni maiorul Wagner. E vorba de atitudinea antigermană a dumneavoastră, a românilor. Cînd am fost mobilizat, fiindcă înainte de război lucrasem în România m-au numit în misiunea militară germană. Mi-am luat treaba în primire, la un regiment din Argeş. Ei bine, am stat foarte puţin acolo. În ziua în care m-am dus pe cîmpul de instrucţie ca să-mi fac o idee despre stadiul pregătirii soldaţilor, doi comandanţi de companie au părăsit ostentativ trupa. M-am dus chiar în ziua aceea la generalul meu şi am cerut să fiu schimbat, ameninţînd cu demisia. Am raportat, firesc, ce s-a petrecut şi s-au luat măsuri disciplinare împotriva celor doi ofiţeri. Dar nu mă mai puteam întoarce la regimentul acela. N-am suportat această jignire. Am fost mutat la *Oberkommando*, iar acum m-au trimis aici. Povestea se repetă cu mici variaţii. Numai naivii şi-au putut face iluzii despre esenţa alianţei româno-germane.

— Sînteţi într-o pasă neagră, zîmbi maiorul. V-aş propune o înghiţitură de coniac. Am o mică rezervă în cortul meu.

— Mulțumesc, și-așa e prea cald. Și cred că tot coniacul din Europa nu mi-ar putea alunga gustul amar al înfrîngerii. Pentru mine, eșecul acesta este o înfrîngere. Dați-mi dezertorul, și rămînem prieteni.

— Nu-l am, domnule maior. Ce vreți să insinuați ?

— Iertați-mă, m-am vrut să insinuez nimic. Voiam să spun : ajutați-mă să-l găsesc.

— Jandarmii continuă cercetările.

— La dracu cu jandarmii ăia grași și nepricepuți. Sînt convins că nici n-au înțeles bine ce-nseamnă un război. Vreau ajutorul dumneavoastră.

— Nu văd ce-aș putea face. Cine știe în ce capăt de țară se ascunde acum, în vreme ce noi ne frămîntăm inutil. Am făcut tot ce se putea face, domnule maior.

Ofițerul german se înclină, cu o expresie posacă pe față, și plecă fără să mai adauge un cuvînt.

După plecarea lui, sergentul Costea intră fără zgomot în adăpost :

— Ambițios, domnul maior german.

— Aici erai, sergent ?

— Lîngă ușă. Iertați-mă, domnule maior. Să nu vă-nchipuiți că vă spionez, departe de mine. Dimpotrivă, mă gîndeam că v-aș putea fi de folos. Cu oameni ambițioși ca ăsta, nu se știe niciodată...

Maiorul îl privi în ochi. Ochii sergentului, cinstiți și serioși, nu se plecară în fața acestei priviri scrutătoare.

— Sergent Costea, obișnuiesc să am încredere în oameni.

— Asta aș dori, domnule maior. S-aveți încredere. În mine, în orice caz, puteți avea. Știu bine ce gîndiți. Sînteți un om credincios țării. Vă asigur că și eu sînt. V-am spus că înainte de război am lucrat o vreme în poliția de siguranță. Am avut de cîteva ori misiunea să aflu ce fac aliații noștri de acum. Se întîlneau cu legionarii. Le dădeau arme pe ascuns. E aici o logică simplă, domnule maior. Un om care se ferește de lumina zilei și caută să-și ascundă faptele reprezintă un pericol. Vedeți bine cum s-au sfîrșit toate astea...

— Din păcate încă nu s-au sfîrșit, murmură maiorul.

3

Eva își ridică privirea de pe lucru și-și netezi fusta deasupra genunchilor. Zîmbi.

— Complici în toată regula, ce spui ? Adăpostim un dezertor. Dac-ar ști șeful de post, ne-ar dărîma casa pe noi.

— Lasă gluma, spuse Tudor. Misiunea ta e să-l hrănești. Avem noi grijă să-l ferim de șeful de post.

— Grozavi mai sînteți voi. Eu s-o fac pe bucătăreasa, restul vă privește. Tata la fel. Să nu mă amestec, că e treabă periculoasă. Dar tăinuind un dezertor, sînt mai puțin vinovată pentru că nu fac altceva decît să-i pregătesc supă cu găluști ? Gîndiți cam rudimentar, voi, bărbații.

— Lasă discursurile despre emancipare. Sînt alte lucruri mai importante acum. De ce stăm și nu facem nimic ?

— Ce-ai vrea să faci ?

— O acțiune oarecare. Ceva care să-mi risipească senzația de inutilitate. Uită-te la soldat. A trecut prin tot felul de peripeții, fuga lui de pe front e un adevărat roman. Vine aici mînat de un îndemn nobil — să lupte. Ce găsește ? Niște oameni miloși care-i oferă un adăpost sigur. Dar el vrea să lupte, nu să stea ascuns într-o magazie și să mănînce supă cu găluști — excelent gătită, ce-i drept !

— Frumos discurs, apreciе Eva. Iar complimentul adus artei mele culinare a fost de-a dreptul emoționant.

— Vorbeam despre lucruri esențiale, nu de arta culinară. Aș vrea să te-ntreb : de ce tac prietenii tăi de la București ? N-ai putea să le ceri instrucțiuni ? Cum poți lua legătura cu ei ?

— Nu e nevoie să știi chiar tot...

— Ia ascultă, se răsti el. Nu cumva n-ai încredere ? Ne cunoaștem de-atîta vreme, la urma urmei reprezentăm, noi doi, o mică organizație...

— Și vrei să fii tu șeful ?

— Lasă gluma, Eva. Nu e vorba de șef aici. Și nici de o ședință. Pur și simplu, e o treabă practică : n-ar fi mai bine să le cerem sfatul ?

Eva puse cusătura deoparte, își trecu degetele peste tîmple, apoi spre obraji, coborîndu-le pe bărbie.

— Am început să fac riduri. Cam devreme, nu ?

— Asta-i prea de tot, spuse el înciudat și se trînti pe patul cu cuvertură țărănească, în dungi roșii și negre, care atîrna pînă la duşumea. Uite ce te frămîntă pe tine : ridurile.

— Dac-ar ști tata, zîmbi ea. Pentru el sînt încă o fetiță. Mă mir că m-a lăsat să aflu despre soldat. N-a avut încotro, trebuia să-mi spună cui îi duc de mîncare. Vanghele e singurul care mă ia în serios.

— Și eu te iau în serios, protestă Tudor. Dar văd că tu....

— Ei bine, ce vrei să-ți spun ? Nu pot trimite scrisori deocamdată. Aștept o confirmare, adresele se schimbă des, cenzura citește fiecare carte poștală. Iartă-mă, trebuie să te părăsesc. Mă duc să pregătesc cina...

Tudor rămase singur în camera mică și curată, pe patul cu cuvertură în dungi roșii și negre. Scoase o țigară, o puse la loc în pachet. Lui Șușnea nu-i plăcea să se fumeze în casă. Trecu în cămăruța lui, se așeză la masa de bucătărie, contemplă foile albe. Încă nu, își porunci. Tema este cumplit de interesantă, dar ar putea semăna cu un jurnal. Deocamdată nici un cuvînt despre soldat. Povestea lui o știu perfect ; e un capitol pe care-l voi purta în minte pînă cînd voi scrie ultima filă a romanului. Dacă o voi scrie vreodată... Dar povestea aceea nu-i decît un început. Ce va fi mai departe ? Ce-ar trebui să fie ? Luptă, acțiune, suferință, victorie...

Auzi vuietul camioanelor care coborau panta. Deschise o carte, în așteptare. După cîteva clipe, Șușnea intră trîntind ușa de la intrare, apoi bătu la ușa lui :

— Ești acasă ?

— Poftim, nea Șușnea. Azi n-am avut chef să ies în oraș... Gluma îi muri pe buze, văzînd expresia abătută a șoferului. Ce s-a întîmplat ?

— Sîntem între ciocan și nicovală, asta-i. Dumneata n-ai de unde să știi. Cărți, poezii, distracție. La un metru deasupra pămîntului. Eva la fel. A auzit explodînd o bombă și nu s-a mai oprit de la București pîn-aici.

Tudor închise cartea groasă, una dintre puținele cărți pe care izbutise să le ia în graba plecării. O ediție splendidă din opera lui Aristotel. Un volum care adună toată înțelepciunea lumii, dar acum unde-i înțelepciunea lumii ? Pricepu că-l enervează pe tatăl Evei și puse cartea deoparte cu un gest nepăsător.

— Cărțile nu-s numai distracție. Uneori te ajută să uiți ce e în jur. Crezi că de plăcere am venit aici ? Războiul mi-a încurcat și mie destule socoteli.

— Ah ! Ai pierdut un an de facultate. Nu-i mare nenorocire. La vîrsta dumitale, un an... Asta să fie paguba. Vino cu mine în carieră să vezi balamuc.

— Iar aveți necazuri ?

— Nemții cer mai multă piatră. Vor să suprаîncărcăm mașinile și să mărim viteza. Zece transporturi pe zi în loc de opt. Habar n-au cît de greu se mișcă încărcătorii. Întîrzierea lor trebuie s-o recuperez gonind pe șosea ca un nebun. Și, colac peste pupăză, Florică ăsta cu mofturile lui. Ce-mi face pe la prînz ? Mă pomenesc cu mașina lui oprită de-a curmezișul drumului. Claxonez, îl înjur, el nimic. Nu pot să trec, drum îngust, ca la șantier. Mă dau jos să-l zgîlțîi. Florică al meu fuma, stînd pe scara mașinii. „Ești nebun, i-am spus. Dacă ai pană de ce nu tragi pe dreapta ?“ „N-am pană, s-a încălzit nițel radiatorul și-l las să se mai răcească.“ „Atunci dă-mi voie să trec, că mă grăbesc !“ „Zău ? zice. Te grăbești ! Îți convine, ai mașină mai bună. Dumneata faci zece transporturi și nemții mă iau la zor că eu fac numai opt. Nu te las, na. Să facem amîndoi același număr de drumuri !“

— Are și el dreptate-n felul lui.

Tatăl Evei ridică din umeri.

— Eu nu zic că n-are dreptate. Dar de ce să am eu neplăceri cu nemții ? Delegatul lor e bănuitor și-așa. Îi tot reproșează inginerului că mergem încet, se ceartă cu încărcătorii, îi roagă... Vede peste tot sabotaj și reavoință. Umblă cu doi soldați după el, cu armele gata. E destul să-l apuce o furie și gata, ne pomenim c-un glonț. Un om cu armă în mînă abia așteaptă să tragă cu ea.

— Și-n loc să tragă-n dumneata vrei să tragă în Florică ăsta ?

— Nu vreau să tragă în nimeni, pricepi ? De asta sînt supărat. Orice imprudenţă îi înfurie pe nemţi.

— Şi dacă el *nu poate* într-adevăr să facă acelaşi număr de curse ca dumneata ?

— Nu poate ? Ba poate ! Maşina n-are nimic. Da-i el al dracului. S-a scăpat într-o zi şi mi-a spus : „N-o să mă spetesc pentru Hitler !"

— Dar Iordache ?

— Iordache ? Ăla-i mai deştept. Le-a arătat nemţilor că are o foaie de arc ruptă şi le-a spus că dacă încarcă patru tone de piatră rămîne cu maşina-n drum. Ori se duce cu ea la Brăila s-o repare, ori pune mai puţină încărcătură. Delegatul s-a socotit el : reparaţia durează cel puţin două săptămîni ; în vremea asta ar putea căra atîtea tone ; mai bine să care mai puţin decît deloc. Drumul trebuie terminat. Şi-l lasă să-şi încarce maşina doar pe jumătate.

— Deci din toţi trei, numai dumneata eşti mai cu rîvnă. Vrei să-i ajuţi pe nemţi ?

— Vreau să m-ajut pe mine. Nu-mi trebuie încurcături !

Cum se împacă asta cu faptul că adăposteşti un dezertor ? ar fi vrut să-i strige. Ştii dumneata că Eva este în organizaţie de doi ani de zile şi că a lipit manifeste pe gardurile Bucureştiului ? Iar dumneata, tatăl ei, le cînţi în strună nemţilor şi faci ce-ţi poruncesc ?

— Eva unde-i ? întrebă Şuşnea mai potolit.

— S-a dus să pregătească mîncarea. Pentru noi şi pentru...

—Mare belea şi cu soldatul ăsta. Dacă prinde cineva de veste, ne-am ars.

— N-are cine. Nu se-ntîmplă nimic, nu-ţi fie frică.

— Nu mi-e frică. În orice caz, nu pentru mine. Dar mă gîndesc la Eva. Cîtă vreme e soldatul ăsta aici, n-o să am linişte.

— Deocamdată stă bine. Orice plecare de aici îl poate costa capul.

— Şi asta-i adevărat... murmură Şuşnea. Bem o ţuică, acu, înainte de masă ?

Fără să mai aştepte răspunsul, ieşi, se întoarse după o clipă cu o sticlă şi două pahărele. Se aşeză, oftînd, pe pat, îi arătă lui Tudor scaunul de grădină-restaurant, ciocni, bău o înghiţitură pe muteşte. Îşi drese de cîteva ori glasul, parcă pregătindu-se de un discurs, dar îşi luă seama şi continuă să tacă. Tudor înţelese că vrea să spună ceva, dar nu-l îndemnă în nici un fel. Un asemenea îndemn poate mai mult strica uneori. Întinse mîna, luă sticla, turnă iarăşi în pahărelele mici cît degetul. După ce dădu peste cap încă o duşcă, Şuşnea se aplecă peste masă şi spuse cu glas coborît :

— Domnule Tudor, ar trebui să stăm puţin de vorbă.

— Asta şi facem, nu ?

Şuşnea privi cu îndărătnicie în fundul pahărelului, ca şi cum îi venea greu să înceapă. În cele din urmă, ridică privirea :

— Despre Eva voiam să vorbim. E fată orfană, mai-că-sa a murit acum şase ani. Am rămas singur cu ea, aici, în pustiul ăsta. Am ajutat-o cît am putut. O duceam dimineaţa cu camionul la şcoală, în sat. Pe urmă la liceu, la Brăila. În fiecare săptămînă eram acolo cu mălai, cu fasole, cu slănină, să nu-i lipsească nimic. A vrut la facultate, hai la facultate, cu toate că nu-mi prea convenea. Oraş mare, lume de tot felul, nu ştii ce se-ntîmplă.

— Cu Eva nu s-a-ntîmplat nimic. E o fată cuminte şi cu capul pe umeri. Poţi fi liniştit...

— O iubeşti ?

— Dumneata ce crezi ?

— Eu nu cred. Ştiu. E firesc. Sînteţi tineri, frumoşi, s-a întîmplat să veniţi amîndoi încoace... Mă gîndeam şi eu, aşa. În sat e-un primar. Nu te zoresc să iei o hotărîre, dar mă înţelegi. Ca părinte, am şi eu o grijă...

Tudor îl întrerupse :

— Nu vrea Eva !

— Nu vrea ? se miră Şuşnea. Ai vorbit cu ea ?

— De zece ori, nu o dată.

— Fetele din ziua de azi ! Pe vremuri, măritişul era socotit lucrul cel mai însemnat pentru o femeie.

— Se mai schimbă vremurile...

— Auzi, nu vrea !

Făcu doi-trei paşi prin încăpere, îşi curăţă unghiile cu chenar negru de ulei. Se întoarse iar spre Tudor :

— Poate că are vreun motiv. Primeşte nişte scrisori. De trei ori pîn-acum. Poate-o fi vreo colegă, ce ştiu eu ?

— Da, e o colegă. Fii fără grijă dinspre partea asta.

Şuşnea scoase o ilustrată din buzunarul de la piept al combinezonului murdar :

— Colegă cu nume de bărbat. Ţi-am spus că nu mă amestec, dar poate-i bine să ştii. A venit azi cu poşta. Mi-a dat-o Gheorghe.

Tudor ridică din umeri.

— De ce ţi-a dat-o dumitale, dacă e a ei ?

Şuşnea ridică şi el din umeri :

— Treaba voastră. I-o dau chiar acum.

— Ia şi sticla, nea Şuşnea. Ne-am veselit destul.

Şuşnea îl privi cercetător, încercînd parcă să cîntărească adevărul pe care-l conţinea această glumă anemică, şi plecă pufnind.

După cinci minute, Eva în uşă :

— Te deranjez ?

— Lasă protocolul. Ţi-a trecut supărarea ?

Eva intră, închise uşa, se aşeză pe patul acoperit cu velinţă tărcată.

— Mi-a trecut, spuse. De-ar fi fost aceea singura supărare... Prietenii de la Bucureşti nu mai pot să-mi scrie. Şi nici eu lor. Am primit o ilustrată de la ei. Deocamdată. tăcere. Să aştept instrucţiuni.

— Asta-i chiar o veste proastă... Ce s-o fi întîmplat acolo ?

— Nu-mi dau seama. M-ai întrebat cum ţin legătura cu ei. Ţi-am spus : prin taxatoare. Pe ceilalţi n-am de unde să-i iau. Aşa e regula : structura organizaţiei nu trebuie s-o cunoaştem în întregime. În caz de cădere, de slăbiciune, un singur om ar putea provoca un dezastru. Siguranţa are tot felul de mijloace ca să-i silească pe oameni să vorbească.

— Mai depinde şi de oameni, protestă Tudor.

— Oricum, regulile noastre sînt foarte stricte, accentuă Eva. Fiecare îşi ştie legătura imediată. Cade un om. Să zicem că e slab, nu rezistă la interogatoriu.

Mai divulgă pe unul şi lanţul se rupe. Organizaţia în sine trăieşte mai departe...

— Înţeleg totul. Dar dacă taxatoarea a căzut, iar ei ţi-au dat semnalul de primejdie, ce facem, stăm cu braţele încrucişate ?

— Trebuie să aşteptăm, repetă Eva. Mă duc să-i duc soldatului mîncarea.

4

Tudor ieşi din casă imediat în urma Evei. Amurgea. O ceaţă albăstruie învăluia coroanele sălciilor din baltă. Nici o adiere de vînt. Dunărea părea o foaie de oţel întinsă între maluri. Rana albă a muntelui absorbea cele din urmă raze ale apusului ; în dreptul ei, fluviul se colorase într-un trandafiriu stins. Umbra mătăhăloasă a atelierului plutitor se oglindea vag în apa cenuşie. Nava de lîngă el plecase, lăsînd locul gol şi paşnic, lipsit de ameninţarea latentă a tunurilor şi mitralierelor. Numai soldatul de la poartă îşi păstra aerul războinic. Tudor se îndreptă spre el. Se împrieteniseră vag, cu timpul : Rudolf părea un om cumsecade, bonomia lui încuraja o apropiere.

— Ce faci ? întrebă Rudolf.

— Îmi aştept prietenul.

— Beţi împreună un şnaps ?

— Chiar două.

— Cînd eram acasă, în fiecare duminică beam bere cu prietenul meu.

— Şi-acuma cine te opreşte ?

— Prietenul meu e departe, iar noi n-avem voie să bem aici.

— Ah, parcă trebuie să ştie cineva ?

Soldatul făcu semn cu degetul la gulerul uniformei, sugerînd petliţele speciale ale maiorului Wagner, care se-nvîrtea toată ziua prin carieră şi prin împrejurimi.

— Ţi-e teamă de el ?

— Cui nu-i e teamă ?

— Ascultă, Rudolf, duminică seara vino să bei cu noi un păhărel. Uite, uşa de colo. Dar te văd eu pe geam şi te chem.

— Mulţumesc, zîmbi Rudolf. Dacă pot, vin.

Se auzi obişnuitul semnal de încetare a lucrului. De prin chepengurile atelierului plutitor începură să iasă oameni în salopete. Tudor se depărtă cîţiva paşi de poartă, să-şi aştepte prietenul. Lucrătorii începură să iasă, unul cîte unul, mormăind saluturi către santinelă şi grăbind pasul în sus, spre şosea.

Vanghele îl văzu de departe, printre zăbrelele porţii, îi făcu un semn amical cu mîna şi grăbi pasul.

Rudolf împinse poarta şi-l salută ca de obicei, în glumă, pocnind călcîiele. Vanghele salută şi el marţial, cu mîna la şapca pătată cu vopsele ca paleta unui pictor.

— Gata pe ziua de azi, spuse el. Ce faci, domnule scriitor ? Ai scris o poezie şi vrei să mi-o spui ?

— Aşa ceva.

— Nu văd nici o hîrtie.

— O ştiu pe dinafară.

Vanghele coborî la locul lui obişnuit, pe pietrele de lîngă debarcader, să se spele. Din mers îşi lepădă şapca şi cămaşa. Se aplecă, aproape atingînd apa cu faţa. Se spălă energic pe ceafa tunsă mărunt, apoi pe umeri, pe piept. Muşchii îi jucau sub piele.

— Eşti solid, îl admiră Tudor.

— Eah ! Munca, spuse Vanghele. În tinereţe eram cel mai bun vîslaş de pe Dunărea de jos.

— Cred că nemţii zic bodaproste. Eşti om de nădejde, unde pui umărul se cunoaşte.

Mîna cu prosopul se opri o clipă. Muşchiul deveni ca de bronz. Vanghele strînse din dinţi, apoi începu iarăşi să se şteargă, mai furios parcă. Tudor îl aşteptă să-şi pună cămaşa. Îi luă de jos şapca de marinar. Porniră la deal, fără să se privească. Sus, pe platformă, Vanghele se opri scurt :

— Ascultă, de unde şi pînă unde vorba asta ?

— Care vorbă ?

— Că zic nemţii bodaproste de pe urma mea.

— Păi nu-i aşa ? Om în putere, îndemînatic, vechi în meserie...

— O fi, zise Vanghele și iarăși i se văzu falca pulsînd. Auzi, domnule scriitor, eu am apucat și războiul celălalt. Am luptat pe front și am căzut prizonier. Ce-am pățit în lagăr n-am vreme să-ți povestesc acum. Vreau să știi numai atît : că de atunci n-am nici un motiv să-i iubesc pe..., arătă cu degetul mare spre cheul întunecat, unde se auzeau comenzile gradaților pentru apelul de seară. Așa că să nu mai spui despre mine ce nu se potrivește. De unde știi că-mi dau sufletul muncind pentru ei ?

— Păi nu-i așa ? În cîteva zile, vedeta aceea a fost gata.

— Și, dacă a fost gata ? A plecat, vine alta-n loc, că nemții au destule. Dar de grăbit nu ne grăbim pentru războiul lor. Mă crezi un vîndut, domnule scriitor ?

Tudor încercă să-i distingă trăsăturile prin întuneric. Parcă la adăpostul nopții avea mai mult curaj, putea vorbi mai deschis.

—Mă gîndeam că trebuie s-o lăsăm mai moale cu treburile nemților.

— Ah, ce mai noutate ! Nu trebuia să mi-o spui dumneata. O știam demult.

— Să facem ceva, atunci. De unul singur e greu. Dacă-s mai mulți și dacă se ajută...

— Vrei să spui o organizație ? rîse Vanghele. Bună treabă. Eu, unul, știu cu ce se mănîncă asta. În șantier la Brăila aveam și sindicat și de toate. Manifestație de Întîi Mai și așa mai departe. Dar acum, aici... e altceva. Dacă prind nemții de veste...

— Nu trebuie să prindă de veste.

— Cine mai e ?

Întrebarea îl lăsă fără grai. N-o prevăzuse, nu se înțelesese cu Eva cît trebuie să știe Vanghele despre ei. Dar și așa ar trebui să am încredere pînă la capăt, gîndi. Nu poate fi un trădător, după felul cum îmi vorbește de cînd îl cunosc. Și mai e și soldatul. O taină ca asta îi leagă pe oameni mai mult decît șapte jurăminte...

— Deocamdată, eu și Eva. Și soldatul. Și alții, pe care nu-i cunosc. Cineva din București știe de șantierul ăsta. Și ne-am gîndit să discutăm cu oamenii de încredere.

— De unde știi că eu îs om de încredere ?

— De ce n-ai fi ?

— Da, spuse Vanghele îngîndurat. Fără încredere nu iese nimic. Bine, domnule scriitor, să zicem că întru în echipa dumitale. Şi, mai departe ? Ce facem mai departe ?

— Încercăm să-i încurcăm pe nemţi. Noi aici, alţii în altă parte... Ai auzit : la Buzău a luat foc un tren întreg de cisterne. Numai benzină de avion. Ce zici, putea să ia foc din senin ?

— S-o facem atunci, spuse Vanghele simplu. Dar ia seama, domnule scriitor. În unitatea germană e un maior care stă cu ochii pe noi. Se uită lung şi cînd te duci să bei apă de la butoi. Într-o zi mi-a cotrobăit prin pachetul cu mîncare. Uşor de zis „să-i încurcăm". Ce să fac ? Să le pun dinamită ? De unde dinamită ? Şi cum s-o pun ? Şi încotro o iau după aia ?

— Deocamdată nu-i vorba de dinamită. Ar trebui să aflăm ce se petrece în şantier. Ce gînduri au nemţii. Şi să întîrziem lucrările pe cît e cu putinţă.

— Înţeleg. Atunci ţine minte, să ştii ce transmiţi mai departe. După vedeta care-a plecat azi vine o canonieră fluvială, un fel de baterie plutitoare. Pe urmă : nemţii vor să folosească epava din amonte împotriva minelor. Să lege de ea nişte plase ca să apere atelierul plutitor. Şi au de gînd să mărească depozitul de muniţii din mal. Cînd raportezi toate astea ? Azi, mîine ?

— Deocamdată nu ştiu. Cînd o veni... legătura.

— M-am lămurit, spuse Vanghele. Omule, astea sînt ştiri urgente. Dacă ajung la destinaţie peste o lună, şi-au pierdut orice valoare.

— Asta-i situaţia, făcu Tudor încurcat.

5

— Fata mea ? strigă Şuşnea. Nu se poate !

Vanghele îi puse o mînă pe umăr.

— Uite că se poate.

— De unde şi pînă unde ? E studentă, ce legătură are... ?

— Ar fi mai bine s-o întrebi pe ea. Dar nu cu tonul ăsta de tată supărat pe copilul care a făcut o poznă. Ea n-a făcut o poznă, ci un pas important în viață. Ai vreme destulă să vorbești cu ea, să te lămurești cum s-a întîmplat. Nu asta contează acum. Contează să trecem la fapte. Te duci la pescărie, îi spui lui Iacob că Eva și scriitorul fac parte din organizația din București. Vrem să alcătuim o grupă de patrioți și așteptăm indicații pentru viitoarele acțiuni. Mai spune-le că atelierul plutitor e pregătit pentru a primi o navă mare de război. S-au instalat macarale speciale pentru ridicarea tunurilor. Povestește-le și despre soldat. Și întreabă-i dacă-l putem atrage în acțiunea noastră.

— Bine, spuse Șușnea. Mă-ntorc cît pot de repede.

Vanghele se apropie de malul întunecos. Auzi un zgomot de motor care răsuna limpede peste tăcerea înaltă a apelor. Vuietul trecea peste sălcii, se reverbera în peretele de piatră, fiecare explozie a motorului Diesel se auzea distinct. Se apropie ca din întîmplare de gardul unității germane. Pe puntea atelierului plutitor se simțea oarecare mișcare. Auzi bufnitura surdă a baloanelor de acostare din cauciuc, scoase în afara bordului. Cineva tîra pe puntea de oțel un cablu care scrîșnea. Un vinci se puse în mișcare, cu țăcănitul mărunt al piedicii pe roata dințată. Apoi de pe puntea superioară clipi spre nava deocamdată invizibilă un proiector de semnalizare.

— Avem musafiri, spuse încet un glas.

— Dumneata erai, domnule Tudor ? Te credeam sus, în carieră.

— Mi-am făcut rondul. Am auzit zgomot de motor și eram curios să știu ce se întîmplă.

— Vine canoniera germană în reparație.

— Va să zică știai că vine chiar în seara asta și nu mi-ai spus.

— Ce rost avea ? spuse Vanghele domol. Tot nu puteai transmite data sosirii. Acum ai nava în fața ochilor. Și-o să te saturi de ea. Asta nu pleacă prea curînd de-aici.

Din susul apei se ivi, în sfîrșit, umbra neagră a canonierei germane. Văzută din față, cum se apropia,

avea o înfățișare foarte agresivă. În lumina slabă a stelelor se profila pe cer comanda înaltă, pătrată, iar dedesubt, flancînd-o, două turele cu tunuri de mare calibru. Deasupra comenzii, cînd vasul veni mai aproape, văzură lucind țevile mitralierelor antiaeriene jumelate.

— Asta face cît o baterie, șopti Vanghele. Și-o plimbi unde vrei, cu treizeci de kilometri pe oră...

Canoniera, ghidată de luminile proiectoarelor, făcu un ocol scurt și începu să se apropie de țărm. Merse cîteva clipe de-a lungul carierei, apoi se apropie de luminița albastră care delimita bordul atelierului plutitor. Vanghele urmărea manevra cu ochiul specialistului și cu jindul omului pasionat de meseria pe care a părăsit-o fără voia lui. Distingea, după ritmul motoarelor, comenzile date la momentul potrivit de căpitanul navei. Înțelese repede că are de-a face cu un as al navigației fluviale. Canoniera se prelinse domol de-a lungul malului, își îndreptă prova spre bordul înalt al atelierului plutitor, apoi elicele spulberară apa, în vuietul înalt al motoarelor, semn că fuseseră puse cu toată viteza înapoi. Parîmele atelierului plutitor gemură îndelung, barca legată lîngă debarcader se zvîrcoli ca o ființă vie ; valurile forfotiră voios printre pietre.

Răsună o comandă scurtă, apoi motoarele tăcură.

— Parcă l-a pus cu mîna, spuse Vanghele. Asta da comandant.

— Crezi că încredințau o asemenea cetate unui novice ? rîse Tudor. Mă duc să mai dau o raită pe sus. Așa, ca să mă aflu-n treabă. În noaptea asta nu-i primejdie de hoți. Nemții, cu musafirii lor, n-au chef de dormit.

Se depărtă, legănîndu-și bîta pe umăr, spre drumul pescăriei. Vanghele își aprinse o țigară și se așeză pe marginea debarcaderului, cu picioarele atîrnînd în gol. Înregistra, fără voie, zgomotele dinspre navele germane. Auzi, pe rînd, cum marinarii întăreau legăturile, mai întîi la prova, apoi la pupa ; scrîșniră vinciuri, voci sacadate raportau la comandă executarea ordinelor, grupul

generator se opri, apoi paşi grei tropăiră pe puntea de metal care răsuna înfundat. Are blindaj, nu glumă, deduse Vanghele.

Auzi paşi şi vorbă pe drumul dinspre pescărie. Recunoscu glasul lui Şuşnea ; pe Tudor îl recunoscu după „arma" purtată paşnic pe umăr. Se ridică să-i întîmpine.

— Nu te-ai culcat ? întrebă Şuşnea de la distanţă.

— N-am avut răbdare. Ce veşti ?

— Bune, spuse Şuşnea apropiindu-se. Va să zică, de azi încolo sîntem tovarăşi cu Eva şi cu domnul Tudor.

— Cum adică ? sări Tudor. I-ai spus, nea Vanghele ?

— Trebuia, rîse Vanghele. Avem şi noi legătura noastră.

— Credeaţi că lumea începe cu voi ? rîse Şuşnea. Domnule Tudor, sînt în partid de zece ani. Dar Eva să nu-mi spună nimic ! Poftim, tineretul din ziua de azi. Şi eu mă feream de ea să nu afle, să nu se sperie.

— Cine, Eva ? rîse Tudor în întuneric.

— Ce spun tovarăşii ? îl zori Vanghele.

— Spun că e bine. Formăm grupa, împreună cu soldatul, soldatul rămîne deocamdată la noi. Dar să avem grijă...

— Asta ştiam şi noi, mormăi Vanghele.

— Dumneata vei fi şeful.

— Oho, felicitări, spuse Tudor. Trebuie să dai de băut.

— Dau, de ce să nu dau ? rîse Vanghele. Numai că nu prea e vreme de fitiriseli. Zi-i mai departe, nea Şuşnea.

— Sus, la cazarmă, se află un soldat Roşioru. Vorbim şi cu el. Mi-au dat parola. Ne aşteaptă anumite sarcini.

— Ce sarcini ?

— Au să ne spună la momentul potrivit. Deocamdată, ne cer să cunoaştem traseul liniilor de telefon germane pentru alarmă antiaeriană. Să găsim locul potrivit şi sigur de unde să le întrerupem, la nevoie. Semnalul pentru întreruperea liniilor : vine o barcă cu peşte de vînzare. Atîtea kilograme de peşte înseamnă ora la care întrerupem firul. Nu mai devreme, ca să nu aibă vreme să-l repare. Pîn-aici v-a plăcut ?

— Ne-a plăcut, zise Vanghele. Soldatul nostru e telefonist. O să vedem acum dacă se pricepe la meseria asta...

Se uită în jurul lui, privi stelele, păru că-şi aminteşte de ceva.

— Ziceai de-un soldat de la baterie.

— Aşa mi-au spus. Să luăm legătura cu el.

— Dar de-un maior nu ţi-au spus nimic ? zîmbi Vanghele în întuneric.

•

Capitolul 7

1

Ziua-n amiaza mare, la atelierul plutitor sună deodată alarma. Tudor sări din pat, înfiorat de urletul acela prelung, un fel de răcnet venit din preistorie, glasul unui animal uriaş, rănit de moarte sau, dimpotrivă, pregătindu-se să provoace moartea unui adversar invizibil. Ieşi din casă, încă buimac. Îşi aruncă privirea spre atelierul plutitor. Pe puntea superioară, marinarii îşi puseseră căşti de fier şi-şi luaseră locurile la tunuri şi mitraliere; pe pasarelă alergau doi soldaţi aducînd încărcătoarele pentru tunurile Bofors; la prima vedere proiectilele roşiatice, sclipind de unsoare, aliniate pe şina lucie a încărcătorului, semănau cu nişte coaste de animal, vîndute la măcelăria diavolului. Pe canoniera nou-sosită răsunau sonerii şi un glas autoritar dădea porunci prin megafoanele instalate peste tot. De sus, dinspre concasor, cineva bătea cu disperare toaca de fier care de obicei suna încetarea lucrului.

După cîteva clipe, totul se potoli. O linişte bizară înlocui tărăboiul de adineauri. Tudor se uită spre deal. Pe panta care cobora în carieră, un „Opel Blitz" frînă scurt, ridicînd nouraşi de praf de sub roţile duble. Îl văzu pe Şuşnea ieşind din cabină şi dispărînd în şanţ. Pietrarii nu se vedeau, probabil se adăpostiseră şi ei, care pe unde putea.

Apoi aşteptarea, punctată de ordinele unui comandant de tun care dădea servanţilor elementele de tragere...

În sfîrşit, un vuiet profund, ritmic, se auzi în văzduhuri. Abia perceptibil mai întîi, ca un mormăit, o vibraţie joasă, interferîndu-se cu o alta, într-un sunet neplăcut ; se îngînară apoi zeci de sunete, inegale dar foarte apropiate ca ton, ca şi cum o orgă uriaşă ar fi fost acompaniată de o orchestră neacordată...

— *Feuer !*

Fu semnalul unui vacarm incredibil. Săgeţi de foc ţîşniră din ţevile negre care se smuceau scurt, hotărît, înapoi, după fiecare lovitură ; cadenţa tunurilor automate semăna cu bătăile în uşă ale unui drumeţ exasperat : pom-pom-pom-pom-pom... Printre bufniturile tunurilor croncăneau mitralierele jumelate, cu cadenţă rapidă, în rafale scurte şi dese, tot mai dese, întărîtate parcă. De sus, de deasupra muntelui, ca un ecou, se auziră tunurile antiaeriene grele ale bateriei româneşti.

Tudor privi spre cerul senin. Undeva, spre est, abia sclipeau aripile unei escadrile argintii ; în răstimpuri, ochii solicitaţi la limită le pierdeau din vedere ; curînd însă, în jurul roiului argintiu se iviră nouraşi albi, mai întîi nişte puncte cu miez strălucitor, apoi ca nişte baloane, risipite în cele din urmă, contopite cu albastrul fără capăt...

Roiul se dispersă curînd ; punctele argintii se depărtară unele de altele ; două dintre ele deveniră mai vizibile, vuietul lor crescu şi-n intensitate, şi-n înălţime, ca şi cum un violonist nebun şi-ar fi purtat degetul pe gîtul unei viori, scurtînd treptat lungimea strunei ; sunetul se preschimba într-un şuierat tot mai ascuţit, şi, încă, şi încă...

În jurul celor două avioane care se năpusteau asupra muntelui de piatră, nouraşii exploziilor pufneau tot mai des ; motorul unuia luă foc, o cometă de fum negru se despletea în urmă, pasărea argintie zbură pe deasupra carierei, însemnîndu-şi trecerea cu o dîră de explozii mărunte care biciuiau ca o ploaie stranie drumul, platforma de piatră, acoperişurile barăcilor...

Avionul trecu arzînd ca o torţă şi se pierdu în infinitul verde de peste Dunăre ; celălalt, trăgînd cu toate armele de bord, se năpusti lăsîndu-şi şi el urmele de fier şi foc ale zborului peste carieră. De la nave se auziră strigăte de durere ; cîteva proiectile nimeriseră pe punte sau în jurul pieselor care continuau să tragă.

Tudor scoase capul de sub adăpostul fragil pe care şi-l găsise în grabă : un barcaz vechi răsturnat pe-o parte, ca o cutie de fier. Două sau trei schije căzuseră chiar pe marginea barcazului, străpungînd tabla răscoaptă şi făcînd-o să răsune ca un clopot dogit.

Urmărit de focul iute al mitralierelor, al doilea avion viră scurt peste deal şi dispăru într-o zonă inaccesibilă artileriei de pe nave ; vuietul lui se stinse după cîteva clipe ; tunurile şi mitralierele tăcură şi ele.

Tudor ieşi din adăpost şi privi în jur. Văzu, în apropierea barăcii, o groapă mică, cu margini conice, care nu existase cu cîteva clipe în urmă ; geamurile din dreptul ei săriseră în ţăndări, cîteva bucăţi de fontă neagră se înfipseseră în peretele de lemn...

Oamenii începură să apară, pe rînd, din ascunzătorile lor. Santinela de la poarta germanilor îşi reluă locul, cu pistolul-mitralieră de gît, îndesîndu-şi masca de gaze în traista urîtă pe care-o purta la şold ; pe schela atelierului plutitor trecură în fugă doi sanitari, ducînd o targă cu o formă omenească culcată ; pe puntea superioară, doi ofiţeri priveau cu binoclul spre cerul pustiu acum.

Eva ieşi din casă, înspăimîntată, alergă spre el :

— Eşti teafăr ?

— Puţin speriat, atîta, rîse el.

— Ce-o fi cu tata ?

Drept răspuns, pe drumul carierei se auzi vuietul motorului şi camionul îşi reluă urcuşul întrerupt.

— Nu pe noi ne ţinteau, o linişti Tudor. Se duceau spre Brăila. Nu s-au aşteptat să existe aici o baterie şi au trimis cele două avioane s-o cerceteze.

— Unul a căzut, aşa-i ?

— Aşa-i.

— Bietul pilot ! oftă ea. De ce trebuie ca oamenii...

— Lasă, o întrerupse Tudor. Fuga, la remiză !

Pe uşa remizei se ţea un firişor de fum. Alergară amîndoi, fără să dea alarma ; intrarea pompierilor germani în remiză ar fi însemnat sfîrşitul soldatului...

Soldatul îi întîmpină în uşă ştergîndu-şi obrajii plini de fum cu poala cămăşii.

— Era să dau de dracu, spuse el mohorît. Bine că n-a fost o bombă. A intrat prin acoperiş ca printr-o hîrtie.

— Ce-a fost totuși ? întrebă Eva.

— Un proiectil de douăzeci, spuse soldatul. A explodat în paiele de colo. Mi-a fluierat o schijă drept pe lîngă ureche. Pe urmă au luat foc paiele. Le-am bătut cu vestonul și le-am înăbușit. Altfel, ardeam ca un șobolan aici.

— Trebuia să le lași dracului și să ieși, spuse Tudor. Nemților nu le păsa de ce e pe pămînt. Se uitau în sus...

— Cred că aveau ce vedea, mormăi soldatul. Nu de frica lor n-am ieșit. Mi-a fost teamă. Nu pentru mine. Mă descurcam eu cumva. Dar mă gîndeam la oamenii care m-au ocrotit. Nu-s deprins să plătesc binele cu rău.

Tudor inspectă rapid cuprinsul remizei. Țopăi înverșunat pe o grămăjoară de cîrpe unsuroase care continau să ardă mocnit. Eva, în ușă, supraveghea mișcarea de afară. Stînd cu spatele, ea lovi de cîteva ori în tocul ușii, apoi făcu un pas înainte. Tudor înțelese că se petrece ceva și făcu semn ostașului să se ascundă. Soldatul sări sprinten în „Renault"-ul decapotabil, se lungi pe bancheta din spate și trase peste el o prelată veche, pătată și plină de praf. Tudor încuviință din cap și ieși și el în ușă.

— Ceva în neregulă ? întrebă maiorul Wagner.

— Nimic grav, domnule maior. Un început de incendiu în colțul remizei. L-am stins.

— Aha !

Ofițerul german intră în remiză, mijind ochii și încercînd să vadă prin fumul albăstrui. Tudor rămase încremenit. Privirea maiorului se pironise asupra „Renault"-ului.

— O piesă de muzeu, spuse el. Cred că e fabricată prin anul...

Eva scoase un geamăt și se clătină. Tudor se repezi s-o sprijine.

— Eva ! Ce ai ? Vorbește ! strigă el agitat.

— Cred că e din cauza fumului, explică maiorul Wagner căutînd să-i vină în ajutor. S-o ducem afară, la aer. O să-și revină imediat.

Cavaler și războinic, o luă pe brațe și o scoase din remiză. Tudor îl urmă, trăgînd ușa după el. Mai aveam nițel și leșinam eu, gîndi.

O așezară pe fată pe un scaun, la umbră, rezemată de peretele barăcii. Tudor alergă în casă, după un pahar cu apă. Îi dădură îngrijiri. Fata își revenea greu.

— Mă duc să trimit un sanitar, spuse maiorul Wagner.

Plecă grăbit spre poarta unității germane. Eva respiră adînc și trase cu ochiul spre neamț.

— A plecat ? întrebă ea în șoaptă.

— A plecat. Cum te simți ?

— Perfect, ca totdeauna. Chiar credeai că am leșinat ?

— Ești formidabilă, spuse el. Mie nu mi-ar fi venit ideea asta...

Eva se ridică, bău din paharul cu apă, apoi Tudor făcu semn sanitarului german care se apropia în fugă, bălăbănindu-și trusa :

— Nu mai e nevoie, mulțumesc. Și-a revenit.

Tot în fugă, sanitarul făcu cale-ntoarsă. Aveau, probabil, de furcă cu răniții lor.

2

După încetarea alărmii, maiorul Dragomirescu ieși din adăpost și-și aprinse o țigară.

Comandantul, cu cascheta pe ceafă, cu binoclul legănîndu-i-se pe piept, venea dinspre poziția bateriei Vickers. Surîse cînd îl văzu. Se apropie de el.

— Spectacol, spuse. Ca să nu rugînească tunurile.

Încercă să-și aprindă și el o țigară, dar o pală de vînt îi stinse chibritul. Se aplecă să aprindă de la Dragomirescu. Fumară în tăcere cîteva clipe, apoi comandantul spuse privind cerul :

— Nici fir de nor. Pe o vreme ca asta e greu pentru ochitori.

— Totuși am auzit o adevărată canonadă.

— Au tras cam la nimereală. Dacă mă gîndesc bine, nici n-aș fi dorit să facă victime. Avioanele acelea nu ne țînteau pe noi. Se duceau spre baza de aprovizionare a tancurilor germane, undeva spre Focșani. Acolo au nemții o tabără mare, cu ateliere de reparații, depozite de benzină, camioane cu muniție... Un obiectiv important.

— Şi cele două care ne-au atacat în picaj ?

— Aveau ce aveau cu vasele germane. Ai văzut că n-au trecut pe deasupra bateriei, ci au urmat firul Dunării.

— Poate de teama noastră.

— N-aveau cum să ne ştie. N-am deschis pînă acum focul, nici nu bănuiau că existăm. Îţi spun eu, sînt artilerist bătrîn. Îşi luaseră direcţia spre Dunăre înainte ca noi să tragem.

Dragomirescu ridică din umeri. Nu se pricepea la aviaţie, în orice caz nu destul ca să ghicească tactica unui comandant de escadrilă care se pomeneşte deodată sub tirul antiaerienei.

— Totuşi, reluă comandantul, parcă proiectilele noastre explodau mult mai departe decît trebuia.

— Nu mă pricep, declară Dragomirescu.

— Eu da, domnule maior. Vreau să spun că povestea asta poate avea două cauze. Sau proiectilele au fost reglate de servanţi să explodeze dincolo de ţintă, sau telemetristul a dat greşit distanţa. Din două una !

— Sau amîndouă, murmură Dragomirescu.

Colonelul îl privi peste umăr :

— Adică să fi fost cu intenţie ?

— N-am afirmat una ca asta. Dar tunurile noastre sînt cunoscute pentru precizia lor ; un eşec în asemenea condiţii, ziua în amiaza mare, mi se pare absurd.

— La telemetru este un anume soldat...

— Îl ştiu, zîmbi Dragomirescu. Înţeleg la ce vă referiţi.

— Mă bucur că înţelegi. Domnule maior, vreau să ştiu ce intenţii ai.

— Nici o intenţie. Lăsăm lucrurile aşa cum sînt. Umblă vorba că au loc tratative secrete între noi şi aliaţi. Fără ştirea nemţilor, firește. Opinia publică cere încetarea războiului. În asemenea condiţii, ce rost ar avea să doborîm avioanele care atacă bazele germane ?

Colonelul răsuflă uşurat :

— Domnule maior, cred că eşti un om destul de matur ca să-ţi asumi răspunderea unui gest, a unei atitudini.

— Cred acelaşi lucru despre dumneavoastră.

— Atunci încearcă să afli de la acest Roşioru cum stau lucrurile. Poate ştie el ceva mai mult. N-aş vrea, din-

tr-o supunere militară oarbă, să comit o eroare gravă. Un militar înseamnă un patriot. Dar în condițiile noastre, acum, ce înseamnă a fi patriot ? Dacă primești ordine care sînt împotriva interesului major al patriei, ce e de făcut ?

— Dilema asta mă frămîntă și pe mine...

— Nu e o dilemă, domnule maior. Cîțiva generali au renunțat la carieră cînd au primit un ordin care contravenea conștiinței lor.

— Știu asta foarte bine.

— După mine, dilema e rezolvată. Să facem ce e bine, nu numaidecît ce se ordonă...

Se întoarse brusc și plecă fără să adauge un cuvînt, Dragomirescu rămase pe loc, lăsîndu-și fruntea în bătaia brizei care mătura, ca totdeauna, Dunărea de la izvor spre vărsare. Rememoră dialogul cu colonelul. Ofițerul acesta, un brav între bravi, care trecuse prin focul a două războaie... Și cîți ca el, siliți să ordone „înainte" într-un război nejustificat, să-și vadă oamenii căzînd pentru o cauză care nu era a lor... Între onoarea de soldat și adevărul profund conținut în manifestele acelea care se înmulțiseră în ultima vreme, între ordin și dreptate, între supunere oarbă și realism, care mai putea fi dilema ?

Manifestele... Reciti în gînd textul hîrtiuțelor cît palma, care apăreau și dispăreau parcă de la sine, dirijate de o forță nevăzută și totuși prezentă :

„Soldați, subofițeri și ofițeri români !
Nu mai luptați pentru nemți !
Luptați pentru salvarea țării de la dezastru !"

„Armata și comandanții ei poartă o mare răspundere. Ei trebuie să-și îndeplinească imediat datoria patriotică..."

„Popor român ! Salvează-te de la catastrofă ! Părăsește războiul criminal nemțesc ! Doboară clica trădătorului Antonescu de la cîrma țării !"

„Acum aveți datoria să luptați pentru salvarea poporului și a statului român și pentru eliberarea frăților din Ardealul de Nord !"

Pe soldatul Roşioru îl găsi la telemetru, într-un adăpost circular, fără acoperiş, săpat pe o ridicătură de pămînt. Ştergea cu vată lentilele aparatului său şi fluiera un cîntec. Ridică privirea, îl văzu pe maior, puse deoparte tubul lung de oţel, cu lentile la cele două capete, şi-şi îndreptă capela pe cap :

— Să trăiţi, domnule maior.

— Ia spune, Roşiorule, cum îţi merge aparatul ?

— La precizie, domnule maior. Îl îngrijesc, îl reglez... Niciodată nu mi-a făcut necazuri.

— Acum, la tragerea împotriva avioanelor, a funcţionat bine ?

— Sigur, spuse soldatul netulburat.

— Uite, Roşiorule, vreau să discutăm de la om la om. Îţi cunosc convingerile ; nu trebuie să te aperi şi nici să negi. Am primit o adresă de la Siguranţă, în care erai declarat „suspect comunist". După ce te-ai întors din delegaţie, de la Bucureşti, prin cazarmă au început să circule manifeste.

— N-aveţi nici o dovadă că...

— Ascultă-mă pînă la capăt. Îţi repet, ştiu toate astea. Nu încerc să-ţi smulg o mărturisire ; dacă vrei îţi fac eu una : am convingerea că războiul este pierdut şi că ne îndreptăm spre catastrofă. Am citit ziarele clandestine ; în cuvinte puţine, am găsit acolo adevăruri multe. Cum vezi desfăşurarea viitoare a evenimentelor ?

— Întrebare grea, domnule maior.

— Înţelege că nu voi folosi împotriva dumitale ceea ce spui. Ai încredere în mine.

— Încredere am, domnule maior. Ştiu că vă purtaţi omenos cu noi. Ştiu că aţi avut dovada că eu am adus manifestele şi n-aţi luat nici o măsură. Era în puterea dumneavoastră să mă daţi pe mîna tribunalului. N-aţi făcut-o. Deci n-o să vă ascund nimic. Dar nici eu nu ştiu prea multe. Partidul ne îndeamnă să fim gata de luptă. N-o să meargă ţara alături de Hitler pîn-la sfîrşitul lumii. Trebuie să facem la un fel... De aceea se răspîndesc manifestele. Să fie spiritele pregătite. Să acţionăm cu toţii într-un singur sens. Acesta este obiectivul muncii noastre : să lămurim soldaţii pentru ca, la momentul potrivit, să ştie împotriva cui să îndrepte arma.

— Înțeleg, spuse maiorul. Eu unul, în clipa de față, știu.

Soldatul zîmbi.

— Era firesc, domnule maior. De aceea v-am și vorbit deschis. Un om cu sentimentele dumneavoastră nu poate fi un trădător.

3

Aceeași potecă, pardosită cu pietriș sidefiu și cu frunze arse de soare, același apus fierbinte și melancolic, aceleași îndoieli.

— Într-o zi o să te întreb de-a dreptul : mă iubești ?

— În ziua aceea, spuse Eva, o să-ți răspund cu sufletul deschis : da, te iubesc. N-ai încredere ? Vrei dovezi? Nu-i destul că sîntem aici, împreună ?

— Nu-i destul. Ar trebui să... Mi-a șoptit cineva la ureche : în sat e un primar care ne-ar da fără prea multe dificultăți un anumit document...

Eva îl apucă de braț, ca-n zilele cele mai bune ale prieteniei lor :

— Asta te frămîntă pe tine, documentul acela ? Nu vezi ce se-ntîmplă ?

— Fiecare om are dreptul la un crîmpei de fericire...

— Da, dar fericirea personală nu poate fi despărțită, acum, de fericirea tuturor. Vezi bine, Tudor, am intrat în organizație, și eu și tu, răspunzînd unui îndemn interior. E vorba de demnitatea noastră, de o țintă majoră spre care ne îndreptăm. Un gest strict individual ar micșora, probabil, din puterea acestui îndemn.

— Nu-i adevărat. Viața merge înainte, cu noi sau fără noi...

— Tudor ! Să nu mai spui niciodată asta. Nici o revoluție n-ar fi izbutit dacă oamenii care-au făcut-o ar fi gîndit așa : cu noi sau fără noi... CU NOI ! Să-ți spui tot timpul că fără noi nu se poate. E nevoie de fiecare om, de fiecare conștiință, de fiecare braț.

El se întoarse spre țărmul abrupt, privi întinderea strălucitoare, care împrumutase ceva din cenușiul amurgului,

rămînînd totuşi mai luminoasă decît pădurea de dincolo. Vorbi stînd cu spatele :

— Cred că am putea fi luptători la fel de buni, şi ca soţ şi soţie. Nu te strădui să-mi scoţi din cap ideea asta.

— Da, spuse Eva. Am luat act. O să mai vorbim.

— Cînd ? strigă el. Ce legătură este între dragostea noastră şi războiul ăsta blestemat ? Nu-ţi dai seama că se poate lungi ? Au trecut ani de zile, ani de renunţări, de amînări, de speranţe, a căror scadenţă am împins-o cu bună ştiinţă într-un viitor incert. Să aşteptăm, ce ? Sînt luni şi ani de sacrificii şi jertfe, ani din tinereţea noastră, ireversibili.

Tresări. Eva venise pe neştiute în spatele lui, îl cuprinsese de umeri. Se întoarse către ea, lacom şi tandru, sălbatic şi temător deopotrivă. Sub forţa îmbrăţişării, pămîntul li se clătina sub picioare ; coroanele copacilor pendulau tăcut peste cerul violet, adierea care mîngîiase frunzişul se opri, aerul însuşi devenise fierbinte, gravitatea păru deodată mult mai mare, îi strivea sub magnetismul necunoscut al unei planete gigantice. Se lăsară, învinşi, pe patul de frunze, tot aşa, îmbrăţişaţi, atraşi unul spre altul de o forţă care nu mai era a lor, ca şi cum întreg cosmosul şi-ar fi adunat puterile pentru a înfăptui misterul cel mare al naturii...

— Nu, nu, izbuti ea să şoptească.

Dar şoapta aceea fără convingere se topi în sărutarea prelungă, răsplata aşteptărilor fără capăt. Ziua care avea să vină VENISE.

. . . . . .

— Tudor !

Ea îi strîngea în căuşul palmelor umerii fierbinţi. Îşi cuibări obrazul pe pieptul ei, imediat sub gît, acolo unde simţea zbătîndu-se repede-repede o arteră cu zvîcnituri mici şi delicate.

— Tudor ! spuse ea a doua oară.

— Nu vorbi, spuse el. Ascultă universul. Muzica sferelor, inaccesibilă omului. Încearcă s-o auzi. Vom fi cei dintîi oameni care-au izbutit...

— Tudor, ce-o să fie după asta ?

El se ridică într-un cot, încercă iar s-o sărute dar ea întoarse capul şi sărutarea lui nimeri pe obraz.

— Te-am întrebat ceva.

El rîse încetişor :

— În sat e un primar...

— Nu. Nu asta ! Vom mai fi ca-nainte ? O să mă tem pentru tine, să nu te pierd. N-o să-ţi pot îngădui cu inimă uşoară să înfrunţi primejdia. Dragostea îi slăbeşte pe oameni. Luptătorii n-ar trebui să iubească.

— Dimpotrivă, iubind devin mai ageri şi mai stăpîni pe ei. Mai prudenţi şi mai hotărîţi să învingă...

— Vorbe frumoase, oftă ea.

Un strigăt prelung şi nelămurit se izbi de stînci, de trunchiurile copacilor. Săriră amîndoi în picioare, smulşi cu bruscheţe din braţele reveriei. Printre copaci, jos, pe oglinda Dunării, o barcă venea la vale, apropiindu-se, în voia curentului, de debarcader. Un glas puternic dar mai potolit răspunse strigătului dinainte.

— E Vanghele, spuse Tudor. S-a-ntîmplat ceva acolo, jos.

— Lasă-i, spuse ea. Se descurcă şi fără noi.

— Trebuie să coborîm, spuse el preocupat.

Eva îl înlănţui cu braţele :

— Ai văzut ? Nici o clipă nu ne aparţine cu adevărat. Două lucruri s-au petrecut chiar acum, în momentul ăsta. Ţi-ai dovedit singur că mai presus de dragoste sînt întîmplările de-acolo, de jos.

— Şi-al doilea ? o întrebă el cu blîndeţe.

— Al doilea ? Clipa mea de slăbiciune. Dragostea te face egoist. Aş fi vrut, inconştient, să te împiedic, să te reţin aici. Luptătorii n-au dreptul la dragoste. Să mergem, luptătorule !

4

Maiorul Wagner stătea deoparte şi fuma. În întuneric, zorzoanele de pe şapca înaltă îi străluceau. Pescarul puse balanţa deoparte, cotrobăi prin grămada umedă şi vie de la picioarele lui.

— Dînsul cîte kile vrea ?

— Vreo trei, spuse neamțul în românește.

— Taman bine. După socoteala mea, am prins unsprezece kile. E apa scăzută acuma, peștele a fugit la adînc. Dacă trăgeam la somotei...

— Lasă că și așa-i bine, zise Vanghele. Unsprezece kilograme într-o zi... ce mai vrei ?

— Fripți și cu mujdei sînt o minune, spuse pescarul potrivind greutatea balanței. Trei kile cu bătaie, domnu' ofițer. Să-i mîncați sănătos.

Ofițerul german strigă o poruncă peste umăr și un soldat veni în fugă, aducînd un lighean mare de aluminiu. Ofițerul scoase banii, plăti ; plăti și Vanghele. Pescarul mulțumi, se așeză la vîsle, scuipă în palme și plecă mai departe, spre pescăria ale cărei lumini sărace sclipeau departe, în aval.

— Dacă le punem sare, rezistă pînă mîine, spuse Vanghele.

Ofițerul german îl opri cu un gest pe soldatul care ridica vasul plin cu pești argintii.

— Eu mă gîndeam că-i frigem în seara asta. Facem un foc, aici... Mai stăm de vorbă...

— Dacă venea acum un ceas, era altceva, spuse Vanghele. Lăsați s-o facem mîine, pe-ndelete. Trimit și după niște vin în sat...

— Mda, spuse neamțul. E drept, e ora cam înaintată. Pînă-i curățată, pînă-i frige... se face tîrziu. Aș oferi un exemplu prost soldaților. Atunci amînăm festinul pentru mîine, domnule Vanghele.

— Cu îngăduința dumneavoastră, domnule maior !

Neamțul făcu semn soldatului să plece, el mai rămase locului, legănîndu-se nehotărît pe călcîie. De sus, de pe potecă, se auzea pietrișul trosnind.

— Ce-i pe acolo, nea Vanghele ?

— Am cumpărat pește, domnule Tudor.

— Bună treabă. Chiar că mi-era dor de-o saramură.

— A avut unsprezece kilograme. Trei le-a luat domnul maior Wagner.

Tudor se ivi în lumina săracă împrăștiată de reflectorul santinelelor : întîi pantofii albi de praf, apoi pantalonii subțiri, fluturînd de graba coborîrii, apoi pălăria mare, pleoștită, cu panglica decolorată de soare.

— Mîine la prînz toată lumea mănîncă saramură, reluă Vanghele.

— Abia mîine ? făcu Tudor dezamăgit. Am fugit degeaba încoace.

— Avem musafiri, trebuie să ne pregătim cumsecade. Domnul maior Wagner ne face cinstea să ia parte la prînzul nostru pescăresc.

— Cinstea e de partea mea, spuse maiorul Wagner înclinîndu-se politicos. Mă gîndeam că dacă tot conviețuim aici, putem găsi prilejul să ne cunoaștem mai bine.

— Oamenii trebuie să se apropie, să se cunoască, să se înțeleagă unii pe alții, spuse Vanghele. Orice prilej e bun pentru asta.

— Atunci, pe mîine, domnilor, spuse maiorul Wagner. Ridică mîna înmănușată, într-un simulacru de salut și se depărtă spre atelierul plutitor. Vanghele îl urmări cu privirea, fără să se clintească din loc.

— Numai unsprezece kile ! bombăni Tudor. Putea să prindă și el o cantitate mai mare. Acum ce facem ?

— Urmăm sfatul pescarului, zise Vanghele simplu. Fripți și cu mujdei sînt o minune.

5

Maiorul Dragomirescu era surprins. Nu-l mai chemase demult la telefon, direct de la București, fostul său șef. Acum, între el și Marele Stat Major se interpunea un întreg lanț ierarhic : Biroul de Informații și Contrainformații al brigăzii, apoi cel al corpului de armată, al armatei...

Luă receptorul de pe cutia demodată de lemn gălbui și făcu semn telefonistului să iasă din adăpost. Vorbi :

— Am onoarea să vă salut, domnule colonel.

— Am onoarea. Ascultă, Dragomirescule, ești singur acolo ?

— Da.

— Cum te simți ?

— Bine. Vă mulțumesc de întrebare. E o dovadă că nu m-ați uitat.

— Nu te-am uitat nici o clipă. Dar nu pentru asta te-am chemat la telefon.

— Bănuiam, rîse maiorul. Vă ascult, domnule colonel.

— Ei bine, îți dau o misiune delicată. Te cunosc demult și mă bizui pe dumneata.

— Voi face tot ce-mi stă-n puteri.

— Iată despre ce e vorba. Peste două ore, iei cîțiva oameni de încredere și supraveghezi valea din spatele carierei, în partea de sud a satului. La miezul nopții va veni un avion și va lansa doi parașutiști. În nici un caz acești oameni nu trebuie să cadă în mîna *Abwehr*-ului.

— E, într-adevăr, o misiune delicată. Cine sînt oamenii?

— Nu pune întrebări la care nu pot să-ți răspund. Îi găsești și mi-i aduci în cel mai mare secret aici. Cînd ajungi în București iei legătura cu mine personal, cu nimeni altcineva. Misiunea trebuie îndeplinită cu orice risc!

— Cu orice risc? repetă maiorul. Chiar folosind armele?

În receptorul bătrînului telefon de campanie se auzi un zgomot ușor: colonelul rîdea.

— Să nu exagerăm, Dragomirescule. Un bun ofițer de informații recurge la arme numai în cazuri extreme. Există mijloace mai subtile... Sau ți-ai uitat meseria?

— Sper că nu, domnule colonel. Dar mă gîndeam că pot interveni situații neprevăzute...

— Descurcă-te, spuse colonelul. Contez pe dumneata. Nu uita un lucru: misiunea e mai importantă decît îți închipui.

— Am înțeles...

— Dacă ai înțeles, treci la fapte. Timpul e scurt. Îți doresc succes! Am onoarea!

Păcănitul scurt din receptor nu mai lăsa loc nici unei replici. Omul de la celălalt capăt al firului închisese telefonul, parcă temîndu-se că interlocutorul său va încerca să-l convingă de nesăbuința acestui plan și de imposibilitatea de a-l îndeplini.

Maiorul rămase cu receptorul în mînă, ațintindu-și privirea pe o bîrnă a adăpostului, unde o crenguță prost retezată închipuia o țeavă de pistol îndreptată spre el. Încercă să vadă mai departe de ordinul laconic pe care-l primise. Doi oameni lansați într-un loc pustiu și lăturalnic, undeva între Tulcea și Cernavodă, la miez de noapte...

Doi oameni care nu trebuie în nici un caz să ajungă în mîna germanilor... Oamenii cui ? Pe cine reprezentau ei ? Cu cine urmau să se întîlnească, dacă sosirea lor era așteptată de un cadru al Secției Informații ? Dacă veneau pe cale oficială, de ce trebuiau feriți de ochii germanilor ? Oare s-a hotărît mareșalul să rupă alianța cu Hitler ? se întrebă. Nu, Antonescu nu era omul care să-și nege firea lui inflexibilă, să abdice de la ceea ce el numea cu emfază „principiile lui de soldat". În multe dintre comunicatele oficiale pe care le semna, mareșalul vorbea despre sine la persoana a treia, vădind deopotrivă înfumurare și aroganță ; încerca, probabil, să sugereze că el a depășit condiția unui om oarecare, cu o identitate precisă, și s-a ridicat la rangul unui simbol, singularizat printr-un titlu care era traducerea titlului oficial al lui Adolf Hitler : *conducătorul*. În declarațiile oficiale, ca și în discuțiile particulare al căror conținut depășea adeseori ușile capitonate ale Președinției, era exprimat cu consecvență același principiu care relua, cu mici variațiuni, declarația lui Antonescu publicată în „Timpul" la cîteva zile după înăbușirea rebeliunii legionare : *„România merge fără nici o șovăire alături de Axă."* Reînnoite periodic, mărturisirile de credință ale dictatorului față de Germania hitleristă eliminau posibilitatea unei cotituri în politica oficială. Atunci ? se întrebă maiorul ieșind cu pași rari din adăpostul punctului de comandă. Nu cumva tratativele urmau să se ducă fără știrea lui ? Ei bine, nimic de mirare. Politica mareșalului avea tot mai mulți adversari, de la tinerii care scriau cu creta pe garduri lozinci antigermane pînă la profesorii universitari ; de la generali la petroliști, de la ostași la preoți, de la țărani la oameni politici...

Zăpușeala de afară îl făcu să respire adînc. Privi în jurul său. În pacea amurgului, stoluri de păsări negre fulgerau cerul întunecat, tivit cu o ciudată rază violetă, dedesubtul căreia se întindea, misterios și tăcut, oceanul de smoală al Bălții...

Telefonistul se apropie de el :

— Ați terminat, domnule maior ?

— Da, du-te la postul tău. În seara asta să nu te dezlipești de telefon.

— Am înțeles... Vreo veste proastă, ceva ?

Zîmbi îngrijorării pline de solicitudine a soldatului. Descoperea deodată în acest flăcău tăcut, care-și petrecea zi și noapte lîngă străvechiul telefon de campanie, un om. Un om care probabil îl simpatiza, de vreme ce lăsase deoparte stricta lege ostășească „să nu vorbești ne-ntrebat" și exprimase spontan, odată cu întrebarea, un sentiment.

— Nici proastă, nici bună, spuse. Pur și simplu, un ordin care mă pune pe drumuri la vreme de noapte. Cam asta e.

— Înțeleg, spuse soldatul. Să trăiți !

Se strecură cu îndemînare în adăpostul care-i servea alternativ drept post de veghe și loc de odihnă. Maiorul îl urmări cu privirea, se gîndi că ar trebui să fie mai apropiat de acești oameni, să-i înțeleagă, să afle ce gîndesc și astfel să poată cîntări mai lesne perspectiva zilei de mîine...

Dar pînă la acel „mîine" deocamdată depărtat și nelimpede, cînd de pe geamurile caselor vor dispărea camuflajele și cîntecul va răsuna iar slobod, pînă acolo era misiunea ciudată, neverosimilă, înfricoșătoare prin precizia și laconismul ei : „În nici un caz acești oameni nu trebuie să cadă în mîna *Abwehr*-ului..."

Colonelul îi dovedise, astfel, o încredere nemărginită. Era destul un singur cuvînt spus la urechea maiorului Wagner, și zeci de oameni s-ar fi aflat într-o situație extrem de neplăcută. Începînd cu parașutiștii, evident. Și cu colonelul, fostul său șef. Și terminînd cu persoanele sau organizațiile interesate în discuția cu misterioșii oaspeți sosiți pe calea aerului... „Mă bizui pe dumneata", spusese colonelul. *Știa* cu cine stă de vorbă.

De-a lungul gardului trecură, în șir indian, santinelele din noul schimb. Ostașii vorbeau încet între ei, fără să strice cadența și fără să-ntoarcă privirea. Nu deslușea ce-și spun ; poate vorbeau despre vreme, sau își comunicau vești de acasă, poți să știi ce gîndesc și ce vorbesc între ei soldații ?

Dar dacă toată povestea e o cursă ? se întrebă. Dacă Bucureștiul vrea să-i pună la încercare buna-credință față

de germani ? Nu, asta nu era posibil. Îl cunoștea pe colonel demult, lucraseră împreună ani de zile, le trecuseră prin mînă secrete care nu erau la îndemîna atotputernicilor zilei. Căci dincolo de miniștrii și șefii de cabinet care se schimbau mereu, existau în aparatul statului destui oameni care asiguraau o permanență și care puneau interesele majore, de perspectivă, mai presus de problemele imediate ale unei garnituri politice proaspăt venite la putere.

Colonelul făcea parte din acea categorie a „permanenților" ; asistase la jocurile de culise ce precedau sosirea în cabinet a unui nou ministru de război, știa tîrgurile și cancanurile și licitația prin care se obțineau demnitățile mai mult sau mai puțin rezistente. Într-o zi îi arătase o listă de personalități politice în dreptul cărora apărea, ca pe o carte de vizită pompoasă, titulatura vagă „fost ministru". Iar în timpul scurtei guvernări legionare, avusese el însuși, Dragomirescu, prilejul să se convingă cît de rezistentă era această funcție într-o Românie guvernantă în numele crucii de către cete înarmate cu pistoale...

Așadar, existau oameni care, peste capul guvernului și împotriva guvernului, încercau să găsească o salvare. Nu știa mai mult, nici nu s-ar fi cuvenit să știe ; ar fi dispreţuit un organism politic care și-ar fi proclamat în dreapta și-n stînga intențiile înainte de a avea în mînă cheia succesului...

Se uită la ceas. Trecuseră zece minute de cînd închisese telefonul și se zbătea astfel în incertitudini ; dar trebuia, trebuia și asta, să-și lămurească mai întîi pentru sine lucrul pe care urma să-l facă, pentru ca abia apoi să poată angaja și pe alții...

Mai erau trei ore pînă la miezul nopții. Trei ore în care trebuiau făcute multe lucruri : să deplaseze oamenii în perimetrul lansării ; să găsească un mijloc de transport spre București, să ia măsuri de protecție împotriva eventualelor patrule germane... Se apropie de plantonul din fața punctului de comandă, un soldat mic și ager, bun pentru tot felul de treburi mărunte pe care le cere viața de cazarmă.

— Cheamă caporalul de schimb, spuse. Să mi-l trimită aici pe sergentul Costea. Şi află pe unde-şi pierde vremea Mitică al meu.

— Mitică a luat-o adineauri spre bateria a treia. Are un consătean acolo.

— Scoate-l de unde ştii. Domnul colonel unde este ?

— A intrat adineauri în cortul dumnealui.

Nu şovăi nici o clipă. Cunoştea sentimentele comandantului, era încredinţat că n-o să-l trădeze. Însuşi colonelul de la Bucureşti îi dăduse, implicit, dezlegarea să aibă şi alţi martori la „operaţiune" : avea să ia cu sine cîţiva oameni de încredere. Aceşti oameni trebuiau să ştie ce caută în miez de noapte pe cîmp şi ce au de făcut în cazul unei întîlniri cu vreo patrulă germană.

În cortul lui, trîntit pe patul de campanie, colonelul şedea într-un cot şi frunzărea, la lumina felinarului, o revistă germană bogat ilustrată, cu instantanee de pe cîmpul de luptă.

— Dacă te-ai lua după ei, peste tot numai victorii, spuse el punînd cu dispreţ revista deoparte. Şi Eisenhower se apropie de Sena, iar ruşii sînt în faţa Iaşului... Ridică privirea, văzu faţa gravă a maiorului, îl întrebă îngrijorat : Ceva deosebit ?

— Domnule colonel, am primit un telefon de la Bucureşti. În noaptea asta, în zona noastră vor fi lansaţi doi paraşutişti. Am ordin să-i găsesc şi să-i duc la Bucureşti fără ştirea germanilor.

— Interesant, spuse colonelul. Sună ca într-un roman poliţist. Crezi că e cu putinţă ? Pe unde-o să vină avionul? Dacă-l doboară pe drum ?

— Am impresia că vine dinspre mare. Au ales zona noastră, fiindcă aici sînt cele mai puţine forţe germane. Şi, în general, e un loc mai pustiu.

— Nemţii au destule staţii de reperaj ca să-l descopere. Oricum, noi trebuie să facem cum e mai bine. Am impresia că se apropie ceasul socotelilor, domnule maior.

— Asta cred şi eu. În vara asta s-au întîmplat multe. Debarcarea în Normandia şi ofensiva rusă, două acţiuni mari deodată. Trebuie să se aleagă într-un fel.

— Faci vreo legătură între mersul frontului și parașutiștii care vor veni la noapte ?

— Nu pot să nu fac, domnule colonel.

— Ia spune, ce planuri ai ?

— N-o să scot o companie întreagă pe cîmp. Soldații nu trebuie să știe prea multe ; ar putea vorbi unde și cui nu trebuie. Iau cu mine doi inși : pe Mitică, ordonanța mea, și pe sergentul Costea. Amîndoi băieți de încredere. Și mai vreau să iau, pentru orice eventualitate, cîțiva oameni din carieră...

— Nu mi-ai vorbit despre ei.

— N-am avut ocazia. Mi s-a raportat că un tînăr din carieră a stat de vorbă cu soldatul Roșioru.

— Iarăși faci legături, domnule maior ?

— Nemții și jandarmii au înnebunit căutîndu-l pe dezertorul acela. Ei bine, dezertorul este ascuns în carieră. L-au ajutat cei de acolo. Cum să nu fac legături, domnule colonel ?

— Crezi că oamenii din carieră sînt la curent cu sosirea parașutiștilor ? Vor fi primit, pe linia lor, instrucțiuni ?

— Așa cred. Oricum, n-o să le dau amănunte. La drept vorbind, nici n-aș avea de unde. Tot ce știu este că vor veni doi oameni care trebuie feriți de ochii nemților.

— Vor fi aducînd un mesaj secret... Dar cui ?

— Asta mă-ntreb și eu.

Colonelul rămase pe gînduri. Dragomirescu tăcea și el. Îi înțelegea neliniștea. El însuși fusese la fel de tulburat cînd primise mesajul telefonic. Surpriza, apoi intuiția riscului, apoi întrebările...

— S-ar putea ca întîmplarea asta să intre în istorie, murmură comandantul ridicîndu-se. Evenimentele mari încep uneori cu un fapt mărunt, îndărătul căruia nu ghicești totdeauna ce-o să fie. Oricum, îți mulțumesc că mi-ai spus. Mîine trebuia să trimit niște proiectile la Arsenal, pentru verificare. Camionul o să plece chiar în noaptea asta, dacă e nevoie. Formal, oamenii aceia vor fi prizonierii noștri, după cîte înțeleg.

— Prizonieri sau oaspeți, spuse maiorul. Depinde dacă poartă uniformă, și ce uniformă.

— Îți trebuie o mică gardă.

— Așa, de ochii lumii. Nu mă tem de evadarea prizonierilor. Ce rost ar avea să fugă ? Doar au venit aici cu un scop anume. Îmi ajung șoferul și cei doi soldați.

— Bine, spuse colonelul. Cît privește oamenii din carieră...

— Eu cred că putem conta pe ei, spuse maiorul cu însuflețire. Am început să-i cunosc. Și chiar dacă unul dintre ei ar vorbi mai mult decît trebuie, n-avem ce ne reproșa : am capturat parașutiști inamici și-i înaintăm la eșalonul superior, conform ordinelor.

— Da, este o formulă rezonabilă.

— Ar mai fi o chestiune, domnule colonel. Avionul va fi probabil observat și bateriile noastre vor trebui să deschidă focul. N-aș vrea să fie un tir prea precis.

— Am eu grijă de asta. Atîta lucru pot face și eu pentru misiunea dumitale...

Capitolul 8

1

Tudor se apropie de Vanghele, care fuma liniştit pe banca din faţa barăcii.

— Ar fi timpul să...

— Da, spuse Vanghele. Domnule Tudor, uite cum facem. Eu mă duc la nemţi să le cer un cablu pentru remorcare. Cînd te întorci, nemţii au să fie cu ochii pe noi. Te duci în remiză, îi dai soldatului haina, pălăria şi bîta. Dumneata rămîi înăuntru. Nemţii au să se uite încoace. Soldatul seamănă la statură cu dumneata, au să creadă că te-ai dus să iei ceva din remiză şi te-ai întors. Ne suim în camion şi plecăm.

— E perfect, spuse Tudor. După aia ce fac ? Cum v-ajung din urmă ?

— Nu mai e nevoie să vii cu noi.

— Asta-i toată misiunea mea ? spuse dezamăgit Tudor.

— N-avem altă posibilitate. Nemţii şi-ar da seama imediat că avem cu noi un om străin. Trebuie să-i păcălim.

— Ia stai, zise Tudor. Vine cineva.

Se dădu doi paşi înapoi, privi peste acoperişul scund al barăcii, încercă să-l recunoască pe omul care cobora grăbit poteca.

— Nea Vanghele, vine maiorul. Dacă are chef de vorbă, s-a zis cu planul nostru şi ratăm acţiunea.

— Nu. N-avem voie să ratăm. Schimbăm un pic programul, atîta. Eu cer remorca de la nemţi, apoi ne urcăm

în mașina lui Florică și plecăm. Îl lăsăm pe soldat aici ; o să ne descurcăm și fără el.

— Dar dacă-i spunem maiorului despre ce e vorba ?

— Să mergem la risc ? murmură Vanghele.

Maiorul parcurse repede, după obicei, ultima parte a cărării. Îi auziră cizmele tropăind pe pămîntul tare și abia atunci se făcură că-l observă. Maiorul îi salută de departe.

— Domnilor, am nevoie de ajutor.

— Și noi la fel, rise Vanghele.

Maiorul ezită o clipă.

— Dar ce s-a întîmplat ?

— Șușnea, unul dintre șoferi, a rămas în pană pe drum, aproape de sat. Ceilalți șoferi n-aveau cu ce să-l remorcheze ; vreau să cerem vecinilor un cablu și să ne ducem după el.

— Ce întîmplare ! spuse maiorul. Cade tocmai bine. Am și eu drum în direcția aceea, spre sat. Am primit telefon că doi prizonieri au evadat și se află prin zona noastră.

— Asta nu-i treaba jandarmilor ?

— Nu vrem să-i amestecăm pe jandarmi. Cei doi erau în grija unui camarad de-al meu ; dacă se află că i-a scăpat, o să aibă neplăceri. M-a rugat să-l ajut ; dacă-i prindem, toată povestea rămîne între noi. Din cauza asta nu iau prea mulți soldați cu mine. Nu vreau să se afle-n toată lumea despre afacerea asta. Cu patru-cinci oameni, adică doi soldați de-ai mei și cîțiva inși din carieră, cred că m-aș descurca onorabil.

— Și eu cred, spuse Vanghele. O să vorbesc cu oamenii. Deocamdată, mă duc la vecini să cer cablul. În cîteva minute sînt înapoi.

Santinela, aflînd despre ce e vorba, îl chemă pe maiorul Wagner.

— Aveți necazuri ? întrebă compătimitor ofițerul neamț.

— Mărunte, spuse Vanghele liniștit. Unul dintre șoferi a rămas în pană ; ceva la cutia de viteze. Trebuie să-l remorcăm și n-am găsit în toată cariera un cablu ca lumea.

— Asta-i simplu, făcu maiorul Wagner.

Chemă un soldat, schimbă cu el cîteva cuvinte, soldatul plecă în pas alergător.

— Imediat o să aveţi un cablu bun să remorcheze şi zece camioane.

— Vă mulţumesc, domnule maior. Aş vrea să vă mai rog ceva. Ştiţi, bietul şofer se află într-o situaţie dificilă. De cîteva zile, colegul dumneavoastră de sus, de la carieră, îl suspectează că nu izbuteşte să execute numărul de transporturi fixat. Adevărul e că maşina lui e cel mai nenorocit hîrb care-a lucrat vreodată pe un şantier. Acuma iar o să-i caute pricină bietului om, c-a rămas în drum. Îl bănuieşte că nu vrea să lucreze. N-aţi vrea să mergeţi cu noi, să vă convingeţi că are într-adevăr o pană ?

— Nici nu mă gîndesc, replică maiorul Wagner. Aş avea aerul că-l suspectez şi eu pe bietul om. Nu e destul de necăjit şi-aşa ? Duceţi-vă să-l luaţi de-acolo. Iar domnii de la şantier să facă bine să repare maşinile, dacă vor să le meargă treburile bine.

— Totuşi, eu insist, domnule maior. Mărturia dumneavoastră l-ar scuti de neplăceri.

— Vă garantez că n-o să aibă neplăceri. Discut eu mîine cu colegul din carieră.

Soldatul se întoarse tîrînd după el un cablu de oţel cu capetele matisite.

— E perfect, se bucură Vanghele. Mii de mulţumiri, domnule maior.

— Ah, ce atîta... Luaţi-o drept recompensă pentru prînzul pescăresc de mîine. Credeaţi că am uitat ?

Vanghele zîmbi, luă cablul şi se întoarse în grabă la ai lui.

Maiorul Dragomirescu făcu un pas înainte :

— Ai găsit ?

— Mai bun decît ăsta nici nu se putea. Dar vreau să vă spun ceva, domnule maior. Trebuie să luăm cu noi un prieten, care are drum într-acolo.

— Cred că ştiu despre ce prieten e vorba, spuse maiorul. Dar nu-nţeleg unde pleacă la vreme de noapte. Aşteaptă un avion ?

— Un avion ? rîse Vanghele. Neam de neamul lui n-a mers cu avionul. Doar aşa, să-l vadă.

— La miezul nopții, întregi maiorul.

Se priviră îndelung în ochi.

— Cred că ar trebui să aveți încredere, domnule maior.

— Eu am dovedit că am, domnule Vanghele.

— E drept. Dar știți, pînă ne-am deprins cu ideea... Orice pas greșit, orice pripeală poate declanșa un șir de nenorociri. De aceea n-am avut curaj să vă vorbim deschis.

— Preferați să-ncep eu ? spuse maiorul.

— Nu. Încep eu. La miezul nopții vine un avion.

— Lansează doi parașutiști pe care trebuie să-i găsesc și să-i duc la București.

— Cu o jumătate de oră înainte, legătura telefonică a nemților trebuie întreruptă, ca să nu primească alarma aeriană. Prietenul meu, pe care-l știți, e telefonist, o să ne ajute.

— Iar dumneavoastră mă ajutați să găsesc parașutiștii și să-i apăr de nemți. Batem palma ?

Își strînseră mîinile.

2

Cu o jumătate de oră înainte de miezul nopții, controlînd ca de obicei circuitul de alarmă aeriană, telefonistul de serviciu, un hamburghez înalt și cu o figură adormită, sări ca ars : nu mai auzea zgomotul de fond abia perceptibil, pe care urechea lui exersată îl distingea dintr-o sută de alte zgomote. Cu mișcări precipitate verifică legăturile centralei, demontă microreceptorul și se încredință că nu se defectase, învîrti zadarnic manivela magnetoului care deservea circuitul de rezervă și înțelese: linia telefonică era întreruptă undeva în exterior.

Alergă la ofițerul de serviciu și-i raportă defecțiunea.

Ofițerul de serviciu, un locotenent tînăr, tropăi cu frenezie pe puntea răsunătoare a navei-atelier, intră pe culoarul unde se aflau cabinele ofițerilor și bătu stăruitor la ușa maiorului Wagner. Maiorul nu se culcase ; era în

pijama. Cînd veni să deschidă, ventilatorul de pe birou împinse spre locotenent aerul călduț din încăpere, cu un iz vag de coniac și de țigări egiptene. Din micul aparat de radio „Philips", așezat pe birou, se auzea în surdină un vals vienez.

— Domnule maior, circuitul telefonic este întrerupt.

— Ceee ! strigă maiorul Wagner smuls brusc din dulcea reverie. Cît e ceasul ? Treziți motociclistul și doi telefoniști. Raportați comandantului. Într-o clipă vin și eu.

Vorbind, își descheia nasturii pijamalei, lăsînd să se vadă pieptul păros, cu mușchii bine reliefați.

— Poate că nu-i nevoie de prezența dumneavoastră, spuse amabil locotenentul. Telefoniștii ar putea și singuri să...

— Ce telefoniști ? Aici cred că-i isprava dezertorului acela care a încercat să dea foc la depozit. Trebuie să văd despre ce e vorba. Mîine împînzim toată regiunea cu patrule. De data asta nu ne scapă. Poți pleca !

Locotenentul plecă repede, pătruns de importanța evenimentului. Pentru prima oară, mîine, la ieșirea din serviciu, avea să raporteze altceva decît formula incoloră : „nimic deosebit". Se imagina povestind Hildei cum în miez de noapte, după o seară ciudat de liniștită, centralistul venise să-i raporteze că linia telefonică...

După un minut, maiorul, îmbrăcat strict regulamentar, cu tocul pistolului deformîndu-i puțin centura bine strînsă pe șolduri, ieși din cabină și alergă spre schelă. În aceeași clipă, din garajul de pe țărm ieși duduind gros un „Zundapp Saharian" cu ataș, iar din baraca soldaților apărură în fugă doi telefoniști cu căști pe cap și cu bobine de telefon în spate. Duceau în mîini ghearele pentru urcat pe stîlpi, iar pe piept li se legănau nelipsitele pistoale-mitralieră. Unul înalt și slab, celălalt scund și rotofei ca un pepene, ar fi format un cuplu comic tocmai potrivit ; maiorul zîmbi fără voie cînd îi văzu, dar își aminti pe dată pentru ce-i chemase și se încruntă.

— Dă-te jos, îi spuse motociclistului. Am mai multă nevoie de telefoniști decît de tine.

Motociclistul lăsă motorul mergînd și coborî. Maiorul Wagner se urcă pe șaua din față, făcu semn telefoniștilor

să urce și ei ; înaltul în spatele lui, grasul în ataș, apoi întrebă :

— Nu mă lasă-n drum rabla ta ?

— Domnule maior, raportez că merge perfect, spuse motociclistul țeapăn și jignit.

Wagner abia ghici răspunsul ; ambalase motorul, aruncîndu-și privirea în jur. Comandantul atelierului plutitor apăru încheindu-și vestonul, îi strigă de sus, de pe punte:

— Să-ți trimit în urmă o grupă cu un subofițer ?

— Nu-i nevoie, domnule colonel. Ne descurcăm și singuri !

După ce ieși din raza luminilor albastre, ocrotitoare, care învăluiau cheiul și navele într-o culoare calmă, simți deopotrivă răcoarea nopții și fiorul saltului în necunoscut. „Zundapp"-ul urca trudnic drumul plin de hîrtoape al carierei ; angrenajul cardanic urla ; pasagerii lui tăceau și maiorul Wagner avu deodată sentimentul unei primejdii iminente. În lumina săracă a farului apăreau din noapte contururi vagi — o groapă semănînd cu un om culcat în poziție de tragere ; un tufiș îndărătul căruia se putea ascunde un lunetist ; un copac lovit de trăznet, care în prima clipă părea un om cu brațul ridicat, pregătindu-se să arunce o grenadă...

Răsuci manșonul accelerației pînă la refuz. Motocicleta făcu un salt, aerul umed îi biciui obrajii înfierbîntați. Treptat, maiorul Wagner își recăpătă sîngele rece. Trase cu ochiul spre telefonistul din ataș care, cu o lanternă puternică, lumina sîrma subțire, albicioasă, parcă trasă cu cretă pe cerul negru-verzui. Firul era intact, stîlpii se desprindeau cuminți, la intervale regulate, din întuneric.

— De aici linia o ia peste cîmp, strigă grasul în urechea maiorului.

Maiorul domoli goana motocicletei. Depășiseră de mult creasta dealului ; drumul devenise orizontal, în locul gropilor aspre mergeau acum peste făgașurile adînci săpate de roțile autocamioanelor ; se opriră în dreptul celui din urmă stîlp. Soldatul lumină în sus, văzură firele continuîndu-și drumul într-un unghi obtuz, spre dreapta, către valea unde dormea, deocamdată nevăzut, satul pescarilor. Soldatul coborî lumina lanternei spre șanțul din marginea șoselei, destul de adînc ; dincolo de el se întindea pămîn-

tul necultivat, cu colți de stîncă străpungînd ici și colo pojghița de țărînă acoperită cu iarbă săracă.

— Mergem pe jos, hotărî maiorul. Pentru orice eventualitate, armele în poziție de tragere. Grasule, ia-o înainte. Vezi să nu ne duci prin gropi.

Grasul sări șanțul, mai lumină o dată sîrmele, apoi îndreptă lanterna spre pămînt. Maiorul trecu primul, și după el soldatul înalt. Porniră cu pas grăbit înainte, călcînd în picioare peticul de lumină așternut de lanternă peste iarba cenușie. Mergeau în tăcere, maiorul auzea respirația iute a soldaților și sunetele metalice, ușoare, aproape muzicale, stîrnite de uneltele care-i împovărau.

După cîteva minute soldatul din frunte se opri scurt, ca la o poruncă.

— Ce e ? întrebă maiorul.

Răspunsul îl află singur. În liniștea înaltă a cîmpiei se auzi vag, ca o părere, vuietul unui motor de avion.

— La dracu ! blestemă maiorul Wagner. Haideți mai repede, păcătoșilor ! Sîntem atacați și ai noștri nu știu nimic !

Grasul porni în fugă, fără să-i mai aștepte ; își lumina drumul și, în preajma stîlpilor, ațintea lanterna în sus. La al treilea se opri, lăsă pe pămînt lanterna aprinsă și se aplecă să-și lege ghearele pentru urcat pe stîlpi. Maiorul Wagner și soldatul înalt ajunseră curînd lîngă el.

— Tăiat din amîndouă părțile, spuse grasul fără să ridice privirea. E mînă de specialist aici.

— La dracu ! făcu iarăși maiorul, de astă dată cu o octavă mai sus. Reparați-l imediat !

3

Autocamionul lui Florică risipise oamenii de-a lungul drumului, pînă spre sat. Șușnea și Florică rămaseseră în preajma mașinilor ; maiorul și Tudor înaintau spre sat, perpendicular pe drum, în timp ce ordonanța maiorului și Costea se depărtaseră unul spre dreapta, celălalt spre stînga.

— Depinde acum de dibăcia pilotului, spuse maiorul. Ocupăm un fel de pătrat cu latura de un kilometru, exact

perimetrul lansării. Numai că noaptea, într-o regiune necunoscută, cel mai iscusit aviator poate da greș.

— Dac-ar ține linia Dunării, sugeră Tudor. Poate au trimis un pilot care-a mai trecut pe-aici.

— Fii sigur că n-ar fi dat o asemenea misiune unui ageamiu, murmură maiorul.

Vuietul avionului se auzea tot mai aproape. Un țârâit de greier izbucni chiar lîngă picioarele lor ; furios, încordat, Tudor călcă iarba împrejurul său și greierul amuți.

— Fii calm, domnule Tudor, rîse maiorul. Partea interesantă nici n-a început. Uite, acum e cam deasupra noastră.

— Încă nu, aprecie Tudor.

— Zboară foarte sus, de aceea sunetul rămîne în urmă.

Deodată, o fîșie îngustă și strălucitoare de lumină despică cerul în două și începu să se plimbe agale, slăbind licărul stelelor.

— Cam tîrziu, rîse maiorul. Cred că stațiile germane de pe coastă l-au dibuit demult, dar n-au avut cum să-i anunțe.

— Soldatul nostru s-a descurcat de minune, spuse Tudor.

Deodată, în raza proiectorului străluci pentru o clipă un punct alb-strălucitor, ca un astru coborît brusc în preajma Pămîntului. Maiorul scoase un strigăt. În clipa următoare, punctul alb dispăru. Fîșia de lumină începu să oscileze cu unghiuri mici, aproape insesizabile.

— L-a pierdut, spuse Tudor, înecîndu-se de emoție.

Greierul țârâi iarăși ; cu capul aplecat pe spate, maiorul bîlbîi ceva nedeslușit. Proiectorul continua să-și plimbe lumina printre stele, domol, ca mîngîierea unui deget delicat pe o catifea neagră stropită cu argint. Minutele treceau. Vuietul avionului scăzu, se stinse ; numai greierul, nepăsător, forfeca în răstimpuri tăcerea.

Apoi, în lumina dreaptă, ca o sfoară bine întinsă, apărură doi aștri deodată. Erau acum mult mai jos ; sub parașutele albe se vedeau siluetele negre, mișcătoare, ale oamenilor. Coborau exact acolo unde era hotărît, la jumătatea distanței dintre Dunăre și sat.

— Pilotul merită o decorație, spuse maiorul Dragomirescu și o luă la fugă în direcția razei reflectorului care urmărea cu încăpățînare căderea lentă a parașutelor.

Curînd, unul dintre paraşutişti dispăru din lumină ; celălalt însă rămăsese prizonierul firului de foc alb, orbitor, care unea pămîntul cu stelele.

Ajunseră cu toţii cam în acelaşi timp pe locul unde urma să cadă paraşutistul. Ultimii o sută de metri el intră în unghiul mort al reflectorului germam, care renunţă la urmărire şi se stinse brusc. În primele clipe, pe cerul devenit opac, nimeni nu mai văzu nimic ; apoi glasul răguşit al lui Vanghele dădu de veste :

— Uite-l ! Feriţi-vă !

Aproape că-l prinseră în braţe. Paraşutistul aterizâ, se rostogoli în iarbă, îşi desfăcu paraşuta şi se ridică, apăsîndu-şi ochii cu pumnii.

— Căutaţi-l pe celălalt, ordonă maiorul Dragomirescu. Costea, aprinde lanterna. Trebuie să fie pe-aproape !

El însuşi aţinti raza lanternei asupra omului căzut din cer, care continua să-şi acopere ochii.

— Lumina, lumina ! gemu paraşutistul.

Maiorul stinse lanterna şi se apropie. Paraşutistul purta uniformă militară kaki, albicioasă pe la coate în urma contactului cu pămîntul ars de secetă, şi o cască de zbor din piele, pe care o descheie cu îndemînare.

— Sînteţi români ? întrebă el.

— Români. Am onoarea să mă prezint : maior Dragomirescu, din artileria antiaeriană. Vă aşteptam. Şi vă urez bun venit.

— Vă mulţumesc, domnule maior. Sînt căpitanul Green, din *Royal Air Force*. Mă constitui prizonierul dumneavoastră. Poftiţi pistolul meu. Conform legilor războiului, îmi datoraţi protecţie.

— L-am găsit, strigă Costea de departe. I-am luat raniţa. Spune că are în ea o staţie de radio. E român de-al nostru.

— Nu, protestă căpitanul Green. Camaradul meu este de naţionalitate română, într-adevăr, dar poartă uniforma armatei britanice. Este prizonier de război ca şi mine.

Lanterna sergentului îl făcu din nou să ducă mîinile la ochi.

— Dumnezeule, lumina asta ! Cîteva ceasuri o să fiu orb ca un liliac. Cred că n-aţi stat niciodată în raza unui proiector.

— Era proiectorul de la nava germană, se dezvinovăți maiorul.

— Bine că n-au tras în avion.

— Le-am întrerupt legătura telefonică, din cauza asta, n-au putut fi preveniți din vreme.

— Eu și camaradul meu vă sîntem recunoscători.

Celălalt prizonier, tot în uniformă, dar cu casca de zbor atîrnîndu-i în mînă ca o căldărușă, se apropie și se prezentă :

— Căpitan Mihăileanu din *R.A.F.*

— Maior Dragomirescu. Bine ați venit. Personal, vă consider mai degrabă oaspeți decît prizonieri.

— Foarte amabil din partea dumneavoastră, aprecie căpitanul Green. Ce aveți de gînd cu noi ?

— Am ordine precise în ce vă privește. Chiar în noaptea aceasta vom pleca spre București...

Se întrerupse. Din direcția șoselei se auzi păcănitul gros, întărîtat, al unei motociclete „Zundapp Saharian".

— Nemții, spuse încet maiorul. Trebuia să ne așteptăm la o întîlnire.

— Două cuvinte, domnule maior, spuse căpitanul Green și-l luă deoparte. Domnule maior, nu știu exact cum vor acționa germanii. Pentru orice eventualitate, vă încredințez acest plic, în care se află un cifru secret. Un al doilea cifru rămîne la mine ; la nevoie, am dreptul să-l predau germanilor. Iar pentru interogatoriu, dispun de niște informații care-l pot face pe amiralul Canaris să țopăie de bucurie. Informații autentice.

— Sînteți prevăzător, spuse maiorul cu ochii la motocicleta germană care se apropia săltînd peste denivelările cîmpului.

— Și noi, și dumneavoastră, urmă englezul, avem interes să prezentăm întîlnirea aceasta drept întîmplătoare.

— Am fost și eu prevăzător la rîndul meu, spuse maiorul. Civilii de aici au justificare pentru prezența lor : o mașină în pană pe șosea. Dar în general nu sînt dispus să dau explicații, nici să fac concesii nemților.

— Uneori trebuie găsite căi de compromis, murmură Green. Nu-i întărîtați prea mult. Ar putea deveni agresivi. Iar eu am misiunea să ajung la București, nu la Berlin.

— Înțeleg, spuse maiorul.

Motocicleta, condusă cu viteză disperată față de starea drumului, părea că se rostogolește prin hîrtoapele cîmpului pustiu și nelucrat. Curînd, lumina farului le bătu drept în față ; grupul se opri. Motocicleta se opri și ea, la cîteva zeci de metri. Cei trei militari germani coborîră, cu armele întinse.

— Stați ! Mîinile sus ! strigă maiorul Wagner.

— Dumneavoastră erați ? Lăsați armele, domnule maior.

— Ah, domnul maior Dragomirescu ! Ați prins parașutiștii ?

— Da, i-am prins.

— Sînt prinzonierii mei, spuse maiorul Wagner apropiindu-se cu pistolul în mînă. Vă cer să mi-i predați !

— Vă arde de glumă, spuse domol Dragomirescu. Și pe cine vreți să speriați cu pistolul ăla ?

Ofițerul german vîrî pistolul în toc, cu un gest enervat, făcu un semn soldaților și aceștia lăsară pistoalele-mitralieră pe care le ținuseră tot timpul ațintite spre grupul românilor. Maiorul Wagner se apropie mai mult. Lumina farului îl decupa net în întunericul cîmpiei, în schimb nu lăsa să i se vadă fața. Stătea în lumină, cu picioarele depărtate, cu mîinile în șolduri ; cascheta cu calota foarte înaltă, și așa destul de înzorzonată, avea pe deasupra ochelarii enormi de motociclist, pe care posesorul lor nu avusese răbdare să-i scoată.

— Nu vrem să ajungem la un conflict, spuse el cu un calm rău-prevestitor. Proiectorul unei nave din *Kriegsmarine* a descoperit parașutiștii. Am venit încoace cît puteam de repede, să-i capturez. Cum de ați ajuns înaintea mea ? Sau, cumva, i-ați așteptat anume ?

— Însinuări, ca totdeauna...

— Aștept o explicație, accentuă neamțul.

— Ah, explicația e simplă. Aveam un camion cu muniție gata de plecare ; cînd am văzut parașuta pe cer, m-am suit și am venit încoace. Pentru locurile acestea, un camion e mai potrivit decît o motocicletă. Voi escorta prizonierii la Marele Stat Major, pentru interogatoriu.

— Nu luați un prim interogatoriu aici ? se miră maiorul Wagner.

— Ce rost ar avea ? Doar nu sîntem în prima linie...

Maiorul Wagner își pierdu răbdarea. Trase aer în piept, adînc, de parcă s-ar fi pregătit de un salt asupra cuiva. Vorbi repede :

— Domnule maior, nu mă faceți să-mi pierd ultimul dram de încredere în colaborarea dumneavoastră. Vă cer oficial să interogați prizonierii în prezența mea și să confiscăm tot ce se află asupra lor. Vă repet că nu doresc un conflict, dar nici dumneavoastră să nu-mi puneți răbdarea la-ncercare. Și dați-mi voie să-mi exprim unele nedumeriri. O voi face dealtfel și mîine, în scris, într-un raport către comandantul *Abwehr*-ului.

— Ce nedumeriri ? întrebă cu nevinovăție maiorul Dragomirescu.

— În seara asta s-au întîmplat cîteva lucruri ciudate. Un autocamion a rămas în pană și oamenii din carieră au plecat să-l ajute. Linia telefonică de alarmare aeriană s-a întrerupt. Un avion inamic a sosit în regiunea noastră pe cînd oamenii mei reparau firul. A venit exact în momentul în care stațiile noastre de urmărire n-aveau posibilitatea să ne avertizeze. Avionul a lansat parașutiști și dumneavoastră ați reușit să-i găsiți înaintea noastră.

— Simple coincidențe.

— Nu cred că superiorii mei din *Abwehr* vor accepta această explicație șubredă. S-ar putea să aveți mari neplăceri.

— Asta-i drept, spuse Dragomirescu. Dar toate presupunerile dumneavoastră sînt niște vorbe goale. N-aveți cum să dovediți legătura dintre aceste fapte. Eu vă propun o cale de mijloc : renunțați la raport și vom interoga împreună prizonierii. Dumneavoastră veți transmite la Berlin informații prețioase, iar eu voi înainta la Marele Stat Major prizonierii *capturați de mine*.

Înadins accentuase pe cele din urmă cuvinte ; era singurul argument în fața căruia spera ca maiorul Wagner să bată în retragere. Maiorul Wagner își scoase cascheta, își șterse părul cu o batistă albă, care strălucea în întunericul dens.

— Vînați vreo decorație ? întrebă el ironic.

— Nu. Vreau doar să dovedesc șefilor mei că-mi fac datoria.

Maiorul Wagner își plimbă privirea pe chipurile abia vizibile ale oamenilor.

— Ei bine, n-am încotro, spuse. Prefer să obțim niște informații bune decît să ne angajăm într-o dispută interminabilă.

— Eram sigur că veți fi rezonabil, spuse maiorul Dragomirescu. Domnilor, să mergem, comandantul meu este, desigur, nerăbdător să afle ce s-a întîmplat. Oamenii din carieră au să se întoarcă cu mașinile lor. Sper că motocicleta dumneavoastră n-a pățit nimic după această cursă.

— E o motocicletă de fabricație germană, spuse scurt maiorul Wagner. Vă urmez, domnule maior.

Porniră spre șosea. Maiorul Wagner întoarse motocicleta, dar de astă dată ordonă telefoniștilor să meargă pe jos, el însuși conducînd plin de precauție, într-un stil mult diferit de cel de la venire. Ceilalți mergeau pe jos, căutîndu-și cu grijă drumul. Maiorul Dragomirescu mergea înainte, alături de căpitanul Green ; în urma lui veneau Vanghele și Tudor, încadrîndu-l pe celălalt parașutist, iar după ei cei doi ostași cu armele la umăr.

— Știți bine românește, deschise vorba maiorul Dragomirescu.

Căpitanul Green întoarse capul spre el ; erau de aceeași înălțime, supli amîndoi. Englezul își scoase și el casca de zbor și-și lăsă părul tuns mărunt, umed de nădușeală, în bătaia brizei.

— Am lucrat în România, spuse.

— Ca om de afaceri ? Inginer ?

— Nu. Ca diplomat.

— Ah, spuse maiorul. Încep să înțeleg. Veniți din partea englezilor ? Sau... anglo-americanilor ?

— Vin din partea Aliaților, făcu englezul încet dar deslușit. Domnule maior, vă dați seama că nu pot să intru în amănunte. Am un mesaj verbal pentru o anumită persoană și-l voi transmite *numai* acelei persoane. Tot ce vă pot spune este că tatonările în vederea unui eventual armistițiu au început de luni de zile. Guvernul dumneavoastră a comis însă o eroare, după părerea mea : s-a adresat pe de o parte sovieticilor și pe de altă parte puterilor occidentale. Fiecare parte a formulat propuneri conforme cu punctul ei de vedere. Diplomații și emisarii

dumneavoastră au ignorat însă un lucru : nu poate fi vorba de o pace separată. Aliaţii sînt în război sub numele de Naţiunile Unite. Naţiunile Unite, aceasta trebuie să fie partenerul dumneavoastră de tratative. Este, evident, o opinie strict personală.

— Înţeleg, spuse maiorul. Aş mai avea o întrebare : persoana căreia urmează să-i predaţi mesajul este o persoană oficială ?

— Este şi nu este, spuse evaziv căpitanul Green. Dar cu siguranţă, *va fi*. După atîtea întrebări, daţi-mi voie să vă pun şi eu una : care este starea de spirit a românilor în clipa de faţă ?

— Răspunsul vi-l puteţi da singur, după patru ani într-un război nedorit, după suferinţe şi pierderi şi înfrîngeri, după ce am făcut atîtea sacrificii impuse de Germania...

— Asta îmi uşurează misiunea, domnule maior. Dar mareşalul Antonescu nu pare dispus să încheie pacea. Păcat !

— Ce mareşal s-ar putea opune voinţei unui popor întreg ? zise maiorul şi se întoarse către al doilea prizonier care-l urma : Am ajuns la şosea, domnilor. Vom merge cu autocamionul în cazarma noastră. Să luaţi o gustare, să vă odihniţi cîteva minute după aventura dumneavoastră...

— Şi să răspundem la întrebările ofiţerului german, întregi căpitanul Green. Nu glumesc, domnule maior, sînt pregătit pentru acest interogatoriu. Iar faptul că v-aţi lăsat greu l-a convins, se pare, pe acel domn de sinceritatea dumneavoastră. Aţi procedat cu diplomaţie şi aţi ieşit din încurcătură...

— Încă n-am ieşit, spuse mohorît Dragomirescu. Urcaţi, domnilor. Voi sta sus, în camion, alături de dumneavoastră. Iau cu mine o santinelă, tot din diplomaţie...

Se adresă celor din carieră, care rămăseseră cîţiva paşi în urmă :

— Fraţilor, vă mulţumesc. M-aţi ajutat foarte mult. Acum ne despărţim. Să mă iertaţi pentru această noapte albă.

— Noapte bună şi succes, ură Vanghele în numele tuturor. Dacă mai aveţi nevoie de noi...

— Mai departe mă descurc singur. Vă mulţumesc încă o dată. Noapte bună !

Motocicleta ajunsese cu chiu cu vai la şosea. Cei doi soldaţi îl ajutară pe maior s-o treacă peste şanţ, apoi se urcară şi ei. Motocicleta se plasă în spatele camionului militar, cu farul aprins. Prizonierii urcară, unul după altul, în camion. Urcă şi maiorul. Cel din urmă veni Mitică, ordonanţa, cumpănindu-şi străvechea puşcă „Manlicher".

— Dă-i bătaie, Costea, strigă maiorul spre geamul deschis al cabinei autocamionului.

4

La divizionul de artilerie, cei doi paraşutişti răspunseră la interogatoriul insistent al maiorului Wagner ; luară o gustare frugală şi refuzară ora de odihnă propusă de comandant. Ca urmare, se urcară împreună cu maiorul Dragomirescu şi cu cei doi ostaşi în autocamionul pregătit din vreme. Un bac se afla ca din întîmplare gata de plecare la Ghecet ; traversară Dunărea cînd încă nu se luminase de ziuă şi porniră spre Bucureşti.

— A mers uşor, comentă căpitanul Greer, în timp ce goneau pe şoseaua naţională. Totuşi, acest domn Wagner nu e prost. Pune întrebări ca un poliţist de meserie.

— Dar şi răspunsurile obţinute...

— O mică manevră a Înaltului Comandament Aliat. Cunoscînd lăcomia de informaţii a germanilor, în starea actuală a frontului, le-am adormit cît de cît bănuielile.

— Dar cifrul ?

— Ah, îl vom utiliza în continuare, ca şi cînd nu s-a întîmplat nimic. Ai noştri ştiu că acest cod este „spart" de germani şi îl vor folosi pentru comunicări false. Mici stratageme de război. Probabil sînteţi obişnuit cu ele...

Se luminase de ziuă. Şoseaua spre Bucureşti, bine întreţinută, mărginită de copaci seculari, stîrni admiraţia englezului.

— N-am mai fost demult în România, spuse el. A rămas aceeași țară frumoasă... Mă uit la acest lan de grîu ca aurul...

Maiorul privi o clipă întinderea galben-arămie care unduia ca o mare în adierea vîntului. Oftă :

— Vă exprimați poetic. Ați fi mai puțin poet dac-ați ști că populația mănîncă pîine neagră, cumpărată pe cartelă, în timp ce acest grîu de aur ia calea Germaniei...

— Să sperăm că nu va mai dura mult, spuse englezul. Cunosc cîte ceva din istoria țării dumneavoastră. Românii n-au suportat niciodată la infinit o situație înjositoare...

Camionul frînă brusc. Mitică, ordonanța, care moțăia într-un colț, se izbi cu capul de oblon. Maiorul Dragomirescu se ridică să privească pe deasupra cabinei. În mijlocul șoselei staționa o motocicletă ; pe ataşul ei era montată o pușcă-mitralieră. În fața motocicletei stătea un soldat înarmat, cu mîna ridicată, încercînd parcă să stăvilească cu palma înaintarea camionului. Mai încolo, tras afară din șosea, aștepta un autocamion plin cu soldați, întors în direcția spre care se îndrepta mașina maiorului.

— O patrulă militară, se miră maiorul. Mă duc să le dau explicații...

Coborî din mașină și se apropie de motocicletă. Soldatul care ținuse calea mașinii se dădu deoparte ; din ataș sări sprinten colonelul, fostul șef al maiorului Dragomirescu.

— Am onoarea să vă raportez că misiunea a fost îndeplinită, spuse Dragomirescu.

— Felicitări, spuse colonelul bucuros.

— Era vorba că ne-ntîlnim la București.

— N-am mai avut răbdare...

Capitolul 9

1

După căldura toridă a zilei, fără o adiere, fără un nor, seara veni deodată rece și umedă, cum se-ntîmplă uneori pe malul Dunării. Tudor își trecu mîna peste păr, îl simți umed ; hainele îi erau jilave, ca și cum ar fi trecut cu ele printr-o ploaie și nu le-ar fi lăsat să se usuce destul. Pe măsură ce cobora spre carieră, umezeala devenea tot mai persistentă. O ceață ușoară înconjura luminile navelor germane, iscînd în jurul lor o aureolă ciudată.

Pe banca din fața barăcii, Șușnea și Vanghele ședeau de vorbă. Tudor se apropie de ei. Simțea acut nevoia unei tovărășii acum, după ce colindase de unul singur marginile pustii ale carierei.

— Bună seara, spuse el. Nu v-ați culcat ?

— Abia a apus soarele, mormăi Vanghele. Ai un chibrit ?

Aprinse țigara. Flacăra chibritului îi scoase din umbră pentru o clipă trăsăturile energice ; el pufăi cu plăcere de cîteva ori și continuă discuția începută, evident, înainte de sosirea lui Tudor.

— Trebuie să avem răbdare, nene Șușnea. Un pas ca ăsta nu se face așa, la noroc. Mai întîi, să fim siguri că totul este pregătit.

— Ce atîta pregătire ? făcu Șușnea iritat. Numai să se dea semnalul și-ai să vezi cum sare poporul. Oamenii sînt sătui de război și de nemți, abia așteaptă să..

— Nea Şuşnea, dacă ai avea şi nivel politic la fel cum ai bunăvoinţă, ce revoluţionar ar ieşi din tine ! îl întrerupse Vanghele.

— Aici nu-i vorba de nivel politic. Ca să poţi ţine o armă în mînă îţi trebuie mai întîi curaj. Ce vrei să-mi dovedeşti prin nivelul ăsta politic ?

— Să-ţi dovedesc că revoluţiile prost pregătite au vărsat zadarnic sîngele a mii de oameni.

— Ei bine, noi sîntem pregătiţi.

— Da, dar dacă nu sîntem organizaţi, putem da greş. E destul o încurcătură, un ordin primit cu întîrziere, un accident, şi catastrofa e gata. Partidul ne cere să avem răbdare şi să luăm toate măsurile. Să atragem de partea noastră toate forţele...

— Şi pe burghezi ?

— Toate forţele care sînt împotriva nazismului. Şi burghezii, şi social-democraţii, şi moşierii, şi regele dacă-i vorba.

— Regele ! făcu Şuşnea neîncrezător. Ce putere are regele ? În ţara asta Antonescu taie şi spînzură !

— Ţi-am spus, trebuie să folosim toate forţele care sînt împotriva nemţilor şi mareşalului. Să fim uniţi, de la rege la soldat, de la şef de partid la muncitor, toţi într-un cuvînt, înţelegi ?

— Înţeleg, spuse cu îndoială Şuşnea. Dar cu regele nu mai facem noi revoluţie...

— Asta-i altă poveste. Deocamdată trebuie să scăpăm de Hitler. Ţara e împînzită cu divizii, cu tancuri şi avioane germane. Să-i izgonim mai întîi pe nemţi, pe urmă ne gîndim şi la revoluţie...

— Dacă mai aşteptăm mult, ne pomenim cu tăvălugul peste noi. Ruşii sînt la doi paşi, colea-n Moldova. Şi anglo-americanii ne tot dau tîrcoale cu avioanele... De ce stăm aşa ? Ce-au făcut domnii ăia pe care i-am primit deunăzi ? Nimic. Tratative de pace, aiurea ! Ce, Hitler e prost să ne lase din mînă aşa, de bună voie ?

— Nu de bună voie ! spuse domol Vanghele. De ce s-a dat sarcina să formăm grupele ? Crezi că numai aici, la noi, există aşa ceva ? În toată ţara sînt. Aşteaptă toţi semnalul.

— Şi armata ? Ne punem noi cu armata ?

— Armata gîndeşte tot ca noi. Ai auzit ce spunea maiorul Dragomirescu : soldaţii nu mai vor să lupte pentru Hitler şi Antonescu.

— N-au vrut niciodată, întări Şuşnea. Dacă era după soldaţi...

Tudor se depărtă încetişor, gîndindu-se la vorbele lor. Mai auzise acest dialog. Şuşnea obişnuia uneori, seara, după lucru, să pună ţara la cale, cum zicea el însuşi cu oarecare ironie. Tudor începuse să-l simpatizeze ; la început îi păruse morocănos, avea impresia că nu priveşte cu ochi buni prietenia lui cu Eva ; mai apoi Şuşnea îşi dăduse pe faţă adevăratele gînduri, cînd făcuse o aluzie la primarul din sat. Aşadar, n-ar fi fost împotriva căsătoriei ; posăceala lui era mai degrabă o urmare a oboselii crunte la care-i supuneau zilele de lucru mult prelungite.

— Îţi faci rondul ? auzi glasul Evei.

— M-ai speriat, zise el. Te strecori ca o pisică. Unde umbli acum, noaptea ?

— Păi ce să fac ? Tata stă la taclale, sînt singură şi mi-e urît. Tu ce faci ? Am văzut că ai scris o mulţime de pagini.

— Nu fac decît să consemnez ce se întîmplă. Romanul meu se scrie singur, parcă de la sine. De cînd a venit soldatul, pot spune că am un subiect pe cinste. Numai încheierea...

— Cine ştie cum o să fie încheierea... murmură Eva. Un optimist s-ar gîndi mai mult la trandafiri. Sîntem de trei luni aici ; de trei luni n-am văzut un trandafir.

— Trei luni... reflectă Tudor. Nici nu-mi vine să cred că-i atît de puţin. Vezi tu, uneori timpul refuză controlul obiectiv al conştiinţei. Trec zile multe, luni şi ani, într-o evoluţie firească, cu totul previzibilă. Şi deodată calendarul se opreşte, evenimentele se condensează, personalitatea ţi se îmbogăţeşte cu noi date, atingi alte praguri de experienţă, cunoşti oameni noi, lucruri despre care pînă atunci aveai doar o vagă cunoştinţă se despoaie de vălurile care le adăposteau, noi cîmpuri ale vieţii îţi devin accesibile... Dacă stau şi mă gîndesc bine, poate că asta-nseamnă de fapt să trăieşti cu adevărat : să lupţi, să suferi şi să visezi...

— Asta şi este, murmură Eva. Uneorî îmi pare rău după tot ce-am lăsat acolo. Dar sper într-o regăsire. Totuşi şi ce facem noi aici este important...

Ajunseseră, vorbind, la poarta dinspre pescărie. Drumul de sub mal se întindea pustiu, ca o dungă ceva mai alburie în licărul stelelor. Printre sălcii, ici şi colo, apa căpăta sclipiri de argint.

— Ce linişte, spuse Tudor. La ora asta, Bucureştiul încă mai freamătă, ca un stup de albine...

— Şi tu regreţi Bucureştiul ?

— Nu e firesc ? Dar n-aş da experienţa din aceste trei luni pe un an petrecut în Bucureşti...

— S-a făcut răcoare, spuse Eva. Cred că mă duc să mă vîr în pat. Azi am robotit toată ziua. O să dorm buştean.

— Te conduc, spuse Tudor, pornind alături de ea spre luminile gălbui, prietenoase, ale barăcii. Oricum, reluă, exilul nostru e mai uşor fiindcă am găsit aici oameni interesanţi. Mă gîndesc la Vanghele, de pildă. A trecut prin multe, posedă acea ştiinţă pe care nici o şcoală din lume nu ţi-o poate da — experienţa de viaţă. Ar avea dreptul să fie trufaş — el e modest şi apropiat ; vîrsta i-ar îngădui să stea deoparte, într-o aşteptare conservatoare — el a ales lupta ; a renunţat la confortul unei meserii spectaculoase din dorinţa de a face ceva pentru oameni, pentru ţara lui, pentru cauza în care crede.

Eva păşea tăcută, în acelaşi ritm. Tudor îi simţea braţul strîngîndu-l pe al lui, rezemîndu-se de el ; era bucuros s-o susţină, vedea în asta un simbol timid al legăturii care avea să-i unească pentru toată viaţa. Da, o să te ocrotesc, îi spuse în gînd. Dar cu firea ta, nu cred că va fi nevoie...

Reluă discuţia :

— Sau maiorul, cu rigiditatea lui aparentă. În realitate cred că asta exprimă tărie de caracter. Un ofiţer dovedit că se ridică împotriva autorităţii ar avea de suportat, dincolo de sancţiunea propriu-zisă, un ceremonial umilitor, începînd de la epoleţii smulşi de pe umeri şi terminînd cu plutonul de execuţie...

— Într-adevăr, spuse Eva. Asemenea oameni îţi dau un sentiment de certitudine...

Se opriră în fața ușii. El încercă s-o îmbrățișeze, ea arătă misterios spre casă : „Tata !“ și-l sărută ușor pe frunte, apoi se strecură înăuntru.

Noaptea înstelată încremenise deasupra carierei, ca o uriașă cupolă neagră-albastră, străpunsă ici și colo de sclipirea voioasă a aștrilor depărtați. Unitatea germană se liniștise ; pe puntea navei-atelier, marinarul de veghe sporovăia cu glas scăzut, povestind ceva unui camarad. Deodată, răsunară pași grăbiți pe potecă ; un om cobora aproape în fugă, lunecînd primejdios la fiecare pas ; de sub tălpile lui se desprindeau șuvoaie de pietricele care se rostogoleau cu zgomot mărunt la vale, peste stînci și peste tufe. Tudor grăbi pasul în direcția aceea, îngrijorat și curios : cine încălca, la miez de noapte, teritoriul neumblat al carierei ?

— Domnule Tudor, se auzi strigat de sus.

— Dumneavoastră sînteți, domnule maior ?

— Da, eu. Ce e pe-acolo ?

— Liniște, ca de obicei.

— N-o să mai fie, spuse maiorul de sus.

Parcurse în fugă sfîrșitul mai puțin abrupt al potecii și se opri lîngă Tudor, care-l salută :

— Să trăiți, domnule maior.

— Domnule Tudor, veşti mari, începu maiorul grăbit. Antonescu e arestat, regele a dat o proclamație la radio : am ieșit din războiul împotriva Națiunilor Unite.

— Dumnezeule, spuse Tudor.

— În clipa asta, lucrurile depind mai mult de oameni decît de Dumnezeu. Nemții n-au prins de veste, domnul maior Wagner va avea o mare surpriză...

— Și ce facem cu ei ?

— E ordin să-i dezarmăm, răspunse aspru maiorul. Iar dacă se împotrivesc, ei bine...

Cîțiva pași și o voce repezită răsunară pe nava germană ; soneriile de alarmă, cu sunet tocmai bun pentru a vesti sfîrșitul lumii, începură să sune fără întrerupere, cu un zornăit aspru și sîcîitor, care biciuia nervii. Siluete de oameni se arătară în deschizăturile negre din puntea

navei, din pereții cenușii ai suprastructurii. Canoniera de alături se însufleți și ea ; marinarii alergau la posturi, se auzeau strigătele sacadate ale gradaților, în timp ce soneria aceea se eternizase în văzduh cu zuruitul ei puternic, ascuțit, rău-prevestitor.

— Au aflat, spuse maiorul. Ar fi fost prea frumos să... Ei, mai devreme sau mai tîrziu, trebuiau să afle, dar asta nu schimbă cu nimic lucrurile !

Alarmați de cascada de zgomote țișnită fără veste în noaptea calmă, Vanghele și Șușnea se apropiară în grabă :

— Ce e, ce s-a întîmplat ?

— Iarăși vin avioane ?

Glasurile lor îngrijorate abia se distingeau prin sunetul puternic al soneriilor de alarmă. Iordache și Florică ieșiră în prag. Dincolo, Eva se arătă și ea în cadrul ușii. Soneriile încetară brusc, dinspre nave se auziră numai glasurile comandanților care continuau să împartă ordine scurte și grăbite.

— Gata cu războiul, le spuse maiorul. Regele a vorbit la radio. Am ieșit din alianța cu Axa și am încetat războiul împotriva Națiunilor Unite. S-a format un nou guvern.

— Și Antonescu ? întrebă Vanghele.

— Arestat. Am primit adineauri telefon de la fostul meu șef.

— Dar nemții ? Cum rămîne cu nemții ?

— Nemții... spuse maiorul. Am primit ordin să intrăm în dispozitiv de alarmă. Vom soma unitatea germană să depună armele.

Strigăte de entuziasm pe buzele tuturor :

— Am scăpat !

— E pace !

— S-a terminat cu nemții.

— Aș vrea să văd ce mutră face maiorul Wagner !

— E pace !

— Pace !

De pe nava-atelier, fasciculul proiectorului țîșni deodată măturînd șoseaua și scoțînd din umbră pînă și ultima pietricică. Se auzeau mereu comenzi și oameni alergînd ; zgomote metalice dădeau de veste că se umblă cu armele.

— Pace... spuse maiorul ferindu-se de lumina proiectorului care, chiar numai reflectîndu-se de pe drum, rănea privirea. E prea devreme să ne gîndim la pace. Nu știu dacă domnii de colo se vor supune așa ușor. Totuși, trebuie să-ncercăm. Domnule Tudor, am mandat de parlamentar. Dacă vrei, te-aș ruga să mă însoțești într-o mică misiune diplomatică...

— Îmi face chiar plăcere, spuse Tudor emoționat. Am anticipat de-atîtea ori acest episod, dar n-am visat să fiu printre protagoniști.

— Îți dau această șansă, rîse maiorul. Cunoști limba germană, mă poți ajuta la discuția cu ei. Dacă vor avea răbdarea și înțelepciunea să discute ..

— Mult noroc ! strigară ceilalți.

— Să vă-ntoarceți teferi !

— Dacă e nevoie, sîntem și noi p-aici !

Maiorul le mulțumi cu un semn din cap și porni cu pas domol spre poarta unității germane.

— Nici măcar nu sîntem înarmați... murmură Tudor.

— Crezi că ne-ar folosi la ceva ? Un pistol sau o pușcă, împotriva unei baterii plutitoare ? N-avea sens. Lasă-i mai bine să vadă că nu ne temem de ei.

Cînd mai aveau vreo douăzeci de metri pînă la poartă, un glas somă puternic în limba germană :

— Stai ! Dacă mai faceți un pas, trag !

— Vreau să discut cu comandantul și cu maiorul Wagner, spuse Dragomirescu în germană.

— Așteptați, i se răspunse. Rămîneți pe loc. La orice mișcare deschidem focul !

— Așteptăm, spuse maiorul.

Un șir de vorbe grăbite, neînțelese, veni de undeva, din spatele gardului de sîrmă ghimpată. Totuși, în preajma porții nu se vedea nici picior de om.

— Unde naiba o fi santinela ? întrebă Tudor.

— Cred că s-a adăpostit îndată ce s-a sunat alarma. Ne pîndește dintr-un locaș de tragere, probabil. Ți-e teamă ?

— Puțin, mărturisi Tudor.

— Și mie. Dar nu-i cred în stare să tragă. Vestea i-a luat prin surprindere ; în timp ce coboram, unitatea era

liniştită, ca de obicei. Probabil că maiorul Wagner n-avea chef de muzică în seara asta şi a deschis radioul cu întîrziere. În afară de el, nimeni de la atelierul plutitor nu ştie româneşte.

— Dar nu i-au avertizat ai lor prin telefon ?

— De data asta, de telefon ne-am ocupat noi. Cum am auzit comunicatul, am trimis soldaţii să taie firele. Acum sînt izolaţi de-ai lor.

— Dar prin staţia radio ?

— Au o staţie mică, pentru nevoi operative, care nu bate pînă la Bucureşti. Iar unităţile apropiate de ei se află, mai mult ca sigur, în aceeaşi situaţie : fără legături cu comandamentele.

— Şi dacă-i apucă furia şi trag ?

— Cunosc disciplina germană. Fără ordine superioare nu acţionează. Este unul dintre defectele lor. Aşteaptă mereu să li se spună ce au de făcut...

Proiectorul se stinse. Lumina becului de la poartă — singurul rămas aprins — părea acum searbădă, lipsită de putere. În poartă se arătă maiorul Wagner, fluturînd o batistă albă.

— Apropiaţi-vă, strigă el. Nu va trage nimeni cît stăm de vorbă.

— Hai, domnule Tudor, spuse încet maiorul Dragomirescu. Nu-ţi fie teamă, eşti parlamentar. O postură inedită pentru un student la Litere...

Făcură cîţiva paşi înainte. Ofiţerul german înaintă şi el, cu batista ridicată la înălţimea umărului.

— Bucureştiul ne-a trădat, spuse el cu iritare, apropiindu-se. Cei răspunzători de acest act se vor căi amarnic, după reprimarea răscoalei.

— Reprimare ? zise liniştit Dragomirescu. Nu cred că e cu putinţă, domnule maior.

— Domnule maior, aveţi naivitatea să credeţi că Führerul va rămîne cu braţele încrucişate ? Avem în România multe mii de soldaţi înarmaţi pînă-n dinţi. La ce se aşteaptă rebelii care au făcut acest gest nesăbuit ?

Maiorul Dragomirescu îl privi ţintă :

— La libertate, domnule maior. Veritabila libertate. Am un mesaj pentru dumneavoastră. Vă somăm să depuneţi armele, pentru a evita o luptă inutilă.

Ofiţerul german îşi tamponă fruntea cu batista albă pe care o ţinuse tot timpul în mînă. În tăcerea ameninţătoare care se lăsase, Tudor îi auzi respiraţia iuţită, ca a unui om care a alergat o bucată bună de drum.

— Aţi fost tot timpul împotriva noastră, spuse maiorul Wagner. Am simţit asta demult. De cîte ori am raportat şefilor, au ridicat din umeri. Nu vroiau să creadă. Felicitări. Aţi reuşit să-i păcăliţi de minune. Mă întreb ce spun acum cei de la Berlin.

— Deocamdată nu deţinem informaţii. Dar n-are importanţă ce spun ei. Nu pot schimba nimic.

— Cîteva divizii moto şi un raid aerian masiv...

— Domnule maior, sînteţi soldat vechi, ca şi mine dealtfel. Cîte divizii moto v-ar trebui ca să luptaţi împotriva unui popor întreg ? Vestea acestui eveniment a umplut inimile de fericire şi de speranţă ; credeţi că s-ar mai putea întoarce lucrurile ? Dar să lăsăm teoriile. Timpul ne presează. Aşadar, vă somăm să depuneţi armele, să lăsaţi navele, atelierele şi depozitele intacte, şi să vă constituiţi prizonieri.

— Ne-aţi tăiat legăturile telefonice, se văită maiorul Wagner. Nu putem cere aprobarea comandanţilor ca să ne predăm. Vă propun altceva. Să aşteptăm pînă mîine dimineaţă, sub cuvînt de onoare că nu vom deschide focul şi că nu vom executa nici o deplasare de oameni şi nici o distrugere. Pînă mîine situaţia se va lămuri.

— Nu putem aştepta pînă mîine, domnule maior. Vă cer să vă predaţi *acum*.

— Refuzăm, spuse scurt neamţul.

— Bateria antiaeriană grea de sus, de pe deal, a adoptat un nou dispozitiv, îndreptat încoace !

— E un argument, într-adevăr, spuse maiorul Wagner. Mă duc să raportez comandantului.

— Încă un amănunt. Dacă nu mă-ntorc la unitate într-un sfert de oră, bateria deschide focul. Raportaţi şi hotărîţi-vă repede !

Maiorul Wagner salută rigid și se întoarse scurt pe călcîie. Porni aproape în fugă spre poarta îndărătul căreia apăruseră soldați cu arma în poziție de tragere. Vanghele se apropie de maior, îngrijorat :

— Haideți repede la adăpost, domnule maior. Nu puteți ști ce au în cap ăștia. Te pomenești că deschid focul pe la spate...

— Ar fi o sinucidere pentru ei, replică maiorul și se uită în sus.

În același moment, proiectorul de pe nava-atelier se aprinse și se îndreptă spre deal. Trecu agale peste copacii de pe coastă, peste tufele sărace, și se opri.

Pe creastă, deasupra carierei, trei tunuri lungi, puternicele „Krupp" de calibrul 88, își coborau lent țevile, ațintindu-le spre navele germane. Marinarul de veghe pe pasarela atelierului plutitor le văzuse și el, căci alergă la marginea punții și strigă cîteva cuvinte spre ofițerii adunați pe chei. Maiorul Dragomirescu scoase ceasul și-l privi gînditor.

— Mai au cinci minute, spuse el încet.

Pe puntea canonierei începu o oarecare forfotă. De pe comandă cineva dădea ordine ; curînd nava începu să lunece în aval, pe lîngă bordul atelierului plutitor, și se opri lîngă pupa lui, ca și cum ar fi fost remorcată. Acum, cele două nave formau o linie continuă, care se prelungea pînă în dreptul spațiului dintre barăci. Manevra era lesne de înțeles : nemții urmăreau ca tunurile canonierei să aibă cîmp liber de tragere spre țărm. Artileriștii canonierei se pregăteau de tragere. Țevi lucioase se îndreptau spre culmea unde pîndeau cele trei tunuri lungi ale românilor...

— Adăpostiți-vă ! strigă maiorul Dragomirescu. Comandantul lor e un nebun fără pereche !

Se traseră îndărătul barăcii, la adăpostul malului. De acolo se vedeau numai vîrfurile catargelor celor două nave. Maiorul se uită iarăși la ceas.

— Un singur minut... spuse el neliniștit. Se pare că domnii de colo au de gînd să se sinucidă...

În clipa aceea, un steag mare alb urcă încet la catargul navei-atelier. Vanghele nu mai avu răbdare. Ieși de la adăpostul acela nesigur, privi, se întoarse vioi :

— Domnule maior, și canoniera a ridicat steagul alb !

2

Vanghele păşi primul pe puntea navei capturate. Trecu schela, îşi îndreptă privirea spre catargul pe care încă flutura pavilionul alb şi respiră adînc. Se regăsi cu douăzeci de ani în urmă, recrut pe monitorul „Lahovary". Aştepta să audă bîzîitul subţire al generatorului, dar nava era tăcută, ca un vas-fantomă din vechile poveşti. Urcă scăriţa care ducea la comandă şi-i făcu semn maiorului să-l urmeze. Deschise uşa comenzii şi făcu un pas înapoi. Timoniera duhnea a alcool; pe podeaua acoperită cu linoleum zăceau cioburile unei sticle.

— A băut paharul de adio şi pe urmă a spart sticla, murmură Vanghele.

— Bine c-a lăsat nava intactă, îl consolă maiorul.

— Nu putem fi siguri. Comandantul e un tip ţîfnos. Nu m-aş mira aflînd că a dat ordin să se distrugă motoarele înainte de a părăsi nava...

Făcu un pas înăuntru, lăsînd uşa deschisă. Din cabina timonierei, o scăriţă ducea jos, sub punte.

— Ia lanterna, spuse maiorul. Şi umblă cu grijă.

Vanghele coborî scăriţa strîmtă, verticală, luminîndu-şi drumul cu lanterna. Jos era întuneric şi mirosea a colonie şi a săpun fin. Cercetă dulăpiorul de oţel, un seif-miniatură. Trase de uşiţă, era neîncuiată. Înăuntru, gol.

— Au distrus toate hîrtiile, strigă în sus.

Maiorul se aplecă spre chepeng :

— Te aşteptai la vreo comoară ?

— Măcar jurnalul de bord. Spirit metodic, ce să spun !

Reveni în timonierie şi înapoie lanterna maiorului.

— La motoare nici nu-mi vine să mă uit. Nava a venit aici pentru reparaţii. S-au apucat să le demonteze cu mecanicii lor.

— Te pricepi ?

— Prea puţin. Ştiu că voiau să cureţe calamina de pe pistoane. Nu m-aş încumeta să le montez la loc singur.

— Nici nu-i nevoie, spuse maiorul. Unde să ne ducem cu nava ? Tunurile mă interesează. S-ar putea să avem nevoie de ele...

Ieşiră iarăşi pe punte. Grupa de artilerişti aştepta pe chei. Din uşa barăcii, păzit de o santinelă, comandantul german îi privea cu faţa împietrită. Vanghele se făcu că nu-l vede. Coborî scărita, se duse la pupa, privi tunul de la distanţă. Maiorul făcu semn locotenentului care venise cu artileriştii. Acesta ceru o lanternă, urcă pe punte. Ajuns lîngă tun, îl examină cu ochi de expert, deschise culata, privi pe ţeavă.

— Domnule maior, cred că e-n regulă.

— E curat ?

— Lună. Muniţie să fie...

— Muniţia e pe-aici, spuse Vanghele bătînd cu piciorul într-un chepeng din spatele tunului.

3

Pînă spre dimineaţă, în carieră domni liniştea. O linişte plină de încordare. Artileriştii făceau exerciţii la tunurile navale ; telefoniştii instalaseră o linie telefonică între ţărm şi bateriile de sus. Comandantul divizionului ceru legătura cu comandamentul şi raportă despre capturarea celor două nave.

— E numai începutul, i se răspunse. Trupele germane care se retrag de pe front au luat direcţia spre sud. Probabil încearcă să ajungă la mare sau în Bulgaria. Acţionaţi cu energie. Dezarmaţi orice coloană sau navă care încearcă să treacă spre sud.

— Am oameni puţini, spuse colonelul. Nu pot să iau servanţii de la tunuri...

— Peste tot e aceeaşi situaţie, domnule colonel. Nu avem de unde să vă dăm întăriri. Apelaţi la jandarmi, la premilitari, la locuitorii din sat. Folosiţi toate posibilităţile.

— Şi cu prizonierii ce facem ?

— Sub pază, pînă la noi ordine. Se va organiza un centru pentru internarea lor, dar deocamdată nu s-a fixat locul. Raportaţi orice mişcare germană pe Dunăre sau pe şoselele din zonă.

— Am înțeles, spuse comandantul posomorît. Am onoarea !

Puse receptorul la loc, ridică privirea spre Dragomirescu.

— Ai auzit ce spun ? Să ne descurcăm cum putem.

— Trebuie să ne descurcăm, întări maiorul.

— Cu ce ? Sîntem aproape cu mîinile goale. Dacă nu punem la socoteală tunurile. Dar ele n-au fost amplasate pentru luptă pe Dunăre. Nici n-ar fi îngăduit nemții. De aici, de pe deal, există un unghi mort. Pe acolo vor încerca să treacă navele germane...

— O să le împiedicăm, spuse maiorul.

— Te-ntreb încă o dată : cu ce ?

— Cu navele capturate de la ei !

Colonelul ridică fruntea.

— Dragul meu, îți arde de glumă. Nu mă pricep să umblu cu navele. Sînt artilerist, nu corsar.

Maiorul zîmbi. Netezi cu palma harta codificată care indica pozițiile navelor și unităților germane din preajma Dunării.

— Domnule colonel, la război lupți cu ce găsești. N-o să pornim în croazieră ; tot ce-i cerem canonierei e să plutească și tunurile ei să tragă. Iar în carieră sînt cîțiva oameni care se pricep să umble pe o navă...

Colonelul se lumină la față.

— Trebuie să încercăm, spuse. La urma urmei, cu cîțiva ochitori din baterie...

— Și cu telemetristul, adăugă maiorul cu un zîmbet.

— Ei, da, Roșioru cred că face cît doi acum. Domnule maior, trebuie să organizăm apărarea carierei și a navelor. Vom da arme civililor de-aici și pescarilor. Uite situația, așa cum se prezenta ieri după-amiază.

Maiorul se aplecă asupra hărții. Înțelese îngrijorarea colonelului : cariera era flancată de unități navale germane. La cîteva zeci de kilometri în aval și în amonte, erau staționate nave militare și de transport din *Kriegsmarine.*

— E de presupus că vor încerca să se reunească, spuse colonelul. Așa ar proceda orice comandant cu mintea limpede. Vor încerca, fără îndoială, să se regrupeze și

să-şi deschidă drum spre Bulgaria. Aşa ne-au spus şi cei de la comandament.

Sună telefonul. Colonelul întinse mîna cu un gest automat şi luă receptorul.

— Da ! Eu, comandantul. Vă ascult... Cum ? Chiar în dimineaţa asta ? Bine, vom lua măsuri. Da, am înţeles, vom apela şi la postul de jandarmi... Am onoarea să vă salut !

Se întoarse spre maior, îl privi ţintă :

— Lucrurile se complică. Trebuia să ne aşteptăm la asta. Un grup de nave militare germane a fost identificat în aval. Spre dimineaţă va ajunge la noi. Probabil caută să se reunească cu garnizoana din Cernavodă... Trebuie să luăm măsuri. Pe nave sînt trupe care-ar putea încerca să debarce...

4

La revărsatul zorilor, zona carierei semăna cu o tabără militară. Sus, pe deal, în jurul bateriei, se aflau în poziţie de luptă grupe de artilerişti deveniţi luptători în tranşee. Pe şosea fuseseră instalate posturi de pîndă legate prin telefon cu divizionul. Canoniera şi atelierul plutitor, cu tunurile şi mitralierele pregătite, arătau ciudat avînd la posturi artilerişti în uniforme kaki. Numai pe canonieră, lîngă capela telemetristului Roşioru, se vedea şapca de marinar a lui Vanghele.

Pregătirile pentru luptă se desfăşuraseră cu febrilitate, în tot cursul nopţii. Oamenii din sat trecuseră şi ei pe picior de război ; şeful de post, cu cei doi jandarmi ai săi şi cu o grupă de premilitari, veghea la intersecţia oraşului spre Hîrşova.

Curînd după răsăritul soarelui o lotcă neagră se apropie cu iuţeală de carieră, acostă lîngă debarcader. Vanghele se aplecă peste parapetul canonierei.

— Ce e, tovarăşe Iacob ?

— Nemţii, strigă pescarul de la cîrma lotcii. Un convoi întreg. Sînt mai jos de noi, au acostat şi debarcă soldaţi.

Cred că vor să vină pe sub mal și să pună stăpînire pe carieră.

— Vor să ne ia din două părți, spuse Vanghele. Mai e cineva la pescărie ?

— Nu, am venit toți încoace. Ne-am gîndit că o fi nevoie de noi.

Maiorul Dragomirescu numără din ochi oamenii din lotcă. Erau opt, cîte doi pe fiecare banchetă ; vîsliseră cum se obișnuiește în marina militară, cîte unul la fiecare rămă. Erau toți oameni voinici, cu fețele arse de soare. Cuvîntul „tovarășe", pe care-l folosise Vanghele, nu mai lăsa vreo îndoială cu privire la identitatea lor.

— Vă dăm din armele capturate, spuse el. Formați un avanpost pe drumul de sub mal, ca să putem lua soldații de acolo. Ne trebuie la tunuri.

Tudor se arătă în ușa barăcii germane. Avea în mînă o carabină, iar pe umăr îi atîrna un sac cu cartușe.

— Domnule maior, telefonul !

Maiorul se repezi în baracă. Ascultă vocea colonelului, care plecase sus, la baterie.

— Coloană motorizată, domnule colonel ? Or fi trupe care se retrag de pe front. Au trecut Dunărea și vor să răzbească în Bulgaria... Da, o recunoaștere. Îl iau pe Costea și pe paznicul din carieră, care cunoaște locurile.

Ieși, îl chemă pe Tudor :

— O coloană motorizată s-a oprit pe șosea, dincolo de deal. Trebuie să știm cîți sînt și ce intenții au. De sus, din baterie, nu se vede nimic. Mergi cu mine în recunoaștere ?

— O misiune adevărată, spuse Tudor. Altceva decît să păzesc un amărît de telefon.

— Roag-o pe domnișoara Eva să-ți țină locul. Trebuie să fie cineva și acolo. Ar fi un lux prea mare să pun planton un ochitor...

Tudor alergă s-o cheme pe Eva. Era în ușa remizei, stătea de vorbă cu soldatul.

— Îți dau o misiune, strigă Tudor cu fals entuziasm. Trebuie să stai de gardă lîngă telefon.

— Înțeles, să trăiți, spuse Eva în glumă și plecă spre poarta larg deschisă a unității germane.

Soldatul rămăsese rezemat de ușa remizei. Fuma și se uita după ea. Tudor observă cu destulă neplăcere că Eva, simțindu-se privită, adoptase un mers țeapăn, artificial.

— O iubești ? auzi glasul aspru al soldatului.

Simți că-i ard obrajii. Îi era ciudă că roșește, iar asta îl făcea să roșească și mai tare.

— O iubesc, spuse.

— E frumoasă. În locul dumitale, m-aș însura cu ea și mîine.

— E timp destul pentru...

— Dac-ai fi trecut prin ce-am trecut eu, ai vedea lucrurile altfel. Nu lași nimic pe mîine, fiindcă nu știi dacă pentru tine mai există mîine.

— Asta era acolo. Încet-încet, trebuie să uiți...

— Să uit ? Cum să fac să uit ? Visez noaptea ochii celor care-și dădeau sufletul la un pas de mine. Aud glasurile celor care nu mai sînt. Cum să uit ? Am încercat. Nu merge. Poate doar vreo femeie...

— Pe Eva s-o lași în pace.

— Nu te prosti, mormăi soldatul. Ce pune la cale maiorul ?

— O recunoaștere.

— Merg și eu. Mă pricep la treburi d-astea.

Își îndesă capela pe cap, își netezi cu palmele uniforma decolorată, se apropie de maior și salută în poziție de drepți.

— Să trăiți, domnule maior, raportez.

— Ah, prietenul lui Vanghele, se bucură maiorul. Acuma te văd și eu mai bine. Ești băiat frumos. Bine c-ai scăpat de barba aia.

— Domnule maior, pînă ieri eram socotit dezertor.

— După carte, așa e, spuse maiorul.

— Să zicem că m-am rătăcit de-ai mei. Regula este ca un soldat rătăcit să se prezinte la cea mai apropiată unitate.

— Așa este.

— Atunci, iată, m-am prezentat. Dați-mi o pușcă și socotiți-mă soldat ca toți soldații. Vă rog, domnule maior. Pentru asta am îndurat atîtea. Pentru asta mi-am riscat viața... Dacă vreți, vă explic cum s-a întîmplat...

— Lasă, spuse maiorul. Nu e timp de explicații. Deocamdată te pun la treabă. Știu că ești telefonist. Plecăm în recunoaștere și e nevoie de legătură cu comandantul. Ia o bobină și vino cu noi. Costea, dă-i o pușcă și cartușe.

— Vă mulțumesc, spuse soldatul.

După cîteva minute porniră la drum. Tudor în frunte, în chip de călăuză, apoi maiorul Dragomirescu, Costea și soldatul. Soldatul purta în spate bobina de pe care se derula încet firul, iar în mînă ducea un telefon. Porniră de-a dreptul pe lîngă Dunăre, pe sub malul înalt, încercînd să ajungă în spatele taberei germane. Adeseori cărarea dispărea pur și simplu sub valuri, se prăbușea odată cu malul mîncat de apă, și, pentru că acest drum dădea spre limita unității germane, nimeni nu-l mai folosea și nu-l mai amenajase. Ajutîndu-se unul pe altul, cei patru izbutiră să ajungă într-un loc mai înalt, unde cărarea, refăcută, începea să urce. Vreo sută de metri mai încolo întîlnea coama dealului, îndulcită acum, care se pierdea în întinderea arsă și tristă a podișului dobrogean.

— N-am călcat niciodată pe-aici, spuse mirat Costea. Parc-am fi pe lună.

— Ai fost vreodată pe lună ? rîse maiorul.

Cînd ajunseră aproape de coamă continuară să urce tîrîș, printre tufele veștejite și pline de praf roșcat. Sus se opriră. Priviră în fața lor, cu fereală, de la adăpostul frunzișului. În vale, în preajma fîntînii, vreo zece autocamioane germane staționau în marginea drumului ; în fața lor se afla o autoșeniletă scurtă, care semăna cu o jucărie. Soldații se grămădiseră în jurul fîntînii ; alții stăteau întinși pe iarbă ; din coșul unei bucătării de campanie ieșea fum. Unul dintre autocamioane avea capota ridicată ; cîțiva nemți în salopete negre, cu mînecile suflecate, meștereau ceva. În capetele coloanei, la cîteva zeci de metri, în față și în spate, patrulau santinele.

— N-au artilerie, se miră Costea.

— Artileria vine în urmă, probabil, răspunse maiorul. Par a fi avangarda vreunei unități mai mari.

— Cred că nu știu de existența noastră.

— N-aveau de unde să afle. Soldații poartă căști ; vin direct de pe front. N-au avut vreme să se pună la curent

cu noutăţile. Ia să vedem, soldatule, ai făcut ceva cu sîrmele tale ?

Soldatul puse jos bobina, montă la iuţeală firele şi învîrti manivela telefonului de campanie.

— Alo... Alo ! Se-aude ?... Merge, dom' maior.

— Să-l cheme pe domnul colonel, spuse repede maiorul.

Luă el însuşi receptorul, nerăbdător :

— Alo... Domnule colonel, am ajuns în apropierea taberei lor. Zece camioane, o autoşenileţă şi vreo sută de oameni... Nu, nu au artilerie... Am înţeles. Vi-l trimit pe Tudor, paznicul din carieră... Am onoarea !

Întinse soldatului receptorul, se îndreptă spre Tudor :

— Sîntem prea puţini ca să ne angajăm într-un spectacol eroic. Dar nici n-avem vreme de aşteptat. Inamicul ar putea primi întăriri. Comandantul e de părere că nu va fi greu să-i capturăm. A mai trimis încoace vreo douăzeci de oameni. Du-te pe drumul pe unde am venit şi întîmpină-i. Cînd ajung aici o să-i dăm de veste comandantului.

Tudor plecă spre carieră. La locul pe unde trecuseră prin apă văzu ostaşii aşteptînd.

— Veniţi după mine, spuse. Cîte unul. Mergeţi cu grijă, cît mai pe lîngă mal !

Ostaşii trecură, unul cîte unul, pe poteca acoperită de apă. Porniră grăbiţi să urce dealul. Cartuşiere pline le atîrnau la centură.

— Îs mulţi ? întrebă sublocotenentul care-i conducea.

— Vreo sută de oameni, aşa spunea domnul maior. Dar cred că nu le mai arde de război acum...

Cînd ajunseră sus, maiorul îi privi mulţumit şi le spuse :

— Adăpostiţi-vă de-a lungul crestei, cît mai răsfiraţi. Cînd explodează proiectilul, vă ridicaţi toţi odată, faceţi cîţiva paşi şi vă culcaţi. Au să creadă că sîntem un batalion... Telefonul !

Soldatul învîrti iarăşi manivela telefonului de campanie şi-i dădu receptorul.

— Alo ! Domnule colonel, sîntem gata. O singură lovitură între noi şi ei. Ca să vadă că sîntem aici... Nu, n-aveţi grijă, domnule colonel !

Bubuitul tunului se auzi tîrziu, aproape simultan cu vuietul proiectilului care despica văzduhul şuierînd tot mai puternic. Militarii inamici din jurul fîntînii n-avură vreme să schiţeze un gest. Proiectilul explodă la cîteva zeci de metri de ei. La auzul exploziei, sublocotenentul strigă soldaţilor săi :

— Salt înainte !

Săriră toţi în picioare, făcură cîţiva paşi în fugă, apoi se culcară iarăşi printre tufe. Maiorul stătea cu receptorul la ureche. Ridică privirea şi-i văzu pe nemţi adăpostindu-se care pe unde putea : în şanţuri, printre tufe, în dosul camioanelor.

— Sînteţi înconjuraţi, strigă el cu mîinile pîlnie la gură. Bateriile sînt îndreptate spre voi. Comandantul nostru însă vrea să evite o vărsare de sînge inutilă. Predaţi-vă !

Aşteptară. În tabăra germană se simţi oarecare forfotă. Un soldat neamţ alerga tupilîndu-se pe după camioane. Tîra după el o mitralieră.

— Dă-mi puşca, spuse maiorul soldatului de lîngă el.

Luă carabina, ochi cu grijă, trase. Glonţul spulberă pămîntul chiar în faţa soldatului cu mitraliera, care se culcă înspăimîntat la pămînt.

— Predaţi-vă ! repetă maiorul. Peste un minut, bateriile deschid focul !

Un ofiţer german se ivi dindărătul şeniletei, fluturînd o batistă albă.

— Aşa mai merge, spuse maiorul încet. Domnule sublocotenent, fiţi cu ochii pe ei. Mă duc să văd ce vor să ne spună.

Făcu cîţiva paşi în întîmpinarea ofiţerului german. Acesta se opri la o distanţă respectabilă, vorbi tare :

— Comandantul nostru a dat ordin să depunem armele. Venim de pe front, soldaţii sînt istoviţi. Avem cu noi răniţi grav şi bolnavi...

— Vor primi toate îngrijirile, îl asigură maiorul. Depuneţi armele la zece metri de fîntînă, fără să le deterioraţi. La orice mişcare suspectă, deschidem focul !

Făcu semn ostaşilor din prima grupă şi aceştia înaintară, cu arma la mînă. Ofiţerul german se întoarse spre ai săi, dădu cîteva ordine. Unul cîte unul, soldaţii se apropiau şi-şi aruncau armele acolo unde li se indicase. Apoi se încolonară, cu privirile în jos, tăcuţi şi înfrînţi.

5

Cînd reveniră în carieră, escortînd coloana lungă de prizonieri, Vanghele le strigă vesel :

— Ei, ce mai ispravă ! De undc-aţi scos atîta oaste ?

— E numai avangarda, spuse maiorul. La noapte vine şi restul regimentului. Am stat de vorbă pe drum cu ofiţerul lor. Maşina cu staţia de radio a rămas în pană şi au părăsit-o. Comandantul regimentului aşteaptă zadarnic veşti de la ei. Pe-aici ce e ?

— Ce să fie ? Deocamdată nimic. Tot auzim motoare în aval. S-or fi strîns mai multe nave. Cred că au de gînd să forţeze barajul nostru. Domnul colonel a venit şi dînsul, e la telefon, în casă la Şuşnea.

Colonelul ieşi din casă, se uită îngrijorat la coloana lungă de prizonieri.

— Să-i ţinem sub pază în cazarma germană. Acum avem alte treburi mai importante. Observatorii de sus raportează că în aval s-au adunat trei vedete şi două pontoane de debarcare pline cu soldaţi. Probabil aşteaptă să se însereze ca să încerce o trecere în amonte. Am mutat tunurile grele chiar pe coasta dealului. Dar tot rămîne un unghi mort. Toată nădejdea e în canoniera asta. Păcat că nu se poate mişca din loc.

— Aţi încercat s-o porniţi ?

— Are motoarele demontate. O să tragă de pe loc. Depinde de ochitorii noştri...

Eva ieşi în pragul barăcii :

— Domnule colonel, navele vin încoace !

— Alarmă, ordonă colonelul. Tunarii la piese ! Încărcaţi !

— Domnule colonel, de la pescărie au pornit încoace vreo treizeci de nemți cu mitraliere și branduri !

Colonelul ezită o clipă. Își aruncă privirea în jur. Pescarii încărcau armele capturate, își împărțeau cartușele. Șoferii din carieră aveau și ei arme. Toți îl înconjurară, așteptînd.

— Domnule maior, ia toți oamenii disponibili și bareazăle drumul. Vor să ne ia cu asalt, cum s-ar zice !

Maiorul făcu semn tuturor să-l urmeze. Porniră în fugă spre poarta dinspre pescărie. Deodată, din aval se arătară navele germane. Înaintau în linie, ocupînd toată lățimea Dunării. De sus, din baterie, se auzi bubuitul greu al unui tun „Krupp". Proiectilul explodă în fața navelor.

— Asta a fost lovitură de avertisment, spuse maiorul. Să-i vedem ce au de gînd.

Drept răspuns la somație, pe navele germane sclipiră luminițe. După o clipă veni și bubuitul îngemănat al tunurilor. Proiectilele șuierară pe deasupra malului și căzură în Dunăre, în preajma navei-atelier.

Atunci se dezlănțui canonada. Tunurile de 88 începură să bubuie pe-ntrecute. Vedeta din centrul formației făcu un rondou brusc și se apropie de mal. Zeci de oameni săriră de-a dreptul în apă și se repeziră pe țărm, alături de ostașii germani care înaintau pe drumul pescăriei. Dar celelalte nave își continuau marșul trăgînd de zor...

Trupa germană care înainta pe drumul pescăriei ajunsese la cîteva sute de metri. Îndărătul porții, oamenii maiorului Dragomirescu așteptau.

— Foc ! ordonă maiorul.

Zece arme pîrîiră deodată. Din dreapta clănțăni mitraliera sergentului Costea. Cîțiva inamici căzură, alții se adăpostiră pe marginea șoselei și sub mal. Începură să tragă și ei. O mină de brand explodă la cîțiva metri de poartă, înălțînd o trîmbă de praf. Vedeta din margine mări deodată viteza și se apropie de poziția pescarilor.

— Jos ! strigă maiorul. Culcat !

Vedeta trecu, împroșcînd șoseaua cu rafale de mitralieră. În jurul ei explodau proiectilele trase de pe canonieră. Unul dintre ele o lovi în plin. O explozie asurzitoare cutremură văzduhul. Prova vedetei plesni deodată

în bucăţi ; ţăndări de metal arzînd se înălţară la zeci de metri deasupra apei.

— Au lovit-o în magazia de muniţii, spuse bucuros maiorul.

Privi în jurul său. Costea căzuse cu fruntea peste mitraliera Z.B. Pe mînere se prelingeau picături de sînge.

— Vanghele, strigă maiorul, treci la mitralieră.

Vanghele sări în picioare, dar tocmai cînd se culca alături de Costea, o rafală trasă de nemţi îl surprinse. Căzu, lovit la umăr. Atunci maiorul se tîrî el însuşi spre mitralieră. Gloanţele îi fluierau pe la urechi. Îl dădu pe Costea deoparte ; era mort, lovit drept în frunte. Luă mitraliera şi trase o rafală lungă spre inamicii care înaintau tîrîş spre el. Auzi un strigăt de durere în stînga lui. Nu întoarse capul. Ochi cu grijă spre siluetele cenuşii care se tîrau prin praful drumului...

Colonelul, cu binoclul la ochi, urmărea desfăşurarea luptei. Un ponton de debarcare, avariat, încerca să ajungă la malul de vizavi, dar o nouă lovitură în plin îl făcu să se răstoarne pe-o parte. Se vedeau oamenii sărind în apă. Deodată, la catargul vedetei din frunte se ridică un pavilion alb.

— Încetaţi tragerea ! ordonă colonelul.

— Încetaţi tragerea ! strigă soldatul la telefon.

— Încetaţi tragerea ! repetă locotenentul care comanda bateria de pe canonieră.

Militarii germani care atacau pe şosea înţeleseră repede ce se petrece. Unul dintre ei se ridică, cu mîinile în sus. Maiorul spuse oamenilor săi să nu mai tragă. Din spate se auziră paşi grăbiţi.

— M-am gîndit că aş putea fi de folos, spuse Eva deschizînd din mers trusa sanitară.

— Eva ! strigă Tudor ridicîndu-se cu carabina în mînă. Fugi de aici, e primejdios...

— Cred că primejdia a trecut, rosti rar maiorul Dragomirescu. Ocupaţi-vă de răniţi. Îmi pare rău de bietul Costea. Doi oameni să vină cu mine, să-i luăm în primire pe vitejii de colo. Arătă spre soldaţii germani care se adunaseră pe şosea aruncîndu-şi armele.

Navele germane acostaseră cam la jumătatea drumului dintre pescărie şi carieră. Colonelul urmări prin binoclu

debarcarea echipajelor. Erau cu toţi fără arme ; duceau în schimb valize, genţi sau saci de marinar.

— Servanţii de la tunul principal rămîn pe loc, ceilalţi luaţi-vă armele şi veniţi cu mine, hotărî colonelul.

Porniră pe şoseaua prăfuită, spre pescărie. Întîlniră pescarii care-i duceau pe răniţi, apoi pe maiorul Dragomirescu care-şi escorta prizonierii.

— Costea... spuse încet maiorul.

— Păcat. Un băiat de ispravă. Era însurat ?

— Da. Şi doi copii...

— Păcat, repetă colonelul. Mare păcat !

Îşi îndreptă privirea înainte. Echipajele navelor se aliniaseră într-o formaţie aproximativă şi aşteptau...

6

Se înserase. În carieră era linişte. Artileriştii trebăluiau pe lîngă tunurile canonierei. Vanghele, bandajat la umăr, stătea întins într-un şezlong pescuit de pe una din navele germane. Dragomirescu şi Tudor, alături de el, îşi aprinseră ţigările şi-i oferiră şi lui una, gata aprinsă.

— Mă răsfăţaţi cu toţii, spuse Vanghele. Preferam să fiu teafăr şi să nu mă ia nimeni în seamă.

— O să ai ce povesti la gura sobei, glumi Tudor. Nu, serios, ce-ar fi să-ţi scrii memoriile ?

— E prea devreme, domnule scriitor. Cred că mai am lucruri de văzut şi de pătimit.

— Ce să mai pătimim ? Acum ni-e drumul limpede şi liber. Ne întoarcem la rosturile noastre...

Eva ieşi din casă cu un pahar în mînă. Auzise ultimele cuvinte.

— A venit, în sfîrşit, timpul să ne gîndim la trandafiri...

— Ba încă să-i vedem aevea, adăugă Tudor. Pînă acum, n-aveam dreptul nici să-i visăm...

Eva se apropie de rănit, îi întinse paharul şi o pastilă :

— E timpul să iei medicamentul, nea Vanghele. Ia să vedem, n-ai febră ?

Îi şterse cu o batistă fruntea, îi netezi părul cărunt, tuns scurt. Vanghele îşi îndreptă privirea spre ea :

— Mulţumesc. Nu ştiam ce bine e să fii rănit.

— Te-ai purtat ca un brav, spuse Dragomirescu. Meriţi toată duioşia din lume...

— Alarmă ! strigă un glas de sus, de pe potecă. Un convoi de nave germane se apropie din aval !

— Servanţii la posturi ! spuse maiorul Dragomirescu, ridicîndu-se. Treziţi-l pe domnul coloncl. Se îndreptă spre Eva : Spuneaţi ceva despre trandafiri ?

— Da, zise Eva. O vorbă de-a noastră. Ne gîndim la o lume de vis, cu trandafiri în loc de sîrmă ghimpată.

— O lume cu trandafiri... Frumos vis, murmură maiorul.

— Curînd nu va mai fi un simplu vis, adăugă Vanghele cu ochii spre tunarii care alergau la posturile lor.

Romane de același autor

NE-AȘTEAPTĂ MAREA

RAPSODIE ALBASTRĂ

FURTUNA ALBĂ

GLORIA DE TOATE ZILELE

ȚĂRM FĂRĂ CATARGE

ALARMĂ LA DANA ZERO

ULTIMA REDUTĂ

TRECĂTOAREA DE FIER

CÎMPIA DE FOC

Redactor : ELENA MARINESCU
Tehnoredactor : MARIA NICOLAE

Bun de tipar 29.11.1979. Apărut 1979.
Tiraj 32 800 exemplare. Coli tipar 15. B 213.

Comanda nr. 90 457
Combinatul poligrafic „Casa Scînteii",
Piața Scînteii nr. 1, București.
Republica Socialistă România

...Pe creastă, deasupra carierei, trei tunuri lungi, puternicele „Krupp" de calibrul 88, îşi coborau lent ţevile, aţintindu-le spre navele germane. Marinarul de veghe pe pasarela atelierului plutitor le văzuse şi el, căci alergă la marginea punţii şi strigă cîteva cuvinte spre ofiţerii adunaţi pe chei. Maiorul Dragomirescu scoase ceasul şi-l privi gînditor.

— Mai au cinci minute, spuse el încet.

EDITURA MILITARĂ

Lei 7